

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 46 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale
mellom EFTA-statene og MERCOSUR
av 16. september 2025

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 46 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale
mellom EFTA-statene og MERCOSUR
av 16. september 2025

Innhold

1	Innledning og sammendrag	5	4	Nærmere om de enkelte bestemmelsene i handelsavtalen	18
2	EFTAs forhandlinger med MERCOSUR	6	4.1	Innledende bestemmelser	18
2.1	Forhandlingsprosessen	6	4.2	Handel med varer	19
2.2	Norges handel med MERCOSUR-statene	6	4.3	Handelsbeskyttelse og globale beskyttelsestiltak i WTO	20
2.3	Det bilaterale forholdet mellom Norge og MERCOSUR-statene	7	4.4	Bilaterale beskyttelsestiltak	21
2.4	Den politiske utviklingen i MERCOSUR-statene	8	4.5	Tekniske handelshindre	21
2.5	Den økonomiske utviklingen i MERCOSUR-statene	10	4.6	Veterinære og plantesanitære tiltak	23
3	De viktigste forhandlingsresultatene	12	4.7	Dialog	24
3.1	Generelt	12	4.8	Handel med tjenester	24
3.2	Avtalens fortale	12	4.9	Investeringer	26
3.3	Innledende bestemmelser	12	4.10	Immateriellrett	27
3.4	Handel med varer	12	4.11	Offentlige anskaffelser	27
3.5	Opprinnelsesregler og handelsfasilitetering	13	4.12	Konkurranse	29
3.6	Handelsbeskyttelse og globale beskyttelsestiltak i WTO	13	4.13	Handel og bærekraftig utvikling ...	30
3.7	Bilaterale beskyttelsestiltak	14	4.14	Institusjonelle bestemmelser	31
3.8	Tekniske handelshindre	14	4.15	Twisteløsning	31
3.9	Veterinære og plantesanitære tiltak	14	4.16	Avsluttende bestemmelser	33
3.10	Dialog	14	5	Vedleggene til frihandels-handelsavtalen	35
3.11	Handel med tjenester	15	6	Gjennomføring i norsk rett	36
3.12	Investeringer	15	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	37
3.13	Immateriellrett	16	8	Konklusjon og tilråding	38
3.14	Offentlige anskaffelser	16		Forslag til vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025	39
3.15	Konkurranse	16			
3.16	Handel og bærekraftig utvikling	16			
3.17	Institusjonelle bestemmelser	17			
3.18	Twisteløsning	17			
3.19	Avsluttende bestemmelser	17			
			1	Free Trade Agreement between the EFTA states and MERCOSUR	40
			1	Frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR	40

Digitalt vedlegg

Vedlegg til frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR

Prop. 46 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 20. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Innledning og sammendrag

En frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR ble undertegnet 16. september 2025 i Rio de Janeiro, Brasil. MERCOSUR er et frihandels samarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

Målsettingen med avtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene, samtidig som det også er et mål å utvikle handelsforholdet mellom partene på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Avtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR omfatter innledende bestemmelser, handel med varer (inkludert tekniske handelshindre, veterinære og plantesanitære tiltak, opprinnelsesregler, handelsfasilitering og handelstiltak), handel med tjenester, investeringer, immaterielle rettigheter, offentlige anskaffelser, konkurranse, handel og bærekraftig utvikling, institusjonelle bestemmelser, tvisteløsning og avsluttende bestemmelser.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene, og har forhandlet på basis av omforente posisjoner. På norsk side har forhandlingsposisjoner vært fortløpende avklart med berørte departementer, både politisk og på embetsnivå.

Stortingets samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR er nødvendig i medhold av Grunnlovens § 26, annet ledd.

Avtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykt vedlegg til proposisjonen. Avtalens vedlegg overleveres Stortinget som utrykte vedlegg. Vedleggene i engelsk originalversjon er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.efta.int>.

2 EFTAs forhandlinger med MERCOSUR

2.1 Forhandlingsprosessen

EFTA-statene og MERCOSUR startet forhandlinger om en frihandelsavtale i juni 2017. Partene ble i 2019 enige om et forhandlingsresultat, men på grunn av politiske forhold i MERCOSUR-statene ble det ikke mulig å undertegne avtalen. Det ble i 2019 også klart at det var behov for ytterligere avklaringer på flere områder som på EFTA-siden særlig berørte Sveits. Det var lite fremdrift i dialogen mellom partene frem til president Lula på ny ble Brasils president i januar 2023, og Argentina senere samme år fikk ny regjering. Våren 2024 ble forhandlingene mellom EFTA-statene og MERCOSUR gjenopptatt, og våren 2025 kom de inn i en intensiv fase. Partene har bestrebet seg på å ikke gjenåpne kapitler som var ferdigforhandlet i 2019, men på enkelte områder har det likevel vært nødvendig å gjøre endringer. Dette gjelder forhandlingsområdene handel med varer, opprinnelsesregler, handel med tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser, immaterialrett og handel og bærekraftig utvikling. Etter i alt fjorten forhandlingsrunder, og en rekke møter og videokonferanser mellom eksperter og på forhandlingsledernivå, kunne forhandlingene avsluttes i Buenos Aires 2. juli 2025.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene, og har forhandlet på basis av felles forhandlingsposisjoner. Norge var talsperson for EFTA i prosessen frem til Sveits tok over i 2024.

Nærings- og fiskeridepartementet har ledet den norske forhandlingsdelegasjonen. Norge har hatt forhandlingslederansvaret for EFTA-statene i forhandlingene om handel med tjenester, handelsfasiliteter, veterinære og plantesanitære bestemmelser og offentlige anskaffelser. Forhandlingsdelegasjonen har hatt medlemmer fra andre departementer og underliggende etater som har bidratt i arbeidet. Delegasjonsmedlemmer fra andre departementer og etater har bidratt særskilt i gjennomføringen av forhandlingene på følgende områder:

- Bestemmelsene om toll- og opprinnesspørsmål og handelsfasiliteter: Finansdepartementet ved Tolletaten

- Kapitlet om handel med varer: Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet
- Bestemmelsene om veterinære og plantesanitære tiltak: Landbruks- og matdepartementet
- Bestemmelsene om handel med tjenester: Finansdepartementet, Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Bestemmelsene om handel og bærekraftig utvikling: Klima- og miljødepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Rettslige og horisontale bestemmelser samt tvisteløsning: Utenriksdepartementet
- Bestemmelsene om immaterielle rettigheter: Justis- og beredskapsdepartementet og Patentstyret

Forhandlingene har blitt ført på grunnlag av omforente norske posisjoner, og forhandlingsdelegasjonen har trukket på innspill fra berørte departementer. Resultatet er i overensstemmelse med føringer gitt i mandatet fra regjeringen og instruksene som er gitt til de enkelte forhandlingsrundene.

EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene. På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært avklart fortløpende mellom departementene og under forberedelsesmøter til forhandlingsrunder. Det har også vært redegjort for forhandlingene i møter med sivilsamfunnsorganisasjoner og i EFTAs konsultative komité.

2.2 Norges handel med MERCOSUR-statene

Handelen med varer mellom Norge og MERCOSUR-landene var i 2024 på nær 48 milliarder kroner. Den alt vesentlige andelen av bilateral handel er med Brasil, som er det viktigste markedet for norske investeringer utenfor EU, Storbritannia og USA. Mens Brasil er et modent marked, har de øvrige MERCOSUR-statene et lovende potensial.

Brasil

I 2024 var den totale varehandelen mellom Norge og Brasil på om lag 45 milliarder kroner. 24 milliarder av dette var import fra Brasil, hovedsakelig aluminiumoksid, fiskefôr og soyabønner. 21 milliarder var eksport fra Norge. Halvparten av dette var innenfor offshore og maritim sektor, men også gjødsel, sjømat og IKT.

Handelen har gått opp de siste årene og forventes å øke ytterligere som følge av økonomisk vekst og inngåelse av denne frihandelsavtalen.

Olje, gass og skipsfart er viktige næringer for norske investeringer. Investeringer i fornybar energi og grønne løsninger har økt de siste årene, særlig innen vind, sol, hydrogen, og bioavfall. Brasil er også viktigste investeringsmarked i Latin-Amerika for Statens pensjonsfond utland, med om lag 58 milliarder kroner investert i landet i 2024, spesielt innen energi og finans.

Argentina

I 2024 var den totale handelen med varer og tjenester mellom Norge og Argentina på 2,75 milliarder kroner. Et tyvetalls norske bedrifter er etablert i Argentina, med energisektoren som den klart viktigste. Equinor har aktiviteter i det ressursrike innenlandske olje- og gassfeltet Vaca Muerta og har investert i letevirsomhet offshore. Golar LNG, som har røtter i Norge, inngikk fra 2024 et partnerskap med Pan American Energy og flere andre argentinske energiselskaper om å levere fabrikkskip for produksjon av flytende naturgass (LNG) til Argentina, med produksjon fra 2027. Dette prosjektet er strategisk viktig for Argentina fordi det åpner for eksport av naturgass fra Vaca Muerta til verdensmarkedet. Prosjektet har bidratt til økt interesse blant norske underleverandører. Andre selskaper som er aktive i energisektoren i Argentina er DOF, DNV, DLS Archer, Mohn Drilling og Rystad Energy.

Yara og Hydro har betydelig virksomhet innen henholdsvis salg av kunstgjødsel og produksjon av aluminiumsprodukter, mens det norske fiskeriselskapet Estremar opererer moderne fabrikkskip fra Ushuaia, helt sør i Argentina. Odfjell driver en tankterminal i Buenos Aires-provinsen. Den siste tiden har det vært økt interesse for batteriproduksjon og elektromobilitet. Corvus Energy leverer batteripakken til Buquebus' nye elektriske ferje, som blir verdens største av sitt slag, og skal trafikkere strekningen mellom Colonia (Uruguay) og Buenos Aires (Argentina).

Uruguay

I 2024 var den totale varehandelen mellom Uruguay og Norge på 615 millioner kroner. 446 millioner kroner var import fra Uruguay, mens eksporten fra Norge var på 169 millioner kroner. Dyrefôr og kjøtt er i dag de viktigste importvarene til Norge, mens fisk er viktigste eksportvare.

Aker Qrill Company er største norske selskap i landet. De driver med krillfiske i Antarktis med moderne fabrikkskip. Selskapet har gjort store investeringer i avanserte skip og et moderne lager- og produksjonsanlegg i Montevideo havn. Corvus Energy leverer batterisystemene til den helelektriske fergen China Zorrilla som skal gå i drift mellom Colonia (Uruguay) og Buenos Aires (Argentina).

Det nordiske handelskammeret (CAUN) i Uruguay består av flere større nordiske selskap. Norske Saga Welco har fraktet varer for den finske celluloseprodusenten UPM siden 2023.

Paraguay

Norge og Paraguay har et begrenset handelsforhold. Total handel var på 42 millioner kroner i 2024. Om lag 14 millioner var eksport og 28 millioner import.

Elkem åpnet i 2018 en ferrosilisiumfabrikk i Paraguay, som representerer den største norske investeringen i landet. Norge støtter Det grønne klimafondet, som har prosjekter i Paraguay.

2.3 Det bilaterale forholdet mellom Norge og MERCOSUR-statene

Brasil

Brasil er det største landet i Latin-Amerika, og er det geografisk femte største landet i verden og syvende største i forhold til folketall. Brasil er den 11. største økonomien i verden ifølge Det internasjonale pengefondet, IMF.

Norge og Brasil har hatt et bredt bilateralt forhold siden handelen med kaffe og klippfisk ble etablert for 180 år siden. Klippfisk er fortsatt en viktig eksport- og merkevare for Norge i Brasil, men handelen har ekspandert og det bilaterale forholdet har utviklet seg. I de siste tiårene har også klima og miljø, energi, utenrikspolitisk samarbeid og forskning blitt viktige deler av samarbeidet. Samarbeidet ble styrket da Norge var gjesteland under Brasils formannskap i G20 i 2024.

Om lag 300 norske selskaper er til stede i det brasilianske markedet og landet er det viktigste

investeringsmarkedet for norsk næringsliv etter USA, Storbritannia, Nederland og Sverige. Brasil vil ha en sentral rolle i det globale energimarkedet og i den globale energiomstillingen i årene fremover. Norge har hatt et klima- og skogsamarbeid med Brasil siden 2008, og med miljø- og urfolksorganisasjoner i landet i mer enn 40 år. Brasils utslippsreduksjon fra redusert avskoging er ett av verdens viktigste klimatiltak, og Norge har vært en sentral partner i dette arbeidet. Brasil ble nylig medlem av Høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi (Havpanelet). Norge og Brasil har over tid utviklet et partnerskap innen høyere utdanning, forskning og innovasjon. Kunnskapssamarbeidet med Brasil er omfattende og involverer flere titalls universiteter og forskningsinstitusjoner i begge land.

En skatteavtale for å unngå dobbeltbeskatning er fra januar 2025 gjeldende mellom Norge og Brasil. Den økonomiske kommisjonen mellom Norge og Brasil ble gjenopprettet i november 2025.

Argentina

Argentina er geografisk verdens åttende største land. Argentina er med i G20 og er den tredje største økonomien i Latin Amerika etter Brasil og Mexico, med en befolkning på rundt 47 millioner mennesker. Norge og Argentina har lange samarbeidstradisjoner og Norge nyter et godt omdømme. Landet var et av de første der Norge etablerte en utenriksstasjon for å ivareta diplomatiske forbindelser, allerede i 1906, på grunn av den omfattende skipsfarten mellom Norge og Argentina. Landene deler en felles historie knyttet til Antarktis gjennom skipsfart, hvalfangst og forskningssamarbeid.

Også i dag utgjør næringslivssamarbeidet en sentral del av det bilaterale forholdet. Det er betydelig interesse for norske løsninger og erfaringer, særlig innen energi og maritim sektor. Makroøkonomisk ustabilitet, kapitalkontroller og handelsrestriksjoner har begrenset næringslivssamarbeidet i de senere årene. Den nåværende argentinske regjeringens tiltak for å stabilisere økonomien og legge til rette for handel og investeringer vil kunne øke samarbeidet. Samarbeidet om forsvarsmateriell har styrket seg de siste årene. Norge har solgt fire P-3 Orion maritime patruljefly til Argentina. To av flyene er ankommet Argentina, og ytterligere leveranser fortsetter i 2026.

Den argentinske regjeringen under ledelse av president Javier Milei vektlegger forholdet til USA

og Israel som viktigste rettesnor i utenrikspolitikken. Dette reflekteres i stemmegivningen i FN og andre internasjonale fora. Tradisjonelt har Argentina og Norge hatt et nært samarbeid i multilaterale fora, men avstanden har økt på flere områder. Dette gjelder blant annet i synet på FNs rolle, bærekraftsagendaen, likestilling og mangfold, hvor Argentina har beveget seg bort fra norske posisjoner.

Samtidig har samarbeidet styrket seg på andre områder, i tråd med Argentinas ønske om å knytte seg sterkere til Vesten. Dette gjelder blant annet vektlegging av frihandelsavtaler, inkludert EFTA/MERCOSUR-avtalen, prosessen for å tiltre OECD og Argentinas ønske om å bli globalt partnerland i NATO. Mileis regjering har vært tydeligere i fordømmelsen av Russlands krig og støtten til Ukraina enn forgjengeren. Samarbeidet med Argentina innenfor Antarktistraktaten er opprettholdt.

Uruguay

Norge og Uruguay har gode bilaterale relasjoner. Diplomatiske forbindelser ble etablert i 1906.

Landene deler grunnsyn i sentrale utenrikspolitiske spørsmål, også om multilateralt samarbeid og betydningen av folkeretten. Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR gir mulighet for å styrke det bilaterale forholdet, handel og investeringer ytterligere.

Paraguay

Paraguay ligger i hjertet av Sør-Amerika med rundt 7 millioner innbyggere. De diplomatiske forbindelsene mellom Norge og Paraguay ble etablert i 1906. Våre to land har gode, men begrensede bilaterale relasjoner.

2.4 Den politiske utviklingen i MERCOSUR-statene

Brasil

Brasil er et av verdens største demokratier. President Luiz Inácio Lula da Silva er siden 2023 i sin tredje presidentperiode. Et kuppforsøk ble motvirket i 2021/2022. Tidligere president Jair Bolsonaro er dømt til 27 års fengsel for medvirkning til kuppforsøket. Det er president- og parlamentsvalg i oktober 2026.

Brasil hadde formannskapet for G20 i 2024, arrangerte COP30 i Belém i 2025 og hadde formannskapet i BRICS samme år.

Menneskerettighetssituasjonen

Brasilianske myndigheter har ansvar for politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle menneskerettigheter for sin befolkning. Det er betydelige utfordringer knyttet til økonomiske ulikheter, fattigdom, vold og annen kriminalitet samt rettigheter for urfolk. Det har vært en positiv utvikling på flere områder de siste årene. Ifølge Verdensbanken er Brasils Gini-koeffisient på 51,6 (2023). En rekke nye urfolksterritorier har blitt etablert i løpet av de siste årene. Brasil forlot i 2025 FNs sultkart, og nådde sitt laveste nivå av ekstrem fattigdom på nesten et tiår.

Utviklingen på klima- og miljøområdet

De siste avskogingstallene viser at avskogingen i Amazonas er halvert siden 2022 og nå er på sitt laveste nivå siden 2014. Nedgangen skyldes i hovedsak økt innsats mot ulovlig avskoging, herunder bedre overvåking og nye krav til landbruks-subsidier. Reduksjonen i avskoging er også relatert til at sentrale finansieringsmekanismer for bærekraftig utvikling nå er fullt ut operative, herunder det norskstøttede Amazonasfondet. Den brasilianske regjeringen har satt inn store ressurser på å stanse invasjon av urfolksterritorier og beskyttede områder. Tiltak for å styrke urfolks rettigheter prioriteres, i særdeleshet territoriell rettigheter. Samtidig er det politisk motstand både på sentralt hold og i en rekke delstater mot en mer progressiv miljøpolitikk. I juli 2025 vedtok kongressen et lovforslag som svekker kravene for miljølisenser og det har pågått en kampanje for å svekke eller eliminere det såkalte soyamotoriet, en frivillig avtale mellom soyahandlere, industrien og miljøorganisasjoner for å begrense avskoging i Amazonas knyttet til soyaproduksjon.

COP30 i Belém var i all hovedsak et meget vellykket arrangement til tross for store logistiske utfordringer knyttet til det å arrangere et klimatoppmøte i en delstatshovedstad i Amazonas. Det var gode leveranser på sentrale områder; Brasil ledet bl.a. arbeidet med å etablere et nytt internasjonalt fond som skal sikre verdens regnskoger i generasjoner framover, Tropical Forest Forever Facility (TFFF). Norge vil over ti år vil bidra med inntil 30 milliarder kroner i lån til fondet.

Argentina

Argentina er en føderal republikk bestående av 23 provinser og ett føderalt distrikt (Buenos Aires by). Provinsene har betydelig selvstyre innenfor

rammene av den føderale strukturen. Regjeringspartiet *La Libertad Avanza* (LLA), med president Javier Milei i spissen, har styrt Argentina siden 10. desember 2023.

Ved siden av sitt økonomiske reformprogram har president Milei kritisert sosialistiske styresett, tatt til orde for såkalt kulturkamp, og stilt spørsmål ved likestilling, FN og bærekraftsagendaen. Dette har også blitt reflektert i Argentinas stemmegivning i FNs generalforsamling, MR-rådet, G20 og andre multilaterale fora.

Kulturkampen har også blitt reflektert nasjonalt, der man har sett nedskjæringer i programmer rettet mot sårbare grupper og minoriteter. Samtidig regnes Argentina som et liberalt samfunn med et aktivt sivil samfunn og sterk oppslutning om likestilling og menneskerettigheter.

Til tross for en periode med makroøkonomisk ustabilitet foran kongressvalget høsten 2025, styrket regjeringspartiet sin posisjon i Kongressen. Dette vil gjøre det lettere å videreføre reformprogrammet og sikre gjennomslag for regjeringens politikk.

Utviklingen på klima- og miljøområdet

Argentina har forpliktet seg til netto nullutslipp innen 2050 og har som mål å redusere klimagassutslippene innen 2030. Under Milei-regjeringen er klima- og miljøpolitikken svekket på føderalt nivå, mens mange av landets provinser fortsatt prioriterer dette høyt.

Landet har stort potensial for fornybar energi, særlig vind og sol, men energimiksen er fortsatt dominert av fossile brensler. Litiumressursene og tilgangen på andre viktige mineraler kan gi Argentina en strategisk rolle i den globale energiomstillingen. Avskoging, skogbranner og utslipp fra landbruket er vedvarende utfordringer. Til tross for president Mileis skepsis til klimapolitikk, forblir landet tilknyttet Paris-avtalen.

Uruguay

Uruguay er et stabilt demokrati, med tradisjon for velordnede valg og demokratiske skifter. Landet er en republikk bestående av 19 fylker. Regjeringsmakten utøves av presidenten og et kabinett, mens den lovgivende myndighet tilligger et parlament bestående av to kamre. Sentrum-venstrekoalisjonen Frente Amplio, med president Yamandú Orsini i spissen, har styrt landet siden mars 2025.

Utenrikspolitikken kombinerer økonomisk åpenhet med en tydelig forankring i demokratiske

verdier, respekt for folkeretten, multilateralt samarbeid og aktiv deltakelse i regionale fora som MERCOSUR og CELAC.

Landet er en tydelig støttespiller for FN, FNs fredsbevarende operasjoner og vektlegger i økende grad fredsdiplomati. Regjeringen prioriterer forholdet til Brasil og nabolandene i regionen og et godt forhold til USA. Samtidig opprettholder Uruguay gode relasjoner med Kina, som er landets viktigste handelspartner.

Utviklingen på klima- og miljøområdet

Uruguay regnes som en regional leder innen fornybar energi, med over 98 prosent av elektrisitetsproduksjonen fra fornybare kilder (vind, vannkraft og sol). Landet har en langsiktig strategi for å utvide denne modellen til 2050, inkludert satsing på grønt hydrogen og nye investeringer i vind- og solparker for å møte det økende energibehovet.

Paraguay

Paraguay er en republikk delt inn i 17 fylker samt hovedstaden Asunción. Regjeringsmakten utøves av presidenten og et kabinett, mens lovgivende myndighet ligger hos den to-kammerbaserte Kongressen. President Santiago Peña og sentrum-høyre-partiet Partido Colorado (PC) har styrt siden 2023.

Utenrikspolitikken fokuserer på økonomiske spørsmål, særlig forholdet til nabolandene og MERCOSUR. Brasil er viktig på de fleste samfunnsområder, preget av tett handel og energisamarbeid gjennom Itaipú-demningen på grenseområdet mellom landene. Demningen dekker en stor andel av Paraguays strømbehov.

Regjeringen vektlegger å styrke forholdet til USA og Israel. Argentina og president Milei regnes som en strategisk alliert i regionen. Paraguay anerkjenner Taiwan og har ingen diplomatiske forbindelser med Kina.

Paraguay har utfordringer med korrupsjon og organisert kriminalitet. Regjeringen har styrket samarbeidet med USA i tillegg til nabolandene for å bekjempe organisert kriminalitet i grenseområdet mellom Paraguay, Brasil og Argentina. I 2024 vedtok landet en «anti-NGO-lov» som pålegger ideelle organisasjoner å registrere seg i et statlig register og dokumentere økonomiske transaksjoner. Loven trådte i kraft i oktober 2025. De sosio-økonomiske ulikhetene er store. Omkring to tredjedeler av befolkningen jobber i den uformelle sektoren.

Utviklingen på klima- og miljøområdet

Paraguay er en viktig eksportør av soya, storfekjøtt og vannkraft. Økonomien er sårbar for ekstreme klimahendelser som tørke, flom og hetebølger. Lav vannstand i Paraguay- og Paraná-elvene under tørkeperioder påvirker økonomien negativt.

2.5 Den økonomiske utviklingen i MERCOSUR-statene

Brasil

Brasil har de siste årene hatt en relativt sterk økonomisk vekst. IMF estimerte at Brasils BNP vokste med 3,2 prosent i 2024, en økning på 0,5 prosent fra 2023. Veksten har vært drevet av sterkt privat konsum, høy landbruksproduksjon og investeringer, samt reformer. En skattereform som forenklet skattesystemet, ble vedtatt i siste halvdel av 2023.

På tross av fremgangen står Brasil overfor utfordringer. Høy offentlig gjeld og budsjettmessige rigiditeter begrenser rommet for investeringer. Høy inflasjon har ført til høye styringsrenter. Landbrukssektoren er en motor for vekst, men også kilde til miljøkonflikter. Korrupsjon er en vedvarende utfordring i Brasil.

Under president Trumps andre periode har USA innført høye tollsatser overfor Brasil. Senere har deler av tollsatsene blitt justert ned, og flere viktige varer har blitt unntatt tollsatsene, slik som kaffe og storfekjøtt. Sistnevnte er ikke minst viktig da Brasil regnes som verdens største eksportør av storfekjøtt. Kina er Brasils største handelspartner, og handelen har økt de siste årene.

Argentina

Argentinas bruttonasjonalprodukt anslås til 684 milliarder amerikanske dollar i 2025. Økonomien har tradisjonelt vært sterkt knyttet til landets betydelige landbrukssektor, særlig produksjon av soya, mais og kjøtt. Energiutvinning fra olje og gass spiller en stadig viktigere rolle, i tillegg til industri- og tjenestesektoren.

Landet har rike naturressurser, inkludert olje, gass, solkraft, vannkraft, vindkraft og kjernekraft. Argentina har også betydelige mineralforekomster, inkludert en av verdens største litiumreserver, kobber og sjeldne mineraler som er viktige innsatsvarer i moderne teknologi.

Økonomien har over mange tiår vært preget av makroøkonomisk ustabilitet, med tilbake-

vendende kriser og økende gjeldsbyrde. Høye tollbarrierer og andre handelshindringer, samt strenge kapital- og valutareguleringer, har bidratt til å begrense utenlandske investeringer.

Ved slutten av 2023 befant Argentina seg på nytt i en økonomisk krise, med akselererende inflasjon. President Javier Milei har prioritert å kutte i offentlige utgifter, redusere inflasjonen og gradvis gjenopprette tilliten i internasjonale markeder. De har samtidig innført ordninger for å fremme økt investeringslyst, deriblant en større insentivpakke for store investeringer (RIGI).

De makroøkonomiske tiltakene, støttepakker fra IMF, utviklingsbankene og USA samt vektleggingen av frihandelsavtaler har bidratt til økt optimisme for det argentinske markedet, selv om Argentina fortsatt vurderes som et risikofylt marked sammenlignet med andre land i regionen. Samtidig medfører de økonomiske innstramningene store kostnader for befolkningen. En hovedutfordring for regjeringen er å legge til rette for økt økonomisk aktivitet som også kommer de brede lag av befolkningen til gode.

Uruguay

Uruguays bruttonasjonalprodukt anslås til 80 milliarder amerikanske dollar i 2025. Uruguay har en liten og åpen økonomi, anerkjent for stabilitet, lav korrupsjon og høy grad av sosial likhet. Landet

rangeres blant landene i regionen med høyest BNP per capita.

Landet prioriterer forhandlinger om handelsavtaler og tilgang til nye markeder for å kompensere for sitt begrensede hjemmemarked. Landet har nylig blitt medlem av CPTPP (Trans-Pacific Partnership), som gir tilgang til markeder i Asia og Stillehavsregionen. Frihandelsavtalene med EU og EFTA en hovedprioritet, og Uruguay ønsker en frihandelsavtale med Kina, som allerede er landets største handelspartner.

Paraguay

Paraguays bruttonasjonalprodukt anslås til 45 milliarder amerikanske dollar i 2025. Paraguay er et lite land med rik tilgang på naturressurser, og som har en relativt stabil makroøkonomi. Landet har hatt god økonomisk vekst de siste årene, med BNP-vekst på 5 prosent i 2023 og 4,2 prosent i 2024, drevet av landbruk, energi og tjenester. Økonomien kjennetegnes av lave skatter og begrenset statlig innblanding, innrettet for å tiltrekke seg kapital og investeringer.

Landets viktigste eksportkilde er landbruksprodukter, hovedsakelig soyabønner, men i økende grad også kjøtt. I tillegg eksporterer landet elektrisitet fra to store vannkraftverk som de deler med henholdsvis Brasil og Argentina.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

Forhandlingsresultatet innebærer at bortimot all norsk vareeksport får tollfri markedsadgang til MERCOSUR-statene. Om lag halvparten av varene som eksporteres til MERCOSUR får tollfrihet fra avtalen trer i kraft. For de øvrige varene reduseres tollene over en nedtrappingsperiode på mellom 4 og 15 år.

For norske tjenesteytere og investorer gir avtalen forutsigbare rammevilkår og i en rekke sektorer like god behandling som nasjonale tjenesteytere og investorer. Avtalen gir markedsadgang og likebehandling for en rekke maritime tjenester samt forpliktelser om at MERCOSUR skal trappe ned enkelte handelshindringer overfor norske tilbydere.

3.2 Avtalens fortale

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsstaten, menneskerettigheter og fundamentale friheter i samsvar med FN-pakten og Verdenserklæringen om menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i relevante ILO-konvensjoner som statene er parter i, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon.

3.3 Innledende bestemmelser

Avtalens innledende bestemmelser omhandler blant annet avtalens formål og virkeområde. Avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de enkelte EFTA-statene på den ene siden og de enkelte MERCOSUR-statene i tillegg til MERCOSUR som organisasjon på den andre siden, og ikke handelsrelasjonene mellom de enkelte EFTA-statene. Artikkel 1.2 angir avtalens geografiske virkeområde, herunder at avtalen ikke omfatter Svalbard, med unntak av handel med varer. De innledende bestemmelsene omfat-

ter også blant annet regler om åpenhet og behandling av konfidensiell informasjon.

3.4 Handel med varer

Bestemmelser knyttet til handel med varer er nedfelt i avtalens kapittel 2. Avtalen bekrefter forpliktelser og rettigheter partene har under WTO-avtalen. Forhandlingsresultatet innebærer at om lag halvparten av eksisterende eksport til MERCOSUR vil bli tollfri fra avtalens ikrafttredelse. Etter nedtrappingsperioder på mellom 4 til 15 år vil 99 prosent av eksporten til MERCOSUR være tollfri. Disse utregningene er basert på MERCOSUR-statenes importstatistikk for 2024.

Norges viktigste eksportartikler til MERCOSUR-statene er i dag kunstgjødsel, petroleum, sjømat, maskineri, elektriske komponenter og innsatsfaktorer til prosessindustrien. Frihandelsavtalen vil sikre tollfri markedsadgang for så godt som alle disse varene til MERCOSUR. Samtidig reflekterer avtalen at flere MERCOSUR-land har behov for gradvis nedtrapping av tollsatser, for å sikre tid for eget næringsliv til å tilpasse seg en ny situasjon uten tollbeskyttelse.

MERCOSUR-statene og særlig Brasil er historisk et viktig marked for norsk klippfisk og saltfisk av torsk. For disse torskeproduktene bindes dagens tollfrihet i avtalen til null. Øvrige sjømatprodukter har til nå møtt 10 prosent toll. Av disse får fersk og fryst laks tollfrihet fra dag én etter avtalens ikrafttredelse. Andre sjømatprodukter får gradvis tollnedtrapping over en periode på mellom 4 og 15 år.

Norge har i avtalen bundet importtollen til null for alle industrivarer og sjømat, slik vi gjør med alle handelsavtalepartnere.

Handel med landbruksvarer

Norsk eksport av landbruksvarer til MERCOSUR-statene er beskjedent og omfatter i hovedsak kosttilskudd, vann og mineralvann, marine oljer og ekstrakter, samt svin til avl. MERCOSUR-statene

er imidlertid Norges viktigste importmarked for landbruksvarer utenfor EU. Importen av landbruksvarer fra MERCOSUR er betydelig og har de siste fire årene beløpt seg på mellom 7 og 8 milliarder kroner. Importen omfatter i hovedsak råvarer til fiskefôr, soyabønner, kaffe, tropiske frukter, grønnsaker og nøtter, samt biffer og fileter av storfe. Norge gis i avtalen bedre markedsadgang for produkter av generell eksportinteresse for Norge. Dette gjelder eksempelvis tollfrihet for levende svin, storfesæd, vann, øl, akevitt, kosttilskudd, huder og skinn, samt en tollfri EFTA-kvotest for ost (990 tonn) og bearbeidede produkter som sukkervarer og sjokolade.

Regjeringen har under forhandlingene lagt meget stor vekt på å ivareta norske landbruksinteresser og kun gitt konsesjoner innenfor rammen av eksisterende landbrukspolitik. Blant annet er grasbaserte produksjoner som melk og kjøtt skjermet. Norge har i hovedsak gitt importkvoter og tollettelser på landbruksvarer hvor vi har import i dag, og der importen ikke går på bekostning av norsk produksjon. Dette gjelder blant annet kvoter på mais, melasse og soyamel. Det er videre gitt importkvoter for epler utenfor norsk sesong, bearbeidet potet, eplejuice, honning og hester. For storfekjøtt er det gitt en bilateral kvote på 666 tonn med bein. Kvoten blir tollfri, og fordeles ved auksjon. Ved avtalens ikrafttredelse vil dagens GSP-kvotest for storfekjøtt på 500 tonn uten bein bli fjernet. Dette kvantumet tilsvarer den nye kvoten på 666 tonn med bein. GSP-kvoten har tradisjonelt utelukkende blitt utnyttet av MEROCSUR-landene. For kjøtt er det kun gitt nye importkvoter på 200 tonn kylling og 100 tonn bearbeidet kylling. Import til Norge av disse produktene er svært liten. I avslutningen av forhandlingene i 2019 fikk Norge gjennomslag for å gi nettopp kylling istedenfor storfekjøtt. Vurderingen var at dette var en forbedring av avtalen for Norge. Norge har gitt tollfrihet til MERCOSUR innenfor flere WTO-kvoter. Dette er eksisterende globale kvoter og mange av disse kvotene benyttes i dag.

Norge har skilt mellom såkalte bearbeidede landbruksvarer og ubearbeidede landbruksvarer i sine forpliktelser, og gir MERCOSUR-statene de samme tollreduksjoner Norge har gitt EU for bearbeidede landbruksvarer.

3.5 Opprinnelsesregler og handelsfasilitering

Handelsavtalens bestemmelser om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt samarbeid er

nedfelt i avtalens artikkel 2.8 og avtalens vedlegg I. Opprinnelsesreglene går ut på at det settes bestemte krav for at varene skal regnes for å ha opprinnelse i en av EFTA-statene eller MERCOSUR, slik at det kun er varer med tilknytning til handelsavtalens parter som får fordeler av de tollreduksjoner som handelsavtalen gir. Opprinnelsesreglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land som ikke er en del av frihandelsområdet. Opprinnelsesreglene inneholder også bestemmelser om administrativt samarbeid, herunder bestemmelser knyttet til prosedyrer for verifikasjon av opprinnelsesbevis.

De produktspesifikke reglene (listereglene), bestemmelsene om opprinnelsesbevis og kravene for bruk av utvidet kumulasjon (EU-materialer som ikke trenger å oppfylle listereglene) er nedfelt i tillegg 1-5 til vedlegg I. Listereglene i kombinasjon med muligheten for utvidet kumulasjon med EU-materialer ivaretar i stor grad norske interesser for viktige norske eksportprodukter. Når det kommer til opprinnelsesbevis, kan EFTAs eksportører bruke opprinnelseserklæring, mens eksportører i MERCOSUR kan bruke opprinnelsessertifikat og, på visse betingelser, opprinnelseserklæring.

Handelsavtalens bestemmelser om handelsfasilitering er nedfelt i avtalens artikkel 2.9 og i avtalens vedlegg VI. Bestemmelsene er bygget på WTO-avtalen om handelsfasilitering med de tilpasninger som følger av partenes ønske om å gjøre flere av WTO-avtalens utviklingsklausuler bindende i handelen mellom EFTA-statene og MERCOSUR.

3.6 Handelsbeskyttelse og globale beskyttelsestiltak i WTO

Bestemmelser om handelsbeskyttelse og globale beskyttelsestiltak er nedfelt i avtalens kapittel 3. Til tross for den økonomiske integrasjonen i MERCOSUR, har tollunionen ikke regler som disiplinerer bruken av handelstiltak dem imellom ut over hva som følger av WTO-regelverket. MERCOSUR fant det derfor krevende å gå med på slike begrensninger i avtalen med EFTA. Avtalen inneholder bestemmelser om subsidieundersøkelser, antidumpingundersøkelser og globale beskyttelsestiltak, men nøyer seg med å sikre partene rett til tidlig varsling og konsultasjoner når slike prosesser igangsettes. For antidumpingtiltak hever avtalen terskelen for at samme produkt kan rammes av samme tiltak flere ganger. Det er avtalt en oppfordring om ikke å

benytte handelstiltak mot hverandre, og en oppfordring om å unnta hverandre fra eventuelle globale sikkerhetstiltak som en part måtte iverksette.

3.7 Bilaterale beskyttelsestiltak

Bestemmelser om bilaterale beskyttelsestiltak er nedfelt i avtalens kapittel 4. Kapitlet inkluderer bestemmelser som gir partene adgang til å innføre midlertidige begrensninger i importen av en vare dersom tollnedtrappingen under avtalen fører til skade på innenlandsk industri. Kapitlet åpner for midlertidige importkvoter på grunnlag av historisk import. Kapitlet går langt i å beskytte den importerende parten. Dette svekker eksportnæringens markedsadgang, i hvert fall på kort sikt, men gir samtidig også landbruksnæringen i EFTA-statene en viss beskyttelse fra konkurrerende import fra MERCOSUR-statene.

3.8 Tekniske handelshindre

Bestemmelser om tekniske handelshindringer er nedfelt i kapittel 5. Avtalens kapittel om tekniske handelshindringer (TBT) bygger på hovedprinsippene i WTOs avtale om tekniske handelshindringer og har som formål å legge til rette for handel mellom partene gjennom å forhindre, eliminere eller redusere unødvendige kostnader, blant annet gjennom samarbeid og utveksling av informasjon om hverandres tekniske regelverk og erfaringer med standarder og samsvarsvurderingsprosedyrer.

Kapitlet inneholder bestemmelser som pålegger partene å sikre at varer importert fra en annen part kan distribueres uhindret uten å stoppes av ytterligere tekniske krav, og som sikrer rask og god informasjonsflyt i tilfeller hvor varer blir stoppet ved grensen eller trukket fra markedet. Bestemmelser om kontaktpunkt og konsultasjoner sikrer rask og smidig dialog i tilfeller hvor en part mistenker at tekniske handelshindringer bryter med partenes forpliktelser under kapitlet.

Kapitlet inneholder bestemmelser om merking av varer, og regulerer hvilke handelshindrende krav til merking som ikke tillates i handelen mellom partene. Kapitlet inkluderer også et vedlegg med bestemmelser som har til hensikt å forhindre, eliminere og redusere unødvendige ikke-tollmessige handelsbarrierer knyttet til elektriske og elektroniske produkter.

3.9 Veterinære og plantesanitære tiltak

Bestemmelser om veterinære og plantesanitære tiltak (SPS) er nedfelt i kapittel 6. Kapitlet om veterinære og plantesanitære forhold etablerer et rammeverk som skal sikre forutsigbare, vitenskapelig baserte risikovurderinger og mer smidig handel mellom partene. Partene legger SPS-regelverket i WTO til grunn, og vil styrke åpenhet, varsling og konsultasjoner ved tiltak som kan påvirke handelen.

Avtalen legger opp til en effektiv og så lite handelsrestriktiv gjennomføring av importkontrollen som mulig, og den etablerer klare krav til informasjon, klageadgang og behandlingstid når et vareparti blir stoppet i den veterinære grensekontrollen. Sertifikater og eventuelle endringer i disse skal bygge på internasjonalt anerkjente standarder, og eksportører skal ha tilstrekkelig tid til å tilpasse seg nye krav. Avtalen fastsetter tydelige prosedyrer for å tillate import av animalske næringsmidler. Systemrevisjon for godkjenning av virksomheter er avtalt som foretrukket metode. Avtalen omhandler i tillegg prosedyrer for godkjenning av virksomheter.

Partene skal styrke sitt samarbeid innenfor SPS, med formål om å øke forståelsen for hverandres systemer og tilrettelegge for tilgang til hverandres markeder. På forespørsel skal partene vurdere å gi hverandre lik behandling som den behandling hver avtalepart gir til en tredjepart på det veterinære og plantesanitære området. Til slutt fastslås det at partene skal utveksle kontaktpunkter for å legge til rette for gjennomføring av kapitlet.

3.10 Dialog

Kapitlet tilrettelegger for samarbeid om antibiotikaresistens, maksimalgrenseverdier (MRL), dyrevelferd og bioteknologi i landbruket. Formålet er å sikre bedre informasjonsutveksling, styrket faglig dialog og økt forutsigbarhet for handel.

Avtalepartene anerkjenner at antibiotikaresistens er en alvorlig trussel mot human- og dyrehelse. Partene forplikter seg til å samarbeide, og til å følge internasjonale retningslinjer, standarder, anbefalinger og tiltak utviklet i relevante internasjonale organisasjoner.

Bestemmelsen om maksimalgrenseverdier legger opp til faglig samarbeid. Partene skal utveksle vitenskapelige data og informasjon om risikovurderinger, regelverk og veiledninger. Det

skal videre legges til rette for vitenskapelig samarbeid, dialog og informasjonsutveksling.

Når det gjelder dyrevelferd skal partene styrke felles forståelse av dyrevelferd, med utgangspunkt i internasjonale retningslinjer, og utveksle kunnskap om produksjonssystemer, transport, sporbarhet og slakt. Samarbeidet skal også fremmes i internasjonale fora med mål om bedre globale standarder.

I bestemmelsen om landbruksbioteknologi er partene enige om å etablere en dialog om politikk, regelverk og praksis knyttet til bioteknologiske produkter og GMO.

3.11 Handel med tjenester

Avtalens kapittel 8 om handel med tjenester bygger på de samme hovedprinsipper og struktur som WTOs Generalavtale om handel med tjenester (GATS). Partene forplikter seg til å gi hverandre minst like gode vilkår som andre handelspartnere. Unntak gjelder der bedre behandling følger av andre frihandelsavtaleforpliktelser som partene har inngått, eksempelvis EØS-avtalen for Norges del, og der partene har ført inn eksplisitte unntak.

Foruten den generelle forpliktelsen om å likebehandle norske tjenesteytere med tjenesteytere fra andre land, inneholder avtalen en rekke andre generelle regler som blant annet sikrer tilgang til nødvendig informasjon og uhindret adgang til betalinger og overføringer. Videre inneholder avtalen sektorspesifikke vedlegg om finansielle tjenester, telekommunikasjon og midlertidige personbevegelser. Bestemmelsene i disse vedleggene skal blant annet sikre effektiv saksbehandling for lisenssøknader og tillatelser, informasjon om saksgangen for slike søknader og begrunnelse dersom søknad avslås.

Som i GATS inngår avtalepartenes landspesifikke forpliktelser om likebehandling av norske tjenesteytere med landenes egne tjenesteytere i egne bindingslister. Bindingslistene inngår i vedlegg X. I handelsavtalen med EFTA har MERCOSUR-statene bundet langt flere sektorer enn i WTO, eksempelvis for internasjonal skipsfart og sjøforsikring, i sine bindingslister. Det betydelig forskjeller mellom MERCOSUR-statenes landspesifikke forpliktelser. Både Argentina og Brasil har tatt forpliktelser på de aller fleste tjenestesektorer. Uruguays forpliktelser reflekterer også generelt gode betingelser, mens Paraguays bindingsliste er langt mer restriktiv. Forhandlingsresultatet svarte i det vesentlige til de norske for-

ventningene, og sikrer norsk næringsliv gode og ikke-diskriminerende betingelser for prioriterte sektorer som ingeniørtjenester, forretningstjenester, distribusjonstjenester, sjøforsikring og energi-relaterte tjenester.

Når det gjelder internasjonal sjøtransport gjelder restriksjoner for transport med skip mellom Argentina, Brasil og Uruguay. Internasjonal sjøtransport mellom en havn i Brasil og en havn i Argentina eller Uruguay er reservert for fartøy som fører flagget til et av disse landene, med unntak av bulktransport av mineralmalm og hvete samt omplassering av tomme containere. Argentina, Brasil og Uruguay har forpliktet seg til å fjerne gjeldende restriksjoner for frakt i containere senest ti år etter handelsavtalen trer i kraft.

Brasil anvender diskriminerende fyrlyktavgifter for internasjonal sjøtransport. I handelsavtalen har Brasil forpliktet seg til å fjerne fyrlyktavgiftene for norskregistrerte skip (NIS og NOR) innen to år etter at handelsavtalen trer i kraft.

I sluttfasen av forhandlingene tok Brasil opp utfordringer med energibruk til drift av data-sentre, og foreslo at partene avtalte en gjensidig mekanisme om midlertidig suspensjon av forpliktelser for datatrafikk hvis en avtalepart ikke møtte visse krav til andel elektrisitet produsert av fornybare energikilder. Norge og Brasil ble enige om en reservasjon som innebærer at Norges forpliktelser for digitalt leverte tjenester fra Brasil er betinget av at Brasil i gjennomsnitt henter minst 67 prosent av sin totale innenlandske strømprduksjon fra lavkarbonutslippsenergikilder i løpet av de tre foregående kalenderårene. Brasil har identisk reservasjon mot Norge og øvrige EFTA-stater. Det medfører at dersom den totale innenlandske strømprduksjonen ikke oppfyller 67 prosentmålet, kan forpliktelser for digitalt leverte tjenester midlertidig suspenderes etter visse prosedyrer. Prosentsatsen kan bli økt i tråd med Paris-konvensjonens målsettinger og etter de ordinære endringsprosedyrene fastsatt i handelsavtalen. Blant EFTA-statene er det bare Island som har tilsvarende reservasjon mot Brasil.

For øvrig ligger Norges forpliktelser for handel med tjenester overfor MERCOSUR-statene på nivå med hva Norge har tatt i sine nyere frihandelsavtaler, inkludert norsk forbehold for skatt og investeringskontroll.

3.12 Investeringer

Avtalens bestemmelser om investeringer utenfor tjenestesektoren er nedfelt i kapittel 9. Kapitlets

formål er å sikre vesentlig samme vilkår for investeringer i varesektoren som for investeringer i tjenestesektoren. Kapitlet fokuserer på kommersiell tilstedeværelse, og er basert på leveringsmåte 3 i GATS. Kapitlet gjelder kun for investeringer som ikke er dekket av frihandelsavtalens kapittel 8 om handel med tjenester.

Kapitlets bestemmelser skaper klarhet og forutsigbarhet om rammevilkårene for investorer og deres investeringer i partstatene. EFTA-statene og MERCOSUR-statene garanterer ikke-diskriminerende behandling (nasjonal behandling) for hverandres bedrifter, innenfor de sektorer, og med de forbehold, som fremgår av partenes bindingslister. Bindingslistene er inntatt i vedlegg XV i avtalen.

I tillegg til forpliktelsen om nasjonal behandling inneholder kapitlet bestemmelser som blant annet sikrer investorer tilgang til nødvendig informasjon og uhindret tilgang til betalinger og overføringer. Kapitlet stadfester også partenes rett til å regulere, og pålegger partene å fremme ansvarlig næringsliv. Kapitlet inneholder videre bestemmelser om investeringsfasilitering som vil tilrettelegge for norske aktører som enten har tilstedeværelse eller ønsker å investere i MERCOSUR-statene, blant annet gjennom at det opprettes egne kontaktpunkt for investeringsrelaterte spørsmål.

Forhandlingsresultatet svarer i det vesentligste til de norske forventningene, og sikrer norsk næringsliv gode, ikke-diskriminerende betingelser i MERCOSUR-statene innenfor sektorer som vareproduksjon, landbruk, fiske og akvakultur, gruvedrift og produksjon og distribusjon av elektrisitet. Norges forpliktelser ligger på nivå med det Norge har tatt i andre frihandelsavtaler, inkludert norske forbehold.

3.13 Immaterialrett

Frihandelsavtalens bestemmelser om immaterialrettigheter er nedfelt i avtalens artikkel 10, og reguleres videre av avtalens vedlegg XVII og de internasjonale avtaler det er vist til der. Bestemmelsene i kapitlet sikrer nasjonal behandling og ikke-diskriminerende vilkår for beskyttelse av immaterialrettigheter. Det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrettigheter fremgår av vedlegg XVII. Bestemmelsene om immaterialrettigheter sikrer effektivt vern og håndhevelse av norske aktørers rettigheter til åndsverk, patenter, varemerke og design mv.

3.14 Offentlige anskaffelser

Bestemmelser knyttet til offentlige anskaffelser er nedfelt i kapittel 11. Kapitlet om offentlige anskaffelser bygger på WTO-avtalen om offentlige anskaffelser – GPA. Kapitlet inneholder bestemmelser om åpenhet, anskaffelsesprosedyrer, terskelverdier mv. som skal sikre at leverandører fra MERCOSUR og EFTA kan delta i konkurransen om offentlige anbud i hverandres markeder på like vilkår med hjemlandets leverandører. Det er fremforhandlet egne lister for hver av MERCOSUR-statene og hver av EFTA-statene, som fastsetter hvilke offentlige organer og hvilke vare- og tjenestekategorier som omfattes av bestemmelsene.

3.15 Konkurransen

Bestemmelser knyttet til konkurranse er nedfelt i kapittel 12. I tråd med vanlig EFTA-modell inneholder kapitlet beskrivelse av hva slags adferd som regnes for å være konkurransebegrensende, og dermed uforenlig med avtalen i den utstrekning slik adferd påvirker handelen mellom avtalepartene. Kapitlet inneholder i tillegg mekanismer for samarbeid og konsultasjon mellom partene for å motvirke konkurransebegrensende adferd. Avtalen gir partene adgang til å kunne kreve konsultasjoner i Den blandede komité for å løse tvister under kapitlet.

3.16 Handel og bærekraftig utvikling

Bestemmelser knyttet til handel og bærekraftig utvikling er nedfelt i kapittel 13, som bidrar til bevisstgjøring og aksept for at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

I tråd med EFTAs modellkapittel, inneholder kapitlet blant annet bestemmelser om ivaretagelse av arbeidstakerrettigheter og miljøhensyn. Avtalen binder partene til å søke å sikre at deres lovgivning bidrar til og oppmuntrer til et høyt beskyttelsesnivå for arbeidstakerrettigheter og miljø. Partene skal videre etterstrebe å øke beskyttelsesnivået. Videre forplikter partene seg til å håndheve sin lovgivning innen miljø og arbeidsliv effektivt, og til å ikke redusere nivået på sin miljø- og arbeidstakerbeskyttelse, med formål om å oppmuntre til handel eller investeringer fra en annen part. Kapitlet inneholder bestemmelser om bl.a. arbeidstakerrettigheter og handel og bærekraftig forvaltning av fiskeri og havbruk.

Kapitlet har også en bestemmelse om handel og bærekraftig skogforvaltning, hvor partene bl.a. forplikter seg til å bekjempe ulovlig hogst. Kapitlet inneholder også en bestemmelse om handel og bærekraftig landbruk og matsystemer. I bestemmelsen anerkjenner partene viktigheten av bærekraftig landbruk og matsystemer og rollen handel kan spille i å oppnå dette. Samtidig forplikter partene seg til dialog om temaet. Avtalen inneholder også en egen bestemmelse om klimaendringer med gjensidig forpliktelse om å gjennomføre Paris-avtalens klimamål. Videre er det inntatt en egen bestemmelse om biologisk mangfold hvor partene påtar seg en rekke forpliktelser. Kapitlet har også bestemmelser som innebærer at eventuell uenighet om implementering av kapitlets forpliktelser, kan løses gjennom konsultasjoner eller ved at det opprettes et ekspertpanel som vil gi rådgivende uttalelser.

Kapitlet suppleres av et sideinstrument med omtale av forpliktelser blant annet om likestilling, biologisk mangfold, urfolks rettigheter, bærekraftig landbruk, og avskoging.

3.17 Institusjonelle bestemmelser

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 14. Det opprettes en blandet

komité som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blandede komité skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og MERCOSUR-statene. Komiteen skal møtes innen ett år fra datoen for avtalens ikrafttredelse. Deretter skal den møtes når det er nødvendig, men normalt hvert annet år.

3.18 Tvisteløsning

Avtalen inneholder bestemmelser om løsning av tvister om partenes rettigheter og forpliktelser etter avtalen. Disse er nedfelt i avtalens kapittel 15. Etter at tvistepartene har avholdt konsultasjoner er det adgang til voldgift. Dersom den tapende part ikke gjennomfører voldgiftspanelet avgjørelse innen en nærmere angitt tidsfrist, er det gitt adgang til mottiltak.

3.19 Avsluttende bestemmelser

Avtalens avsluttende bestemmelser nedfelt i kapittel 16 regulerer prosedyrene for endringer i avtalen, tiltredelser til avtalen, oppsigelse og opphør, avtalens ikrafttredelse samt depositar for avtalen.

4 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i handelsavtalen

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR består av 16 kapitler og 19 vedlegg (I – XIX), samt to tilleggsavtaler (Record of Understanding). Vedleggene og tilleggsavtalene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen.

4.1 Innledende bestemmelser

Avtalens *fortale* redegjør for hvem som er parter i avtalen og de forhold partene legger vekt på i gjennomføringen av frihandelsavtalen. I tillegg til de enkelte EFTA-statene og MERCOSUR-statene er også MERCOSUR som blokk å anse som part. Begrepet statspart/statsparter omfatter ikke MERCOSUR som blokk, og benyttes henholdsvis om en EFTA-stat eller MERCOSUR-stat eller EFTA-statene og MERCOSUR-statene samlet. Hvorvidt den enkelte bestemmelse viser til part eller statspart avhenger således av hvorvidt MERCOSUR som blokk er omfattet.

EFTA-statene på den ene siden og MERCOSUR-statene og MERCOSUR på den andre anerkjenner viktigheten av å styrke båndene seg imellom ved å etablere tette og varige forbindelser mellom partene. Partene ønsker å etablere gode vilkår for handelen seg imellom, og fremme kommersielt og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse basert på gjensidighet, ikke-diskriminering og internasjonal rett. Videre stadfester partene sin hensikt om å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine rettigheter og forpliktelser under avtaleverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Partene bekrefter sine forpliktelser til demokrati, rettstat, menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og anerkjenner viktigheten av bærekraftig utvikling (herunder miljø og arbeidstakerrettigheter). Både når det gjelder arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, miljøbeskyttelse og bedrifters samfunnsansvar, vises det til partenes internasjonale forpliktelser på disse områdene. Partene erkjenner viktigheten av bedrifters samfunnsansvar, god offentlig styring og arbeidet mot korrupsjon.

Artikkel 1.1 slår fast at avtalen oppretter et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i

denne avtalen, basert på handelsforbindelser mellom markedsøkonomier og respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, med siktemål om å bidra til velstand og bærekraftig utvikling. Videre fastslås det at formålene med frihandelsavtalen er å liberalisere handel med varer og tjenester, øke investeringsmulighetene, forhindre og redusere handelsbarrierer og unødvendige veterinære og plantesanitære tiltak, fremme konkurranse, oppnå videre gjensidig liberalisering av markedet for offentlige anskaffelser, sikre tilstrekkelig og effektiv beskyttelse av immaterielle rettigheter i tråd med internasjonale standarder, utvikle internasjonal handel i tråd med målet om bærekraftig utvikling, og bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

Artikkel 1.2 fastslår avtalens geografiske virkeområde. Avtalen omfatter ikke Svalbard, med unntak for handel med varer.

Artikkel 1.3 fastslår at avtalen gjelder handel og økonomiske forhold mellom de enkelte EFTA-statene på den ene siden og de enkelte MERCOSUR-statene og MERCOSUR på den andre. Avtalen gjelder ikke handelsrelasjonene mellom de enkelte EFTA-statene eller mellom de enkelte MERCOSUR-statene. Artikkelen fastslår videre at Sveits skal representere Liechtenstein i saker som er omfattet av traktaten av 29. mars 1923, som etablerer en tollunion mellom dem.

Artikkel 1.4 bekrefter partenes rettigheter og forpliktelser under WTO-avtalen, øvrige avtaler forhandlet under WTO og andre internasjonale avtaler partene er part i. Dersom en av partene mener at opprettholdelsen eller opprettelsen av en tollunion, frihandelsområde, grensehandelsordning eller annen fordelaktig avtale endrer handelsregimet som følger av frihandelsavtalen, kan denne parten be om konsultasjoner.

Artikkel 1.5 fastslår partenes plikt til å iverksette nødvendige tiltak for å oppfylle avtalens forpliktelser, og fastslår partenes plikt til å sikre at sine respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av delegert offentlig myndighet, overholder avtalens forpliktelser.

Artikkel 1.6 omhandler åpenhet, og viser til at partene skal kunngjøre, eller gjøre offentlig tilgjengelig på annen måte, lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak mv. som får generell anvendelse og partenes internasjonale avtaler som kan påvirke anvendelsen av denne avtalen. Partene forplikter seg også til omgående å besvare spørsmål og på forespørsel utlevere informasjon vedrørende forannevnte. De er ikke forpliktet til å avsløre konfidensiell informasjon.

4.2 Handel med varer

Artikkel 2.1 viser til at kapitlet omfatter handel med varer mellom avtalepartene.

Artikkel 2.2 stadfester at avtalepartene skal gi varer fra den andre avtaleparten nasjonal behandling. Artikkel III (Nasjonal behandling og intern beskatning) i GATT 1994 kommer til anvendelse og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.3 viser til at partenes tollkonsesjoner overfor hverandre er beskrevet i vedlegg II–V. Importtoll defineres, og omfatter ikke:

- internbeskatning og andre interne avgifter i tråd med artikkel III (Nasjonal behandling og internbeskatning) i GATT 1994;
- antidumpingtiltak eller andre utjevningsavgifter i tråd med artikkel VI og XVI i GATT 1994, WTO-avtalen om implementering av artikkel VI i GATT 1994, WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak, og kapittel 3 (WTOs handelstiltak og beskyttelsestiltak);
- beskyttelsestiltak i tråd med artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak, kapittel 3 (WTOs handelstiltak og beskyttelsestiltak) og 4 (Bilaterale beskyttelsestiltak);
- tiltak autorisert av WTOs tvisteløsningsorgan eller et voldgiftspanel etablert i henhold til kapittel 15 (tvisteløsning);
- gebyrer og andre avgifter i tråd med artikkel VIII i GATT 1994; og
- tiltak innført som beskyttelsestiltak for å ivareta et lands finansielle posisjon og betalingsbalanse i tråd med artikkel 2.13 (betalingsbalanse).

Videre skal ingen av partene innføre nye eller øke eksisterende tollsatser ved import, eller andre tiltak med tilsvarende virkning, med mindre noe annet fremgår av avtalen. Artikkelen skal derimot ikke hindre partene fra å øke tollsatsene ved import tilbake til nivåene beskrevet i vedlegg II–V

i etterkant av en unilateral tollreduksjon. Partene kan opprette nye tollinjer så lenge tollsatsen for de tilhørende varene er lik eller lavere enn for den opprinnelige tollinjen.

Artikkel 2.4 fastslår at partene ikke skal anvende toll ved import for varer som midlertidig har vært eksportert til en avtalepart for reparasjon. Avtalen stadfester også at partene ikke skal anvende toll ved import for varer som midlertidig importeres fra en annen avtalepart for reparasjon. Reparerte varer defineres, og reparasjon av varer skal ikke omfatte prosesser som:

- ødelegger den essensielle karakteren til varen, skaper nye varer eller endrer varens kommersielle bruksområde;
- omgjør uferdige varer til ferdigvarer; eller
- øker varens tekniske ytelse.

Artikkel 2.5 fastslår at partene årlig skal utveksle importstatistikk og anvendte MFN-tollsatser. Informasjonsutvekslingen skal starte året etter avtalens ikrafttredelse og pågå i ti år etter at tollreduksjonen i samsvar med vedlegg II–V er fullført. Med mindre annet blir bestemt i Den blandede komité, utvides perioden automatisk med fem år. Deretter kan Den blandede komité bestemme ytterligere forlengelse. Partene er ikke pålagt å utveksle importstatistikk som er konfidensiell ifølge nasjonal lovgivning og regulering.

Artikkel 2.6 fastslår at ingen av partene kan innføre eller videreføre kvantitative restriksjoner, hverken for import av varer fra en annen avtalepart eller på eksport av varer til en annen avtalepart, med unntak av tiltak i samsvar med artikkel XI (kvantitative restriksjoner) i GATT 1994, inkludert artikkelens tolkningsvedlegg, som innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer.

Artikkel 2.7 fastslår at WTO-avtalen om importlisensprosedyrer innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige endringer. Avtalepartene kan kun innføre eller videreføre importlisensieringsprosedyrer hvis andre prosedyrer for å oppnå et administrativt formål ikke er rimelig tilgjengelig. Partene skal ikke innføre eller opprettholde lisensprosedyrer for å implementere tiltak som er inkonsistente med denne avtalen, GATT 1994 eller WTO-avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak. Partene skal påse at alle importlisensprosedyrer er ikke-diskriminerende og administrert på en rettfærdig, åpen og forutsigbar måte, med minst mulig handelsbegrensende effekt. Dersom en lisenssøker ikke godkjennes, skal søkeren, uten unødig forsinkelse, motta en skriftlig begrunnelse for avslaget. Hver part skal

ha effektive, ikke-diskriminerende, presise og lett tilgjengelige prosedyrer i samsvar med nasjonal lovgivning og regulering som sikrer retten til å anke avgjørelser om avslag på lisenssøknader. Videre spesifiseres ankeprosedyrene og deretter fastslås det at dersom avslag på søknad om importlisens opprettholdes skal parten som utsteder importlisenser raskt gi skriftlig begrunnelse til importlisenssøkeren. En avtalepart som endrer eller innfører reguleringer relatert til importlisensiering som trolig vil ha en handelsvridende effekt, skal omgående notifikere de andre avtalepartene. I noten skal hensikten med lisensieringsprosedyren og alle vilkår som må være oppfylt for å kvalifisere til å få en importlisens fremgå tydelig. En notifikasjon under WTOs avtale om importlisensprosedyrer skal anses å være ekvivalent med en notifikasjon under denne avtalen.

Artikkel 2.8 viser til at bestemmelser om opprinnelsesregler og administrativt tollsamarbeid reguleres i vedlegg I (Opprinnelsesregler).

Artikkel 2.9 viser til at bestemmelser om handelsfasilitering reguleres i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

Artikkel 2.10 fastslår at artikkel XVII i GATT 1994 (Statlige handelsforetak) og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994, kommer til anvendelse og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.11 fastslår at artikkel XX i GATT 1994 (Generelle unntak) og artikkelens tolkningsvedlegg kommer til anvendelse i dette kapitlet, kapittel 5 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 6 (Veterinære og plantesanitære tiltak) og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.12 fastslår at artikkel XXI i GATT 1994 (Nasjonal sikkerhet) og artikkelens tolkningsvedlegg kommer til anvendelse i dette kapitlet, kapittel 5 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 6 (Veterinære og plantesanitære tiltak) og innlemmes i frihandelsavtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.13 fastslår at landene i avtalen kan, hvis de har eller er i umiddelbar fare for å få alvorlige problemer med sin betalingsbalanse, i samsvar med betingelsene etablert i GATT 1994 og WTO-forståelsen om betalingsbalanse-bestemmelsene i GATT 1994, innføre handelsbegrensende tiltak. Tiltakene skal være av begrenset varighet, ikke-diskriminerende og ikke ha effekt utover det som er nødvendig for å rette opp betalingsbalansesituasjonen. Parten som innfører tiltak under denne artikkelen, skal omgående notifikere Den blandede komité.

Artikkel 2.14 oppretter en underkomité for handel med varer. Underkomiteens mandat er beskrevet i vedlegg VII.

Artikkel 2.15 fastslår at partene skal administrere sine bilaterale tollkvoter på en slik måte at kvotene ikke underoppfylles på grunn av nasjonalt regelverk og administrative prosedyrer. Det skal være åpenhet rundt relevant informasjon om tollkvoteadministrasjonen, som skal være basert på klare tidsfrister, prosedyrer og vilkår, og ikke mer byrdefull enn nødvendig. Partene skal straks notifikere de øvrige partene om endringer i relevant nasjonalt regelverk, samt svare på spørsmål fra disse.

Ved mistanke om at nasjonalt regelverk eller administrative prosedyrer fører til vedvarende underoppfylling av en bilateral tollkvote under avtalen, skal det etter nærmere regler gjennomføres konsultasjoner mellom de berørte partene, og om nødvendig skal Underkomiteen for varer og Den Blandede komité gi anbefalinger med formål om at avtalens tollforpliktelser etterleves.

Artikkel 2.16 fastslår at partene en enige om en Record of Understanding om visse vinbenevnelser, som er en integrert del av avtalen.

Artikkel 2.17 fastslår at partene tre år etter avtalens ikrafttredelse kan kreve gjennomgang av tollkonsesjonene i vedlegg II–V. Som et resultat av en slik gjennomgang, kan partene enes om å starte forhandlinger om mulige forbedringer av markedsadgang under dette kapitlet og vedlegg II–V.

4.3 Handelsbeskyttelse og globale beskyttelsestiltak i WTO

Artikkel 3.1 fastslår at kapitlet ikke endrer de rettigheter og plikter som er etablert under artiklene VI, XVI og XIX i GATT 1994, samt WTO-avtalene om antidumping, subsidier og utjevnings tiltak og globale beskyttelsestiltak. Handelstiltak skal iverksettes på en rettferdig og åpen måte, og i overensstemmelse med relevante bestemmelser i WTO.

Artikkel 3.2 fastslår at partene skal bestrebe seg på å iverksette antidumpingtiltak på en måte som i minst mulig grad påvirker den bilaterale handelen. Dersom en dumping-undersøkelse initiert av en av partene resulterer i at det ikke kan påvises dumping, kan det ikke igangsettes en ny undersøkelse av samme produkt før det har gått ett år, såfremt omstendighetene ikke har endret seg. Partene skal i undersøkelsen ta hensyn til informasjon fra industrielle brukere av det aktu-

elle produktet og, hvis aktuelt, informasjon fra representative forbrukerorganisasjoner. Midlertidige tiltak skal bare iverksettes dersom interesserte parter har fått tilstrekkelige muligheter til å uttale seg. Partene har forpliktet seg til å vurdere forslag om prisløfter fra eksportørene. Dersom en part innfører et antidumpingtiltak skal den vurdere å sette avgiften på et lavere nivå enn dumping-marginen, såfremt dette nivået er tilstrekkelig for å fjerne skaden på hjemmeindustrien. Partene skal grundig vurdere å avvikle antidumpingtiltakene så snart skaden på hjemmeindustrien er fjernet, og om mulig innen fem år fra tiltaket ble iverksatt.

Artikkel 3.3 fastslår at globale beskyttelsestiltak skal iverksettes på en måte som i minst mulig grad påvirker den bilaterale handelen. Dersom en part iverksetter et globalt beskyttelsestiltak, skal den gi de andre partene tilgang til relevant informasjon, samt tilby konsultasjoner. Importlandet kan ikke innføre endelige globale beskyttelsestiltak tidligere enn 30 dager etter at de har gitt de andre partene tilbud om konsultasjoner.

Artikkel 3.4 slår fast at partene skal utveksle relevant informasjon i forbindelse med iverksettelsen av midlertidige eller endelige beskyttelsestiltak.

Artikkel 3.5 slår fast at en part skal notisere den andre parten skriftlig før dumping- eller subsidieundersøkelser igangsettes. En part kan til enhver tid be om konsultasjoner med en part som vurderer å innføre handelstiltak, og importlandet skal tilby konsultasjoner innen 10 dager fra forespørselen er mottatt. Konsultasjoner kan på forespørsel finne sted i Blandet komité.

Artikkel 3.6 sier at kapittel 15 om tvisteløsning ikke gjelder for kapitlet om handelstiltak.

4.4 Bilaterale beskyttelsestiltak

Artikkel 4.1 sier at visse begreper i kapitlet skal forstås på samme måte som i WTO-avtalen om beskyttelsestiltak.

Artikkel 4.2 fastslår at en part unntaksvis kan innføre bilaterale beskyttelsestiltak, hvis import av en vare øker i kvantitet i absolutte termer eller relativt i forhold til partens industri, på en slik måte og under slike forhold at denne blir eller kan bli sterkt skadelidende, som et resultat av reduserte eller eliminerte tollsatsen som følge av avtalen. Slike tiltak skal iverksettes etter en undersøkelse i henhold til vedlegg VIII.

Artikkel 4.3 fastslår at bilaterale beskyttelsestiltak enten skal bestå av en midlertidig suspen-

sjon av tollnedtrapping eller i å øke tollsatsen for det gjeldende produktet eller redusere preferansemarginen.

Artikkel 4.4 fastslår at historisk handel som ikke har vært til skade for importlandets industri skal videreføres. Hvis mulig skal det etableres en importkvote på nivå med historisk import. Partene kan be om kompensasjon dersom et bilateralt beskyttelsestiltak innføres.

Artikkel 4.5 fastslår at bilaterale tiltak i utgangspunktet ikke kan vare i mer enn to år. Tiltakene kan unntaksvis forlenges til totalt tre år. Når tiltaket avsluttes skal preferansetollen settes i henhold til nedtrappingsplanen. Partene kan verken innføre eller videreføre tiltak etter en overgangsperiode på tolv år etter avtalens ikrafttredelse. For varer med nedtrappingsperiode på ti år eller mer skal overgangsperioden være 18 år fra avtalens ikrafttredelse.

Artikkel 4.6 fastslår at partene, under kritiske omstendigheter, kan innføre midlertidige bilaterale beskyttelsestiltak. Slike tiltak skal notiseres den andre parten og kan ikke vare i mer enn 200 dager.

Artikkel 4.7 fastslår at dersom en part skal innføre et bilateralt beskyttelsestiltak skal den notisere den andre parten og samtidig invitere til konsultasjoner. Notifiseringen skal skje minimum 30 dager før tiltaket innføres. Konsultasjoner skal gjennomføres med sikte på å finne en tilfredsstillende løsning. Dersom en part har innført et midlertidig beskyttelsestiltak, skal konsultasjoner avholdes innen 30 dager etter at notifikasjonen er mottatt. Partene kan når som helst be om konsultasjoner så lenge tiltaket er på plass.

4.5 Tekniske handelshindre

Artikkel 5.1 fastslår at kapitlet gjelder forbedelse, vedtak og anvendelse av standarder, tekniske reguleringer og godkjenningssprosedyrer som innvirker på handelen mellom partene, unntatt SPS-relaterte krav og krav stilt i forbindelse med offentlige anskaffelser.

Artikkel 5.2 fastslår at formålet med kapitlet er å understøtte implementeringen av WTOs avtale om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen), legge til rette for varehandel mellom partene gjennom å utveksle informasjon om tekniske reguleringer, standarder, systemer for produktgodkjenning, metrologi og akkreditering. Artikkelen fastslår videre at formålet med kapitlet er å fjerne og redusere tekniske handelshindre og å oppfordre til forenkling og god reguleringspraksis, samt å løse handelsproblemer mellom partene.

Artikkel 5.3 fastslår at TBT-avtalen innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 5.4 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av samarbeid med mål om gjensidig økt forståelse av hverandres systemer, og at de skal arbeide mot å identifisere, der det passer, handelsfasilerende initiativ, slik som utveksling av informasjon om teknisk regelverk, tilpasning av teknisk regelverk knyttet til produktgodkjenning og tilrettelegging for gjensidig anerkjennelse av hverandres godkjenningsprosedyrer. Partene plikter å vurdere et hvert forslag til slike initiativ fra en annen part, og begrunne eventuelle avslag.

Artikkelen fastslår videre at hvis en part har avtalt med Den europeiske union (EU) mer fordelaktig behandling knyttet til standarder, tekniske reguleringer og godkjenningsprosedyrer, skal de berørte partene forhandle om å utvide denne behandlingen til også å gjelde mellom partene, innenfor områder som er omfattet av EUs harmoniserte regelverk.

Ved enighet om handelsfasilerende initiativ, skal berørte parter stille til rådighet relevant personell, enes om mål for rammeverk for arbeidet og eventuelle arbeidsgrupper, vurdere involvering av øvrige berørte parter, rapportere resultatet av arbeidet til kontaktpunktene, og vurdere eventuelle endringer av avtalen. Eventuelle anbefalinger av endring av avtalen skal rapporteres til Den blandede komité for vurdering av behov for et nytt vedlegg til avtalen.

Artikkelen fastslår endelig at partene har blitt enige om vedlegg IX, som skal forhindre, eliminere og redusere unødvendige ikke-tollmessige handelsbarrierer knyttet til elektriske og elektroniske produkter.

Artikkel 5.5 fastslår at partene skal anvende god forvaltningspraksis ved forberedelse, vedtak og implementering av teknisk regelverk. Partene skal også styrke betydningen av internasjonale standarder, på forespørsel forklare hvorfor internasjonale standarder ikke er benyttet, understøtte regionale standarder, utføre konsekvensanalyser og utforme teknisk regelverk som tar særlig hensyn til mikro-, små- og mellomstore bedrifter.

Artikkelen fastslår videre at varer som oppfyller en parts relevante tekniske reguleringer fritt kan forflyttes på denne parts territorium. Den importerende parten plikter straks å varsle den eksporterende part om årsaken dersom varer holdes igjen ved grensen eller fjernes fra markedet.

Artikkel 5.6 fastslår at partene anerkjenner sitt ansvar for å etterleve retningslinjene for forbedelse og vedtak av standarder slik disse er for-

mulert i vedlegg 3 til TBT-avtalens artikkel 4.1. Artikkelen fastslår videre at med «relevante internasjonale standarder, veiledninger og anbefalinger» som nevnt i artikkel 2 og 5 i TBT-avtalen, menes i dette kapitlet standarder utarbeidet av en rekke navngitte internasjonale standardsettende organisasjoner. Innenfor rammene av sine ressurser og kompetanse skal partene oppfordre til samarbeid mellom sine respektive standardsettende organisasjoner.

Artikkel 5.7 fastslår at partene anerkjenner en rekke navngitte mekanismer for aksept av resultatet av hverandres prosedyrer for samsvarsvurdering, og at de skal understøtte gjensidig aksept av hverandres samsvarsvurderinger utført av tekniske kontrollorgan som er anerkjent under nærmere spesifiserte internasjonale avtaler. Ved krav om positiv forsikring om samsvar, skal partene vurdere produsentgitt samsvarserklæring som en av flere muligheter for demonstrasjon av samsvar. Hvis produsentgitt samsvarserklæring uten tredjepartsvurdering er tilstrekkelig dokumentasjon for samsvar med EFTAs produktkrav, skal testrapporter utstedt av tekniske kontrollorgan i MERCOSUR anses som gyldig dokumentasjon på at varen oppfyller EFTAs produktkrav, dog uten at dette reduserer produsentens fulle ansvar for at varen oppfyller kravene.

Artikkel 5.8 fastslår at partene anerkjenner sine forpliktelser etter TBT-avtalen ved å vise åpenhet ved forberedelse, vedtak og anvendelse av standarder, tekniske reguleringer og godkjenningsprosedyrer, inkludert ta i betraktning andre parters syn, sikre at berørte parter får anledning til å delta i prosessene og sikre partene minst 60 dagers høringsperiode etter at endringene er notifisert i henhold til TBT-avtalen. Partene skal sikre at deres tekniske regelverk og samsvarsvurderingsprosedyrer er offentlig tilgjengelig på en offisiell nettside.

Artikkel 5.9 fastslår at artikkel 2 i WTOs TBT-avtale gjelder for nasjonale krav om merking. I tillegg angir artikkelen nærmere regler for hva merkekravene kan omfatte, tidsfrister ved krav om forhåndsgodkjenning av etiketter, hvilken tilleggsinformasjon som skal tillates, når varen kan merkes om i importlandet, og når parten skal tilstrebe å tillate ikke-permanent merking. Medisiner er ikke omfattet av disse nærmere bestemmelsene.

Artikkel 5.10 fastslår partenes plikt, i lys av sitt utviklingsnivå, til å samarbeide, blant annet i flere navngitte fora og på flere navngitte områder, gjennom utveksling av ulike typer informasjon, for å øke forståelsen av hverandres systemer og legge til rette for adgang til hverandres markeder.

Artikkel 5.11 fastslår partenes plikt til, på forespørsel fra en part, å konsultere om tiltak innført av en part som en annen part mener innvirker eller vil innvirke på handelen mellom partene. Konsultasjonene skal gjennomføres senest innen 60 dager etter at anmodning om slik konsultasjon er mottatt.

Artikkel 5.12 fastslår at partene skal utveksle kontaktpunkter for å legge til rette for implementering av kapitlet.

4.6 Veterinære og plantesanitære tiltak

Artikkel 6.1 fastslår at dette kapitlet får anvendelse på veterinære og plantesanitære tiltak som definert i WTOs avtale om veterinære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen) som direkte eller indirekte kan påvirke handelen mellom partene.

Artikkel 6.2 fastslår at SPS-avtalen innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger. Partene er enige om å hensynta vedtak som er fattet ved konsensus i WTO-komiteen for veterinære og plantesanitære tiltak.

Artikkel 6.3 fastslår hva som skal regnes som internasjonale standarder i dette kapitlet.

Artikkel 6.4 fastslår at det skal gjennomføres konsultasjoner på forespørsel fra en part dersom et tiltak, eller utkast til tiltak, fra en av de andre partene vil skape eller har skapt en handelshindring. Videre skal det gjennomføres konsultasjoner på forespørsel fra en eksporterende part dersom denne parten anser at et SPS-tiltak, eller utkast til tiltak, som er planlagt gjennomført gjennom en regional integrasjonsordning som den importerende part deltar i eller har avtalt å harmonisere sine lover og reguleringer med, sannsynligvis vil skape en handelshindring. Tekniske konsultasjoner skal finne sted innen 30 dager etter at kontaktpunktet har mottatt anmodning om konsultasjoner. Den blendede komité skal informeres.

Artikkel 6.5 fastslår at partene skal gjennomføre veterinære grensekontroller så raskt som mulig på en måte som ikke er mer handelsrestriktiv enn nødvendig. Dersom en vare nektes innførsel fordi den ikke samsvarer med importlandets krav, skal eksportørlandet varsles om manglende overholdelse, normalt innen fem dager fra varen får avslag. Varer som tilfeldig plukkes ut til kontroll skal ikke holdes tilbake i påvente av testresultat. Varer som holdes tilbake på grensen på grunn av en antatt risiko, skal klareres så raskt som mulig, og alle anstrengelser skal gjøres for å unngå forringelse av bederfelge varer. Dersom

den importerende parten stopper et produkt på grensen, skal parten sikre at det eksisterer hensiktsmessige juridiske prosedyrer som gir importøren adgang til å påklage beslutningen.

Artikkel 6.6 fastslår at helsesertifikater skal være i tråd med internasjonale standarder. Videre fastslås det at endringer i helsesertifikater mellom partene skal begrunnes og at den eksporterende part skal få tilstrekkelig tid til å tilpasse seg nye krav.

Artikkel 6.7 fastslår at en importerende part kan kreve en vurdering av den eksporterende part og dets kompetente myndigheter, for å tillate import av en spesifikk kategori av mat med animalsk opprinnelse. Partene er enige om å bruke systemrevisjon som sin foretrukne evalueringsmetode for vurdering av tilsynsmyndighetene. Inspeksjon og systemrevisjon skal baseres på SPS-avtalen og relevante internasjonale standarder. Kostnadene ved å gjennomføre inspeksjon skal påfalle den importerende parten, med mindre det er enighet om noe annet. Dersom den importerende parten krever det, skal den eksporterende parten sikre at det finnes en oppdatert virksomhetsliste og at de listede virksomhetene overholder kravene i den importerende parten eller krav som anses som tilsvarende. Den importerende part skal offentliggjøre godkjente og oppdaterte kategorier av næringsmidler med animalsk opprinnelse og/eller virksomhetslister fra den andre parten. Dersom en part finner at godkjenning av spesifikke kategorier av næringsmidler av animalsk opprinnelse kan skape, eller har skapt handelshinder, skal konsultasjoner holdes i tråd med artikkel 6.4.

Artikkel 6.8 fastslår at partene skal samarbeide for å øke den gjensidige forståelsen av hverandres systemer og lette tilgangen til de respektive markedene. Slikt samarbeid skal omfatte, men er ikke begrenset til, samarbeid mellom de relevante vitenskapelige institusjonene som gir partene vitenskapelig rådgivning og risikovurdering, bilateralt teknisk samarbeid og utveksling av posisjoner og informasjon.

Artikkel 6.9 fastslår at partene bekrefter sine internasjonale åpenhetsforpliktelser, og er enige om å notisere a) ethvert utkast til veterinære og plantesanitære tiltak i henhold til SPS-avtalen, b) endringer i dyrehelsesituasjonen, slik som utbrudd av eksotiske sykdommer, listeførte sykdommer, infeksjoner og skadedyrangrep samt veterinære advarsler om næringsmidler, innen 24 timer etter at problemet er bekreftet og c) plantesanitære statusendringer slik som tilfeller av, utbrudd eller spredning av pest som kan være av umiddelbar eller mulig fare, innen 72 timer fra

dets verifisering. Dersom iverksettelsen av veterinære eller plantesanitære nødtiltak påvirker handelen mellom partene, skal parten som treffer tiltaket umiddelbart notifikere de andre partene.

Artikkel 6.10 fastslår at ved anmodning fra en avtalepart, skal en annen part vurdere å gi likeverdig behandling med hensyn til sanitære og plantesanitære tiltak som de berørte partene anvender overfor EU eller EUs medlemsstater.

Artikkel 6.11 fastslår at partene skal utveksle kontaktpunkter for å forenkle kommunikasjon og informasjonsutveksling om veterinære og plantesanitære tiltak, og ved endringer straks informere hverandre om disse.

4.7 Dialog

Artikkel 7.1 fastslår at partene anerkjenner at antimikrobiell resistens utgjør en alvorlig trussel for både menneskers og dyrs helse. Det understrekes at bruk av antibiotika i dyreproduksjon kan bidra til utvikling av resistens, noe som kan utgjøre en risiko for mennesker gjennom direkte smitte med resistente zoonotiske bakterier eller overføring av resistensgener til andre bakterier. Partene erkjenner at dette er en global trussel. Videre forplikter partene seg til å samarbeide og følge gjeldende og framtidige retningslinjer, standarder, anbefalinger og tiltak utviklet av relevante internasjonale organisasjoner, initiativer og nasjonale handlingsplaner, med mål om å redusere bruken av antibiotika i tilknytning til dyrehold og veterinærpraksis. Partene gir også sin støtte til gjennomføring av vedtatte internasjonale handlingsplaner om antimikrobiell resistens.

Artikkel 7.2 fastslår at partene skal utveksle vitenskapelig og teknisk informasjon om mat- og fôrtrygghet, dyre- og plantehelse, herunder kunnskapsgrunnlaget for fastsettelse av maksimumsgrenseverdier (MRL). Partene skal også dele informasjon om nye retningslinjer, regelverk og god landbrukspraksis, særlig med tanke på godkjenningssprosesser for veterinærpreparater, plantevernmidler og tilsetningsstoffer. Videre skal partene legge til rette for vitenskapelig samarbeid og dialog på disse områdene.

Artikkel 7.3 fastslår at partene anerkjenner at dyr er samsende vesener, og forplikter seg til å søke felles forståelse om dyrevelferd, med utgangspunkt i retningslinjer og anbefalinger fra Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH). Partene skal respektere handelsbetingelser som ivaretar dyrevelferd, og utveksle informasjon, erfaringer og fagkunnskap for å styrke regelverk og praksis

innen blant annet produksjon, transport, sporbarhet og slakting. De skal også samarbeide i internasjonale fora for å fremme utvikling og gjennomføring av gode dyrevelferdspraksiser.

Artikkel 7.4 fastslår at partene skal føre dialog, blant annet gjennom utveksling av informasjon om regelverk, retningslinjer og god praksis innen landbruksbioteknologi. Dialogen skal også omfatte nasjonale posisjoner i relevante internasjonale organisasjoner, handelspolitiske konsekvenser av bioteknologiske spørsmål, og håndtering av genmodifiserte organismer (GMO).

4.8 Handel med tjenester

Artikkel 8.1 fastslår at kapitlet gjelder partenes tiltak som påvirker handel med tjenester. Artikkelen definerer at parter i dette kapitlet inkluderer sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter, samt ikke-statlige organer i utøvelsen av myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter. Artikkelen fastslår videre at kapitlet ikke skaper forpliktelser for partene med hensyn til lufttransporttjenester når det gjelder trafikkrettigheter eller utøvelsen av trafikkrettigheter, unntatt for tiltak relatert til reparasjoner og vedlikehold av fly, salg og markedsføring av lufttransporttjenester og elektroniske bookingsystemer. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke etablerer forpliktelser knyttet til offentlige anskaffelser, som er regulert i kapittel 11 (offentlige anskaffelser).

Artikkel 8.2 definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

Artikkel 8.3 forplikter partene, med unntak gitt i listen over unntak fra bestevilkårsbehandling (MFN) i vedlegg IX (Unntak fra bestevilkårsbehandling), til å gi hverandres tjenester og tjenestetilbydere minst like gode vilkår, med hensyn til alle tiltak som påvirker tilbudet av tjenester, som gis tilsvarende tjenester og tjenestetilbydere fra land som ikke er part i avtalen. Dette gjelder ikke vilkår en part gir på grunnlag av andre avtaler som er rapportert under GATS artikkel V eller avtaler om felles arbeidsmarked i henhold til GATS artikkel V *bis*. Dersom en part inngår eller endrer en slik avtale, skal den notifikere de andre partene og etterstrebe å tilby disse like god behandling. På forespørsel fra en part, skal det forhandles om inkorporering i denne avtalen av tilsvarende behandling.

Artikkel 8.4 forplikter partene til å gi hverandres tjenester og tjenesteytere markedsadgang i samsvar med vedlegg X (Bindingsliste).

Artikkel 8.5 forplikter partene til å gi hverandres tjenester og tjenesteytere ikke mindre fordelaktige vilkår enn det gir sine egne tjenester og tjenesteytere i samsvar med vedlegg X (Bindingsliste).

Artikkel 8.6 fastslår at partene kan forhandle om tilleggsforpliktelser som verken er markedsadgang eller nasjonal behandling. Også slike tilleggsforpliktelser skal føres inn i vedlegg X (Bindingsliste).

Artikkel 8.7 fastslår at myndighetstiltak som påvirker handel med tjenester i sektorer hvor partene har tatt forpliktelser skal forvaltes på en rimelig, objektiv og upartisk måte. Artikkelen pålegger partene at kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisenskrav skal være basert på objektive og transparente kriterier.

Artikkel 8.8 forplikter parter som gjennom avtale eller på eget initiativ innrømmer godkjenning av utdanning, krav eller kvalifikasjoner med stater som ikke er part i avtalen, å gi partene i frihandelsavtalen anledning til å forhandle tilsvarende ordninger. Enhver slik avtale eller godkjenning skal være i samsvar med WTO-avtalen, derunder GATS artikkel VII (Godkjenninger) avsnitt 3.

Artikkel 8.9 fastslår at dersom en part har autorisasjonskrav eller lisenskrav, skal den parten ha prosedyrer for godkjenning av kvalifikasjoner oppnådd i en annen avtalepart, og også tilstrebe å ha prosedyrer som gjør det mulig å få slike kvalifikasjoner anerkjent som ekvivalente.

Artikkel 8.10 gjelder tiltak for personer som er en av partenes tjenestetilbydere og personer som er ansatt hos en tjenestetilbyder. Artikkelen slår fast at personer som er omfattet av spesifikke forpliktelser skal gis adgang til å levere tjenester i henhold til disse forpliktelsene. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke gjelder tiltak angående personers adgang til å søke arbeid eller statsborgerskap, bosetting eller oppholdstillatelse på permanent basis.

Artikkel 8.11 fastslår at partene straks skal publisere eller på annen måte gjøre offentlig tilgjengelig alle relevante tiltak som får generell anvendelse og som angår eller påvirker kapitlets virkemåte, inkludert internasjonale avtaler som angår eller påvirker handel med tjenester.

Artikkel 8.12 fastslår at kapitlet ikke pålegger partene å gjøre tilgjengelig konfidensiell informasjon.

Artikkel 8.13 pålegger partene å sikre at en tjenesteyter som har monopol ikke handler i strid med partenes forpliktelser om bestevilkårsbehandling og forpliktelsene som følger av vedlegg X. Artikkelen pålegger partene å sikre at en

monopolist som skal tilby en tjeneste utenfor monopolmarkedet, ikke misbruker sin posisjon som monopolist på en måte som er i strid med partenes forpliktelser i vedlegg X (Bindingsliste).

Artikkel 8.14 fastslår at med unntak for de omstendigheter som er nevnt i artikkel 3.15, skal en part ikke legge restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen part. Ingenting i dette kapitlet skal innvirke på partenes rettigheter og plikter under avtalen som regulerer det Internasjonale pengefondet (IMF).

Artikkel 8.15 fastslår at ved alvorlige problemer med betalingsbalansen eller eksterne økonomiske vanskeligheter, eller trussel om slike, kan en part innføre eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester som den har påtatt seg spesifikke forpliktelser til, herunder på betalinger eller overføringer for transaksjoner knyttet til slike forpliktelser. Slike restriksjoner skal ikke diskriminere mellom land og være i samsvar med artiklene i avtalen om det Internasjonale pengefondet. Partene skal umiddelbart varsle Den blandede komité dersom slike restriksjoner innføres eller opprettholdes.

Artikkel 8.16 fastslår at GATS artikkel XIV innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 8.17 fastslår at GATS artikkel XIV *bis* innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 8.18 fastslår at hver parts spesifikke forpliktelser etter artikkel 8.4 (Markedsadgang), 8.5 (Nasjonal behandling) og 8.6 (Tilleggsforpliktelser) fremgår av vedlegg X (Bindingslister).

Artikkel 8.19 fastslår at partene skal, dersom en av partene retter skriftlig forespørsel om det, innen tre måneder, holde konsultasjoner for å vurdere endringer eller tilbaketrekking av en spesifikke forpliktelse i den forespørrende partens bindingsliste. Siktemålet for konsultasjonene skal være å sikre et generelt nivå på forpliktelsene som er minst like godt som det var før konsultasjonene.

Artikkel 8.20 forplikter partene til jevnlig å gjennomgå sine bindingslister og lister over unntak fra bestevilkårsbehandling med sikte på ytterligere åpning av handelen med tjenester mellom partene. Den første gjennomgangen skal finne sted senest tre år etter avtalens ikrafttredelse.

Artikkel 8.21 fastslår at vedleggene X (Bindingslister), XI (Unntak fra bestevilkårsbehandling), XII (Finansielle tjenester), XIII (Telekommunikasjonstjenester), XIV (Personbevegelser), utgjør en integrert del av dette kapitlet.

4.9 Investeringer

Artikkel 9.1 fastslår at kapitlet gjelder kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak for tjenestesektorer definert i artikkel 3.1 av avtalen. Dog gjelder bestemmelsene i artiklene 9.16, 9.17, 9.18 og 9.19 uavgrenset for alle sektorer. Det slås videre fast at kapitlet skal være uten innvirkning på tolkning eller anvendelse av internasjonale avtaler på investerings- og skatteområdet som en eller flere EFTA-medlemsstater og en eller flere MERCOSUR-medlemsstater er part i. Artikkelen slår videre fast at kapitlet ikke dekker offentlige anskaffelser, som dekkes i avtalens kapittel XI.

Artikkel 9.2 definerer en rekke begreper som er sentrale i forståelsen av kapitlet.

Artikkel 9.3 forplikter partene til å behandle fysiske og juridiske personer fra de andre partene og deres foretak, på samme måte som de behandler sine egne aktører og deres foretak i tilsvarende situasjoner (nasjonal behandling). Forpliktelsene gjelder kun på de sektorene, og med de begrensninger, som fremgår i vedlegg XV (Bindingslister).

Artikkel 9.4 presiserer at sektorene som liberaliseres i tråd med kapitlet, og de vilkår og begrensninger som refereres til i artikkel 9.3 (nasjonal behandling), følger av vedlegg XV (Bindingslister).

Artikkel 9.5 angir prosedyrer for endringer i bindingslisten. Ved skriftlig forespørsel fra en part, skal partene innen tre måneder holde konsultasjoner for å vurdere endringer eller tilbaketrekking av en spesifikk forpliktelse, med sikte på å sikre et generelt nivå på forpliktelsene som er minst like godt som det var før konsultasjonene. Artikkelen fastslår videre at artikkel 14 (Blandet komité) og artikkel 16.2 (Endringer), gjelder for endring av bindingslister.

Artikkel 9.6 forplikter partene til å tillate personer fra en annen avtalepart, og nøkkelpersonell ansatt av en person fra en annen avtalepart, midlertidig tilgang til og opphold på sitt territorium, innenfor rammen av sine lover og forskrifter. Det samme gjelder for ektefelle og mindreårige barn til slike personer. Videre fastslås det at personer fra en annen avtalepart skal tillates å ansette ønsket nøkkelpersonell i sin virksomhet, uavhengig av nasjonalitet eller statsborgerskap, forutsatt at slik nøkkelpersonell har fått tillatelse til tilgang og opphold i partens territorium i tråd med partens lover og forskrifter.

Artikkel 9.7 slår fast at partene anerkjenner deres rett til å regulere for å oppnå legitime politiske målsettinger, som ivaretagelse av folkehelse,

miljø, sikkerhet, offentlig moral, forbrukerbeskyttelse, bevaring av ikke-fornybare ressurser og beskyttelse av kulturelt mangfold. En part skal ikke senke, eller tilby seg å senke, standardene i slik regulering for å tiltrekke seg investeringer.

Artikkel 9.8 fastslår at partene forplikter seg til å promotere ansvarlig næringsliv, og at de anerkjenner viktigheten av internasjonalt anerkjente prinsipper og retningslinjer utarbeidet av bl.a. OECD, ILO og FN.

Artikkel 9.9 fastslår at lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som får generell anvendelse samt deres gjeldende internasjonale avtaler som berører forhold under dette kapitlet, umiddelbart skal publiseres eller gjøres offentlig tilgjengelig.

Artikkel 9.10 fastslår at kapitlet ikke pålegger partene å gjøre tilgjengelig konfidensiell informasjon.

Artikkel 9.11 fastslår at en part, med unntak av i tilfeller omfattet av artikkel 9.12, ikke skal anvende restriksjoner på løpende transaksjoner og kapitalbevegelser relatert til kommersiell tilstedeværelse som reguleres av kapitlet. Rettigheter og forpliktelser under IMF-avtalen påvirkes ikke av dette kapitlet.

Artikkel 9.12 fastslår at partene i tilfeller av alvorlige betalingsbalanseutfordringer eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller ved trussel om slike, kan vedta restriksjoner på betalinger eller overføringer som omfattes av kapitlet. Det erkjennes at spesielt press på en parts betalingsbalanse i forbindelse med økonomisk utvikling eller økonomisk endring kan nødvendiggjøre bruk av restriksjoner, for å sikre blant annet opprettholdelse av et nivå av finansielle reserver som er tilstrekkelig for gjennomføringen av slike prosesser. Eventuelle restriksjoner som innføres i medhold av denne bestemmelsen skal være ikke diskriminerende, i samsvar med IMF-avtalens bestemmelser, unngå unødige skade på en parts økonomiske interesser, ikke overgå hva som er nødvendig for å håndtere situasjonen som restriksjonen skal avhjelpe, samt være midlertidig og fases ut progressivt i tråd med at situasjonen forbedrer seg. En part gis rett til å prioritere restriksjoner som anses mest essensielle for deres økonomiske utvikling, men kan ikke fatte restriksjoner for det formål å beskytte en spesifikk sektor.

Artikkelen slår videre fast at partene umiddelbart skal varsle Den blandede komité dersom slike restriksjoner innføres eller opprettholdes.

Artikkel 9.13 fastslår at GATS artikkel XIV (generelle unntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 9.14 fastslår at GATS artikkel XIV bis (sikkerhetsunntak) innlemmes i og gjøres til en del av avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 9.15 fastslår at Den blandede komité, ved behov og normalt annethvert år, skal gjennomgå kapitlet med mål om å forbedre partenes forpliktelser, herunder med henblikk på forpliktelser parter har påtatt seg overfor tredjeparter i avtaler inngått etter denne avtalen har trådt i kraft.

Artikkel 9.16 fastslår at Den blandede komité, på forespørsel fra en part, skal drøfte tiltak som er relevante for etablering og utvidelse av investeringer, søke løsninger på uenighet om hvordan kapitlets bestemmelser kommer til anvendelse, og avdekke muligheter for samarbeid om videre tilrettelegging for investeringer.

Artikkel 9.17 fastslår at partene skal etablere kontaktpunkter som skal legge til rette for god informasjonsflyt mellom partene og besvare forespørsler fra andre parter angående tiltak som berører kapitlet. Kontaktpunktene skal ha ansvar for å samarbeide med andre parters kontaktpunkter, besørge kontakt med partens respektive kompetente myndighet, og gjøre tilgjengelig relevant informasjon etter artikkel 9.18. Partenes kontaktpunkter er opplistet i vedlegg XVI.

Artikkel 9.18 fastslår at partene, på forespørsel fra en part, gjennom sine kontaktpunkter skal skaffe til veie informasjon om lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som får generell anvendelse og gjeldende avtaler mellom partene som berører forhold under dette kapitlet, samt om tiltak for å fremme investeringer. Partene skal, på forespørsel av en annen part, opplyse om relevante publikasjoner og nettsider der den etterspurte informasjonen kan bli funnet.

Artikkel 9.19 fastslår at partene skal oppfordre sine institusjoner for investeringsfremme, opplistet i vedlegg XVI, til å dele erfaringer og relevant informasjon med hverandre, og avdekke relevante samarbeidsområder.

4.10 Immaterialrett

Artikkel 10 forplikter partene til effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse og håndheving av immaterialrettigheter i samsvar med kapitlet og vedlegg XVIII (Immaterialrettigheter). Reglene om både nasjonal behandling og bestevilkårsbehandling, med slike unntak som WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterialrett (TRIPS) åpner for, er også en del av forpliktelsene. Partene legger til grunn at immaterialrett støtter opp om innovasjon, utvikling og skapende

virksomhet for å støtte økonomisk og sosial utvikling, rimelig konkurranse, kontroll med konkurransevridende adferd, samt forhold som folkehelse, teknologioverføring og kunnskapsspredning. Partene anerkjenner at beskyttelse og håndheving av immaterialrettigheter bør bero på en rimelig balanse mellom rettighetshavernes legitime interesser og bredere samfunnsinteresser.

Bestemmelsene i vedlegg XVIII (Immaterialrettigheter) fastsetter det nærmere innholdet i beskyttelsen av de forskjellige kategoriene av immaterialrett. Partene er enige om, på oppfordring fra en part i Blandet komité, å vurdere muligheten for å videreutvikle partenes forpliktelser i dette kapitlet og vedlegg XVIII (Immaterialrettigheter).

4.11 Offentlige anskaffelser

Artikkel 11.1 definerer en rekke begreper som er sentrale for forståelsen av kapitlet.

Artikkel 11.2 fastslår kapitlets virkeområde og dekningsomfang.

Artikkel 11.3 inneholder regler for fastsettelse av verdien av kontrakter. Artikkelen fastslår at oppdragsgiver ikke skal dele opp en anskaffelse i mindre kontrakter eller bruke en bestemt metode for verdifastsettelsen med det formål å helt eller delvis ekskludere anskaffelsen fra å være omfattet av kapitlet.

Artikkel 11.4 beskriver sikkerhetsunntak og andre generelle unntak fra kapitlet. Sikkerhetsunntaket omfatter tiltak som gjøres for å beskytte viktige sikkerhetsinteresser ved innkjøp av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell og innkjøp som regnes som uunnværlig for nasjonale sikkerhets- eller forsvarsformål. De generelle unntakene omfatter tiltak som er nødvendige for å beskytte offentlig moral, orden og sikkerhet, tiltak som er nødvendige for å beskytte menneskers, dyrs eller planters liv helse, samt miljøtiltak.

Artikkel 11.5 pålegger en avtalepart å gi varer, tjenester og leverandører fra en annen part like god behandling som avtaleparten gir sine egne varer, tjenester og leverandører. Artikkelen forbyr tiltak som behandler en lokalt etablert leverandør mindre gunstig enn en annen lokalt etablert leverandør på grunnlag av andel utenlandsk tilhørighet eller eierskap. Det er heller ikke adgang til å diskriminere mellom en lokalt etablert leverandør på grunnlag av at varen eller tjenesten er fra en annen avtalepart.

Artikkel 11.6 fastslår at avtalepartene i størst mulig grad skal etterstrebe å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler.

Artikkel 11.7 omhandler gjennomføring av offentlige anskaffelser. Artikkelen fastslår at anskaffelser skal gjennomføres på en transparent og upartisk måte som er i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet, og som unngår interessekonflikter og forebygger korrupsjon.

Artikkel 11.8 gjelder opprinnelsesregler. Artikkelen fastslår at det ved offentlige anskaffelser ikke skal benyttes opprinnelsesregler for varer som avviker fra de som benyttes i andre tilfeller ved normalt handelssamkvem mellom partene.

Artikkel 11.9 fastslår at en avtalepart, etter forutgående notifikasjon, kan nekte å gi en tjenesteleverandør fra en annen part, fordelene etter dette kapitlet, dersom leverandøren er en juridisk person som ikke driver med reell forretningsvirksomhet i territoriet til denne parten.

Artikkel 11.10 omhandler vilkår eller forpliktelser som stimulerer til lokal utvikling eller bedrer en parts betalingsbalansekonti, som bruk av innenlandsk innhold, lisensiering av teknologi, mothandel og tilsvarende tiltak eller krav. En part skal ikke be om, ta hensyn til, pålegge eller fremtvinge slike vilkår eller forpliktelser.

Artikkel 11.11 fastslår at partene snarest skal offentliggjøre tiltak som får generell anvendelse og gjelder omfattede anskaffelser, samt opplysninger om endring av slike tiltak.

Artikkel 11.12 forplikter oppdragsgivere å kunngjøre offentlige anskaffelser som er omfattet av avtalen, med unntak for de tilfellene som er beskrevet i artikkel 11.22. Artikkelen angir hvilke opplysninger som skal være med i kunngjøringen, og på hvilken måte kunngjøringen skal offentliggjøres. Hvor kunngjøringen skal offentliggjøres er angitt i tillegg 7 til vedlegg XVIII.

Artikkel 11.13 angir vilkår for fastsettelsen av kvalifikasjonskrav og evalueringen av om en leverandør oppfyller dem. Artikkelen angir videre på hvilke grunnlag en leverandør kan avvises.

Artikkel 11.14 beskriver krav til bruk av registreringssystemer og kvalifikasjonsprosedyrer. Artikkelen fastslår at en avtalepart, inkludert dens oppdragsgivere, kan opprettholde en ordning for registrering av leverandører der det kreves at interesserte leverandører registrerer seg og fremlegger bestemte opplysninger.

Artikkel 11.15 angir krav til oppdragsgiver ved bruk av begrenset anbudskonkurranse.

Artikkel 11.16 beskriver krav ved bruk av lister over godkjente leverandører. En oppdragsgiver kan føre en fast liste over leverandører forutsatt at partens lover og forskrifter åpner for dette. Slike lover og forskrifter skal sikre at en kunngjøring som inviterer interesserte leverandører til

å søke om opptak på listen offentliggjøres årlig. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon, skal kunngjøringen være kontinuerlig tilgjengelig.

Artikkel 11.17 angir krav til informasjon om den offentlige oppdragsgiverens avgjørelser vedrørende en leverandørs forespørsel om å delta i konkurransen eller søknad om opptak på en liste over godkjente leverandører.

Artikkel 11.18 beskriver krav til konkurransegrunnlaget. Artikkelen fastslår at offentlige oppdragsgivere skal gjøre tilgjengelig for leverandørene all informasjon som er nødvendig for at leverandørene skal kunne forberede og levere tilbud. Artikkelen lister opp hvilke opplysninger som skal inkluderes i konkurransegrunnlaget, dersom de ikke er angitt i kunngjøringen av konkurransen.

Artikkel 11.19 beskriver krav til tekniske spesifikasjoner. Artikkelen angir at en oppdragsgiver ikke skal utarbeide, fastsette eller anvende en teknisk spesifikasjon eller fastsette en prosedyre for samsvarsvurdering med det formål eller virkning å begrense konkurransen, skape unødvendige handelshindringer mellom avtalepartene eller diskriminere mellom leverandører.

Artikkel 11.20 beskriver krav til oppdragsgiver ved endringer i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget både før og etter åpningen av tilbudene. Artikkelen fastslår videre at oppdragsgiver kan endre kriterier eller krav angitt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget mellom åpningen av tilbudene og tildelingen av kontrakten, forutsatt at endringene ikke er vesentlige og er i samsvar med lover og forskrifter.

Artikkel 11.21 fastslår at offentlige oppdragsgivere skal gi leverandørene tilstrekkelig tid til å forberede og levere forespørsler om å delta i konkurransen og tilbud. Hver avtalepart skal anvende tidsfrister i henhold til bestemmelsene beskrevet i tillegg 8 til vedlegg XVIII. Artikkelen fastslår videre at tidsfristene skal være de samme for alle interesserte eller deltakende leverandører.

Artikkel 11.22 beskriver vilkårene for når konkurranse uten forutgående kunngjøring kan benyttes. Anskaffelsesprosedyren kan kun benyttes ved de opplistede tilfellene. Det er en forutsetning at bestemmelsen ikke brukes til å unngå konkurranse mellom leverandører eller på annen måte forskjellsbehandle leverandører fra en annen avtalepart eller beskytte nasjonale leverandører. Bruken av anskaffelsesprosedyren skal begrunnes av oppdragsgiver i anskaffelsesprotokollen.

Artikkel 11.23 beskriver kravene til utsendelse av informasjon til deltakerne i forkant av at en elektronisk auksjon igangsettes.

Artikkel 11.24 åpner for at offentlige anskaffelser kan gjennomføres med forhandlinger. I gjennomføringen av forhandlingene skal det ikke diskrimineres mellom de deltagende leverandørene.

Artikkel 11.25 fastslår regler for behandlingen av mottatte tilbud. En oppdragsgiver skal motta, åpne og behandle alle tilbud i henhold til prosedyrer som sikrer at anskaffelsesprosessen er rettferdig og upartisk, og at tilbudene behandles fortløpende.

Artikkel 11.26 fastlegger reglene for tildelingen av kontrakt. Kontrakten skal tildeles til den leverandøren, som basert utelukkende på tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget, har levert det mest fordelaktige tilbudet, eller dersom pris er det eneste kriteriet, den laveste prisen.

Artikkel 11.27 fastslår at leverandører som deltar i offentlige anskaffelser skal informeres om hvem som skal tildeles kontrakt. De har også krav på en begrunnelse for valget av leverandør, dersom de etterspør dette. Artikkelen sier videre at konkurranseresultatet skal kunngjøres, og det beskrives hvilke minimumsopplysninger som skal fremgå av denne kunngjøringen.

Artikkel 11.28 fastslår at en avtalepart på oppfordring snarest skal fremskaffe all nødvendig informasjon for å avgjøre om en anskaffelse ble utført rettferdig, upartisk og i overensstemmelse med bestemmelsene i dette kapitlet. Konfidensiell informasjon skal ikke avsløres.

Artikkel 11.29 omhandler leverandørenes klagerettigheter ved brudd på bestemmelsene i dette kapitlet og prosedyrene for klager.

Artikkel 11.30 fastslår at en avtalepart kan endre eller korrigere sine forpliktelser i vedlegget XVIII. Artikkelen beskriver hvordan slike endringer eller korleksjoner skal foretas.

Artikkel 11.31 forplikter en avtalepart som tilbyr en ikke-part markedsadgang på offentlige anskaffelser som går lenger enn deknningen i denne avtalen, til å gå inn i forhandlinger med de andre avtalepartene med sikte på å utvide deknningen etter avtalen.

Artikkel 11.32 angir oppgaver som den blandede komiteen kan gjennomføre for å følge opp kapitlet på offentlige anskaffelser, herunder vurdere gjennomføringen og anvendelsen av kapitlet og den gjensidige åpningen av partenes markeder.

Artikkel 11.33 forplikter partene til å etterstrebe samarbeid for å sørge for en effektiv gjennomføring av kapitlet på offentlige anskaffelser. Samarbeidet kan særlig skje gjennom utveksling av erfaring og informasjon på områder av felles

interesse, utveksling av beste praksis vedrørende bærekraftige offentlige anskaffelser, promotering av nettverk, seminarer og workshops av felles interesse og utveksling av informasjon for å tilrettelegge for deltakelse av MSMB-er i offentlige anskaffelser.

Artikkel 11.34 anerkjenner MSMB-ers bidrag til økonomisk vekst og sysselsetting, og viktigheten av å legge til rette for deres deltakelse i offentlige anskaffelser. Artikkelen forplikter partene til å gi informasjon om sine tiltak for å promotere, oppmuntre og tilrettelegge for deltakelse fra MSMB-er i offentlige anskaffelser.

4.12 Konkurransen

Artikkel 12.1 fastslår at konkurransebegrensende adferd vil være uforenlig med avtalens funksjon i den utstrekning den kan påvirke handelen mellom avtalepartene. Konkurransbegrensende adferd defineres som (a) avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet praksis mellom foretak som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller redusere konkurransen og (b) utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling som forhindrer eller begrenser konkurranse. Med foretak regnes også offentlige foretak og foretak som av partene er gitt særlige eller eksklusive rettigheter, med mindre konkurranse forhindrer utførelsen av de offentlige oppgavene de er tillagt. Artikkelen understreker at bestemmelsene i kapitlet ikke pålegger noen direkte forpliktelser for foretak.

Artikkel 12.2 fastslår at partene skal samarbeide om å hindre konkurransebegrensende adferd i strid med denne avtalen, med mål om å eliminere de uheldige effektene dette har for handel. Ingen part pålegges å utlevere informasjon som er konfidensiell etter sin nasjonale lovgivning.

Artikkel 12.3 angir at en avtalepart kan be om konsultasjoner gjennom Den blandede komité for å ta opp saker som faller under dette kapitlet. Den blandede komité skal i løpet av 60 dager vurdere den mottatte informasjonen og legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning av spørsmålet.

Artikkel 12.4 gjelder teknisk samarbeid. Artikkelen angir at partene kan delta i teknisk samarbeid, inkludert gjennom kapasitetsbygging med det formål å styrke og effektivt håndheve konkurranselovgivningen.

Artikkel 12.5 fastslår at kapittel 15 om tvisteløsning ikke gjøres gjeldende for dette kapitlet.

4.13 Handel og bærekraftig utvikling

Artikkel 13.1 stadfester kapitlets virkeområde og fastslår at kapitlet gjelder for tiltak avtalepartene opprettholder eller innfører som berører handels- og investeringsaspekter av miljø- og arbeidslivsspørsmål.

Artikkel 13.2 stadfester kapitlets kontekst og formål. Artikkelen viser til sentrale, internasjonale erklæringer med generelle prinsipper for miljø, sosiale rettigheter og arbeidstakerrettigheter. Den bekrefter videre sammenhengen mellom økonomisk utvikling, sosial utvikling og miljøvern. Artikkelen forplikter partene til å fremme internasjonal handel og investeringer på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Videre anerkjenner partene anerkjenner at samarbeid om handelsrelaterte arbeids- og miljøsaker er en del av en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling.

Artikkel 13.3 viser til partenes rett til å fastsette sitt beskyttelsesnivå for miljø og arbeidsliv. Videre bindes partene til å søke å sikre at deres lovgivning, politikk og praksis bidrar til og oppmuntrer til et høyt beskyttelsesnivå i overensstemmelse med standarder, prinsipper og avtaler referert til i artikkel 13.5 og 13.6, og til å etterstrebe et ytterligere forbedret beskyttelsesnivå for miljø og arbeidsstandarder. Partene anerkjenner også viktigheten av å legge vitenskapelig informasjon og relevante internasjonale standarder og retningslinjer til grunn for sitt arbeid med miljø og arbeidstakerrettigheter som innvirker på handel og investeringer.

Artikkel 13.4 forplikter partene til å håndheve sin lovgivning innen miljø og arbeidsliv og til ikke å redusere nivået på sin miljø- og arbeidstakerbeskyttelse, med det formål om å oppmuntre til investeringer fra en annen part eller for å oppnå konkurransefortrinn for produsenter som opererer i partenes territorium; eller unnlate å anvende eller å gi unntak fra relevant lovgivning for å oppnå samme effekt.

Artikkel 13.5 stadfester at partene bekrefter sine forpliktelser til effektivt å fremme og etterleve multilaterale avtaler og konvensjoner om arbeidsstandarder og arbeidstakerrettigheter som følger av ILO-medlemskap. Artikkelen stadfester at partene spesielt skal se hen til å utvikle og innføre tiltak rettet mot helse, miljø og sikkerhet, ikke-diskriminering og arbeidstilsyn. Videre forplikter partene seg til å sikre at administrative og juridiske prosedyrer er tilgjengelige, for å sikre at tiltak effektivt kan innføres dersom det foreligger brudd på arbeidstakerrettighetene som omfattes

av kapitlet. Artikkelen stadfester at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter for arbeidsliv ikke skal brukes som legitime komparative fortrinn eller benyttes for proteksjonistiske formål.

Artikkel 13.6 stadfester at partene bekrefter sin forpliktelse til effektivt å implementere og etterleve multilaterale miljøavtaler og konvensjoner som de er en avtalepart i, samt sin etterlevelse av prinsipper som det refereres til i artikkel 13.2.

Artikkel 13.7 fastslår at partene vil etterstrebe å legge til rette for investeringer og fremme handel med varer og tjenester som bidrar til bærekraftig utvikling. Artikkelen fastslår videre at partene vil oppfordre til bedrifter til å vise samfunnsansvar, samarbeide om miljøvennlige produkter og tjenester, samt bidra til bærekraftig utvikling. Artikkelen fastslår videre partenes enighet om å utveksle synspunkter og vurdere samarbeid på området, herunder oppfordre til samarbeid mellom foretak.

Artikkel 13.8 fastslår at partene skal effektivt implementere forpliktelsene som følger av FNs Klimakonvensjon og Parisavtalen, samt fremme handelens bidrag til en lavkarbonøkonomi og til klimarobusthet, på en måte som ikke setter matproduksjonen i fare.

Artikkel 13.9 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og handelens betydning for å nå disse målene. Videre forplikter partene seg til å sikre at arter som er truet, eller som kan bli truet av utryddelse, listes i CITES-avtalen, å gjennomføre effektive tiltak for å bekjempe ulovlig og organisert handel med dyre- og planteliv og å hindre eller kontrollen introduksjonen og spredningen av skadelige fremmede arter i forbindelse med handel.

Artikkel 13.10 stadfester at partene anerkjenner viktigheten av bevaring og bærekraftig forvaltning av skog og relaterte økosystemer, med formål om å blant annet bevare naturmangfold og å redusere klimagassutslipp som stammer fra bl.a. avskoging, inkludert fra arealbruk og arealbruksendringer. Videre fastslår partene at de vil fremme handel med varer som stammer fra bærekraftig forvaltet skog. For dette formålet forplikter partene seg til blant annet å fremme effektiv bruk av CITES når det gjelder truede treslag, bekjempe ulovlig tømmerhogst, fremme utvikling og bruk av sertifiseringsordninger og fremme inkludering av urfolk i forbindelse med bærekraftige forsyningskjeder. Videre forplikter partene seg til å samarbeide om saker knyttet til bærekraftig skogforvaltning gjennom eksisterende bilaterale ord-

ninger og i relevante multilaterale fora, inkludert REDD+.

Artikkel 13.11 fastslår at partene anerkjenner viktigheten av å sikre vern og bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser og marine økosystemer, og handelens rolle i å nå disse målene. Bestemmelsen fastslår at partene skal gjennomføre tiltak for å bekjempe ulovlig, uregulert og urapportert fiske (UUU-fiske) og for å fjerne produkter som stammer fra UUU-fiske fra internasjonal handel. Videre forplikter partene seg til å fremme bærekraftig og ansvarlig havbruk og bidra til oppnåelse av målet i Agenda 2030 om fiskerisubsidier. Partene forplikter seg til å overholde langsiktige tiltak for bevaring og bærekraftig forvaltning havbruk. Endelig forplikter partene seg til å fremme utvikling av en bærekraftig og ansvarlig akvakultur.

Artikkel 13.12 fastslår at partene anerkjenne viktigheten av bærekraftig landbruk og matsystemer og handelens rolle i å nå disse målsettingene. Bestemmelsen fastslår at partene skal fremme bærekraftig landbruk og tilknyttet handel og å fremme bærekraftige matsystemer for å blant annet bidra til matsikkerhet. Videre forplikter partene seg til å føre en dialog om temaet.

Artikkel 13.13 viser til at partene er enige om å styrke samarbeidet om saker av felles interesse for å fremme bærekraftig utvikling, herunder frivillige sertifiseringsordninger, arbeids- og miljøspørsmål og deres handels- og investeringsrelaterte aspekter, i relevante internasjonale fora der de deltar.

Artikkel 13.14 fastslår at partene skal opprette kontaktpunkter og gjennom disse be om konsultasjoner i Blandet komité om spørsmål knyttet til dette kapitlet. Artikkelen fastslår videre at bestemmelsene om tvisteløsning i frihandelsavtalens kapittel 15 ikke gjøres gjeldende for kapitlet.

Artikkel 13.15 fastslår at en avtalepart kan be om konsultasjoner med en annen avtalepart når det gjelder tolkning eller implementering av kapitlet. Artikkelen fastslår videre prosedyrereglene for konsultasjoner.

Artikkel 13.16 fastslår at dersom partene ikke kommer fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på et spørsmål som oppstår i forbindelse med dette kapitlet gjennom konsultasjoner, kan en berørt part anmode om at et ekspertpanel innkalles for å undersøke saken, ved å sende en skriftlig anmodning til kontaktpunktet. Artikkelen fastslår videre prosedyrereglene for et slik ekspertpanel.

Artikkel 13.17 fastslår at partene gjennom Blandet komité jevnlig skal gjennomgå fremdrift i oppnåelsen av målsettingene i kapitlet og vurdere

relevant internasjonal utvikling, for å identifisere ytterligere områder der samarbeid kan fremme kapitlets målsettinger.

4.14 Institusjonelle bestemmelser

Artikkel 14 etablerer Den blandede komité, bestående av representanter fra hver av statspartene. Den blandede komité har til oppgave å overvåke og gjennomgå gjennomføringen av avtalen. Komiteen bestemmer sine egne prosedyreregler og kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper som den anser nødvendig for å bistå med å gjennomføre de pålagte oppgaver. Komiteen kan gi statspartene råd i forbindelse med endringer av avtalen og vedta å endre nærmere angitte vedlegg og tillegg til avtalen. Beslutninger fattes ved konsensus blant samtlige statsparter. Beslutninger i spørsmål som gjelder forholdet mellom kun en eller flere EFTA-stater på den ene siden og en eller flere MERCOSUR-stater på den andre, skal imidlertid bare fattes av og gjelde for disse statspartene. Komiteen skal møtes ved behov, men normalt hvert annet år, og ledes av én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat. Komiteen kan også møtes ekstraordinært når en statspart ber om det. Artikkelen angir nærmere regler for ikrafttredelse av komiteens beslutninger.

4.15 Tvisteløsning

Artikkel 15.1 fastslår at kapitlet skal gjelde for løsning av alle tvister om tolkningen og anvendelsen av avtalen, med mindre noe annet fremgår av avtalen.

Artikkel 15.2 fastslår at i tvister som oppstår både under denne avtalen og WTO-avtalen, så kan klager velge hvilket forum tvisten skal løses i. Samme sak kan ikke bringes inn for tvisteløsning i begge fora.

Artikkel 15.3 slår fast at en eller flere EFTA-stater, MERCOSUR eller en eller flere MERCOSUR-stater kan være part i en tvist etter dette kapitlet. En eller flere EFTA-stater kan innlede tvisteløsningsprosedyre mot en eller flere MERCOSUR-stater. Dersom tvisten gjelder et tiltak innført av MERCOSUR, kan det i tillegg innledes tvisteløsningsprosedyre mot MERCOSUR. Det forhold at MERCOSUR-statens tiltak er avledet fra eller relatert til et MERCOSUR-tiltak, utelukker ikke at det innledes tvisteløsningsprosedyre mot MERCOSUR-staten for så vidt gjelder dette tiltaket. Den innklagede MERCOSUR-staten

kan ikke påberope seg som forsvaret av tiltaket er en gjennomføring av et MERCOSUR-tiltak. MERCOSUR kan innlede tvisteløsningsprosedyre mot en eller flere EFTA-stater når det aktuelle tiltaket rammer alle MERCOSUR-statene. En eller flere MERCOSUR-stater kan innlede tvisteløsningsprosedyre mot en eller flere EFTA-stater.

Artikkel 15.4 fastslår at partene ved enighet kan benytte velvillig mellomkomst, forlik og megling. Disse prosedyrene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i andre tvisteløsningsprosedyrer.

Artikkel 15.5 etablerer prosedyrer for konsultasjoner mellom partene. Artikkelen fastslår at partene skal etterstrebe enighet om tolkningen og anvendelsen av frihandelsavtalen, samt at partene gjennom samarbeid og konsultasjoner skal gjøre alt de kan for å nå frem til en gjensidig tilfredsstillende løsning på spørsmål som oppstår. En part kan skriftlig anmode om konsultasjoner dersom den anser et tiltak for å være uforenelig med avtalen. De øvrige partene skal samtidig motta en slik skriftlig notifikasjon. Konsultasjoner skal begynne 30 dager fra konsultasjonsanmodningen blir mottatt, men for hastesaker settes en kortere frist på 15 dager. Dersom konsultasjoner ikke er avholdt innen disse tidsfrister eller dersom en part som mottok konsultasjonsanmodningen ikke har svart innen ti dager, kan den part som anmodet om konsultasjoner anmode om opprettelse av et voldgiftspanel i henhold til art. 15.6.

Dersom tvisten ikke er løst gjennom bilaterale konsultasjoner innen 45 dager, eller innen 30 dager for hastesaker, fra konsultasjonsanmodningen blir mottatt, kan hver av partene i tvisten anmode om konsultasjoner i Den blandende komité i henhold til art. 14. Disse konsultasjonene skal begynne 75 dager fra anmodningen om bilaterale konsultasjoner blir mottatt, eller 50 dager for hastesaker. Dersom parten som mottar konsultasjonsanmodningen ikke inngår i konsultasjoner med den klagende part innen disse fristene, kan den part som anmodet om konsultasjoner anmode om opprettelse av et voldgiftspanel i henhold til artikkel 15.6. Dersom det ikke er mulig å avholde møter i Den blandende komité innen disse fristene, kan tvistens parter utsette fristene ved konsensus.

Partene i tvisten har plikt til å fremlegge tilstrekkelig informasjon for å få saken tilstrekkelig belyst. Konsultasjonene skal være konfidensielle, og skal ikke ha konsekvenser for partenes rettigheter i andre tvisteløsningsprosedyrer. De øvrige partene skal informeres om en eventuell minnelig løsning.

Artikkel 15.6 fastslår at den klagende part kan be om at det opprettes voldgiftspanel dersom tvisten ikke er løst gjennom konsultasjoner innen 105 dager, eller 60 dager for hastesaker, fra anmodningen om bilaterale konsultasjoner blir mottatt. Anmodningen om voldgift skal være skriftlig, og identifisere tiltaket det gjelder samt gi en kort oversikt over det rettslige og faktiske grunnlaget for klagen. De øvrige avtalepartene skal motta en kopi av anmodningen slik at de kan bestemme hvorvidt de ønsker å delta i voldgiftsprosessen. Artikkelen fastsetter videre at oppnevningen av voldgiftspanelet skal skje i tråd med art. 15.7. Med mindre partene i en tvist kommer til enighet om noe annet innen 20 dager fra konsultasjonsanmodningen blir mottatt, skal mandatet for voldgiftspanelet nedfelt i artikkelen følges. Artikkelen gir en avtalepart som ikke er part i tvistesaken rett til å inngi skriftlige og muntlige innlegg til voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg fra partene og delta på høringer.

Artikkel 15.7 fastslår at voldgiftspanelet skal bestå av tre medlemmer. I anmodningen om voldgift etter art. 15.6, skal den klagende part utnevne en voldgiftsmann og samtidig legge frem en liste med fire personer som er villige til å tjene som den tredje voldgiftsmannen i panelet. Den innklagede part skal innen 30 dager etter anmodningen om voldgift blir mottatt, utnevne den andre voldgiftsmannen og legge frem en liste med fire personer som er villige til å tjene som den tredje voldgiftsmannen. Dersom den innklagede part ikke utnevner den andre voldgiftsmannen innen fristen, skal den første voldgiftsmannen innen ti dager utnevne den andre voldgiftsmannen ut fra den klagende parts liste over aktuelle voldgiftsmenn. Partene i tvisten skal innen 30 dager etter utnevning av den andre voldgiftsmannen sammen utnevne den tredje voldgiftsmannen på bakgrunn av de foreslåtte personene partene har oppført på sine lister. Dersom den tredje voldgiftsmannen ikke har blitt utnevnt innen 60 dager etter utnevningen av den andre voldgiftsmannen, skal de to utnevnte voldgiftsmennene sammen utnevne den tredje voldgiftsmannen innen 30 dager. Den tredje voldgiftsmannen, som ikke kan være statsborger eller fast bosatt i en statspart, skal være leder for voldgiftspanelet.

Artikkelen stiller krav om at voldgiftsmennene bl.a. må ha spesialisert kunnskap og erfaring i juss og internasjonal handel, være uavhengige og ikke ta instruksjoner fra en organisasjon eller regjering eller tjene som representant for eller være tilknyttet en regjering eller statlig organisasjon i en av partene. En person som har hatt en funksjon i tidligere faser av voldgiftsprosedyren

eller som ikke er tilstrekkelig uavhengig partene i tvisten, kan ikke utnevnes som voldgiftsmann. Dersom det oppstår tvil om en voldgiftsmanns objektivitet, pålitelighet, forsvarlig skjønn eller uavhengighet, kan en part innlede prosedyre for å få ham avsatt. Dersom den andre parten ikke er enig eller vedkommende voldgiftsmann ikke trekker seg innen 15 dager etter at den andre parten mottar skriftlig notifikasjon om bevisene til støtte for saken, kan den parten som innledet prosedyren anmode panelets formann om å avgjøre saken med endelig virkning. Dersom saken gjelder formannen selv, skal den avgjøres av de to øvrige voldgiftsmennene. Dersom en voldgiftsmann trekker seg, fjernes eller blir ute av stand til å handle, skal hans etterfølger utnevnes på samme måte som den opprinnelige voldgiftsmannen. Arbeidet til panelet skal suspenderes inntil etterfølgeren er utnevnt. Voldgiftspanelene det refereres til i art. 15.14 og art. 15.15 skal bestå av de samme medlemmene som utstedte den endelige voldgiftsrapporten, der dette er mulig.

Artikkel 15.8 fastslår prosedyrene for voldgiftspanelet. Med mindre partene i tvisteløsnings-saken blir enige om noe annet, skal tvisteløsnings-panelets prosedyrer reguleres av vedlegg XIX, som blant annet inneholder bestemmelser om innlevering av skriftlige innlegg og andre dokumenter, bevisbyrde, bruk av eksperter, hvilket språk forhandlingene skal føres på og notifikasjoner. Den blendede komité skal gjennomgå vedlegg XIX på sitt første møte. Dersom det oppstår et prosessuelt spørsmål som ikke er dekket av denne avtalen, kan voldgiftspanelet, etter konsultasjon med tvistens parter, vedta en egnet prosedyre.

Artikkel 15.9 slår fast at tvisteløsningspanelet skal vurdere saken i lys av relevante bestemmelser i denne avtalen og i tråd med reglene for tolkning av folkeretten.

Artikkel 15.10 fastslår at høringene for voldgiftspanelet skal være åpne for allmennheten, med mindre partene blir enige om noe annet. Høringene skal være helt eller delvis lukkede når konfidensiell informasjon diskuteres. Tvistens parter skal bli enige om hvor høringene skal finne sted, eller voldgiftspanelet dersom partene ikke kommer til enighet.

Artikkel 15.11 fastslår at voldgiftspanelet skal levere to rapporter, en innledende rapport som tvistepartene gis adgang til å kommentere og en endelig rapport, og angir tidsfrister for fremleggelsen av disse. Etter å ha blitt oversendt partene til tvisten skal den endelige rapporten offentliggjøres, med mindre partene blir enige om noe annet. Enhver avgjørelse som panelet kommer

frem til under dette kapitlet er endelig og bindende for partene. Voldgiftspanelet skal fatte sine beslutninger ved flertallsvedtak, med mindre konsensus kan oppnås. Panelet skal ikke offentliggjøre ev. mindretallsuttalelser.

Artikkel 15.12 fastsetter regler for suspensjon og avslutning av en tvistesak for et voldgiftspanel.

Artikkel 15.13 beskriver kravene til gjennomføring av voldgiftspanelets avgjørelse. Artikkelen sier videre at uenighet om gjennomføringen av voldgiftspanelets avgjørelse skal avgjøres av det samme voldgiftspanelet før kompensasjon kan etterspørres eller mottiltak igangsettes.

Artikkel 15.14 fastsetter regler for det tilfelle at den innklagde part ikke gjennomfører voldgiftspanelets avgjørelse, herunder konsultasjoner hvor partene kan bli enige om kompensasjon. Dersom det har blitt anmodet om slike konsultasjoner og slik enighet ikke oppnås, kan visse ensidige tiltak iverksettes på nærmere vilkår. Voldgiftspanelet skal ved forespørsel avgjøre spørsmål om mottiltakene er i tråd med avtalens bestemmelser samt spørsmål om korrekt gjennomføring av avgjørelsen etter at mottiltaket er iverksatt.

Artikkel 15.15 fastslår at partene i en tvist eller voldgiftspanelet etter anmodning av en tvistepart kan avtale forlengelse av frister angitt i tvisteløsningskapitlet. Artikkelen fastsetter også regler for hvordan panelet skal forholde seg dersom det ikke kan overholde de angitte fristene.

Artikkel 15.16 fastslår at kostnadene for voldgift skal bæres av partene i like store andeler. Partene skal dekke egne saksomkostninger og andre kostnader påløpt i forbindelse med voldgiften. Voldgiftspanelet kan beslutte at kostnadene skal fordeles annerledes.

Artikkel 15.17 fastslår at partene skal behandle informasjon som den andre parten har inngitt til tvisteløsningspanelet og vurdert som konfidensiell, som konfidensiell. En parts skriftlige innlegg i tvisten skal ikke offentliggjøres av den andre parten eller av tvisteløsningspanelet uten uttrykkelig samtykke fra den parten som har inngitt innlegget. En part skal etter anmodning fra den andre parten gi et ikke-fortrolig sammendrag av informasjonen i sitt skriftlige innlegg som kan offentliggjøres.

4.16 Avsluttende bestemmelser

Artikkel 16.1 fastslår at vedleggene, tilleggene og fotnotene til avtalen er en integrert del av avtalen.

Artikkel 16.2 fastslår at enhver statspart kan foreslå endringer til avtalen overfor Den blendede

komité for vurdering og anbefaling. Endringer i avtalen, med unntak for de endringer som det er vist til i artikkel 14, skal være gjenstand for ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning. Med mindre annet er avtalt, skal endringene tre i kraft på den første dagen i den tredje måneden etter at minst en EFTA-stat og en MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter. For den enkelte EFTA-stat eller MERCOSUR-stat som deponerer sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter, skal endringen tre i kraft på den første dagen i den tredje måneden etter deponering av dens instrumenter. Endringer angående spørsmål knyttet til kun en eller flere EFTA-stater og en eller flere MERCOSUR-stater skal avtales av de berørte statspartene. Teksten til endringene og ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter skal deponeres hos depositaren. Statspartene kan anvende endringene i avtalen midlertidig, med forbehold om gjennomføring av nasjonale rettslige krav. Midlertidig anvendelse av endringene i avtalen skal varsles til depositar. Artikkelen gir nærmere regler for når den midlertidige anvendelsen av endringene inntreffer.

Artikkel 16.3 åpner for at enhver stat som blir medlem av EFTA eller MERCOSUR kan tiltre avtalen på vilkår besluttet mellom den tiltredende staten og statspartene i frihandelsavtalen. Avtalen vil tre i kraft for den tiltredende staten den første dagen i den tredje måneden etter at denne har deponert sitt tiltredelsesdokument og den siste

statsparten har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter.

Artikkel 16.4 gir MERCOSUR-statene samlet eller EFTA-statene individuelt anledning til å si opp avtalen med seks måneders varsel. Avtalen opphører dersom alle EFTA-statene eller alle MERCOSUR-statene sier opp avtalen. En EFTA-stat eller en MERCOSUR-stat som sier opp hhv. EFTA-konvensjonen eller MERCOSUR-traktaten, vil ikke lenger være part i denne avtalen. Statsparten må varsle depositaren om oppsigelse av konvensjonen eller traktaten. Depositaren skal deretter varsle de andre partene i avtalen.

Artikkel 16.5 fastslår at avtalen skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. Avtalen trer i kraft på den første dagen i den tredje måneden etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter. For den enkelte EFTA-stat eller MERCOSUR-stat som deponerer sitt instrument etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrumenter, trer avtalen i kraft på den første dagen i den tredje måneden etter deponering av dens ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrument. En statspart kan anvende avtalen midlertidig, med forbehold om gjennomføring av internrettslige krav. Midlertidig anvendelse av avtalen skal varsles til depositar. Artikkelen angir nærmere regler for når den midlertidige anvendelsen inntreffer.

Artikkel 16.6 fastslår at Norge skal være depositar for avtalen. En originalversjon av avtalen og enhver endring av den skal også oppbevares hos Paraguay. Paraguay skal også koordinere MERCOSUR-statenes handlinger.

5 Vedleggene til frihandelshandelsavtalen

Avtalen inneholder 19 vedlegg (vedlegg I – XIX) og to tilleggsavtaler (Record of Understanding) som er en integrert del av frihandelsavtalen.

Vedlegg I inneholder avtalens opprinnelsesregler.

Vedlegg II inneholder MERCOSUR sin konsesjonsliste for varer med opprinnelse i EFTA.

Vedlegg III inneholder Islands konsesjonsliste for varer med opprinnelse i MERCOSUR.

Vedlegg IV inneholder Norges konsesjonsliste for varer med opprinnelse i MERCOSUR.

Vedlegg V inneholder Sveits' konsesjonsliste for varer med opprinnelse i MERCOSUR.

Vedlegg VI omhandler partenes forpliktelser når det gjelder handelsfasilitering.

Vedlegg VII omhandler mandatet til underkomiteen for varer.

Vedlegg VIII omhandler undersøkelses- og åpenhetsprosedyrer.

Vedlegg IX omhandler elektriske og elektroniske produkter.

Vedlegg X inneholder bindingslister for tjenester.

Vedlegg XI inneholder unntak fra bestevilkårsprinsippet for tjenester.

Vedlegg XII inneholder bestemmelser om finansielle tjenester.

Vedlegg XIII inneholder bestemmelser om telekommunikasjonstjenester.

Vedlegg XIV inneholder bestemmelser om personbevegelser.

Vedlegg XV inneholder bindingslister for investeringer.

Vedlegg XVI inneholder bestemmelser om kontaktpunkt for investeringer og ansvarlige instanser for investeringsfremme.

Vedlegg XVII inneholder bestemmelser om immaterialrettigheter.

Vedlegg XVIII inneholder bestemmelser om offentlige anskaffelser.

Vedlegg XIX inneholder prosedyrereglene.

Tilleggsavtale om handel med vinprodukter inneholder bestemmelser om vinbenevnelser.

Tilleggsavtale om handel og bærekraftig utvikling inneholder bestemmelser om handel og bærekraftig utvikling.

6 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 LS (2025–2026) *Skatter og avgifter 2026*, gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette tollreduksjoner og andre tollmessige forhold som følger av handelsavtaler fremforhandlet med en annen stat for budsjettperioden 2025–2026. Fri-

handelsavtalen vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. Nødvendige endringer vil også bli gjennomført i både vareførselsforskriften og tollavgiftsforskriften.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det årlige provenytapet som følge av tollavgiftskonsesjonene i handelsavtalen med MERCOSUR kan på usikkert grunnlag anslås til om lag 600 000 kroner. Handelsavtalen medfører ikke andre nevneverdige budsjettmessige konsekvenser for Norge.

Ut over vanlige oppgaver i forbindelse med tollavgift- og opprinnelsesrelaterte oppgaver og forberedelser til og gjennomføring av møter i Den blandede komité og i underkomiteer, og da særlig

Underkomiteen for handel med varer, vil ikke avtalen ha administrative konsekvenser.

En handelsavtale med MERCOSUR vil få positive konsekvenser for norske eksportører idet den sørger for forbedret og mer forutsigbar markedsadgang for deres varer og tjenester. Norske landbruksinteresser er ivaretatt ved at det ikke er gitt konsesjoner for sensitive jordbruksvarer. Det er gitt konsesjoner for jordbruksvarer som normalt gis i handelsavtaler.

8 Konklusjon og tilråding

Handelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR vil legge til rette for økt handel mellom Norge og MERCOSUR-statene Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay, og dette vil gi samfunnsøkonomiske gevinster for alle parter. Klima- og miljøhensyn og arbeidstakerrettigheter er ivare tatt blant annet gjennom kapitlet om handel og bærekraftig utvikling.

Handelsavtalen er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon av avtalen finner sted.

Stortingets samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR er nødvendig i medhold av Grunnlovens § 26, annet ledd.

Nærings- og fiskeridepartementet tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025.

Vedlegg 1**Free Trade Agreement
between the EFTA states
and MERCOSUR***Preamble*

Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation (EFTA States),

and

The Common Market of the South (MERCOSUR) and its State Parties, signatories of this Agreement, the Argentine Republic, the Federative Republic of Brazil, the Republic of Paraguay and the Oriental Republic of Uruguay (MERCOSUR States),

hereinafter referred to as the “Parties”¹

RECOGNISING the common wish to strengthen the links between the Parties by establishing close and lasting relations;

DESIRING to create favourable conditions for the development and diversification of trade between the Parties and for the promotion of commercial and economic cooperation in areas of common interest on the basis of mutual benefit, non-discrimination and international law;

DETERMINED to promote and further strengthen the multilateral trading system, building on their respective rights and obligations under the Marrakesh Agreement establishing the World Trade Organization (WTO Agreement) and the other agreements negotiated thereunder to which they are a party, thereby contributing to the harmonious development and expansion of world trade;

REAFFIRMING their commitment to democracy, the rule of law, human rights and fundamental freedoms in accordance with their obligations under international law, including as set out in the United Nations Charter and the Universal Declaration of Human Rights;

AIMING to promote economic and social development, to create new employment opportu-

**Frihandelsavtale mellom
EFTA-statene og
MERCOSUR***Fortale*

Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (EFTA-statene)

og

Det sør-amerikanske økonomiske fellesskapet MERCOSUR og dets statsparter, som har undertegnet denne avtalen, Republikken Argentina, Forbundsrepublikken Brasil, Republikken Paraguay og Republikken Uruguay (MERCOSUR-statene),

heretter kalt «partene»¹,

SOM ERKJENNER at det er et felles ønske å styrke båndene mellom partene ved å etablere nære og varige forbindelser,

SOM ØNSKER å skape gunstige vilkår for å utvikle og diversifisere handelen mellom partene og for å fremme handelsmessig og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse på grunnlag av gjensidig nytte, likebehandling og folkerett,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å fremme og ytterligere styrke det multilaterale handelssystemet ved å bygge på sine respektive rettigheter og forpliktelser etter Marrakech-avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO-avtalen) og de øvrige avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, og som de er part i, og derved medvirke til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om demokratiet, rettsstaten, menneskerettighetene og de grunnleggende friheter i samsvar med sine forpliktelser etter folkeretten, slik de er nedfelt blant annet i De forente nasjoners pakt og Verdenserklæringen om menneskerettighetene,

SOM HAR SOM MÅL å fremme økonomisk og sosial utvikling, å skape nye arbeidsplasser, å heve

¹ For the purposes of this Agreement, «State Party» means an EFTA State or a MERCOSUR State.

¹ I denne avtalen menes med «statspart» en EFTA-stat eller en MERCOSUR-stat.

nities, to improve living standards and to ensure high levels of protection of health and safety and of the environment;

RECOGNISING the importance of coherent and mutually supportive trade, environmental and labour policies and reaffirming their commitment to pursue the objective of sustainable development, their rights and obligations under multilateral environmental agreements to which they are a party, and the respect for the fundamental principles and rights at work, including the principles set out in the International Labour Organisation (ILO) Conventions to which they are a party;

DETERMINED to implement this Agreement in line with the objectives to preserve and protect the environment through sound environmental management and to promote an optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development;

RECOGNISING the importance of ensuring predictability for the trading communities of the Parties;

AFFIRMING their commitment to prevent and combat corruption, including bribery of foreign public officials, in international trade and investment and to promote the principles of transparency and good public governance;

ACKNOWLEDGING the importance of good corporate governance and corporate social responsibility for sustainable development, and affirming their aim to encourage enterprises to observe internationally recognised guidelines and principles in this respect, such as the OECD Guidelines for Multinational Enterprises, the OECD Principles of Corporate Governance and the UN Global Compact;

CONVINCED that this Agreement will enhance the competitiveness of their firms in global markets and create conditions encouraging economic, trade and investment relations between the Parties;

HAVE AGREED, in pursuit of the above, to conclude the following Free Trade Agreement (Agreement):

Chapter 1

General Provisions

Article 1.1

Objectives

1. The Parties hereby establish a free trade area in accordance with the provisions of this Agreement, which is based on trade relations

levestandarden og å sikre et godt vern av helse, miljø og sikkerhet,

SOM ERKJENNER betydningen av en samstemt og gjensidig støttende handels-, miljø- og arbeidslivspolitik, og som på nytt bekrefter at de forplikter seg til å nå målet om en bærekraftig utvikling, sine rettigheter og forpliktelser i henhold til multilaterale miljøavtaler de er part i, og respekt for grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen, herunder prinsippene fastsatt i de konvensjonene fra Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) som de er part i,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å gjennomføre denne avtalen i tråd med målsettingen om å bevare og verne om miljøet gjennom god miljøstyring og å fremme en best mulig utnyttelse av verdens ressurser i samsvar med målet om bærekraftig utvikling,

SOM ERKJENNER at det er viktig å skape forutsigbarhet for partenes handelsinteresser,

SOM BEKREFTER at de forplikter seg til å forebygge og bekjempe korrupsjon, herunder bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestepersoner, i internasjonal handel og internasjonale investeringer og å fremme prinsippene om åpenhet og god offentlig styring,

SOM ERKJENNER at god foretaksledelse og foretakenes samfunnsansvar er viktig for en bærekraftig utvikling, og som bekrefter at de har som mål å stimulere foretak til i så måte å følge internasjonalt anerkjente retningslinjer og prinsipper, som OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, OECDs prinsipper for foretaksledelse og FNs Global Compact-initiativ,

SOM ER OVERBEVIST om at denne avtalen vil styrke foretakenes konkurranseevne i globale markeder og skape vilkår som stimulerer de økonomiske forbindelsene og handels- og investeringsforbindelsene mellom partene,

ER ENIGE OM, for å nå ovennevnte mål, å inngå følgende frihandelsavtale (avtalen):

Kapittel 1

Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1.1

Formål

1. Partene oppretter herved et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtalen, som er basert på handelsforbindelser

between market economies and on the respect for democratic principles and human rights, with a view to spurring prosperity and sustainable development.

2. The objectives of this Agreement are:
 - (a) to liberalise trade in goods, in conformity with Article XXIV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (GATT 1994);
 - (b) to liberalise trade in services, in conformity with Article V of the General Agreement on Trade in Services (GATS);
 - (c) to mutually enhance investment opportunities;
 - (d) to prevent or eliminate unnecessary technical barriers to trade and unnecessary sanitary and phytosanitary measures;
 - (e) to promote competition in their economies, particularly as it relates to the economic relations between the Parties;
 - (f) to improve mutual access to the government procurement markets of the State Parties;
 - (g) to ensure adequate and effective protection of intellectual property rights, in accordance with international standards;
 - (h) to develop international trade in such a way as to contribute to the objective of sustainable development and to ensure that this objective is integrated and reflected in the Parties' trade relations; and
 - (i) to contribute to the harmonious development and expansion of world trade.

Article 1.2

Geographical Scope

1. Except as otherwise specified in Annex I (Rules of Origin), this Agreement applies to:
 - (a) the land territory, internal waters and the territorial sea of a State Party, and the airspace above the territory of a State Party, in accordance with international law; and
 - (b) the exclusive economic zone and the continental shelf of a State Party, in accordance with international law.
2. This Agreement shall not apply to the Norwegian territory of Svalbard, with the exception of trade in goods.

mellom markedsøkonomier og på respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, med sikte på å fremme velstand og en bærekraftig utvikling.

2. Formålet med denne avtalen er
 - a) å liberalisere handelen med varer i samsvar med artikkel XXIV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT 1994),
 - b) å liberalisere handelen med tjenester i samsvar med artikkel V i Generalavtalen om handel med tjenester (GATS),
 - c) å styrke investeringsmulighetene på gjensidig grunnlag,
 - d) å forebygge eller fjerne unødvendige tekniske handelshindringer og unødige veterinære og plantesanitære tiltak,
 - e) å fremme konkurranse i partenes økonomier, særlig hva angår de økonomiske forbindelsene dem imellom,
 - f) å forbedre den gjensidige tilgangen til markedene for offentlige anskaffelser i statspartene,
 - g) å sikre tilstrekkelig og effektiv beskyttelse av immaterialrettigheter, i samsvar med internasjonale standarder,
 - h) å utvikle internasjonal handel på en slik måte at den bidrar til målet om bærekraftig utvikling og til å sikre at dette målet innarbeides og kommer til uttrykk i partenes handelsforbindelser, og
 - i) å bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen.

Artikkel 1.2

Geografisk virkeområde

1. Med mindre noe annet er fastsatt i vedlegg I (Opprinnelsesregler), får denne avtalen anvendelse på
 - a) en statsparts landterritorium, indre farvann og sjøterritorium samt luftrommet over statspartens territorium, i samsvar med folkeretten, og
 - b) en statsparts eksklusive økonomiske sone og kontinentalsokkel, i samsvar med folkeretten.
2. Denne avtalen får ikke anvendelse på det norske territoriet Svalbard, med unntak av handel med varer.

*Article 1.3***Trade and Economic Relations Governed by this Agreement**

1. This Agreement applies to the trade and economic relations between, on the one side, the individual EFTA States and, on the other side, the individual MERCOSUR States or MERCOSUR. This Agreement applies neither to the economic relations between individual EFTA States, nor to the economic relations between the MERCOSUR States, unless otherwise provided for in this Agreement.
2. In accordance with the Customs Treaty of 29 March 1923 between Switzerland and Liechtenstein, Switzerland shall represent Liechtenstein in matters covered therein.

*Article 1.4***Relation to Other International Agreements**

1. The Parties affirm their rights and obligations under the WTO Agreement and the other agreements negotiated thereunder to which they are a party, and any other international agreement to which they are a party.
2. If a Party considers that the development or establishment of a customs union, free trade area or another preferential agreement by another Party has the effect of altering the trade regime provided for by this Agreement, it may request consultations. The Party concluding such agreement shall afford adequate opportunity for consultations with the requesting Party.

*Article 1.5***Fulfilment of Obligations**

1. Each Party shall take any general or specific measures required to fulfil its obligations under this Agreement.
2. Each State Party shall ensure the observance of all obligations and commitments under this Agreement by its respective central, regional and local governments and authorities, and by non-governmental bodies in the exercise of governmental powers delegated to them by central, regional and local governments or authorities.

*Artikkel 1.3***Handelsforbindelser og økonomiske forbindelser regulert av denne avtalen**

1. Denne avtalen får anvendelse på handelsforbindelsene og de økonomiske forbindelsene mellom den enkelte EFTA-stat på den ene siden og den enkelte MERCOSUR-stat eller MERCOSUR på den andre siden. Denne avtalen får verken anvendelse på de økonomiske forbindelsene mellom de enkelte EFTA-statene eller på de økonomiske forbindelsene mellom MERCOSUR-statene, med mindre annet er fastsatt i denne avtalen.
2. I samsvar med tolltraktaten av 29. mars 1923 mellom Sveits og Liechtenstein skal Sveits representere Liechtenstein i spørsmål som omfattes av den.

*Artikkel 1.4***Forholdet til andre internasjonale avtaler**

1. Partene bekrefter sine rettigheter og forpliktelser etter WTO-avtalen og de øvrige avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den, og som de er part i, samt enhver annen internasjonal avtale de er part i.
2. Dersom en part anser at en annen parts utvikling eller opprettelse av tollunioner, frihandelsområder eller andre preferanseavtaler endrer handelsregimet som er fastsatt ved denne avtalen, kan den be om konsultasjoner. Parten som inngår en slik avtale, skal gi den anmodende parten tilstrekkelig anledning til konsultasjon.

*Artikkel 1.5***Oppfyllelse av forpliktelser**

1. Hver part skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er nødvendige for å oppfylle sine forpliktelser etter denne avtalen.
2. Hver statspart skal påse at alle forpliktelser etter denne avtalen overholdes av dens respektive sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter og av ikke-statlige organer når disse utøver offentlig myndighet delegert til dem av sentrale, regionale og lokale administrative enheter og myndigheter.

*Article 1.6***Transparency**

1. The Parties shall publish, or otherwise make publicly available, their laws, regulations, judicial decisions, administrative rulings of general application as well as their respective international agreements, that may affect the operation of this Agreement.
2. The Parties shall promptly respond to specific questions and provide, upon request, information to each other on matters referred to in paragraph 1.
3. Nothing in this Agreement shall be construed to require any Party to disclose confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice the legitimate commercial interests of any economic operator.
4. In case of any inconsistency between this Article and provisions relating to transparency in other parts of this Agreement, the latter shall prevail to the extent of the inconsistency.

*Chapter 2***Trade in Goods***Article 2.1***Scope**

This Chapter applies to trade in goods between the Parties.

*Article 2.2***National Treatment on Internal Taxation and Regulation**

Each Party shall accord national treatment to the goods of another Party. Article III of GATT 1994 applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.3***Customs Duties on Imports**

1. Each Party shall apply customs duties on imports on goods originating in another Party in accordance with Annexes II-V (Schedules of Tariff Commitments on Goods).
2. Customs duties on imports include any duty or charge of any kind² imposed on or in connection with the importation of goods, but do not include any:

*Artikkel 1.6***Åpenhet**

1. Partene skal kunngjøre, eller gjøre offentlig tilgjengelig på annen måte, lover, forskrifter, rettsavgjørelser og forvaltningsvedtak som er gitt generell anvendelse, samt sine respektive internasjonale avtaler dersom de kan ha betydning for hvordan denne avtalen virker.
2. Partene skal omgående besvare konkrete spørsmål og på anmodning gi hverandre opplysninger om forhold nevnt i nr. 1.
3. Ingen bestemmelse i denne avtalen skal tolkes slik at en part kan pålegges å utlevere konfidensiell informasjon dersom dette vil hindre rettshåndheving eller på annen måte være i strid med offentlighetens interesser eller være til skade for en markedsdeltakers rettmessige forretningsinteresser.
4. Ved motstrid mellom denne artikkelen og bestemmelser om åpenhet i andre deler av denne avtalen skal sistnevnte ha forrang i den utstrekning det foreligger motstrid.

*Kapittel 2***Handel med varer***Artikkel 2.1***Virkeområde**

Dette kapittelet får anvendelse på handel med varer mellom partene.

*Artikkel 2.2***Nasjonal behandling ved intern skattlegging og regulering**

Hver part skal gi varene til en annen part nasjonal behandling. Artikkel III i GATT 1994 får anvendelse på dette kapittelet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.3***Tollavgifter på import**

1. Hver part skal anvende tollavgifter på import av varer med opprinnelse i en annen part i samsvar med vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer).
2. Med tollavgifter på import menes tollavgifter eller andre avgifter uansett art² som ilegges på eller i forbindelse med import av varer, men ikke

- (a) internal taxes or other internal charges imposed in accordance with Article III of GATT 1994;
 - (b) anti-dumping or countervailing duties applied in accordance with Articles VI and XVI of GATT 1994, the WTO Agreement on Implementation of Article VI of GATT 1994 (ADA) and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (ASCM) as well as with Chapter 3 (WTO Trade Defence and Global Safeguards);
 - (c) safeguard measures applied in accordance with Article XIX of GATT 1994 and the WTO Agreement on Safeguards (ASFG) as well as with Chapters 3 (WTO Trade Defence and Global Safeguards) and 4 (Bilateral Safeguard Measures);
 - (d) measures authorised by the WTO Dispute Settlement Body or under Chapter 15 (Dispute Settlement);
 - (e) fees or other charges, imposed in accordance with Article VIII of GATT 1994; and
 - (f) measures adopted to safeguard a State Party's external financial position and its balance of payments, in accordance with Article 2.13 (Balance-of-Payments).
3. Unless otherwise provided for in this Agreement, no Party shall introduce any new customs duties on imports, or increase those already applied on goods originating in another Party in accordance with its Schedule of Tariff Commitments. This paragraph shall not preclude a Party from raising customs duties on imports to the level established in its Schedule of Tariff Commitments following a unilateral reduction.
 4. A Party may create a new tariff line as long as the customs duty applicable to the corresponding goods under the new tariff line is equal to or lower than the original tariff line, according to its Schedule of Tariff Commitments, and that the agreed tariff concessions remain unchanged. The respective Schedule of Tariff Commitments shall indicate which version of the Harmonized Commodity Description and Coding System (HS) each Party has used.
- a) interne skatter eller andre interne avgifter ilagt i samsvar med artikkel III i GATT 1994,
 - b) antidumping- eller utligningsavgifter anvendt i henhold til artikkel VI og XVI i GATT 1994, WTO-avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994 (anti-dumpingavtalen) og WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak (SCM-avtalen), samt kapittel 3 (WTOs handelsforsvar og globale beskyttelsestiltak),
 - c) beskyttelsestiltak anvendt i henhold til artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak (SFG-avtalen) samt kapittel 3 (WTOs handelsforsvar og globale beskyttelsestiltak) og kapittel 4 (Bilaterale beskyttelsestiltak),
 - d) tiltak som er godkjent av WTOs tvisteløsningsorgan (DSU) eller under kapittel 15 (Tvisteløsning),
 - e) gebyrer eller andre avgifter som ilegges i henhold til artikkel VIII i GATT 1994, og
 - f) tiltak som er vedtatt for å beskytte en statsparts finansielle posisjon overfor utlandet og dens betalingsbalanse, i samsvar med artikkel 2.13 (Betalingsbalanse).
3. Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, skal ingen part innføre noen nye tollavgifter på import eller øke dem som allerede anvendes på varer med opprinnelse i en annen part i samsvar med partens bindingsliste over tollavgiftsforpliktelser. Dette nummeret skal ikke være til hinder for at en part etter en ensidig nedsettelse kan heve tollavgiftene på import til det nivået som er fastsatt i dens bindingsliste over tollavgiftsforpliktelser.
 4. En part kan opprette et nytt varenummer så lenge tollavgiften som gjelder for de tilsvarende varene under det nye varenummeret, er lik eller lavere enn for det opprinnelige varenummeret, i henhold til partens bindingsliste over tollavgiftsforpliktelser, og at de avtalte tollavgiftskonsesjonene forblir uendret. Den respektive bindingslisten over tollavgiftsforpliktelser skal angi hvilken versjon av det harmoniserte system for beskrivelse av koding av varer (HS-nomenklaturen) hver part har brukt.

² This includes, *inter alia*, *ad valorem* import duties, agricultural components, additional duties on sugar content, additional duties on flour content, specific duties, mixed duties, seasonal duties and additional duties from entry price systems.

² Dette omfatter blant annet tollavgifter etter verdi (ad valorem-tollavgifter), landbruksselementer, særavgifter på sukerinnhold, særavgifter på melinnhold, spesifikke avgifter, blandede avgifter, sesongavgifter og ytterligere avgifter fra inngangsprisordninger.

*Article 2.4***Goods Re-Entered After Repair**

1. For the purposes of this Article, “repair” means any processing operation undertaken on goods to remedy operating defects or material damage, entailing the re-establishment of goods to their original function, or to ensure their compliance with technical requirements for their use, without which such goods could no longer be fit for their intended purposes. Repair of goods includes restoration and maintenance. It shall not include any operation or process that:
 - (a) destroys the essential characteristics of the goods or creates new goods or goods fit for different commercial purposes;
 - (b) transforms the unfinished goods into finished goods; or
 - (c) is used to improve the technical performance of goods.
2. No Party shall apply customs duties to goods referred to in paragraph 1, regardless of their origin, that re-enter its customs territory after those goods have been temporarily exported from its customs territory to the customs territory of another Party for repair, regardless of whether such repair could be performed in the customs territory of the Party from which the goods were exported for repair.
3. Paragraph 2 shall not apply to goods imported in bond, into free trade zones, or zones of similar status, that are exported for repair and are not re-imported in bond, into free trade zones, or zones of similar status.
4. No Party shall apply customs duties to goods, regardless of their origin, imported temporarily from the customs territory of another Party for repair.

*Article 2.5***Exchange of Information on Trade**

1. For the purpose of monitoring the functioning of this Agreement and calculating preference utilisation rates, the Parties shall annually exchange import statistics and applied most-favoured-nation tariff rates starting one year after the entry into force of this Agreement until ten years after the tariff elimination is completed for all goods in accordance with Annexes II-V (Schedules of Tariff Commitments on Goods). Unless the EFTA-MERCOSUR Joint Committee (Joint Committee)

*Artikkel 2.4***Varer gjeninnført etter reparasjon**

1. I denne artikkelen menes med «reparasjon» enhver behandling som utføres på en vare for å utbedre funksjonsfeil eller materielle skader slik at varens opprinnelige funksjon gjenopprettes, eller for å sørge for at den oppfyller de tekniske kravene til bruk, og som er nødvendig for at varen skal kunne brukes til sitt tiltenkte formål. Reparasjon av varer omfatter tilbakeføring og vedlikehold. Det skal ikke omfatte en behandling eller prosess som
 - a) ødelegger varens vesentlige egenskaper eller skaper en ny vare eller en vare som er egnet for andre kommersielle formål,
 - b) omdanner en uferdig vare til en ferdigvare, eller
 - c) brukes til å forbedre varens tekniske ytelse.
2. Ingen part skal anvende tollavgifter på varer nevnt i nr. 1, uansett opprinnelse, som gjeninnføres til deres tollområde etter at disse varene har vært midlertidig eksportert fra deres tollområde til en annen parts tollområde for reparasjon, uavhengig av om slik reparasjon kunne ha vært utført i tollområdet til parten som varene ble eksportert fra for reparasjon.
3. Nr. 2 får ikke anvendelse på varer som er importert til tollager, frihandelssoner eller soner med tilsvarende status, og som eksporteres for reparasjon og ikke gjenimporteres til tollager, frihandelssoner eller soner med tilsvarende status.
4. Ingen part skal anvende tollavgifter på varer, uansett opprinnelse, som importeres midlertidig fra en annen parts tollområde for reparasjon.

*Artikkel 2.5***Utteksling av handelsopplysninger**

1. For å overvåke hvordan denne avtalen fungerer, og beregne preferanseutnyttelsesgraden skal partene årlig utveksle importstatistikk og anvendte tollavgiftssatser ved bestevilkårsbehandling fra ett år etter ikrafttreddelsen av denne avtalen og fram til ti år etter at elimineringen av tollavgiftssatser er fullført for alle varer i samsvar med vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer). Med mindre Den blandede komité EFTA-MERCOSUR (Den blandede komité) bestem

decides otherwise, this period shall be automatically extended for five years. Thereafter, the Joint Committee may decide on further extension.

2. The exchange of import statistics shall cover data pertaining to the most recent year available, including value and, where applicable, volume, at the tariff line level (eight-digit level tariff lines based on Harmonized System Nomenclature) for imports of goods from another Party benefitting from preferential treatment under this Agreement and for imports of goods from another Party that received non-preferential treatment. The preferential and the applied most-favoured-nation tariff rates exchanged shall pertain to the same year as the import statistics.
3. Notwithstanding paragraph 2, no Party shall be obliged to exchange import data that is confidential in accordance with its domestic laws and regulations.

Article 2.6

Quantitative Restrictions

Except as otherwise provided for in this Agreement, no Party may adopt or maintain any prohibition or restriction on the importation of goods of another Party or on the exportation or sale for export of goods destined for the territory of another Party, whether applied by quotas, licences or other measures, except those in accordance with Article XI of GATT 1994, including its interpretative notes. To this end, Article XI of GATT 1994 applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 2.7

Import Licensing

1. The WTO Agreement on Import Licensing Procedures applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.
2. The State Parties may only adopt or maintain licensing procedures as a condition for importation if other appropriate procedures to achieve an administrative purpose are not reasonably available.
3. The State Parties shall not adopt or maintain import licensing procedures in order to implement a measure that is inconsistent with this Agreement, GATT 1994 or the WTO Agreement on Trade-Related Investment Measures.

mer noe annet, skal denne perioden automatisk forlenges med fem år. Deretter kan Den blandede komité beslutte en eventuell ytterligere forlengelse.

2. Utvekslingen av importstatistikk skal omfatte opplysninger om det siste tilgjengelige året, herunder verdi og eventuelt volum, på varenummernivå (åttesifret tollposisjonsnivå basert på HS-nomenklaturen) for import av varer fra en annen part som drar nytte av preferansetollbehandling i henhold til denne avtalen, og for import av varer fra en annen part som ikke har fått preferansebehandling. De utvekslede satsene for preferansetollavgift og anvendte tollavgiftssatsene ved bestevilkårsbehandling skal gjelde for samme år som importstatistikken.
3. Uten hensyn til nr. 2 skal ingen part være forpliktet til å utveksle importopplysninger som er fortrolige i henhold til nasjonale lover og forskrifter.

Artikkel 2.6

Kvantitative restriksjoner

Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, kan ingen part vedta eller opprettholde forbud mot eller restriksjoner på innførsel av varer fra en annen part eller på utførsel eller salg for eksport av varer bestemt for en annen parts territorium, uansett om dette skjer i form av kvoter, lisenser eller andre tiltak, med unntak av tiltak som er i samsvar med artikkel XI i GATT 1994, herunder dens fortolkningsnoter. For dette formålet får artikkel XI i GATT 1994 anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 2.7

Importlisensiering

1. WTO-avtalen om importlisensiering får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.
2. Statspartene kan bare vedta eller opprettholde lisensieringsprosedyrer som vilkår for innførsel dersom andre hensiktsmessige prosedyrer for å oppnå et administrativt formål ikke er rimelig tilgjengelig.
3. Statspartene skal ikke vedta eller opprettholde importlisensieringsprosedyrer for å gjennomføre et tiltak som er uforenlig med denne avtalen, GATT 1994 eller WTO-avtalen om handelsrelaterte investeringstiltak. En part som

A Party adopting non-automatic licensing procedures shall clearly indicate the measure implemented through such licensing procedures.

4. The State Parties shall ensure that all import licensing procedures are neutral in application, and administered in a fair, equitable, non-discriminatory, transparent, predictable and least trade-restrictive manner.
5. If a State Party has denied an application for an import licence it shall, without undue delay, provide the applicant with a written explanation of the reasons for the denial;
6. Each State Party shall provide effective, non-discriminatory and prompt and easily accessible procedures in accordance with its domestic laws and regulations to guarantee the right of appeal against administrative decisions on applications for import licences. Appeal procedures shall include administrative review by the supervising authority or judicial review in accordance with the domestic laws and regulations of each State Party. If the denial of an import licence is upheld in an appeal, the State Party granting the licence shall provide the applicant with a written justification without undue delay.
7. A State Party adopting or amending regulations related to import licensing that are likely to affect trade between the Parties, shall promptly notify the other State Parties. The notice shall clearly state the purpose of such licensing procedures and any conditions on eligibility for obtaining an import licence. A notification made by a State Party in accordance with the WTO Agreement on Import Licensing Procedures shall be deemed equivalent to a notification under this Agreement.

Article 2.8

Rules of Origin and Administrative Cooperation

The provisions on rules of origin and administrative cooperation procedures applicable between the State Parties are set out in Annex I (Rules of Origin).

Article 2.9

Trade Facilitation

The provisions on trade facilitation applicable between the State Parties are set out in Annex VI (Trade Facilitation).

vedtar ikke-automatiske lisensieringsprosedyrer, skal tydelig angi hvilket tiltak som gjennomføres gjennom slike lisensieringsprosedyrer.

4. Statspartene skal sikre at alle importlisensieringsprosedyrer er nøytrale i sin anvendelse og forvaltes på en rimelig, rettferdig, ikke-diskriminerende, åpen og forutsigbar måte som er minst mulig restriktiv for handelen.
5. Dersom en statspart har avslått en søknad om importlisens, skal den uten unødig opphold gi søkeren en skriftlig begrunnelse for avslaget.
6. Hver statspart skal fastsette effektive, raske, ikke-diskriminerende og lett tilgjengelige prosedyrer i samsvar med sine nasjonale lover og forskrifter som sikrer retten til å klage på forvaltningsvedtak som gjelder søknader om importlisens. Klageprosedyrer skal omfatte administrativ kontroll utført av tilsynsmyndigheten eller rettslig prøving i samsvar med hver statsparts nasjonale lover og forskrifter. Dersom avslaget på søknaden om en importlisens opprettholdes i en klagesak, skal den statsparten som utsteder lisensen, uten ugrunnet opphold gi søkeren en skriftlig begrunnelse for dette.
7. En statspart som vedtar eller endrer forskrifter om importlisenser som kan påvirke handelen mellom partene, skal omgående underrette de andre statspartene om dette. Meldingen skal klart angi formålet med slike lisensieringsprosedyrer og eventuelle vilkår for å få utstedt importlisens. En underretning som er gitt av en statspart i samsvar med WTO-avtalen om importlisensiering, skal anses som likeverdig med en underretning etter denne avtalen.

Artikkel 2.8

Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid

Bestemmelsene om opprinnelsesregler og prosedyrer for administrativt samarbeid som gjelder mellom statspartene, er angitt i vedlegg I (Opprinnelsesregler).

Artikkel 2.9

Handelsfasilitering

Bestemmelsene om handelsfasilitering som gjelder mellom statspartene, er angitt i vedlegg VI (Handelsfasilitering).

*Article 2.10***State Trading Enterprises**

Article XVII of GATT 1994 and the Understanding on the Interpretation of Article XVII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 apply to this Chapter and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.11***General Exceptions**

Article XX of GATT 1994 and its interpretative notes apply to this Chapter and Chapters 5 (Technical Barriers to Trade) and 6 (Sanitary and Phytosanitary Measures) and are hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.12***Security Exceptions**

Article XXI of GATT 1994 applies to this Chapter and Chapters 5 (Technical Barriers to Trade) and 6 (Sanitary and Phytosanitary Measures) and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

*Article 2.13***Balance-of-Payments**

1. A State Party, in serious balance of payments difficulties, or under imminent threat thereof, may, in accordance with the conditions established under GATT 1994 and the WTO Understanding on the Balance of Payments Provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994, adopt trade restrictive measures, which shall be of limited duration and non-discriminatory, and may not go beyond what is necessary to remedy the balance of payments situation.
2. The State Party introducing a measure under this Article shall promptly notify the Joint Committee.

*Article 2.14***Sub-Committee on Trade in Goods**

1. A Sub-Committee on Trade in Goods (Sub-Committee) is hereby established.
2. The mandate of the Sub-Committee is set out in Annex VII (Mandate of the Sub-Committee on Trade in Goods).

*Artikkel 2.10***Statlige handelsforetak**

Artikkel XVII i GATT 1994 og avtalen om fortolkning av artikkel XVII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.11***Generelle unntak**

Artikkel XX i GATT 1994 og dens fortolkningsnoter får anvendelse på dette kapitlet og på kapittel 5 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 6 (Veterinære og plantesanitære tiltak) og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.12***Sikkerhetsunntak**

Artikkel XXI i GATT 1994 får anvendelse på dette kapitlet og på kapittel 5 (Tekniske handelshindringer) og kapittel 6 (Veterinære og plantesanitære tiltak) og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

*Artikkel 2.13***Betalingsbalanse**

1. En statspart som har, eller som står i umiddelbar fare for å få, alvorlige problemer med betalingsbalansen, kan i samsvar med de vilkårene som er fastlagt i GATT 1994 og i WTO-avtalen om bestemmelsene om betalingsbalanse i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994, innføre handelsrestriksjoner som skal være av begrenset varighet og ikke-diskriminerende, og som ikke må være mer omfattende enn det som er nødvendig for å rette opp situasjonen i betalingsbalansen.
2. Den statsparten som iverksetter et tiltak etter denne artikkelen, skal omgående underrette Den blandede komité.

*Artikkel 2.14***Underkomité for handel med varer**

1. Det nedsettes herved en underkomité for handel med varer (heretter kalt «underkomiteen»).
2. Underkomiteens mandat er angitt i vedlegg VII (Mandat for underkomiteen for handel med varer).

*Article 2.15***Tariff Rate Quota Administration**

1. A Party granting bilateral tariff rate quotas (TRQ) as referred to in Annexes II, IV, and V (Schedules of Tariff Commitments on Goods) shall administer its bilateral TRQ in a manner that does not result in underfill due to domestic laws, regulations, or administrative procedures related to TRQ administration.
2. TRQ administration shall be transparent, based on clearly specified timeframes, procedures, and requirements, no more administratively burdensome than necessary, and conducted in a timely manner.
3. The Party granting the bilateral TRQ shall make publicly available, in a timely and continuous manner, relevant information concerning TRQ administration, including volume available, eligibility criteria, intra-quota tariffs whenever applicable and effective fill rates.
4. A Party shall promptly notify the other Parties of any changes to its domestic laws, regulations, or administrative procedures that may affect TRQ administration and, on request of another Party, shall provide information and respond to questions pertaining to such domestic laws, regulations or administrative procedures related to TRQ administration.
5. In cases where an exporting State Party considers that a bilateral TRQ is being consistently underfilled due to the importing State Party's domestic laws, regulations, or administrative procedures related to TRQ administration:
 - (a) the importing Party shall, upon request and within 30 days from receipt of the request, undertake consultations with the exporting State Party to address any such measure, including by providing, if applicable, information on any reasonable commercial conditions that may have caused the TRQ underfill; and
 - (b) if consultations under subparagraph (a) do not result in a satisfactory resolution, the Sub-Committee on Trade in Goods and the Joint Committee shall, as appropriate, make recommendations or take decisions to ensure the proper implementation of the obligations set out on this Article and in Annexes II, IV and V (Schedules of Tariff Commitments on Goods).

*Artikkel 2.15***Forvaltning av tollkvoter**

1. En part som gir bilaterale tollkvoter som nevnt i vedlegg II, IV og V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer), skal forvalte sine bilaterale tollkvoter på en måte som ikke fører til underutnyttelse som følge av nasjonale lover, forskrifter eller administrative prosedyrer knyttet til forvaltningen av tollkvoter.
2. Forvaltningen av tollkvoter skal være transparent, være basert på klart angitte tidsrammer, prosedyrer og krav, ikke være mer administrativt byrdefull enn nødvendig, og gjennomføres innen rimelig tid.
3. Parten som gir de bilaterale tollkvotene, skal offentliggjøre, fortløpende og innen rimelig tid, relevant informasjon om forvaltningen av tollkvotene, herunder tilgjengelig kvotestørrelse, kvalifikasjonskriterier, eventuelle tollavgiftssatser innenfor kvoten og effektiv utnyttelsesgrad.
4. En part skal straks underrette de andre partene om eventuelle endringer i sine nasjonale lover, forskrifter eller administrative prosedyrer som kan påvirke forvaltningen av tollkvoter, og skal på anmodning fra en annen part gi informasjon og svare på spørsmål vedrørende slike nasjonale lover, forskrifter eller administrative prosedyrer knyttet til forvaltningen av tollkvoter.
5. I tilfeller der en eksporterende statspart mener at en bilateral tollkvote konsekvent blir underutnyttet som følge av den importerende statspartens nasjonale lover, forskrifter eller administrative prosedyrer knyttet til forvaltningen av tollkvoter,
 - a) skal den importerende parten, på anmodning og innen 30 dager etter mottak av anmodningen, innlede konsultasjoner med den eksporterende statsparten for å diskutere slike tiltak, herunder ved å legge fram, dersom det er relevant, informasjon om eventuelle rimelige kommersielle vilkår som kan ha forårsaket underutnyttelsen av tollkvoten, og
 - b) dersom konsultasjonene etter bokstav a) ikke fører til en tilfredsstillende løsning, skal underkomiteen for handel med varer og Den blandede komité, alt etter hva som er hensiktsmessig, gi anbefalinger eller treffe beslutninger for å sikre en korrekt gjennomføring av forpliktelsene fastsatt i denne artikkelen og i vedlegg II, IV og V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer).

6. Products exported under bilateral TRQ granted by an EFTA State shall be accompanied by an official document issued by the exporting MERCOSUR State Party. The model of the official document shall be communicated to the EFTA States by MERCOSUR no later than at entry into force of this Agreement.

Article 2.16

Wine Terms

The State Parties have addressed the use of certain wine terms in the Record of Understanding on Trade in Wine Products which constitutes an integral part of this Agreement.

Article 2.17

Review

Upon request of a Party, beginning three years from the entry into force of this Agreement, the Parties shall undertake a review of the tariff commitments in Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods). As a result of such review, the Parties may agree to enter into negotiations on possible improvement of market access conditions under this Chapter and Annexes II to V (Schedules of Tariff Commitments on Goods).

Chapter 3

WTO Trade Defense and Global Safeguards

Article 3.1

Relationship with the WTO Agreements

1. This Chapter applies without prejudice to the rights and obligations established under Articles VI, XVI and XIX of GATT 1994 and the ADA, the ASCM and the ASFG. For clarity, non-preferential rules of origin shall be applied under the WTO Agreements referred to in this paragraph.
2. Measures pursuant to this Chapter shall be used in a fair and transparent manner and except as otherwise provided for in this Chapter, in full compliance with the relevant WTO requirements.

6. Produkter som eksporteres under bilaterale tollkvoter gitt av en EFTA-stat, skal være ledsaget av et offisielt dokument utstedt av den eksporterende MERCOSUR-statsparten. MERCOSUR skal senest ved ikrafttredelsen av denne avtalen sende EFTA-statene mønsteret til det offisielle dokumentet.

Artikkel 2.16

Vintermer

Statspartene har tatt opp bruken av visse vintermer i tilleggsprotokollen om handel med vinprodukter, som utgjør en integrert del av denne avtalen.

Artikkel 2.17

Gjennomgang

På anmodning fra en part, fra og med tre år etter ikrafttredelsen av denne avtalen, skal partene foreta en gjennomgang av tollavgiftsforpliktelsene i vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser på varer). Som et resultat av en slik gjennomgang kan partene bli enige om å innlede forhandlinger om mulige forbedringer av vilkårene for markedsadgang i henhold til dette kapittelet og vedlegg II til V (Bindingslister over tollavgiftsforpliktelser for varer).

Kapittel 3

WTOs handelsforsvar og globale sikkerhetstiltak

Artikkel 3.1

Forholdet til WTO-avtalene

1. Dette kapittelet berører ikke de rettighetene og forpliktelsene som er fastsatt i artikkel VI, XVI og XIX i GATT 1994 og antidumping-avtalen, SCM-avtalen og SFG-avtalen. Det presiseres at regler om ikke-preferensiell opprinnelse får anvendelse etter WTO-avtalene nevnt i dette nummeret.
2. Tiltak i henhold til dette kapittelet skal brukes på en rettferdig og åpen måte og, med mindre annet er fastsatt i dette kapittelet, i full overensstemmelse med de relevante WTO-kravene.

*Article 3.2***Anti-Dumping**

1. The State Parties shall endeavour to apply the ADA in a way that least affects trade between the Parties.
2. Except where circumstances have changed, a State Party shall not initiate an investigation if its previous investigation regarding the same product from the same State Party resulted in a negative final determination less than one year prior to the filing of the application. If an investigation is initiated in such a case, that State Party shall, in the notice of initiation, explain the change in circumstances which warrants the initiation.
3. A State Party conducting an investigation shall take into account the information provided by industrial users of the product under investigation, importers and, if applicable, representative consumer organisations according to Article 6.12 of the ADA.
4. In addition to the conditions set forth in Article 7.1 of the ADA, provisional measures may only be applied if interested parties have been given adequate opportunities to submit information, including responses to questionnaires sent in accordance with Article 6.1.1 of the ADA, and a preliminary affirmative determination has been made of dumping and consequent injury to a domestic industry taking into account responses to questionnaires received from, and other relevant information submitted by, interested parties.
5. A State Party shall carefully consider proposals of price undertakings made by exporters of another State Party concerned.
6. If a State Party decides to apply an anti-dumping measure, that State Party shall favour the imposition of a duty that is less than the margin of dumping if that level is adequate to remove the injury to the domestic industry.
7. A State Party shall carefully consider terminating an anti-dumping measure as soon as material injury and imminent threat thereof to the domestic industry have been removed, if possible and without prejudice to the rights and obligations established under the ADA, within five years from its imposition.

*Artikkel 3.2***Antidumping**

1. Statspartene skal bestrebe seg på å anvende antidumpingavtalen på en slik måte at handelen mellom partene påvirkes minst mulig.
2. Med mindre omstendighetene har endret seg, skal en statspart ikke igangsette en undersøkelse dersom dens forrige undersøkelse vedrørende samme produkt fra samme statspart resulterte i en negativ endelig avgjørelse mindre enn ett år før inngivelsen av søknaden. Dersom en undersøkelse igangsettes i et slikt tilfelle, skal vedkommende statspart, i underretningen om igangsettingen, forklare de endrede omstendighetene som berettiger igangsettingen.
3. En statspart som gjennomfører en undersøkelse, skal ta hensyn til opplysninger fra industrielle brukere av produktet som undersøkes, importører og, dersom det er relevant, representative forbrukerorganisasjoner i henhold til artikkel 6.12 i antidumpingavtalen.
4. I tillegg til vilkårene fastsatt i artikkel 7.1 i antidumpingavtalen kan midlertidige tiltak bare anvendes dersom interesserte parter har fått tilstrekkelige muligheter til å inngi opplysninger, herunder svar på spørreskjemaer som er sendt i samsvar med artikkel 6.1.1 i antidumpingavtalen, og det er truffet en foreløpig påvisning av dumping og skade på innenlandsk industri som følge av dumping, idet det er tatt hensyn til svar på spørreskjemaer mottatt fra, og andre relevante opplysninger inngitt av, interesserte parter.
5. En statspart skal nøye vurdere forslag om prisløfter fra eksportører fra en annen berørt statspart.
6. Dersom en statspart beslutter å anvende et antidumpingtiltak, skal vedkommende statspart gå inn for å ilegge en tollavgift som er lavere enn dumpingmarginen, dersom dette nivået er tilstrekkelig til at det ikke påføres noen skade på den innenlandske industrien.
7. En statspart skal nøye vurdere å oppheve et antidumpingtiltak så snart den betydelige skaden og den umiddelbare faren for betydelig skade på den innenlandske industrien er fjernet, om mulig og uten at det berører de rettighetene og forpliktelsene som er fastsatt i antidumpingavtalen, innen fem år etter at tiltaket ble innført.

*Article 3.3***Global Safeguard Measures**

1. A State Party adopting global safeguard measures shall impose them in a way that least affects bilateral trade.
2. Upon request of the exporting State Party, the State Party initiating a safeguard investigation shall immediately provide:
 - (a) the information referred to in Articles 12.2 and 12.6 of the ASFG, in the format prescribed by the WTO Committee on Safeguards; and
 - (b) the public notice of initiation of the investigation and the public version of the complaint filed by the domestic industry.
3. Upon request of the exporting State Party, the State Party intending to adopt provisional or definitive safeguard measures shall immediately provide the information referred to in Article 12.2 of the ASFG, in the format prescribed by the WTO Committee on Safeguards, and a public report setting forth the findings and reasoned conclusions on all pertinent issues of fact and law considered in the safeguard investigation. The public report shall include an analysis that attributes injury to the factors causing it and set out the method used in defining the safeguard measures.
4. When intending to impose definitive safeguard measures that include one or several State Parties, the importing State Party shall inform the exporting State Parties and offer to hold informal consultations. The importing State Party shall not adopt definitive safeguard measures until 30 days have elapsed from the date the offer for consultations was made.

*Article 3.4***Transparency**

1. For transparency purposes and without prejudice to Article 6.5 of the ADA, Article 12.4 of the ASCM and Article 3.2 of the ASFG, each State Party shall ensure that:
 - (a) as soon as possible after the imposition of provisional measures, interested parties be given full access to the facts that are the basis of the determinations, the injury assessment, calculation of the dumping or

*Artikkel 3.3***Globale beskyttelsestiltak**

1. En statspart som iverksetter globale beskyttelsestiltak, skal anvende dem på en slik måte at samhandelen påvirkes minst mulig.
2. På anmodning fra den eksporterende statsparten skal den statsparten som innleder en undersøkelse om beskyttelsestiltak, umiddelbart tilveiebringe
 - a) opplysningene nevnt i artikkel 12.2 og 12.6 i SFG-avtalen, i det formatet som er foreskrevet av WTO-komiteen for beskyttelsestiltak, og
 - b) en offentlig kunngjøring om innledning av undersøkelsen og den offentlige versjonen av klagen som er innlevert av den innenlandske industrien.
3. På anmodning fra den eksporterende statsparten skal den statsparten som har til hensikt å vedta midlertidige eller endelige beskyttelsestiltak, umiddelbart gi de opplysningene som er nevnt i artikkel 12.2 i SFG-avtalen, i det formatet som er foreskrevet av WTO-komiteen for beskyttelsestiltak, og en offentlig rapport med funnene fra undersøkelsen og begrunnede konklusjoner om alle relevante faktiske og rettslige forhold som er vurdert i undersøkelsen av beskyttelsestiltak. Den offentlige rapporten skal inneholde en analyse av faktorene som forårsaker skaden, og skal beskrive metoden som er brukt for å definere beskyttelsestiltakene.
4. Når en importerende statspart har til hensikt å innføre endelige beskyttelsestiltak som omfatter en eller flere statsparter, skal den informere de eksporterende statspartene og tilby seg å holde uformelle konsultasjoner. Den importerende statsparten skal ikke vedta endelige beskyttelsestiltak før det har gått 30 dager fra tilbudet om konsultasjoner ble fram satt.

*Artikkel 3.4***Åpenhet**

1. For åpenhetsformål og uten at det berører artikkel 6.5 i antidumpingavtalen, artikkel 12.4 i SCM-avtalen og artikkel 3.2 i SFG-avtalen, skal hver statspart sikre
 - a) at berørte parter, så snart som mulig etter innføringen av midlertidige tiltak, gis full tilgang til de faktiske forholdene som ligger til grunn for påvisningene, skadevurderingen, beregningen av dumping- eller subsi-

subsidy margins, if applicable, and causality; and

- (b) before the final determination, there is a full and meaningful disclosure of all essential facts and considerations which form the basis for the final determination and the decision to apply measures, including those related to injury assessment, calculation of the dumping or subsidy margins, if applicable, and causality.

2. All information referred to in paragraph 1 shall be sent in writing, preferably in electronic version.

Article 3.5

Notification and Consultations

1. As soon as possible after an application is accepted and before initiating an investigation in accordance with the ADA or the ASCM concerning imports from another State Party, the importing State Party shall notify in writing the State Party concerned.
2. As soon as possible after the corresponding public notice has been issued, the importing State Party shall notify the exporting State Party of:
 - (a) any decision to initiate an investigation;
 - (b) any decision to apply a provisional measure; and
 - (c) any decision to apply or not a definitive measure.
3. At any stage of the investigation, a State Party may request consultations with the State Party intending to apply or applying measures pursuant to this Chapter. The importing State Party shall offer to hold consultations between competent authorities within ten days from the request.
4. Upon request of a State Party, consultations may take place in the Joint Committee. Such consultations may take place partially or entirely by videoconference if a State Party so requests.

Article 3.6

Dispute Settlement

The Parties shall not have recourse to Chapter 15 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

diemarginene, dersom det er aktuelt, og årsakssammenhenger, og

- b) at det før den endelige fastsettelsen foreligger en fullstendig og meningsfylt framlegging av alle vesentlige fakta og overveielser som danner grunnlaget for den endelige påvisningen og beslutningen om å anvende tiltak, herunder de som gjelder skadevurdering, beregning av dumping- eller subsidiemarginene, dersom det er aktuelt, og årsakssammenhenger.

2. All informasjon nevnt i nr. 1 skal sendes skriftlig, fortrinnsvis i elektronisk versjon.

Artikkel 3.5

Underretning og konsultasjoner

1. Så snart som mulig etter at en søknad er godtatt, og før det innledes en undersøkelse i henhold til antidumpingavtalen eller SCM-avtalen vedrørende import fra en annen statspart, skal den importerende statsparten skriftlig underrette den berørte statsparten.
2. Så snart som mulig etter at den tilsvarende offentlige kunngjøringen, skal den importerende statsparten underrette den eksporterende statsparten om
 - a) enhver beslutning om å igangsette en undersøkelse,
 - b) enhver beslutning om å anvende et midlertidig tiltak, og
 - c) enhver beslutning om å anvende eller ikke anvende et endelig tiltak.
3. En statspart kan på et hvilket som helst tidspunkt under undersøkelsen anmode om konsultasjoner med den statsparten som har til hensikt å anvende eller anvender tiltak i henhold til dette kapitlet. Den importerende statsparten skal tilby å holde konsultasjoner mellom vedkommende myndigheter innen ti dager etter anmodningen.
4. På anmodning fra en statspart kan konsultasjoner finne sted i Den blandede komité. Slike konsultasjoner kan helt eller delvis finne sted via videokonferanse dersom en statspart ber om det.

Artikkel 3.6

Tvisteløsning

Partene kan ikke benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 15 (Tvisteløsning) for noe forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet.

*Chapter 4***Bilateral Safeguard Measures***Article 4.1***Definitions**

For the purposes of this Chapter, the terms “serious injury”, “threat of serious injury”, “domestic industry” and “like or directly competitive product” mean the same as under the ASFG.

*Article 4.2***Conditions for the Application of Bilateral Safeguard Measures**

1. A State Party may, in exceptional circumstances, apply bilateral safeguard measures to imports from another State Party under the conditions established in this Chapter, if imports of a product under preferential terms have increased in such quantities, absolute or relative to domestic production or consumption of the importing State Party, and under such conditions as to cause or threaten to cause serious injury to the domestic industry of the importing State Party. Bilateral safeguard measures shall be applied only to the extent necessary to prevent or remedy serious injury or threat thereof.
2. Bilateral safeguard measures shall only be applied following an investigation by the competent investigating authorities³ of the importing State Party under the procedures established in the Annex VIII (Investigation and Transparency Procedures). The purpose of the investigation shall be the assessment of the conditions provided for in paragraph 1.
3. Bilateral safeguard measures shall only be applied between an EFTA State on the one side and a MERCOSUR State on the other.

³ For the purposes of this Chapter and of Annex VIII (Investigation and Transparency Procedures), competent investigating authority means, in the case of the MERCOSUR States, Ministerio de Economía or its successor in Argentina, Ministério do Desenvolvimento, Indústria, Comércio e Serviços or its successor in Brazil, Ministerio de Industria y Comercio or its successor in Paraguay, and Política Comercial del Ministerio de Economía y Finanzas or its successor in Uruguay. In the case of the EFTA States, the competent investigating authorities shall be communicated to the State Party concerned upon notification of an investigation.

*Kapittel 4***Bilaterale beskyttelsestiltak***Artikkel 4.1***Definisjoner**

I dette kapittelet menes med «alvorlig skade», «fare for alvorlig skade», «innenlandsk industri» og «tilsvarende eller direkte konkurrerende produkt» det samme som i SFG-avtalen.

*Artikkel 4.2***Vilkår for anvendelse av bilaterale beskyttelsestiltak**

1. En statspart kan under særlige omstendigheter anvende bilaterale beskyttelsestiltak på import fra en annen statspart på de vilkårene som er fastsatt i dette kapittelet, dersom importen av et produkt på preferansevilkår har økt i slike mengder, absolutt eller i forhold til den importerende statspartens innenlandske produksjon eller forbruk, og på slike vilkår at det volder eller truer med å volde alvorlig skade på den importerende statspartens innenlandske industri. Bilaterale beskyttelsestiltak skal bare anvendes i den utstrekning det er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade eller fare for alvorlig skade.
2. Bilaterale beskyttelsestiltak skal bare anvendes etter en undersøkelse foretatt av vedkommende undersøkelsesmyndigheter³ i den importerende statsparten i henhold til prosedyrene fastsatt i vedlegg VIII (Prosedyrer for undersøkelse og åpenhet). Formålet med undersøkelsen skal være å vurdere vilkårene fastsatt i nr. 1.
3. Bilaterale beskyttelsestiltak skal bare anvendes mellom en EFTA-stat på den ene siden og en MERCOSUR-stat på den andre siden.

³ I dette kapittelet og i vedlegg VIII (Prosedyrer for undersøkelse og åpenhet) menes med «vedkommende undersøkelsesmyndighet», når det gjelder MERCOSUR-statene, Ministerio de Economía eller dets etterfølger i Argentina, Ministério do Desenvolvimento, Indústria, Comércio e Serviços eller dets etterfølger i Brasil, Ministerio de Industria y Comercio eller dets etterfølger i Paraguay, og Política Comercial del Ministerio de Economía y Finanzas eller dets etterfølger i Uruguay. Når det gjelder EFTA-statene, skal vedkommende undersøkelsesmyndigheter formidles til den berørte statsparten ved underretning om en undersøkelse.

*Article 4.3***Application of Bilateral Safeguard Measures**

Bilateral safeguard measures adopted under this Chapter shall consist of:

- (a) a temporary suspension of the further reduction of any customs duty provided for under this Agreement for the product concerned; or
- (b) an increase of the rate of customs duty or a reduction of the tariff preference of the product concerned so that the rate of customs duties does not exceed the lesser of:
 - (i) the most-favoured-nation applied rate of customs duty on the product in effect at the time the measure is taken;
 - (ii) the base rate of customs duty referred to in the respective Party's Schedule of Tariff Commitments on Goods; or
 - (iii) the most-favoured-nation applied rate of customs duty on the product on the date of the entry into force of this Agreement.

*Article 4.4***Preservation of Market Access**

1. When applying subparagraph (b) of Article 4.3 (Application of Bilateral Safeguard Measures), a State Party should ensure that historical trade flows that do not cause or threaten to cause serious injury to the domestic industry of the importing State Party are preserved. The State Party that applies a bilateral safeguard measure shall, if possible, establish an import quota for the product concerned within which such product continues to benefit from the agreed preference established under this Agreement. The import quota shall not be less than the average imports of the product concerned during the 36 month-period prior to the last 12 months of the period defined in paragraph 3 of Article 3 of Annex VIII (Investigation and Transparency Procedures), unless a clear justification is given that a lower level is necessary to prevent or remedy serious injury.
2. If no quota is established, the bilateral safeguard measure shall only consist of a reduction of the tariff preference applicable to such product, which shall not be higher than 50 % of the tariff preference established under this Agreement.
3. A State Party that may be affected by a bilateral safeguard measure may request any

*Artikkel 4.3***Anvendelse av bilaterale beskyttelsestiltak**

Bilaterale beskyttelsestiltak vedtatt i henhold til dette kapittelet skal bestå av

- a) en midlertidig utsettelse av ytterligere nedsettelser av en tollavgiftssats etter denne avtalen for det berørte produktet, eller
- b) en økning av tollavgiftssatsen eller en reduksjon av tollavgiftspreferansen for det berørte produktet, slik at tollavgiftssatsen ikke overstiger det laveste av følgende beløp:
 - i) den anvendte tollavgiftssatsen etter bestevilkårsprinsippet for produktet som gjelder på det tidspunktet tiltaket iverksettes,
 - ii) basistollavgiftssatsen nevnt i den respektive partens bindingsliste over tollavgiftsforpliktelser på varer, eller
 - iii) den anvendte tollavgiftssatsen etter bestevilkårsprinsippet for produktet på datoen umiddelbart forut for ikrafttreddelsen av denne avtalen.

*Artikkel 4.4***Bevaring av markedsadgang**

1. Ved anvendelse av bokstav b) i artikkel 4.3 (Anvendelse av bilaterale beskyttelsestiltak) bør en statspart sikre at historiske handelsstrømmer som ikke forårsaker eller truer med å forårsake alvorlig skade på den importerende statspartens innenlandske industri, opprettholdes. Statsparten som anvender et bilateralt beskyttelsestiltak, skal om mulig fastsette en importkvote for det aktuelle produktet, innenfor hvilken produktet fortsatt vil dra nytte av preferansen som er fastsatt i henhold til denne avtalen. Importkvoten skal ikke være mindre enn den gjennomsnittlige importen av det aktuelle produktet i løpet av 36-månedersperioden forut for de siste 12 månedene av perioden definert i artikkel 3 nr. 3 i vedlegg VIII (Prosedyrer for undersøkelse og åpenhet), med mindre det gis en klar begrunnelse for at et lavere nivå er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade.
2. Dersom det ikke fastsettes noen kvote, skal det bilaterale beskyttelsestiltaket bare bestå av en reduksjon av tollavgiftspreferansen som gjelder for slike produkt, som ikke skal være høyere enn 50 % av tollavgiftspreferansen som er fastsatt i henhold til denne avtalen.
3. En statspart som kan være berørt av et bilateralt beskyttelsestiltak, kan be om egnet kom-

adequate means of compensation in the form of substantially equivalent trade liberalisation.

pensasjon i form av en stort sett likeverdig handelsliberalisering.

Article 4.5

Duration

1. Bilateral safeguard measures shall be applied only for a period necessary to prevent or remedy the serious injury and to facilitate adjustment of the domestic industry. That period shall not exceed two years. In exceptional circumstances, after review by the importing State Party's investigating authority and notification to the Joint Committee, the measures may be applied up to a total maximum period of three years, including the period of application of any provisional measure.
2. Upon termination of the bilateral safeguard measure, the margin of preference shall be the one that would be applied to the product in the absence of the measure, according to the Schedule of Tariff Commitments on Goods.
3. No bilateral safeguard measure shall be applied to a product which has already been subject to a bilateral safeguard measure unless a period of half the total duration of the previous measure has elapsed.
4. The State Parties shall not apply, extend or keep in force a bilateral safeguard measure beyond the expiration of a transition period of 12 years from the date of entry into force of this Agreement. Regarding any goods for which the Schedule of Tariff Commitments on Goods of the State Party applying the measure provides for tariff elimination in ten or more years, the transition period shall be 18 years from the date of the entry into force of this Agreement.

Article 4.6

Provisional Bilateral Safeguard Measures

In critical circumstances, where delay may cause damage which would be difficult to repair, a State Party may, after due notification, apply a provisional bilateral safeguard measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased preferential imports have caused or are threatening to cause serious injury to the domestic industry. The duration of the provisional bilateral safeguard measure shall not exceed 200 days, during which period the requirements of this Chapter shall be met. If the final

Artikkel 4.5

Varighet

1. Bilaterale beskyttelsestiltak skal bare anvendes i et tidsrom som er nødvendig for å hindre eller rette opp den alvorlige skaden og for å lette tilpasningen av den innenlandske industrien. Tidsrommet skal ikke overstige to år. Under særlige omstendigheter kan tiltakene, etter gjennomgang av den importerende statspartens undersøkelsesmyndighet og melding til Den blandede komité, anvendes i inntil tre år, inkludert anvendelsesperioden for eventuelle midlertidige tiltak.
2. Ved opphør av det bilaterale beskyttelsestiltaket skal preferansemarginen være den samme som ville blitt anvendt på produktet i fravær av tiltaket, i henhold til bindingslisten over tollavgiftsforpliktelser på varer.
3. Ingen bilaterale beskyttelsestiltak skal anvendes på et produkt som allerede har vært gjenstand for et bilateralt beskyttelsestiltak, med mindre det har gått en periode som er minst halvparten så lang som den totale varigheten av det tidligere tiltaket.
4. Statspartene skal ikke anvende, forlenge eller holde i kraft et bilateralt beskyttelsestiltak utover utløpet av en overgangsperiode på 12 år fra ikrafttredelsesdatoen for denne avtalen. For varer der tollavgiften i henhold til bindingslisten over tollavgiftsforpliktelser på varer til statsparten som anvender tiltaket, skal elimineres i løpet av ti år eller mer, skal overgangsperioden være 18 år fra ikrafttredelsesdatoen for denne avtalen.

Artikkel 4.6

Midlertidige bilaterale beskyttelsestiltak

Under kritiske omstendigheter der forsinkelse vil medføre skade som det vil være vanskelig å rette opp, kan en statspart, etter behørig underretning, anvende et midlertidig bilateralt beskyttelsestiltak i henhold til en foreløpig påvisning av at det foreligger klare bevis for at økt preferanseimport har voldt eller truer med å volde alvorlig skade på innenlandsk industri. Varigheten av det midlertidige bilaterale beskyttelsestiltaket skal ikke overstige 200 dager, og i løpet av denne perioden skal kravene i dette kapitlet oppfylles. Dersom den

determination concludes that there was no serious injury or threat thereof to the domestic industry caused by imports under preferential terms, the increased tariff or provisional guarantee, if collected or imposed under provisional bilateral safeguard measures, shall be promptly refunded

Article 4.7

Notification and Consultations between the State Parties

1. If a State Party has determined that the conditions to impose a definitive bilateral safeguard measure are met, it shall notify and at the same time invite the exporting State Party for consultations. The notification and the invitation shall be made at least 30 days before a definitive bilateral safeguard measure is expected to come into force. No definitive bilateral safeguard measure shall be applied in the absence of such notification and such invitation.
2. The notification shall include:
 - (a) evidence of serious injury or threat of serious injury to the domestic industry caused by the increased preferential imports;
 - (b) a precise description of the imported product subject to the measure, and its classification under the HS;
 - (c) a description of the measure proposed;
 - (d) the date of entry into force of the measure and its duration; and
 - (e) the period for consultations.
3. The objective of the consultations referred to in paragraph 1 shall be a mutual understanding of the facts and an exchange of views, aimed at reaching a mutually satisfactory solution. If no satisfactory solution is reached within 30 days from the notification, the State Party may apply the bilateral safeguard measure at the end of the 30 day period.
4. For provisional bilateral safeguard measures, consultations shall take place within 30 days from the receipt of the notification, but they shall not be a prerequisite for the imposition of provisional bilateral safeguard measures.
5. At any stage of the investigation, the notified State Party may request consultations with the notifying State Party, or any additional information that it considers necessary.

endelige avgjørelsen konkluderer med at det ikke var noen alvorlig skade eller fare for alvorlig skade på den innenlandske industrien som følge av import på preferansevilkår, skal den forhøyede tollavgiften eller den midlertidige garantien, dersom den er innkrevd eller pålagt i henhold til midlertidige bilaterale beskyttelsestiltak, straks tilbakebetales.

Artikkel 4.7

Underretning og konsultasjoner mellom statspartene

1. Dersom en statspart har fastslått at vilkårene for å innføre et endelig bilateralt beskyttelsestiltak er oppfylt, skal den underrette og samtidig kalle inn den eksporterende statsparten til konsultasjoner. Underretningen og innkallingen skal sendes minst 30 dager før et endelig bilateralt beskyttelsestiltak forventes å tre i kraft. Ingen endelige bilaterale beskyttelsestiltak skal anvendes uten slik underretning og slik innkalling.
2. Underretningen skal inneholde
 - a) bevis for alvorlig skade eller fare for alvorlig skade på den innenlandske industrien som følge av den økte preferanseimporten,
 - b) en nøyaktig beskrivelse av det importerte produktet som er gjenstand for tiltaket, og dets klassifisering under HS-nomenklaturen,
 - c) en beskrivelse av det foreslåtte tiltaket,
 - d) datoen da tiltaket vil tre i kraft, og tiltakets varighet, og
 - e) konsultasjonsperioden.
3. Formålet med konsultasjonene nevnt i nr. 1 skal være en gjensidig forståelse av de faktiske forholdene og en utveksling av synspunkter, med sikte på å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning. Dersom ingen tilfredsstillende løsning ikke er nådd innen 30 dager etter underretningen, kan statsparten anvende det bilaterale beskyttelsestiltaket ved utløpet av 30-dagersperioden.
4. Når det gjelder midlertidige bilaterale beskyttelsestiltak, skal konsultasjoner finne sted innen 30 dager etter mottak av underretningen, men de skal ikke være en forutsetning for innføring av midlertidige bilaterale beskyttelsestiltak.
5. På et hvilket som helst tidspunkt i undersøkelsen kan den underrettede statsparten be om konsultasjoner med den underrettende statsparten eller om ytterligere informasjon som den anser nødvendig.

Chapter 5

Technical Barriers to Trade

Article 5.1

Scope

1. This Chapter applies to the preparation, adoption and application of standards, technical regulations and conformity assessment procedures that may affect trade in goods between the Parties.
2. This Chapter shall not apply to:
 - (a) purchasing specifications prepared by governmental bodies for their production or consumption requirements; or
 - (b) sanitary and phytosanitary measures as defined in Annex A of the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement).

Article 5.2

Objectives

The objectives of this Chapter are:

- (a) to further the implementation of the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade (TBT Agreement) and facilitate trade in goods between the Parties by identifying, preventing and eliminating unnecessary technical barriers to trade;
- (b) to facilitate exchange of information and cooperation in the field of technical regulations, standards and conformity assessment, including metrology and accreditation, between the Parties;
- (c) to enhance mutual understanding of the regulatory systems of the Parties;
- (d) to promote the implementation of good regulatory practices; and
- (e) to contribute to solve trade concerns arising between the Parties.

Article 5.3

Incorporation of the TBT Agreement

The TBT Agreement applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 5.4

Trade Facilitating Initiatives

1. The Parties recognise the importance of intensifying their collaboration with a view to achieving a better understanding of their

Kapittel 5

Tekniske handelshindringer

Artikkel 5.1

Virkeområde

1. Dette kapittelet får anvendelse på utarbeidelsen, fastsettelsen og anvendelsen av standarder, tekniske forskrifter og samsvarsvurderingsprosedyrer som kan påvirke handelen med varer mellom partene.
2. Dette kapittelet får ikke anvendelse på
 - a) innkjøpsspesifikasjoner utarbeidet av offentlige organer for deres produksjons- eller forbruksbehov, eller
 - b) veterinære og plantesanitære tiltak som definert i vedlegg A til WTO-avtalen om anvendelsen av veterinære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen).

Artikkel 5.2

Formål

Formålet med dette kapittelet er

- a) å fremme gjennomføringen av WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (TBT-avtalen) og lette handelen med varer mellom partene ved å identifisere, forebygge og fjerne unødvendige tekniske handelshindringer,
- b) å legge til rette for informasjonsutveksling og samarbeid mellom partene om tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurdering, herunder metrologi og akkreditering,
- c) å øke den gjensidige forståelsen av partenes regelverk,
- d) å fremme gjennomføringen av god regelverkspraksis, og
- e) å bidra til å løse handelsproblemer som oppstår mellom partene.

Artikkel 5.3

Innlemmelse av TBT-avtalen

TBT-avtalen får anvendelse på dette kapittelet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 5.4

Initiativer for handelsfasilitering

1. Partene erkjenner betydningen av å styrke sitt samarbeid med sikte på å oppnå en bedre forståelse av sine respektive systemer og fore-

respective systems and preventing, eliminating or reducing the creation of technical barriers to trade. To this end, the Parties shall work towards the identification, promotion, development, and implementation, as appropriate, of trade facilitating initiatives on a case-by-case basis.

2. A Party may propose trade facilitating initiatives for specific products or sectors in areas covered by this Chapter to the other Parties. These proposals shall be transmitted to the contact points and may include, *inter alia*:
 - (a) exchange of information on regulatory approaches and practices;
 - (b) initiatives to further align technical regulations and conformity assessment procedures with relevant international standards;
 - (c) initiatives on regulatory convergence;
 - (d) initiatives to facilitate the acceptance of the results of conformity assessment procedures conducted in another Party, in accordance with paragraph 1 of Article 5.7 (Conformity Assessment Procedures); and
 - (e) considering mutual or unilateral recognition of conformity assessment results.
3. If a Party proposes a trade facilitating initiative, the other Parties concerned shall duly consider the proposal and reply within a reasonable period of time. Any Party rejecting the proposal shall explain the reasons for its decision to the Party proposing a trade facilitating initiative.
4. If a Party proposes sectoral initiatives already agreed between each Party concerned and the European Union (EU), the Parties concerned shall, without undue delay, negotiate the proposal to extend to each other equivalent treatment related to technical regulations, standards or conformity assessments. Such proposals extending to each other equivalent treatment related to technical regulations, standards or conformity assessments mutually agreed between each Party concerned and the EU shall only cover sectors falling under harmonised EU legislation.
5. When agreed by the Parties concerned and necessary for the implementation of trade facilitating initiatives under this Article, the State Parties shall facilitate the access of technical teams to demonstrate their conformity assessment schemes and systems in order to increase mutual understanding.
6. The Parties engaged in a trade facilitating initiative shall, when needed, define the terms of

bygge, fjerne eller begrense opprettelsen av tekniske handelshindringer. For dette formålet skal partene arbeide for å identifisere, fremme, utvikle og iverksette, alt etter hva som er hensiktsmessig, initiativer som letter handelen, fra sak til sak.

2. En part kan foreslå for de andre partene initiativer for handelsfasilitering for bestemte produkter eller sektorer på områder som omfattes av dette kapittelet. Disse forslagene skal sendes til kontaktpunktene og kan blant annet omfatte
 - a) utveksling av informasjon om reguleringsmetoder og -praksis,
 - b) initiativer for å tilpasse tekniske forskrifter og samsvarsvurderingsprosedyrer ytterligere til relevante internasjonale standarder,
 - c) initiativer for regulatorisk samsvar,
 - d) initiativer for å lette godkjenningen av resultatene av samsvarsvurderingsprosedyrer som er gjennomført i en annen part, i samsvar med nr. 1 i artikkel 5.7 (Prosedyrer for samsvarsvurdering), og
 - e) vurdering av gjensidig eller ensidig anerkjennelse av samsvarsvurderingsresultater.
3. Dersom en part foreslår et initiativ for handelsfasilitering, skal de andre berørte parter vurdere forslaget på behørig måte og svare innen rimelig tid. En part som avviser forslaget, skal begrunne sin beslutning overfor parten som har foreslått et initiativ for handelsfasilitering.
4. Dersom en part foreslår sektorinitiativer som allerede er avtalt mellom hver av de berørte partene og Den europeiske union (EU), skal de berørte partene uten ugrunnet opphold forhandle om forslaget om å gi hverandre samme behandling knyttet til tekniske forskrifter, standarder eller samsvarsvurderinger. Slike forslag om å gi hverandre samme behandling knyttet til tekniske forskrifter, standarder eller samsvarsvurderinger som er gjensidig avtalt mellom hver av de berørte partene og EU, skal bare omfatte sektorer som faller inn under harmonisert EU-lovgivning.
5. Når de berørte partene er enige om det og det er nødvendig for gjennomføringen av initiativer for handelsfasilitering i henhold til denne artikkelen, skal statspartene legge til rette for at tekniske team får adgang til å demonstrere sine ordninger og systemer for samsvarsvurdering for å øke den gjensidige forståelsen.
6. Partene som deltar i et initiativ for handelsfasilitering, skal ved behov fastsette vilkårene for

work envisaged under this Article and involve their competent regulatory and governmental authorities. The Parties may establish *ad hoc* working groups and, if appropriate and previously agreed upon by the Parties, invite representatives of the private sector, academia and civil society, *inter alia*, to participate in specific activities of these working groups.

7. The results of an understanding reached under this Article should be incorporated into an appropriate instrument, depending on the subject matter and the agreed tool and shall be reported to the contact points.
8. Further to paragraph 7, whenever the Parties concerned consider that the result of a trade facilitating initiative under this Chapter shall be incorporated into this Agreement, this understanding shall be reported to the Joint Committee, which may decide on the adoption of a new Annex to this Agreement.
9. The Parties have concluded Annex IX (Electrical and Electronic Products) to prevent, eliminate, or reduce unnecessary non-tariff barriers to trade, including to avoid duplicative and unnecessarily burdensome conformity assessment procedures related to electrical and electronic products. The Parties may present amendment proposals to the Joint Committee regarding Annex IX (Electrical and Electronic Products) and Annexes created pursuant to paragraph 8.

Article 5.5

Technical Regulations

1. The Parties shall make best use of good regulatory practices with regard to the preparation, adoption and application of technical regulations, as provided for in the TBT Agreement, including, for example, preference for performance-based technical regulations, use of impact assessments or stakeholder consultation. In particular, the Parties shall:
 - (a) reinforce the role of relevant international standards as a basis for their technical regulations, including conformity assessment procedures;
 - (b) where international standards have not been used as a basis for a technical regulation, which may have a significant effect on trade, explain upon request of a Party the reasons why such standards have been judged inappropriate or ineffective for the aim pursued;

arbeidet i henhold til denne artikkelen og involvere sine vedkommende reguleringsmyndigheter og statlige myndigheter. Partene kan opprette *ad hoc*-arbeidsgrupper og, dersom det er hensiktsmessig og partene på forhånd er blitt enige om det, invitere representanter for blant annet privat sektor, akademisk og sivilsamfunnet til å delta i spesifikke aktiviteter i disse arbeidsgruppene.

7. Resultatene av en overenskomst som er oppnådd etter denne artikkelen, skal innarbeides i et egnet instrument, avhengig av emnet og det avtalte verktøyet, og skal rapporteres til kontaktpunktene.
8. Utover det som er fastsatt i nr. 7 skal overenskomsten, når de berørte partene anser at resultatet av et initiativ for handelsfasilitering i henhold til dette kapittelet skal innarbeides i denne avtalen, rapporteres til Den blandede komité, som kan beslutte å vedta et nytt vedlegg til denne avtalen.
9. Partene har vedtatt vedlegg IX (Elektriske og elektroniske produkter) for å forebygge, fjerne eller redusere unødvendige ikke-tollavgiftsrelaterte handelshindringer, herunder for å unngå overlappende og unødvendig byrdefulle prosedyrer for samsvarsvurdering knyttet til elektriske og elektroniske produkter. Partene kan legge fram endringsforslag for Den blandede komité om vedlegg IX (Elektriske og elektroniske produkter) og vedlegg som er opprettet i henhold til nr. 8.

Artikkel 5.5

Tekniske forskrifter

1. Partene skal gjøre best mulig bruk av god reguleringspraksis med hensyn til utarbeidelse, vedtakelse og anvendelse av tekniske forskrifter, som fastsatt i TBT-avtalen, herunder for eksempel preferanse for ytelsesbaserte tekniske forskrifter, bruk av konsekvensutredninger eller samråd med berørte parter. Partene skal særlig
 - a) styrke relevante internasjonale standarders rolle som grunnlag for deres tekniske forskrifter, inkludert samsvarsvurderingsprosedyrer,
 - b) der internasjonale standarder ikke er brukt som grunnlag for en teknisk forskrift som kan ha en betydelig innvirkning på handelen, på anmodning fra en part forklare årsakene til at slike standarder er blitt ansett som uegnede eller ineffektive for målet som søkes oppnådd,

- (c) promote the development of regional technical regulations and their adoption at national level in order to facilitate trade between the Parties;
 - (d) carry out an impact analysis of planned technical regulations in accordance with its respective rules and procedures; and
 - (e) when preparing technical regulations, take due account of the characteristics and special needs of micro, small and medium-sized enterprises (MSMEs).
2. Each State Party shall ensure that goods, once placed on the market and fully complying with the relevant technical regulations and the respective conformity assessment procedures of the importing State Party, may freely move within its territory without any further technical requirement related to this Chapter.
 3. If a State Party detains at a port of entry goods exported from another State Party due to an alleged failure to comply with a technical regulation, the reasons for the detention shall be promptly notified to the importer.
 4. If a State Party withdraws from its market goods exported from another State Party, the reasons for the withdrawal shall be promptly notified to the person responsible for placing the goods on the market.
- c) fremme utviklingen av regionale tekniske forskrifter og innføringen av disse på nasjonalt plan for å lette handelen mellom partene,
 - d) gjennomføre en konsekvensanalyse av planlagte tekniske forskrifter i samsvar med sine respektive regler og prosedyrer, og
 - e) ved utarbeidelse av tekniske forskrifter ta behørig hensyn til mikrobedrifters og små og mellomstore bedrifters (MSMB-ers) særtrekk og spesielle behov.
2. Hver statspart skal sikre at varer som er brakt i omsetning og fullt ut er i samsvar med de relevante tekniske forskriftene og de respektive prosedyrene for samsvarsvurdering i den importerende statsparten, kan omsettes fritt på dens territorium uten ytterligere tekniske krav knyttet til dette kapitlet.
 3. Dersom en statspart i en innførselshavn holder tilbake varer som er eksportert fra en annen statspart, på grunn av påstått manglende samsvar med en teknisk forskrift, skal importøren straks underrettes om årsakene til tilbakeholdelsen.
 4. Dersom en statspart trekker tilbake fra sitt marked varer som er eksportert fra en annen statspart, skal den personen som er ansvarlig for å bringe varene i omsetning, straks underrettes om årsakene til tilbaketrekkingen.

Article 5.6

Standards

1. The State Parties recognise their responsibility under Article 4.1 of the TBT Agreement to take all reasonable measures to ensure that their standardisation bodies comply with the Code of Good Practice for the Preparation and Adoption of Standards in Annex 3 to the TBT Agreement.
2. For the purposes of this Chapter, “relevant international standards” referred to in Article 2.4 of the TBT Agreement means standards developed by international standardising organisations, such as the International Organization for Standardization (ISO), International Electrotechnical (IEC), the International Telecommunication Union (ITU), Codex Alimentarius Commission and the World Organization for Animal Health (WOAH), provided that in their development these organisations have complied with the principles and procedures set out in the Decision of the WTO Committee on Technical Barriers to Trade on

Artikkel 5.6

Standarder

1. Statspartene erkjenner sitt ansvar i henhold til artikkel 4.1 i TBT-avtalen for å treffe alle rimelige tiltak for å sikre at deres standardiseringsorganer overholder anvisningene for utarbeidelse og fastsettelse av standarder i vedlegg 3 til TBT-avtalen.
2. I dette kapitlet menes med «relevante internasjonale standarder», som nevnt i artikkel 2.4 i TBT-avtalen, standarder utarbeidet av internasjonale standardiseringsorganisasjoner, som Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO), Den internasjonale elektrotekniske kommisjonen (IEC), Den internasjonale teleunion (ITU), Codex Alimentarius-kommisjonen og Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH), forutsatt at disse organisasjonene i sin utvikling har fulgt prinsippene og prosedyrene som er fastsatt i beslutningen fra WTOs komité for tekniske handelshindringer om prinsipper for utvik-

Principles for the Development of International Standards, Guides and Recommendations.

3. Within the limits of their competence and resources, the Parties shall encourage their standardising bodies, as well as the regional standardising bodies which the State Parties or their standardising bodies are members of, to:
 - (a) cooperate with the relevant national and regional standardisation bodies of another Party in international standardisation activities; and
 - (b) use relevant international standards as a basis for the standards they develop, except where such international standards would be ineffective or inappropriate, for instance because of an insufficient level of protection, fundamental climatic or geographical factors, fundamental technological problems or development concerns of developing countries.

Article 5.7

Conformity Assessment Procedures

1. The State Parties acknowledge that a broad range of mechanisms exist to facilitate acceptance of the results of conformity assessment procedures conducted in another State Party, such as:
 - (a) use of accreditation based on international standards to qualify conformity assessment bodies;
 - (b) government designation of conformity assessment bodies;
 - (c) voluntary arrangements between conformity assessment bodies in each State Party;
 - (d) unilateral recognition by a State Party of the results of conformity assessments performed in another State Party;
 - (e) agreements on mutual acceptance of the results of conformity assessment procedures with respect to specified technical regulations conducted by recognised conformity assessment bodies; and
 - (f) the importing State Party's acceptance of a supplier's declaration of conformity, based on international standards.
2. The State Parties recognise that the selection of the appropriate mechanisms depends on the institutional and the legal framework of each State Party.
3. The State Parties shall encourage mutual acceptance of conformity assessment results

ling av internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger.

3. Partene skal, innenfor rammen av sin kompetanse og sine ressurser, oppmuntre sine standardiseringsorganer, samt de regionale standardiseringsorganene som statspartene eller deres standardiseringsorganer er medlemmer av, til å
 - a) samarbeide med en annen parts relevante nasjonale og regionale standardiseringsorganer i internasjonale standardiseringsaktiviteter, og
 - b) bruke relevante internasjonale standarder som grunnlag for de standardene de utvikler, unntatt der slike internasjonale standarder ville være ineffektive eller uhensiktsmessige, for eksempel på grunn av et utilstrekkelig vernenivå, grunnleggende klimatiske eller geografiske faktorer, grunnleggende teknologiske problemer eller utviklingslands utviklingshensyn.

Artikkel 5.7

Prosedyrer for samsvarsvurdering

1. Statspartene erkjenner at det finnes et bredt spekter av ordninger som skal gjøre det lettere å godkjenne resultatet av samsvarsvurderingsprosedyrer foretatt i en annen statspart, for eksempel
 - a) bruk av akkreditering, basert på internasjonale standarder, for å godkjenne samsvarsvurderingsorganer,
 - b) myndighetenes utpeking av samsvarsvurderingsorganer,
 - c) frivillige ordninger mellom samsvarsvurderingsorganer i hver statspart,
 - d) ensidig anerkjennelse fra én statsparts side av resultatet av samsvarsvurderinger utført i en annen statspart,
 - e) avtaler om gjensidig godkjenning av resultatet av samsvarsvurderingsprosedyrer med hensyn til konkrete tekniske forskrifter utført av anerkjente samsvarsvurderingsorganer, og
 - f) den importerende statspartens godkjenning av en leverandørs samsvarserklæring, basert på internasjonale standarder.
2. Statspartene erkjenner at valget av hensiktsmessige ordninger avhenger av det institusjonelle og rettslige rammeverket i hver enkelt statspart.
3. Statspartene skal oppmuntre til gjensidig godkjenning av samsvarsvurderingsresultater fra

of bodies accredited in accordance with subparagraph 1 (a), which have been recognised under the relevant international agreements, such as the International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC) and the International Accreditation Forum (IAF).

4. If a State Party requires positive assurance of conformity with domestic technical regulations, it shall consider in its internal regulatory process the use of supplier's declaration of conformity among other options as an assurance of conformity.
5. If a supplier's declaration of conformity, without mandatory third party assessment, is considered a valid conformity assessment procedure in the EFTA States, test reports issued by conformity assessment bodies that are located in the territory of a MERCOSUR State shall be accepted as a valid document in the process of demonstrating that a product conforms with the requirements of the EFTA State's technical regulations. The manufacturer shall remain responsible for the conformity of the product in all cases.

Article 5.8

Transparency

1. The State Parties reaffirm their transparency obligations under the TBT Agreement with regard to the preparation, adoption and application of standards, technical regulations and conformity assessment procedures.
2. For the purposes of paragraph 1, the State Parties shall:
 - (a) take another State Party's views into account where a part of the process of developing a technical regulation is open to public consultations;
 - (b) ensure that economic operators and other interested persons of another State Party are allowed to participate in any formal public consultative process concerning the development of technical regulations; and
 - (c) when making notifications in accordance with Article 2.9 of the TBT Agreement, to endeavour to allow at least 60 days for another State Party to provide comments in writing to the proposal.
3. Where practicable, the State Parties shall give appropriate consideration to reasonable requests to extend the comment period.
4. Each State Party shall ensure that all technical regulations and mandatory conformity assessment procedures adopted and in force are pub-

organer som er akkreditert i samsvar med nr. 1 bokstav a), og som er anerkjent i henhold til relevante internasjonale avtaler, som International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC) og International Accreditation Forum (IAF).

4. Hvis en statspart krever positiv forsikring om samsvar med nasjonale tekniske forskrifter, skal den i sin interne reguleringsprosess vurdere å bruke leverandørens samsvarserklæring som en av flere alternativer til forsikring om samsvar.
5. Dersom en leverandørs samsvarserklæring, uten obligatorisk tredjepartsvurdering, anses som en gyldig samsvarsvurderingsprosedyre i EFTA-statene, skal prøvingsrapporter utstedt av samsvarsvurderingsorganer som befinner seg på territoriet til en MERCOSUR-stat, godtas som et gyldig dokument i prosessen med å påvise at et produkt er i samsvar med kravene i EFTA-statens tekniske forskrifter. Produsenten er i alle tilfeller ansvarlig for at produktet er i samsvar med kravene.

Artikkel 5.8

Åpenhet

1. Statspartene bekrefter på nytt sine forpliktelser til åpenhet i henhold til TBT-avtalen når det gjelder utarbeidelse, fastsettelse og anvendelse av standarder, tekniske forskrifter og samsvarsvurderingsprosedyrer.
2. Med henblikk på nr. 1 skal statspartene
 - a) ta hensyn til en annen statsparts synspunkter når en del av prosessen med å utarbeide en teknisk forskrift er åpen for offentlig høring,
 - b) sikre at markedsdeltakere og andre interesserte personer fra en annen statspart får delta i enhver formell offentlig høringsprosess vedrørende utarbeidelsen av tekniske forskrifter, og
 - c) når de gir meldinger i samsvar med artikkel 2.9 i TBT-avtalen, bestrebe seg på å gi en annen statspart minst 60 dager til å komme med skriftlige kommentarer til forslaget.
3. Der det er praktisk mulig, skal statspartene ta behørig hensyn til rimelige anmodninger om å forlenge kommentarfristen.
4. Hver statspart skal sikre at alle tekniske forskrifter og obligatoriske samsvarsvurderingsprosedyrer som er vedtatt og i kraft, er offent-

licly available on an official website. If the presumption of conformity with technical regulations relies on standards not referred to in these technical regulations, the State Party concerned shall, upon request, provide the list of standards designated under the corresponding regulations.

Article 5.9

Marking and Labelling

1. The Parties affirm that their technical regulations including or dealing exclusively with marking or labelling shall observe the principles of Article 2 of the TBT Agreement.
2. Where a Party requires mandatory marking or labelling of goods:
 - (a) the Party shall only require information which is relevant for consumers, users of the product or the competent authorities, or an indication of the product's conformity with the mandatory technical requirements;
 - (b) where a State Party requires any prior approval, registration or certification of the labels of markings of the goods, as a precondition for placing goods on the market that otherwise comply with its mandatory technical requirements, it shall ensure that the requests submitted by the economic operators of another State Party are decided without undue delay and on a non-discriminatory basis;
 - (c) where the State Party requires the use of a unique identification number by economic operators, the State Party shall issue such number to the economic operators of another State Party without undue delay and on a non-discriminatory basis;
 - (d) provided it is neither misleading nor confusing in relation to the information required, nor contradicting the regulatory requirements in the importing State Party, the Party shall permit the following:
 - (i) information in other languages in addition to the language required by the importing State Party; and
 - (ii) nomenclatures, pictograms, symbols or graphics adopted in international standards;
 - (e) the State Party, whenever possible and not compromising legitimate objectives under the TBT Agreement, shall accept that supplementary labelling and corrections to labelling take place in customs warehouses

lig tilgjengelige på et offisielt nettsted. Dersom formodningen om samsvar med tekniske forskrifter bygger på standarder som ikke er nevnt i disse tekniske forskriftene, skal den berørte statsparten på anmodning legge fram en liste over standardene som er angitt i de tilsvarende forskriftene.

Artikkel 5.9

Merking

1. Partene bekrefter at deres tekniske forskrifter som omfatter eller utelukkende omhandler merking, skal overholde prinsippene i artikkel 2 i TBT-avtalen.
2. Når en part krever obligatorisk merking av varer,
 - a) skal parten bare kreve opplysninger som er relevante for forbrukere, brukere av produktet eller vedkommende myndigheter, eller en angivelse av produktets samsvar med de obligatoriske tekniske kravene,
 - b) når en statspart krever forhåndsgodkjenning, -registrering eller -sertifisering av merkingen av varene som en forutsetning for å bringe i omsetning varer som ellers oppfyller dens obligatoriske tekniske krav, skal den sikre at anmodninger fra markedsdeltakere i en annen statspart avgjøres uten ugrunnet opphold og på et ikke-diskriminerende grunnlag,
 - c) når en statspart krever at markedsdeltakere bruker et unikt identifikasjonsnummer, skal statsparten utstede et slikt nummer til markedsdeltakere fra en annen statspart uten ugrunnet opphold og på et ikke-diskriminerende grunnlag,
 - d) forutsatt at det ikke er villedende eller forvirrende i forhold til de opplysningene som kreves, og heller ikke er i strid med de rettslige kravene i den importerende statsparten, skal parten tillate følgende:
 - i) informasjon på andre språk i tillegg til det språket som kreves av den importerende statsparten, og
 - ii) nomenklaturer, piktogrammer, symboler eller grafikk som er vedtatt i internasjonale standarder,
 - e) skal statsparten, når det er mulig og uten at det går på bekostning av legitime mål etter TBT-avtalen, godta at supplerende merking og korrigeringer av merking finner sted på tollager eller andre utpekte områder på

or other designated areas at the point of import as an alternative to labelling in the country of origin; and

- (f) the State Party shall endeavour to accept non-permanent or detachable labels, or inclusion of relevant information in the accompanying documentation, rather than labels that are physically attached to the product, unless such labelling is required for public health or safety reasons or any other legitimate objectives under the TBT Agreement.

- 3. Paragraph 2 shall not apply to marking or labelling of medicinal products.

Article 5.10

Technical Cooperation

1. With a view to increasing mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets, the Parties shall strengthen their cooperation. Such cooperation may include, but shall not be limited to:
 - (a) activities of international standardisation bodies and the WTO Committee on Technical Barriers to Trade;
 - (b) communication between their competent authorities, exchange of information with respect to technical regulations, good regulatory practice, standards, conformity assessment procedures, border control and market surveillance;
 - (c) strengthening the technical and institutional capacity of the national regulatory, metrology, standardisation, conformity assessment and accreditation institutions, by means of cooperation and joint activities that support the development of a technical infrastructure and continuous training of human resources; and
 - (d) supporting activities by national, regional and international organisations in the areas covered by this Chapter.
2. Upon request, and taking into account the different levels of development of the involved Parties, a Party shall give appropriate consideration to proposals for cooperation according to this Article.

Article 5.11

Technical Consultations

1. Upon request of a Party, which considers that a technical regulation, standard or conformity

importstedet som et alternativ til merking i opprinnelseslandet, og

- f) skal statsparten bestrebe seg på å godta ikke-permanente eller avtakbare etiketter, eller inkludering av relevant informasjon i den medfølgende dokumentasjonen, i stedet for etiketter som er fysisk festet til produktet, med mindre slik merking er påkrevd av hensyn til menneskers helse eller sikkerhet eller andre legitime formål etter TBT-avtalen.

- 3. Nr. 2 får ikke anvendelse på merking av legemidler.

Artikkel 5.10

Teknisk samarbeid

1. Partene skal styrke samarbeidet seg imellom med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av deres respektive systemer og å lette adgangen til deres respektive markeder. Slikt samarbeid kan omfatte, men er ikke begrenset til,
 - a) virksomheten til internasjonale standardiseringsorganer og WTOs komité for tekniske handelshindringer,
 - b) kommunikasjon mellom deres vedkomende myndigheter, utveksling av opplysninger med hensyn til tekniske forskrifter, god reguleringspraksis, standarder, samsvarsvurderingsprosedyrer, grensekontroll og markedstilsyn,
 - c) styrking av den tekniske og institusjonelle kapasiteten til de nasjonale institusjonene for regulering, metrologi, standardisering, samsvarsvurdering og akkreditering, gjennom samarbeid og felles aktiviteter som støtter utviklingen av en teknisk infrastruktur og kontinuerlig opplæring av menneskelige ressurser, og
 - d) støtte til nasjonale, regionale og internasjonale organisasjoners virksomhet på de områdene som er omfattet av dette kapitlet.
2. På anmodning, og idet det tas hensyn til de involverte partenes ulike utviklingsnivå, skal en part ta behørig hensyn til forslag om samarbeid i henhold til denne artikkelen.

Artikkel 5.11

Tekniske konsultasjoner

1. På anmodning fra en part som anser at en teknisk forskrift, standard eller samsvarsvurde-

assessment procedure of another Party has created, or is likely to create, an obstacle to trade, consultations shall be held with the objective of finding a mutually acceptable solution.

2. Consultations shall take place within 60 days from the receipt of the request by the contact point, unless the request identifies the matter as urgent, in which case the Parties shall endeavour to hold the technical discussions sooner. The consultations may be conducted by any method agreed by the consulting Parties. The Joint Committee shall be informed of the consultations.
3. For greater certainty, this Article shall be without prejudice to a Party's rights and obligations under Chapter 15 (Dispute Settlement).

Article 5.12

Contact Points

The Parties shall exchange names and addresses of contact points in order to facilitate the implementation of this Chapter.

Chapter 6

Sanitary and Phytosanitary Measures

Article 6.1

Scope

This Chapter applies to sanitary and phytosanitary measures as defined in Annex A to the SPS Agreement which may, directly or indirectly, affect trade between the Parties.

Article 6.2

Incorporation of the SPS Agreement

The SPS Agreement applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*. The State Parties agree to take due account of decisions adopted by consensus within the framework of the WTO Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures.

Article 6.3

International Standards

For the purposes of this Chapter, "international standards" means the standards, guidelines and recommendations of the Codex Alimentarius Commission, the WOHAI and the International Plant Protection Convention (IPPC).

ringsprosedyre til en annen part har skapt, eller sannsynligvis vil skape, en handelshindring, skal det holdes konsultasjoner med sikte på å finne en løsning som begge parter kan godta.

2. Konsultasjoner skal finne sted innen 60 dager etter at kontaktpunktet har mottatt anmodningen, med mindre det i anmodningen er angitt at saken haster, da skal partene bestrebe seg på å avholde de tekniske drøftingene på et tidligere tidspunkt. Konsultasjonene kan gjennomføres på en hvilken som helst måte som konsultasjonspartene blir enige om. Den blandede komité skal underrettes om konsultasjonene.
3. Det presiseres at denne artikkelen ikke berører en parts rettigheter og forpliktelser i henhold til kapittel 15 (Tvisteløsning).

Artikkel 5.12

Kontaktpunkter

Partene skal utveksle navn på og adresser til kontaktpunkter for å lette gjennomføringen av dette kapittelet.

Kapittel 6

Veterinære og plantesanitære tiltak

Artikkel 6.1

Virkeområde

Dette kapittelet får anvendelse på alle veterinære og plantesanitære tiltak som definert i vedlegg A til SPS-avtalen, og som direkte eller indirekte kan påvirke handelen mellom partene.

Artikkel 6.2

Innlemmelse av SPS-avtalen

SPS-avtalen får anvendelse på dette kapittelet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger. Statspartene er enige om å ta tilbørlig hensyn til beslutninger som er vedtatt ved enighet innenfor rammen av WTOs komité for veterinære og plantesanitære tiltak.

Artikkel 6.3

Internasjonale standarder

I dette kapittelet menes med «internasjonale standarder» standardene, retningslinjene og anbefalingene fra Codex Alimentarius-kommisjonen, WOHAI og Den internasjonale plantevernkonvensjon (IPPC).

*Article 6.4***Consultations**

1. Upon request of a State Party, which considers that a sanitary or phytosanitary measure, or a draft measure, of another State Party has created, or is likely to create, an obstacle to trade, consultations shall be held with the objective of finding a mutually acceptable solution.
2. If an exporting State Party considers that a sanitary or phytosanitary measure, or a draft measure, that is planned to be adopted by a regional integration scheme in which another State Party participates or has agreed to harmonise its domestic laws and regulations with, is likely to create an obstacle to trade, that State Party may bring their concerns to the attention of the importing State Party. Upon request of a State Party, the State Parties shall hold consultations and seek possible ways to address the matter.
3. Upon request of a State Party, consultations shall be held on the procedures and criteria employed when conducting import checks by an importing State Party of products of an exporting State Party
4. Consultations shall take place within 30 days from the receipt of the request by the contact point. In case of perishable goods, consultations between the competent authorities shall be held without undue delay. Such consultations may be held by any method agreed by the consulting State Parties. The Joint Committee shall be informed of the consultations.
5. In case an emergency measure is applied, consultations shall be held without undue delay upon request of a State Party. The State Parties shall exchange comments and information on the measure and its justification.
6. Consultations under this Article shall be without prejudice to Chapter 15 (Dispute Settlement).

*Article 6.5***Import Checks**

1. The State Parties shall carry out import checks and border controls as expeditiously as possible in a manner that is no more trade-restrictive than necessary. Import checks shall be carried out taking international standards into account.

*Artikkel 6.4***Konsultasjoner**

1. På anmodning fra en statspart som anser at et veterinært eller plantesanitært tiltak, eller utkast til tiltak, til en annen statspart har skapt, eller sannsynligvis vil skape, en handelshindring, skal det holdes konsultasjoner med sikte på å finne en løsning som begge parter kan godta.
2. Dersom en eksporterende statspart mener at et veterinært eller plantesanitært tiltak, eller et utkast til tiltak, som planlegges vedtatt av en regional integrasjonsordning som en annen statspart deltar i eller har avtalt å harmonisere sine nasjonale lover og forskrifter med, sannsynligvis vil skape en handelshindring, kan vedkommende statspart ta opp sine bekymringer med den importerende statsparten. På anmodning fra en statspart skal statspartene holde konsultasjoner og søke mulige måter å løse forholdet på.
3. På anmodning fra en statspart skal det avholdes konsultasjoner om prosedyrene og kriteriene som anvendes når en importerende statspart gjennomfører importkontroll av produkter fra en eksporterende statspart.
4. Konsultasjonene skal finne sted innen 30 dager etter at kontaktpunktet har mottatt anmodningen. Gjelder saken bederfelige varer, skal konsultasjoner mellom de vedkommende myndighetene holdes uten unødig opphold. Slike konsultasjoner kan holdes på en hvilken som helst måte som de konsulerende statspartene blir enige om. Den blandede komité skal underrettes om konsultasjonene.
5. Dersom et nødtiltak anvendes, skal konsultasjoner holdes uten ugrunnet opphold etter anmodning fra en statspart. Statspartene skal utveksle kommentarer og informasjon om tiltaket og begrunnelsen for det.
6. Konsultasjoner i henhold til denne artikkelen skal ikke berøre kapittel 15 (Tvisteløsning).

*Artikkel 6.5***Importkontroller**

1. Statspartene skal gjennomføre importkontroller og grensekontroller så raskt som mulig og på en måte som ikke er mer restriktiv for handelen enn nødvendig. Ved gjennomføring av importkontroller skal det tas hensyn til internasjonale standarder.

2. In case products or consignments are rejected as a result of non-compliance with sanitary and phytosanitary import requirements at the import check, the importing State Party shall notify the exporting State Party of the results of the import checks as soon as possible and normally within five working days from the date of rejection. Upon request, the importing State Party shall provide the exporting State Party with the factual basis and scientific justification as soon as possible.
3. If import checks reveal non-compliance with the relevant sanitary and phytosanitary import requirements, the action taken by the competent authorities of the importing State Party shall be, in accordance with its domestic laws and regulations, justified, based on the identified non-compliance and no more trade-restrictive than required to achieve the importing State Party's appropriate level of sanitary or phytosanitary protection.
4. Goods subject to random and routine import checks should not be detained pending test results.
5. If a State Party detains a product at the border due to a perceived risk, it shall take a decision on clearance as soon as possible and make every effort to avoid deterioration of perishable goods.
6. If a State Party rejects a product at a port of entry, it shall ensure that appropriate legal procedures exist for the importer (the person responsible for the consignment) or his or her representative to appeal the decision.
2. Dersom produkter eller forsendelser avvises som følge av manglende overholdelse av veterinære og plantesanitære importkrav ved importkontrollen, skal den importerende statsparten underrette den eksporterende statsparten om resultatene av importkontrollen så snart som mulig og normalt innen fem virkedager fra datoen for avvisningen. Den importerende statsparten skal på anmodning snarest informere den eksporterende statsparten om faktagrunnlaget og den vitenskapelige begrunnelsen for dette.
3. Dersom importkontroller avdekker manglende overholdelse av de relevante veterinære og plantesanitære importkravene, skal de tiltakene som treffes av vedkommende myndigheter i den importerende statsparten, i samsvar med dens nasjonale lover og forskrifter, være berettiget, basert på den avdekkede manglende overholdelsen og ikke mer restriktiv for handelen enn det som er nødvendig for å oppnå det nivået av veterinært og plantesanitært vern som kreves av den importerende statsparten.
4. Varer som er gjenstand for tilfeldige og rutinemessige importkontroller, skal ikke holdes tilbake i påvente av prøvingsresultater.
5. Dersom en statspart holder tilbake en vare ved grensen som følge av en antatt risiko, skal den treffe en beslutning om klarering så snart som mulig og skal gjøre sitt ytterste for å unngå forringelse av bederlige varer.
6. Dersom en statspart avviser et produkt i en innførselshavn, skal den sikre at det finnes egnede rettslige prosedyrer som gjør det mulig for importøren (personen ansvarlig for forsendelsen) eller hans eller hennes representant å klage på avgjørelsen.

Article 6.6

Certificates

1. Official certificates, where required, should be in line with international standards.
2. A State Party which introduces or modifies a certificate shall inform the other State Parties of the proposed new or revised certificate, in English, as soon as possible. The State Party shall provide the factual basis and justification of the new or modified certificate and give the other State Parties sufficient time to adapt to the new requirements, except in emergency cases, provided they are scientifically justified.

Artikkel 6.6

Sertifikater

1. Der det kreves offisielle sertifikater, bør disse være i tråd med internasjonale standarder.
2. En statspart som innfører eller endrer et sertifikat, skal så snart som mulig underrette de øvrige statspartene, på engelsk, om det foreslåtte nye eller reviderte sertifikatet. Statsparten skal legge fram faktagrunnlaget og begrunnelsen for det nye eller endrede sertifikatet og gi de andre statspartene tilstrekkelig tid til å tilpasse seg de nye kravene, unntatt i nødstilfeller, forutsatt at de er vitenskapelig begrunnet.

*Article 6.7***Approval of Products and Establishments for Imports of Products of Animal Origin**

1. The importing State Party may require an assessment of the exporting State Party and its competent authority in order to allow imports from a specific category of food of animal origin. The State Parties agree to use system audits as their preferred assessment method. System audits shall be conducted in accordance with the SPS Agreement and relevant international standards, guidelines and recommendations.⁴ The State Parties shall justify the need to use a plant-by-plant approach for the approval of establishments.
2. If necessary and justified, the importing State Party may conduct an inspection or audit of an establishment for the purposes of verifying that the establishment complies with its sanitary requirements.
3. The costs incurred in carrying out the audit shall be borne by the importing State Party, unless the State Parties concerned decide otherwise.
4. If the importing State Party requires a list of establishments, the competent authorities of the exporting State Party shall ensure that lists of establishments are drawn up, kept up-to-date and notified to the importing State Party.⁵ The competent authorities of the exporting State Party shall guarantee that the listed establishments comply with relevant requirements of the importing State Party or with requirements that have been determined to be equivalent with those requirements.
5. The importing State Party shall publish, without undue delay, the approved categories of food of animal origin and/or lists of establishments from the other State Parties and keep this information up to date. The legal basis and procedures for the approval of categories of food of animal origin and/or lists of establishments shall also be made publicly available.

⁴ In particular, standards and guidelines developed by the Codex Alimentarius Committee on Food Import and Export Inspection and Certification Systems (CAC/GL 26-1997).

⁵ The EFTA States participate in the European Internal Market. The EU's lists of Non-EU Countries Authorised Establishments are also valid for the EFTA States.

*Artikkel 6.7***Godkjenning av produkter og virksomheter for import av produkter av animalsk opprinnelse**

1. Den importerende statsparten kan kreve en vurdering av den eksporterende statsparten og dens vedkommende myndighet for å tillate import fra en bestemt kategori av næringsmidler av animalsk opprinnelse. Statspartene er enige om å bruke systemrevisjon som foretrukken vurderingsmetode. Systemrevisjoner skal gjennomføres i samsvar med SPS-avtalen og relevante internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger.⁴ Statspartene skal begrunne behovet for å bruke en anlegg-for-anlegg-tilnærming for godkjenning av virksomheter.
2. Dersom det er nødvendig og berettiget, kan den importerende statsparten gjennomføre en inspeksjon eller revisjon av en virksomhet for å kontrollere at virksomheten oppfyller dens veterinære krav.
3. Kostnadene ved gjennomføringen av revisjonen skal bæres av den importerende statsparten, med mindre de berørte statspartene bestemmer noe annet.
4. Dersom den importerende statsparten krever en liste over virksomheter, skal vedkommende myndigheter i den eksporterende statsparten sørge for at lister over virksomheter utarbeides, holdes oppdatert og meddeles den importerende statsparten.⁵ Den eksporterende statspartens vedkommende myndigheter skal garantere at de oppførte virksomhetene oppfyller de relevante kravene i den importerende statsparten eller krav som er fastslått å være likeverdige med disse kravene.
5. Den importerende statsparten skal uten ugrunnet opphold offentliggjøre de godkjente kategoriene av næringsmidler av animalsk opprinnelse og/eller lister over virksomheter fra de andre statspartene, og holde denne informasjonen oppdatert. Det rettslige grunnlaget og prosedyrene for godkjenning av kategorier av næringsmidler av animalsk opprinnelse og/eller lister over virksomheter skal også gjøres offentlig tilgjengelig.

⁴ Særlig standarder og retningslinjer utarbeidet av Codex Alimentarius-komiteen for inspeksjons- og sertifiserings-systemer for import og eksport av næringsmidler (CAC/GL 26-1997).

⁵ EFTA-statene deltar i det europeiske indre marked. EUs lister over godkjente virksomheter i land utenfor EU gjelder også for EFTA-statene.

6. Upon request of a State Party which considers that the approval of specific categories of food of animal origin or lists of establishments is likely to create, or has created, an obstacle to trade, consultations shall be held in accordance with Article 6.4 (Consultations).

Article 6.8

Cooperation

With a view to increasing mutual understanding of their respective systems and facilitating access to their respective markets, the State Parties shall strengthen their cooperation. Such cooperation may include, but shall not be limited to:

- (a) collaboration between the relevant scientific institutions that provide the State Parties with scientific advice and risk analysis;
- (b) bilateral technical cooperation, on mutually agreed terms and conditions, to improve the State Parties' sanitary and phytosanitary measures, and related activities, including research, process technology, among others;
- (c) exchange of positions, where possible, in regional or multilateral fora in which international sanitary and phytosanitary standards, guidelines or recommendations are developed or related aspects are negotiated in particular in international standard setting bodies recognised in the framework of the SPS Agreement; and
- (d) exchange of information on the procedures employed when conducting import checks on verifications of compliance with sanitary and phytosanitary requirements.

Article 6.9

Transparency and Notifications

1. The State Parties reaffirm their international transparency obligations and agree to notify:
 - (a) any draft sanitary and phytosanitary measures, in accordance with the SPS Agreement;
 - (b) animal health status changes, such as the outbreaks of exotic diseases, diseases, infections and infestations listed by the WOA in its Terrestrial and Aquatic Codes or sanitary warnings on food products, within 24 hours from the confirmation of the problem; and
 - (c) phytosanitary status changes according to the provisions of the IPPC, such as the

6. På anmodning fra en statspart som mener at godkjenningen av bestemte kategorier av næringsmidler av animalsk opprinnelse eller lister over virksomheter sannsynligvis vil skape, eller har skapt, en handelshindring, skal det holdes konsultasjoner i samsvar med artikkel 6.4 (Konsultasjoner).

Artikkel 6.8

Samarbeid

Statspartene skal styrke samarbeidet seg imellom med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av deres respektive systemer og å lette adgangen til deres respektive markeder. Slikt samarbeid kan omfatte, men er ikke begrenset til,

- a) samarbeid mellom relevante vitenskapelige institusjoner som gir statspartene vitenskapelige råd og risikoanalyser,
- b) bilateralt teknisk samarbeid, på omforente vilkår, for å forbedre statspartenes veterinære og plantesanitære tiltak og tilknyttede aktiviteter, herunder blant annet forskning og prosess-teknologi,
- c) utveksling av standpunkter, der det er mulig, i regionale eller multilaterale forum der det utarbeides internasjonale veterinære og plantesanitære standarder, retningslinjer eller anbefalinger eller forhandles om relaterte aspekter, særlig i internasjonale standardiseringsorganer som er anerkjent innenfor rammen av SPS-avtalen, og
- d) utveksling av informasjon om prosedyrene som brukes ved importkontroll av verifiseringer av samsvar med veterinære og plantesanitære krav.

Artikkel 6.9

Åpenhet og underretninger

1. Statspartene bekrefter på nytt sine internasjonale forpliktelser om åpenhet og er enige om å underrette om
 - a) eventuelle utkast til veterinære og plantesanitære tiltak, i samsvar med SPS-avtalen,
 - b) endringer i dyrehelsestatus, for eksempel utbrudd av eksotiske sykdommer, sykdommer, infeksjoner og infestasjoner som er oppført av WOA i sine landdyrs- og akvakulturstandarder eller helseadvarsler på næringsmidler, innen 24 timer etter at problemet er bekreftet, og
 - c) endringer i plantesunnhetsstatus i henhold til bestemmelsene i IPPC, for eksempel

occurrence, outbreak or spread of pests that may be of immediate or potential danger, if possible within 72 hours from their verification.

2. In case a State Party does not fulfil the obligations under paragraph 1, it shall notify the respective sanitary and phytosanitary measure to the other State Parties.
3. Each State Party shall ensure that all sanitary and phytosanitary measures in force are publicly available on an official website. Upon request, a State Party shall provide supplementary information regarding import requirements, as far as practicable in English.
4. In every case of adoption of a sanitary or phytosanitary emergency measure affecting trade between the Parties, the State Party adopting the measure shall immediately notify the other State Parties.

Article 6.10

Equivalent Treatment

Upon request of a State Party, another State Party shall, without undue delay, consider extending to each other equivalent⁶ treatment related to sanitary and phytosanitary measures which the State Parties concerned apply, according to their domestic laws and regulations, to the EU or its member states.

Article 6.11

Contact Points and Competent Authorities

1. The State Parties shall exchange names and addresses of their single contact point in order to facilitate the implementation of this Chapter.
2. Upon entry into force of this Agreement, each State Party shall provide the other State Parties with the name of its official competent authorities.⁷ Such information shall also include a description of the distribution of competences between the respective authorities.

⁶ For the purposes of this Article, the term «equivalent» shall not be understood as having the same meaning as the term «equivalence» according to the SPS Agreement.

⁷ For the purposes of this Chapter, «the official competent authorities» means the authorities of the State Parties that according to the respective domestic laws and regulations have been empowered to enforce the domestic laws and regulations of a State Party falling within the scope of this Chapter to ensure compliance with the requirements of this Chapter, or any other authority to which such authority has delegated that power.

forekomst, utbrudd eller spredning av skadegjørere som kan utgjøre en umiddelbar eller potensiell fare, om mulig innen 72 timer etter at de er verifisert.

2. Dersom en statspart ikke oppfyller forpliktelsene i henhold til nr. 1, skal den underrette de andre statspartene om det aktuelle veterinære og plantesanitære tiltaket.
3. Hver statspart skal sikre at alle gjeldende veterinære og plantesanitære tiltak er offentlig tilgjengelige på et offisielt nettsted. På anmodning skal en statspart gi tilleggsopplysninger om importkrav, så langt det er praktisk mulig på engelsk.
4. I alle tilfeller der det vedtas et veterinært eller plantesanitært nødtiltak som påvirker handelen mellom partene, skal den statsparten som vedtar tiltaket, umiddelbart underrette de øvrige statspartene.

Artikkel 6.10

Likeverdig behandling

På anmodning fra en statspart skal en annen statspart uten ugrunnet opphold vurdere å gi hverandre likeverdig⁶ behandling knyttet til veterinære og plantesanitære tiltak som de berørte statspartene, i henhold til sine nasjonale lover og forskrifter, anvender på EU eller EUs medlemsstater.

Artikkel 6.11

Kontaktpunkter og vedkommende myndigheter

1. Statspartene skal utveksle navn på og adresser til sine sentrale kontaktpunkter for å lette gjennomføringen av dette kapittelet.
2. Ved ikrafttreddelsen av denne avtalen skal hver statspart gi de andre statspartene navnet på sine offisielle vedkommende myndigheter.⁷ Slik informasjon skal også inneholde en beskrivelse av kompetansefordelingen mellom de respektive myndighetene.

⁶ I denne artikkelen skal begrepet «likeverdig» (engelsk: «equivalent») ikke forstås som begrepet «likeverdighet» (engelsk: «equivalence») i henhold til SPS-avtalen.

⁷ I dette kapittelet menes med «de offisielle vedkommende myndighetene» de myndighetene i statspartene som i henhold til de respektive nasjonale lovene og forskriftene er bemyndiget til å håndheve de nasjonale lovene og forskriftene i en statspart som faller inn under dette kapittelets virkeområde, for å sikre at kravene i dette kapittelet overholdes, eller enhver annen myndighet som en slik myndighet har delegert denne myndigheten til.

3. Each State Party shall notify any substantial change in structure, organisation and division of responsibilities of its competent authorities and contact points to the other State Parties.

Chapter 7

Dialogues

Article 7.1

Cooperation in Combating Antimicrobial Resistance

1. The State Parties recognise that antimicrobial resistance is a serious threat to human and animal health. Antibiotic use in animal production can contribute to antimicrobial resistance that may represent a risk to humans, either through direct infection by resistant zoonotic bacteria or by the transfer of resistance determinants to other bacteria. The State Parties recognise that the nature of the threat is transnational.
2. The State Parties agree to cooperate and follow existing and future guidelines, standards, recommendations and actions developed in relevant international organisations, initiatives and national plans aiming to promote reduced use of antibiotics and relating to animal production and veterinary practices.
3. The State Parties support the implementation of agreed international action plans on antimicrobial resistance.

Article 7.2

Maximum Residual Levels

The State Parties agree to:

- (a) exchange scientific and technical information on food and feed safety, animal and plant health areas, including risk assessment and the scientific information supporting the establishment of Maximum Residue Levels (MRL);
- (b) exchange information on new policies, domestic laws and regulations, guidelines, good agricultural practices, in particular those aimed at improving the authorisation process of veterinary medicines, pesticide products and food and feed additives and their uses; and
- (c) facilitate scientific cooperation, dialogue and the exchange of information in particular regarding risk assessment and processes for authorising veterinary medicines, pesticide products and food and feed additives and for establishing their respective MRL.

3. Hver statspart skal underrette de øvrige statspartene om enhver vesentlig endring i vedkommende myndigheters og kontaktpunkters struktur, organisering og ansvarsfordeling.

Kapittel 7

Dialog

Artikkel 7.1

Samarbeid om bekjempelse av antimikrobiell resistens

1. Statspartene erkjenner at antimikrobiell resistens er en alvorlig trussel mot menneskers og dyrs helse. Antibiotikabruk i husdyrhold kan bidra til antimikrobiell resistens som kan utgjøre en risiko for mennesker, enten gjennom direkte infeksjon av resistente zoonotiske bakterier eller ved overføring av resistensdeterminanter til andre bakterier. Statspartene erkjenner at trusselen er av grenseoverskridende art.
2. Statspartene er enige om å samarbeide og følge eksisterende og framtidige retningslinjer, standarder, anbefalinger og tiltak som er utviklet i relevante internasjonale organisasjoner, initiativer og nasjonale planer som tar sikte på å fremme redusert bruk av antibiotika og er knyttet til husdyrhold og veterinærpraksis.
3. Statspartene støtter gjennomføringen av vedtatte internasjonale handlingsplaner mot antimikrobiell resistens.

Artikkel 7.2

Grenseverdi for restmengder

Statspartene er enige om å

- a) utveksle vitenskapelig og teknisk informasjon om mat- og fôrtrygghet, dyre- og plantehelse, herunder risikovurdering og vitenskapelig informasjon som støtter fastsettelsen av grenseverdier for restmengder (MRL),
- b) utveksle informasjon om ny politikk, nasjonale lover og forskrifter, retningslinjer og god landbrukspraksis, særlig slik som tar sikte på å forbedre godkjenningsprosessen for veterinærpreparater, plantevernmidler og tilsetningsstoffer i næringsmidler og fôrvarer og bruken av disse, og
- c) legge til rette for vitenskapelig samarbeid, dialog og utveksling av informasjon, særlig når det gjelder risikovurdering og prosesser for godkjenning av veterinærpreparater, plantevernmidler og tilsetningsstoffer i næringsmidler og fôrvarer og for fastsettelse av deres respektive MRL-er.

*Article 7.3***Animal Welfare**

1. The State Parties recognise that animals are sentient beings. They undertake to reach a common understanding on animal welfare matters for their mutual benefit taking into consideration the WOAHA guidelines and recommendations, and to respect trade conditions that aim to protect animal welfare.
2. The State Parties undertake to exchange information, expertise and experiences in animal welfare in order to improve, whenever necessary, their respective approaches on regulatory standards including those related to production systems, transportation, traceability and slaughter of animals.
3. The State Parties undertake to cooperate in international fora, including the WOAHA, with the aim to promote the further development of good animal welfare practices and their implementation.

*Article 7.4***Agricultural Biotechnology**

This dialogue shall cover, *inter alia*:

- (a) exchange of information on policies, legislation, guidelines, and good practices of agricultural biotechnology products;
- (b) exchange of information on national positions in the framework of relevant international organisations;
- (c) discussions of specific topics on biotechnology that could have impact on trade between the Parties;
- (d) exchange of information on topics related to asynchronous authorisations of genetically modified organisms (GMOs);
- (e) exchange of information on the economic and trade outlook of authorisations of GMOs, if available; and
- (f) exchange of information about low level presence of GMOs in shipments that are non-authorised in the importing State Party but authorised in the exporting State Party.

*Chapter 8***Trade in Services***Article 8.1***Scope and Coverage**

1. This Chapter applies to measures by the State Parties affecting trade in services and taken

*Artikkel 7.3***Dyrevelferd**

1. Statspartene anerkjenner at dyr er sansende vesener. De forplikter seg til å komme fram til en felles forståelse i dyrevelferdsspørsmål til gjensidig nytte, idet de tar hensyn til WOAHs retningslinjer og anbefalinger, og til å respektere handelsbetingelser som tar sikte på å beskytte dyrevelferd.
2. Statspartene forplikter seg til å utveksle informasjon, ekspertise og erfaringer på dyrevelferdsområdet for om nødvendig å forbedre sine respektive tilnærminger til reguleringsstandarter, herunder standarter knyttet til produksjonssystemer, transport, sporbarhet og slaktning av dyr.
3. Statspartene forplikter seg til å samarbeide i internasjonale forum, herunder WOAH, med sikte på å fremme videreutvikling av god dyrevelferdspraksis og gjennomføringen av denne.

*Artikkel 7.4***Bioteknologi i landbruket**

Denne dialogen skal blant annet omfatte

- a) utveksling av informasjon om politikk, lovgivning, retningslinjer og god praksis for bioteknologiske landbruksprodukter,
- b) utveksling av informasjon om nasjonale standpunkter innenfor rammen av relevante internasjonale organisasjoner,
- c) diskusjoner om spesifikke emner innen bioteknologi som kan ha innvirkning på handelen mellom partene,
- d) utveksling av informasjon om temaer knyttet til asynkrone godkjenninger av genmodifiserte organismer (GMO),
- e) utveksling av informasjon om de økonomiske og handelsmessige utsiktene ved godkjenninger av GMO-er, hvis tilgjengelig, og
- f) utveksling av informasjon om lav forekomst av GMO-er i forsendelser som ikke er godkjent i den importerende statsparten, men som er godkjent i den eksporterende statsparten.

*Kapittel 8***Handel med tjenester***Artikkel 8.1***Virkeområde og dekning**

1. Dette kapitlet får anvendelse på tiltak truffet av statspartene, som påvirker handel med tje-

by central, regional or local governments and authorities as well as by non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities. It applies to all services sectors.

2. With respect to air transport services, this Chapter shall not apply to measures affecting air traffic rights or measures affecting services directly related to the exercise of air traffic rights, except measures affecting:

- (a) aircraft repair and maintenance services;
- (b) the selling and marketing of air transport services; and
- (c) computer reservation systems (CRS) services.

3. Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligation on the State Parties regarding government procurement, which shall be subject to Chapter 11 (Government Procurement).

Article 8.2

Definitions

For the purposes of this Chapter:

- (a) “trade in services” means the supply of a service:
 - (i) from the territory of a State Party to the territory of another State Party;
 - (ii) in the territory of a State Party to the service consumer of another State Party;
 - (iii) by a service supplier of a State Party, through commercial presence in the territory of another State Party;
 - (iv) by a service supplier of a State Party, through presence of natural persons of a State Party in the territory of another State Party.
- (b) “services” means any service in any sector, except services supplied in the exercise of governmental authority;
- (c) “a service supplied in the exercise of governmental authority” means any service which is supplied neither on a commercial basis nor in competition with one or more service suppliers;
- (d) “service supplier” means any person that supplies, or seeks to supply, a service;⁸

nester, og som treffes av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter og myndigheter samt av ikke-statlige organer når disse utøver myndighet delegert til dem av sentrale, regionale eller lokale administrative enheter eller myndigheter. Det får anvendelse på alle tjenestesektorer.

2. Med hensyn til luftfartstjenester får dette kapitlet ikke anvendelse på tiltak som har innvirkning på luftfartsrettigheter, eller tiltak som har innvirkning på tjenester som er direkte forbundet med utøvelse av luftfartsrettigheter, med unntak av tiltak som har innvirkning på
 - a) reparasjons- og vedlikeholdstjenester for luftfartøyer,
 - b) salg og markedsføring av lufttransporttjenester, og
 - c) tjenester for databaserte reservasjonssystemer.
3. Ingen bestemmelse i dette kapitlet skal tolkes slik at den pålegger statspartene noen forpliktelse med hensyn til offentlige anskaffelser, som skal være underlagt kapittel 11 (Offentlige anskaffelser).

Artikkel 8.2

Definisjoner

For dette kapitlets formål

- a) menes med «handel med tjenester» ytelse av en tjeneste
 - i) fra en statsparts territorium til en annen statsparts territorium,
 - ii) på en statsparts territorium til en annen statsparts tjenesteforbruker,
 - iii) av en statsparts tjenesteyter, gjennom kommersiell tilstedeværelse på en annen statsparts territorium,
 - iv) av en statsparts tjenesteyter, gjennom tilstedeværelsen av fysiske personer fra en statspart på en annen statsparts territorium,
- b) menes med «tjenester» alle tjenester i alle sektorer, unntatt tjenester som ytes under utøvelse av statsmyndighet,
- c) menes med «en tjeneste som ytes under utøvelse av statsmyndighet» enhver tjeneste som ytes verken på kommersielt grunnlag eller i konkurranse med en eller flere tjenesteytere,
- d) menes med «tjenesteyter» enhver person som yter eller søker å yte en tjeneste,⁸

- (e) “natural person of another State Party” means a natural person who, under the legislation of that State Party, is:
- (i) a national of that State Party who resides in the territory of any Member of the WTO; or
 - (ii) a permanent resident of that State Party who resides in the territory of a State Party, if the former State Party accords substantially the same treatment to its permanent residents as to its nationals with respect to measures affecting trade in services. For the purpose of the supply of a service through presence of natural persons (Mode 4), this definition covers a permanent resident of that other State Party who resides in the territory of a State Party;
- (f) “juridical person of another State Party” means a juridical person which is either:
- (i) constituted or otherwise organised under the domestic laws and regulations of that State Party, and is engaged in substantive business operations in the territory of a State Party; or
 - (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by:
 - (aa) natural persons of that State Party; or
 - (bb) juridical persons of that State Party identified under subparagraph (f) (i);
- (g) “measure” means a law, regulation, rule, procedure, decision, administrative action or any other form of a measure by a State Party;
- (h) “supply of a service” includes the production, distribution, marketing, sale and delivery of a service;
- (i) “measures by a State Party affecting trade in services” include measures with respect to:
- (i) the purchase, payment or use of a service;
- e) menes med «fysisk person fra en annen statspart» en fysisk person som i henhold til vedkommende statsparts lovgivning
- i) er borger av vedkommende statspart, men oppholder seg på territoriet til en hvilken som helst medlemsstat i WTO, eller
 - ii) har permanent opphold i vedkommende statspart, men oppholder seg på territoriet til en statspart, dersom den førstnevnte statsparten gir personer med permanent opphold i det vesentlige den samme behandlingen som den gir sine egne borgere, med hensyn til tiltak som påvirker handel med tjenester. Dersom en tjeneste ytes gjennom fysiske personers tilstedeværelse (type 4), omfatter denne definisjonen en person som har permanent opphold i denne andre statsparten, men som oppholder seg på territoriet til en statspart,
- f) menes med «juridisk person fra en annen statspart» en juridisk person som enten
- i) er stiftet eller på annen måte organisert i henhold til vedkommende statsparts nasjonale lover og forskrifter, og som driver en vesentlig forretningsvirksomhet på territoriet til en statspart, eller
 - ii) når det gjelder yting av en tjeneste gjennom kommersiell tilstedeværelse, er eid eller kontrollert av
 - aa) fysiske personer fra vedkommende statspart, eller
 - bb) juridiske personer fra vedkommende statspart som nevnt under punkt f) i),
- g) menes med «tiltak» en lov, forskrift, regel, prosedyre, beslutning, forvaltningsavgjørelse eller enhver annen form for tiltak truffet av en statspart,
- h) omfatter «yting av en tjeneste» produksjon, distribusjon, markedsføring, salg og levering av en tjeneste,
- i) omfatter «tiltak truffet av en statspart, som påvirker handel med tjenester» tiltak med hensyn til
- i) kjøp, betaling for eller bruk av en tjeneste,

⁸ Where the service is not supplied or sought to be supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier shall, nonetheless, through such commercial presence be accorded the treatment provided for service suppliers under this Chapter. Such treatment shall be extended to the commercial presence through which the service is supplied or sought to be supplied and need not be extended to any other parts of the service supplier located outside the territory where the service is supplied or sought to be supplied.

⁸ Når tjenesten ikke ytes eller søkes ytet direkte av en juridisk person, men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, for eksempel en filial eller et representasjonskontor, skal tjenesteyteren gjennom denne kommersielle tilstedeværelsen like fullt gis den behandlingen som er fastsatt for tjenesteytere i dette kapitlet. Behandlingen skal gis til den kommersielle tilstedeværelsen som tjenesten ytes eller søkes ytet gjennom, men behøver ikke å gis til andre deler av tjenesteyteren som befinner seg utenfor territoriet der tjenesten ytes eller søkes ytet.

- (ii) the access to and use of, in connection with the supply of a service, services which are required by those State Parties to be offered to the public generally;
- (iii) the presence, including commercial presence, of persons of a State Party for the supply of a service in the territory of another State Party;
- (j) “commercial presence” means any type of business or professional establishment, including through:
 - (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person; or
 - (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office; within the territory of a State Party for the purpose of supplying a service;
- (k) “sector” of a service means:
 - (i) with reference to a specific commitment, one or more subsectors of that service, as specified in a State Party’s Schedule of Specific Commitments; or
 - (ii) the whole of that service sector, including all of its subsectors;
- (l) “service of another State Party” means a service which is supplied:
 - (i) from or in the territory of that State Party, or in the case of maritime transport, by a vessel registered under the domestic laws and regulations of that State Party, or by a person of that State Party which supplies the service through the operation of a vessel or its use in whole or in part; or
 - (ii) in the case of the supply of a service through commercial presence or through the presence of natural persons, by service supplier of that State Party;
- (m) “monopoly supplier of a service” means any person, public or private, which in the relevant market of the territory of a State Party is authorised or established formally or in effect by that State Party as the sole supplier of that service;
- (n) “service consumer” means any person that receives or uses a service;
- (o) “person” means either a natural person or a juridical person;
- (p) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- ii) tilgang til og bruk av, i forbindelse med yting av en tjeneste, tjenester som denne statsparten krever at må tilbys allmennheten,
- iii) tilstedeværelsen, herunder kommersiell tilstedeværelse, av personer fra en statspart for yting av en tjeneste på en annen statsparts territorium,
- j) menes med «kommersiell tilstedeværelse» enhver type virksomhet eller profesjonell etablering, inkludert gjennom
 - i) stiftelse, erverv eller videreføring av en juridisk person, eller
 - ii) opprettelse eller videreføring av en filial eller et representasjonskontor, innenfor en statsparts territorium med det formål å yte en tjeneste,
- k) menes med en tjenestes «sektor»
 - i) med henvisning til en spesifikk forpliktelse, en eller flere undersektorer av denne tjenesten, som spesifisert i en statsparts bindingsliste over spesifikke forpliktelser, eller
 - ii) hele tjenestesektoren, inkludert alle dens undersektorer,
- l) menes med «tjeneste fra en annen statspart» en tjeneste som ytes
 - i) fra eller på vedkommende statsparts territorium, eller når det gjelder sjøtransport, av et fartøy som er registrert i henhold til vedkommende statsparts nasjonale lover og forskrifter, eller av en person fra vedkommende statspart som helt eller delvis yter tjenesten gjennom drift eller bruk av et fartøy, eller
 - ii) når det gjelder tjenesteytelse gjennom kommersiell tilstedeværelse eller gjennom fysiske personers tilstedeværelse, av en tjenesteyter fra vedkommende statspart,
- m) menes med «tjenesteyter med monopol» enhver person, offentlig eller privat, som på det aktuelle markedet på en statsparts territorium er godkjent eller formelt eller reelt etablert av vedkommende statspart som eneste yter av denne tjenesten,
- n) menes med «tjenesteforbruker» enhver person som mottar eller bruker en tjeneste,
- o) menes med «person» en fysisk eller juridisk person,
- p) menes med «juridisk person» ethvert rettssubjekt som er behørig stiftet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privateid eller stats-eid, herunder enhver form for selskap, forvaltningsselskap («trust»), partnerskap, fellesfore-

- (q) a juridical person is:
- (i) “owned” by persons of a State Party if more than 50 percent of the equity interest in it is beneficially owned by persons of that State Party;
 - (ii) “controlled” by persons of a State Party if such persons have the power to name a majority of its directors or otherwise to legally direct its actions;
 - (iii) “affiliated” with another person if it controls, or is controlled by, that other person; or if it and the other person are both controlled by the same person; and
- (r) “direct taxes” means all taxes on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, and taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.

Article 8.3

Most-Favoured-Nation Treatment

1. Without prejudice to measures taken in accordance with Article VII of GATS, and except as provided for in its List of MFN Exemptions contained in Annex XI (List of MFN Exemptions), each State Party shall accord immediately and unconditionally, with respect to all measures affecting the supply of services, to services and service suppliers of another State Party treatment no less favourable than the treatment it accords to like services and service suppliers of any non-Party.
2. Treatment granted under other existing or future agreements concluded by a State Party and notified under Article V or Article Vbis of GATS shall not be subject to paragraph 1.
3. If a State Party concludes or amends an agreement referred to in paragraph 2, it shall notify the other State Parties without delay and endeavour to accord to the other State Parties treatment no less favourable than that provided under that new agreement or under the scope of the amendment to the existing agreement. The State Party concluding or amending an agreement shall, upon request by another State Party, negotiate the incorporation into

tak («joint venture»), enkeltpersonforetak eller sammenslutning,

- q) er en juridisk person
- i) «eid» av personer fra en statspart dersom mer enn 50 prosent av dens aksjeinteresse reelt eies av personer fra vedkommende statspart,
 - ii) «kontrollert» av personer fra en statspart dersom disse personene har myndighet til å utpeke flertallet av dens styremedlemmene eller på annen måte lovlig kan styre dens virksomhet,
 - iii) «tilknyttet» en annen person dersom den kontrollerer eller kontrolleres av denne annen personen, eller dersom den og den andre personen begge kontrolleres av samme person, og
- r) menes med «direkte skatt» all skatt på samlet inntekt, samlet formue eller deler av inntekt eller formue, herunder skatt på gevinst ved avhending av eiendom, skatt på dødsbo, arv og gaver, skatt på foretaks samlede lønnsutbetalinger og skatt på verdistigning.

Artikkel 8.3

Bestevilkårsbehandling

1. Uten at det berører tiltak truffet i samsvar med artikkel VII i GATS, og med unntak for det som er fastsatt i dens liste over unntak fra bestevilkårsklausulen i vedlegg XI (Liste over MFN-unntak), skal hver statspart med hensyn til ethvert tiltak som påvirker ytelse av tjenester, uten opphold og uten vilkår gi en annen statsparts tjenester og tjenesteytere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den behandlingen den gir tilsvarende tjenester og tjenesteytere fra en ikke-part.
2. Behandling i henhold til andre eksisterende eller framtidige avtaler som en statspart har inngått, og som det er gitt underretning om i henhold til artikkel V eller Vbis i GATS, skal ikke omfattes av nr. 1.
3. Dersom en statspart inngår eller endrer en avtale nevnt i nr. 2, skal den uten opphold underrette de øvrige statspartene om dette og bestrebe seg på å gi de øvrige statspartene en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som følger av den nye avtalen eller av endringen i den eksisterende avtalen. Statsparten som inngår eller endrer en avtale, skal på anmodning fra en annen statspart forhandle om å innlemme i denne avtalen en behandling

this Agreement of a treatment no less favourable than that provided under that former agreement.

4. This Chapter shall not be so construed as to prevent any State Party from conferring or according advantages to adjacent countries in order to facilitate exchanges limited to contiguous zones of services that are both locally produced and consumed.

Article 8.4

Market Access

1. With respect to market access through the modes of supply identified in subparagraph (a) of Article 8.2 (Definitions), each State Party shall accord services and service suppliers of another State Party treatment no less favourable than that provided for under the terms, limitations and conditions agreed and specified in its Schedule of Specific Commitments.⁹
2. In sectors where market-access commitments are undertaken, the measures which a State Party shall not maintain or adopt either on the basis of a regional subdivision or on the basis of its entire territory, unless otherwise specified in its Schedule of Specific Commitments, are defined as:
 - (a) limitations on the number of service suppliers whether in the form of numerical quotas, monopolies, exclusive service suppliers or the requirement of an economic needs test;
 - (b) limitations on the total value of service transactions or assets in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
 - (c) limitations on the total number of service operations or on the total quantity of service output expressed in terms of designated numerical units in the form of quotas or the requirement of an economic needs test;¹⁰

⁹ If a State Party undertakes a market-access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 1 (a) (i) of Article 8.2 (Definitions) and if the cross-border movement of capital is an essential part of the service itself, that State Party is thereby committed to allow such movement of capital. If a State Party undertakes a market access commitment in relation to the supply of a service through the mode of supply referred to in subparagraph 1 (a) (iii) of Article 8.2 (Definitions), it is thereby committed to allow related transfers of capital into its territory.

¹⁰ Subparagraph 2 (c) does not cover measures of a State Party which limit inputs for the supply of services.

som ikke er mindre enn gunstig enn den som følger av den førstnevnte avtalen.

4. Dette kapittelet skal ikke tolkes slik at det hindrer en statspart i å tildele eller gi tilgrensede land fordeler for å legge til rette for utveksling som er begrenset til tilstøtende soner, av tjenester som både produseres og forbrukes lokalt.

Artikkel 8.4

Markedsadgang

1. Med hensyn til markedsadgang gjennom de ytelsesmåtene som er angitt i bokstav a) i artikkel 8.2 (Definisjoner), skal hver statspart gi tjenester og tjenesteytere fra en annen statspart en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som er fastsatt i henhold til vilkårene, begrensningene og betingelsene som er avtalt og spesifisert i dens bindingsliste over spesifikke forpliktelser.⁹
2. I sektorer med forpliktelser om markedsadgang er tiltakene som en statspart ikke skal opprettholde eller vedta, enten i en regional underinndeling eller på hele sitt territorium, med mindre annet er spesifisert i dens bindingsliste over spesifikke forpliktelser, definert som
 - a) begrensninger på antall tjenesteytere, enten i form av tallmessige kvoter, monopoler, tjenesteytere med enerett eller krav om økonomisk behovsprøving,
 - b) begrensninger på den totale verdien av tjenestetransaksjoner eller eiendeler i form av tallmessige kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,
 - c) begrensninger på det totale antallet tjenesteoperasjoner eller på den totale mengden tjenesteproduksjon, uttrykt i form av tilordnede tallenheter i form av kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,¹⁰

⁹ Dersom en statspart forplikter seg til å gi markedsadgang i forbindelse med ytelse av en tjeneste gjennom ytelsesmåten nevnt i nr. 1 bokstav a) punkt i) i artikkel 8.2 (Definisjoner), og dersom kapitalbevegelser over landegrensene er en vesentlig del av selve tjenesten, forplikter den statsparten seg dermed til å tillate slike kapitalbevegelser. Dersom en statspart forplikter seg til å gi markedsadgang i forbindelse med ytelse av en tjeneste gjennom ytelsesmåten nevnt i nr. 1 bokstav a) punkt iii) i artikkel 8.2 (Definisjoner), forplikter den seg dermed til å tillate relaterte kapitaloverføringer til sitt territorium.

¹⁰ Nr. 2 bokstav c) dekker ikke en statsparts tiltak som begrenser innsatsfaktorer for yting av tjenester.

- (d) limitations on the total number of natural persons that may be employed in a particular service sector or that a service supplier may employ and who are necessary for, and directly related to, the supply of a specific service in the form of numerical quotas or the requirement of an economic needs test;
- (e) measures which restrict or require specific types of legal entity or joint ventures through which a service supplier may supply a service; and
- (f) limitations on the participation of foreign capital in terms of maximum percentage limit on foreign shareholding or the total value of individual or aggregate foreign investment.

Article 8.5

National Treatment

1. In the sectors inscribed in its Schedule of Specific Commitments, and subject to any conditions and qualifications set out therein, each State Party shall accord to services and service suppliers of another State Party, with respect to all measures affecting the supply of services, treatment no less favourable than it accords to its own like services and service suppliers.¹¹
2. A State Party may meet the requirement of paragraph 1 by according to services and service suppliers of another State Party, either formally identical treatment or formally different treatment to that it accords to its own like services and service suppliers.
3. Formally identical or formally different treatment shall be considered to be less favourable if it modifies the conditions of competition in favour of services or service suppliers of a State Party compared to like services or service suppliers of another State Party.

Article 8.6

Additional Commitments

The State Parties may negotiate commitments with respect to measures affecting trade in services not subject to scheduling under Articles 8.4 (Market Access) or 8.5 (National Treatment),

¹¹ Specific commitments assumed under this Article shall not be construed to require any State Party to compensate for any inherent competitive disadvantages, which result from the foreign character of the relevant services or service suppliers.

- d) begrensninger på det totale antallet fysiske personer som kan være ansatt i en bestemt tjenestesektor, eller som en tjenesteyter kan ansette, og som er nødvendige for, og direkte knyttet til, yting av en bestemt tjeneste i form av tallmessige kvoter eller krav om økonomisk behovsprøving,
- e) tiltak som begrenser eller krever bestemte typer juridiske enheter eller fellesforetak som en tjenesteyter kan yte en tjeneste gjennom, og
- f) begrensninger på deltakelse av utenlandsk kapital i form av maksimal prosentgrense på utenlandsk aksjebeholdning eller den totale verdien av individuelle eller samlede utenlandske investeringer.

Artikkel 8.5

Nasjonal behandling

1. I sektorene som er innskrevet i den bindingsliste overs spesifikke forpliktelser, og med forbehold for vilkårene og kvalifikasjonene som er fastsatt der, skal hver statspart gi tjenester og tjenesteytere fra en annen statspart, med hensyn til alle tiltak som påvirker tjenesteytelse, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den gir sine egne likeverdige tjenester og tjenesteytere.¹¹
2. En statspart kan oppfylle kravet i nr. 1 ved å gi tjenester og tjenesteytere fra en annen statspart enten formelt identisk behandling eller formelt forskjellig behandling sammenlignet med det den gir sine likeverdige tjenester og tjenesteytere.
3. Formelt identisk eller formelt forskjellig behandling skal anses som mindre gunstig dersom den endrer konkurransevilkårene til fordel for tjenester eller tjenesteytere fra en statspart sammenlignet med likeverdige tjenester eller tjenesteytere fra en annen statspart.

Artikkel 8.6

Tilleggsforpliktelser

Statspartene kan forhandle om forpliktelser med hensyn til tiltak som påvirker handelen med tjenester, og som ikke er underlagt bindingslister i henhold til artikkel 8.4 (Markedsadgang) eller

¹¹ Spesifikke forpliktelser i henhold til denne artikkelen skal ikke tolkes som krav om at statspartene må kompensere for eventuelle iboende konkurransemessige ulemper som følge av at de relevante tjenestene eller tjenesteyterne er av utenlandsk art.

including those regarding qualifications, standards or licensing matters. Such commitments shall be inscribed in a State Party's Schedule of Specific Commitments.

Article 8.7

Domestic Regulation

1. In sectors where specific commitments are undertaken, each State Party shall ensure that all measures of general application affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.
2. Each State Party shall maintain or institute as soon as practicable judicial, arbitral or administrative tribunals or procedures which provide, at the request of an affected service supplier, for the prompt review of, and where justified, appropriate remedies for, administrative decisions affecting trade in services. Where such procedures are not independent of the agency entrusted with the administrative decision concerned, each State Party shall ensure that the procedures in fact provide for an objective and impartial review.
3. Where authorisation is required for the supply of a service on which a specific commitment has been made, the competent authorities of a State Party shall, within a reasonable period of time after the submission of an application considered complete under its domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application. At the request of the applicant, the competent authorities of the State Party shall provide, without undue delay, information concerning the status of the application.
4. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements and procedures do not constitute unnecessary barriers to trade in services, the State Parties shall jointly review any disciplines developed in the WTO in accordance with paragraph 4 of Article VI of GATS. The Joint Committee shall decide on the incorporation of such disciplines into this Agreement. The State Parties may also, jointly or bilaterally, decide to develop further disciplines.
5. In sectors in which a State Party has undertaken specific commitments, pending the entry into force of a decision incorporating WTO disciplines for these sectors pursuant to

artikkel 8.5 (Nasjonal behandling), herunder tiltak som gjelder kvalifikasjoner, standarder eller lisensieringsspørsmål. Slike forpliktelser skal innskrives i en statsparts bindingsliste over spesifikke forpliktelser.

Artikkel 8.7

Innenlandsk regulering

1. I sektorer der det inngås spesifikke forpliktelser, skal hver statspart sikre at alle tiltak med generell anvendelse som påvirker handelen med tjenester, forvaltes på en rimelig, objektiv og upartisk måte.
2. Hver statspart skal opprettholde eller, så snart det er praktisk mulig, opprette domstoler, voldgiftsdomstoler eller forvaltningsdomstoler eller ordninger der det, når en berørt tjenesteyter ber om det, omgående kan foretas en gjennomgang av og, når det er berettiget, omgjøring av forvaltningsvedtak som har innvirkning på handel med tjenester. Når slike prosedyrer ikke er uavhengige av det organet som er betrodd det aktuelle forvaltningsvedtaket, skal hver statspart sikre at prosedyrene i realiteten innebærer en objektiv og upartisk gjennomgang.
3. Der det kreves autorisasjon for å yte en tjeneste som er omfattet av en spesifikk forpliktelse, skal vedkommende myndigheter hos en statspart, innen en rimelig frist etter at det er innlevert en søknad som anses for å være fullstendig i henhold til dens nasjonale lover og forskrifter, underrette søkeren om utfallet av søknaden. På anmodning fra søkeren skal vedkommende myndigheter hos statsparten uten unødige opphold opplyse om søknadens status.
4. For å sikre at tiltak som gjelder kvalifikasjonskrav og -prosedyrer, tekniske standarder og lisensieringskrav og -prosedyrer, ikke utgjør unødige hindringer for handelen med tjenester, skal statspartene i fellesskap gjennomgå eventuelle retningslinjer som utarbeides innenfor WTO i samsvar med artikkel VI nr. 4 i GATS. Den blandede komité skal avgjøre om slike retningslinjer skal innlemmes i denne avtalen. Statspartene kan også, enten i fellesskap eller bilateralt, bli enige om å utarbeide flere retningslinjer.
5. I sektorer der en statspart har påtatt seg spesifikke forpliktelser, i påvente av ikrafttreddelsen av en beslutning i henhold til nr. 4 om å innlemme WTO-retningslinjer for disse sektorene

paragraph 4, that State Party shall not apply licensing and qualification requirements or procedures and technical standards that nullify or impair such specific commitments in a manner which is:

- (a) not based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service;
- (b) more burdensome than necessary to ensure the quality of the service; and
- (c) in the case of licensing procedures, in itself a restriction on the supply of the service.

Article 8.8

Recognition

1. For the purposes of fulfilment of its relevant standards or criteria for authorisation, licensing or certification of service suppliers, each State Party shall give due consideration to any requests by another State Party to recognise the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted in that State Party. Such recognition may be based upon an agreement or arrangement with that State Party, or accorded autonomously.
2. Where a State Party recognises, by agreement or arrangement, the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in a non-Party, that State Party shall afford another State Party adequate opportunity to negotiate its accession to such an agreement or arrangement, whether existing or future, or to negotiate a comparable agreement or arrangement with it. Where a State Party accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for another State Party to demonstrate that the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of that State Party should also be recognised.
3. Any such agreement or arrangement or autonomous recognition shall be in conformity with the relevant WTO provisions, in particular paragraph 3 of Article VII of GATS.
4. Where professional bodies of the State Parties are mutually interested in establishing dialogues on issues relating to recognition of professional qualifications, licensing or registration, each State Party should consider support-

og, skal vedkommende statspart ikke anvende lisensierings- og kvalifikasjonskrav og -prosedyrer og tekniske standarder som opphever eller svekker slike spesifikke forpliktelser på en måte som

- a) ikke er basert på objektive og åpne kriterier, som kompetanse og evne til å yte tjenesten,
- b) er mer byrdefull enn nødvendig for å sikre tjenestens kvalitet, og
- c) når det dreier seg om lisensieringsprosedyrer, i seg selv innebærer en restriksjon på ytelsen av tjenesten.

Artikkel 8.8

Anerkjennelse

1. For å kunne oppfylle sine relevante standarder eller kriterier for autorisasjon, lisensiering eller sertifisering av tjenesteytere, skal hver statspart behørig vurdere enhver anmodning fra en annen statspart om å anerkjenne gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt hos vedkommende statspart. Slik anerkjennelse kan være basert på en avtale eller ordning med vedkommende statspart eller gitt på frittstående grunnlag.
2. Når en statspart, gjennom en avtale eller ordning, anerkjenner gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt i en ikke-part, skal vedkommende statspart gi en annen statspart tilstrekkelig mulighet til å forhandle om tiltredelse til en slik avtale eller ordning, enten den allerede er trådt i kraft eller skal tre i kraft på et senere tidspunkt, eller til å forhandle seg fram til en tilsvarende avtale eller ordning med vedkommende statspart. Når en statspart gir slik anerkjennelse på frittstående grunnlag, skal den gi en annen statspart tilstrekkelig mulighet til å godtgjøre at også gjennomgått utdanning eller oppnådd erfaring, oppfylte krav eller lisenser eller sertifiseringer som er gitt på territoriet til denne statsparten, bør anerkjennes.
3. Enhver slik avtale eller ordning eller anerkjennelse på frittstående grunnlag skal være i samsvar med de relevante WTO-bestemmelsene, særlig artikkel VII nr. 3 i GATS.
4. Når statspartenes faglige organer er gjensidig interessert i å opprette dialog om spørsmål knyttet til anerkjennelse av yrkeskvalifikasjoner, lisensiering eller registrering, bør hver statspart vurdere å støtte dialogen mellom

ing the dialogue of those bodies where requested and appropriate.

Article 8.9

Procedures for Recognition

Where a State Party has requirements for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, whether by competent governmental authorities or relevant professional bodies, as the case may be, that State Party shall:

- (a) establish or maintain procedures under which a service supplier has ways and means to request the recognition of its qualifications obtained in another State Party; and
- (b) inform the service supplier requesting recognition when the qualifications obtained in another State Party are found to be insufficient. In that case, that State Party shall endeavour to provide, under its procedures, for at least one means to achieve equivalence.

Article 8.10

Movement of Natural Persons

1. This Article applies to measures affecting natural persons who are service suppliers of a State Party, and natural persons of a State Party who are employed by a service supplier of a State Party, with respect to the supply of a service.
2. This Chapter shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a State Party, nor shall it apply to measures regarding citizenship, residence or employment on a permanent basis.
3. Natural persons covered by a specific commitment shall be allowed to supply the service in accordance with the terms of that commitment.
4. This Chapter shall not prevent a State Party from applying measures to regulate the entry of natural persons of another State Party into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to any State Party under the terms of a specific commitment.¹²

disse organene der det er ønskelig og hensiktsmessig.

Artikkel 8.9

Anerkjennelsesprosedyrer

Når en statspart stiller krav om autorisasjon, lisensiering eller sertifisering av tjenesteytere, det være seg fra vedkommende statlige myndigheter eller relevante faglige organer, etter hva som er aktuelt, skal vedkommende statspart

- a) etablere eller opprettholde prosedyrer som gir en tjenesteyter mulighet til å anmode om anerkjennelse av sine kvalifikasjoner oppnådd i en annen statspart, og
- b) informere tjenesteyteren som anmoder om anerkjennelse, når kvalifikasjonene som er oppnådd i en annen statspart, er funnet å være utilstrekkelige. I så fall skal statsparten gjøre det den kan for å sikre, i samsvar med sine prosedyrer, at tjenesteyteren har minst én mulighet til å oppnå likeverdighet.

Artikkel 8.10

Bevegelsesfrihet for fysiske personer

1. Denne artikkelen får anvendelse på tiltak som har innvirkning på fysiske personer som er tjenesteytere fra en statspart, og fysiske personer fra en statspart som er ansatt av en tjenesteyter fra en statspart, i forbindelse med ytelse av en tjeneste.
2. Dette kapittelet får ikke anvendelse på tiltak som har innvirkning på fysiske personer som søker adgang til en statsparts arbeidsmarked, og heller ikke på tiltak som angår statsborgerskap, opphold eller sysselsetting på permanent grunnlag.
3. Fysiske personer som omfattes av en spesifikk forpliktelse, skal ha adgang til å yte tjenesten i samsvar med vilkårene for den forpliktelsen.
4. Bestemmelsene i dette kapittelet skal ikke hindre en statspart i å anvende tiltak for å regulere innreise til eller midlertidig opphold på sitt territorium av fysiske personer fra en annen statspart, herunder tiltak som er nødvendige for å beskytte statspartens grenser og sikre en ordnet grensepassering for fysiske personer, forutsatt at slike tiltak ikke anvendes på en måte som tilsidesetter eller svekker fordelene som tilkommer en statspart i henhold til vilkårene for en spesifikk forpliktelse.¹²

*Article 8.11***Transparency**

1. Each Party shall publish promptly and, except in emergency situations, at the latest by the time of their entry into force, all relevant measures of general application which pertain to or affect the operation of this Chapter. International agreements pertaining to or affecting trade in services to which a Party is a signatory shall also be published.
2. If publication in accordance with paragraph 1 is not practicable, such information shall be made otherwise publicly available.

*Article 8.12***Disclosure of Confidential Information**

Nothing in this Chapter shall require any State Party to provide confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or which would prejudice legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

*Article 8.13***Monopolies and Exclusive Service Suppliers**

1. Each State Party shall ensure that any monopoly supplier of a service in its territory does not, in the supply of the monopoly service in the relevant market, act in a manner inconsistent with that State Party's obligations under Article 8.3 (Most-Favoured Nation Treatment) and its Schedule of Specific Commitments.
2. Where a State Party's monopoly supplier competes, either directly or through an affiliated company, in the supply of a service outside the scope of its monopoly rights and which is subject to that State Party's Schedule of Specific Commitments, that State Party shall ensure that such a supplier does not abuse its monopoly position to act in its territory in a manner inconsistent with such commitments.
3. This Article shall also apply to cases of exclusive service suppliers, where a State Party, formally or in effect:
 - (a) authorises or establishes a small number of service suppliers; and

¹² The sole fact of requiring a visa for natural persons shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under a specific commitment.

*Artikkel 8.11***Åpenhet**

1. Hver part skal straks og, unntatt i nødsituasjoner, senest på det tidspunktet de trer i kraft, kunngjøre alle relevante tiltak med generell anvendelse som gjelder eller berører anvendelsen av dette kapittelet. Internasjonale avtaler som gjelder eller berører handel med tjenester, og som en part har undertegnet, skal også kunngjøres.
2. Dersom kunngjøring i henhold til nr. 1 ikke er praktisk mulig, skal slik informasjon gjøres offentlig tilgjengelig på annen måte.

*Artikkel 8.12***Utlevering av fortrolige opplysninger**

Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal medføre krav om at en statspart skal legge fram fortrolige opplysninger dersom utlevering ville hindre retts håndhevelse eller på annen måte være i strid med allmennhetens interesse, eller dersom det ville skade legitime kommersielle interesser for bestemte foretak, offentlige eller private.

*Artikkel 8.13***Monopoler og tjenesteytere med enerett**

1. Hver statspart skal påse at en tjenesteyter med monopol på dens territorium ved ytelse av monopol tjenesten på det aktuelle markedet ikke opptrer på en måte som er uforenlig med statspartens plikter etter artikkel 8.3 (Bestevil-kårsbehandling) og dens bindingsliste over spesifikke forpliktelser.
2. Når en tjenesteyter med monopol i en statspart direkte eller gjennom et tilknyttet selskap konkurrerer om å yte en tjeneste som ikke omfattes av dens monopolrettigheter, og som hører inn under vedkommende statsparts bindingsliste over spesifikke forpliktelser, skal vedkommende statspart påse at en slik tjenesteyter ikke misbruker sin monopolstilling til å opptre på dens territorium på en måte som er uforenlig med slike forpliktelser.
3. Denne artikkelen får også anvendelse på tilfeller med tjenesteytere med enerett, der en statspart formelt eller reelt
 - a) godkjenner eller etablerer et lite antall tjenesteytere, og

¹² Krav om visum for fysiske personer skal ikke i seg selv anses for å tilsidesette eller svekke fordeler i henhold til en spesifikk forpliktelse.

(b) substantially prevents competition among those suppliers in its territory.

b) i det vesentlige hindrer konkurranse mellom disse tjenesteyterne på sitt territorium.

Article 8.14

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances referred to in Article 8.15 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments), no State Party shall apply restrictions on international transfers and payments for current transactions with another State Party.
2. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the State Parties under the Articles of Agreement of the International Monetary Fund (IMF), including the use of exchange actions, which are in conformity with the Articles of Agreement of the IMF, provided that a State Party shall not impose restrictions on capital transactions inconsistent with its specific commitments regarding such transactions, except under Article 8.15 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments) or at the request of the IMF.

Article 8.15

Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a State Party may adopt or maintain restrictions on trade in services on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognised that particular pressures on the balance-of-payments of a State Party in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, inter alia, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its program of economic development or economic transition.
2. The restrictions referred to in paragraph 1 shall:
 - (a) not discriminate against a State Party in comparison to another State Party or to a non-Party;
 - (b) be consistent with the Articles of Agreement of the IMF;
 - (c) avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of another State Party;

Artikkel 8.14

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for omstendigheter nevnt i artikkel 8.15 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en statspart ikke legge restriksjoner på internasjonale overføringer og betalinger for løpende transaksjoner med en annen statspart.
2. Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal berøre statspartenes rettigheter og forpliktelser i henhold til avtalen om Det internasjonale valutafond (IMF), herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med nevnte avtale, forutsatt at en statspart ikke innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dens spesifikke forpliktelser med hensyn til slike transaksjoner, med unntak for artikkel 8.15 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) eller med mindre IMF ber om det.

Artikkel 8.15

Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen

1. Dersom en statspart opplever alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller en fare for at slike vanskeligheter oppstår, kan den vedta eller opprettholde restriksjoner på handel med tjenester som er omfattet av spesifikke forpliktelser, herunder betalinger eller overføringer knyttet til slike forpliktelser. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til en statspart under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at statsparten kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.
2. Restriksjonene nevnt i nr. 1 skal
 - a) ikke innebære forskjellsbehandling av en statspart i forhold til en annen statspart eller en ikke-part,
 - b) være i samsvar med avtalen om IMF,
 - c) unngå unødig skade på andre statsparters kommersielle, økonomiske og finansielle interesser,

- (d) not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;
 - (e) be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.
3. In determining the incidence of such restrictions, the State Parties may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programs. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.
 4. Any restrictions adopted or maintained under paragraph 1, or any changes thereof, shall be promptly notified to the Joint Committee.

Article 8.16

General Exceptions

Article XIV of GATS applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 8.17

Security Exceptions

Article XIVbis of GATS applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 8.18

Schedules of Specific Commitments

1. Each State Party shall set out in a Schedule the Specific Commitments it undertakes under Articles 8.4 (Market Access), 8.5 (National Treatment) and 8.6 (Additional Commitments). With respect to sectors where such commitments are undertaken, each Schedule of Specific Commitments shall specify:
 - (a) terms, limitations and conditions on market access;
 - (b) conditions and qualifications on national treatment;
 - (c) undertakings relating to additional commitments referred to in Article 8.6 (Additional Commitments); and
 - (d) where appropriate, the timeframe for implementation of such commitments and the date of entry into force of such commitments.

- d) ikke gå ut over det som er nødvendig for å håndtere omstendighetene beskrevet i nr. 1,
 - e) være midlertidige og gradvis fases ut etter hvert som situasjonen omhandlet i nr. 1 blir bedre.
3. Ved fastsettelsen av omfanget av slike restriksjoner kan statspartene prioritere å yte tjenester som er av større betydning for deres økonomiske programmer eller utviklingsprogrammer. Slike restriksjoner skal imidlertid ikke vedtas eller opprettholdes for å beskytte en bestemt tjenestesektor.
 4. Enhver restriksjon som vedtas eller opprettholdes i henhold til nr. 1, eller enhver endring av slike, skal straks meddeles Den blandede komité.

Artikkel 8.16

Generelle unntak

Artikkel XIV i GATS får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 8.17

Sikkerhetsunntak

Artikkel XIVbis i GATS får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 8.18

Bindingslister over spesifikke forpliktelser

1. Hver statspart skal i en bindingsliste føre opp de spesifikke forpliktelsene den påtar seg i henhold til artikkel 8.4 (Markedsadgang), artikkel 8.5 (Nasjonal behandling) og artikkel 8.6 (Tilleggsforpliktelser). For sektorer der slike forpliktelser er inngått, skal hver bindingsliste over spesifikke forpliktelser nærmere angi
 - a) vilkår for og begrensninger på markedsadgang,
 - b) vilkår og kvalifikasjoner for nasjonal behandling,
 - c) tilsagn i forbindelse med tilleggsforpliktelser nevnt i artikkel 8.6 (Tilleggsforpliktelser), og
 - d) der det er hensiktsmessig, tidsrammen for gjennomføring av slike forpliktelser og ikrafttredelsesdatoen for slike forpliktelser.

2. Measures inconsistent with both Articles 8.4 (Market Access) and 8.5 (National Treatment) shall be inscribed in the column relating to Article 8.4 (Market Access). In this case, the inscription shall be considered to provide an additional condition or qualification to Article 8.5 (National Treatment).
3. The State Parties' Schedules of Specific Commitments are set out in Annex X (Schedules of Specific Commitments).

Article 8.19

Modification of Schedules

1. The State Parties shall, upon written request by a State Party, hold consultations to consider any modification or withdrawal of a specific commitment in the requesting State Party's Schedule of Specific Commitments. The consultations shall be held within three months from the receipt of the request.
2. In the consultations, the State Parties shall aim to ensure that a general level of mutually advantageous commitments no less favourable than that provided for in the Schedule of Specific Commitments prior to such consultations is maintained.

Article 8.20

Review

With the objective of further liberalising trade in services between them, the State Parties shall review whenever necessary, but normally every two years, their Schedules of Specific Commitments and their Lists of MFN Exemptions, taking into account in particular any autonomous liberalisation and on-going work in the WTO. The first review shall take place no later than three years from the entry into force of this Agreement.

Article 8.21

Annexes

The following Annexes form an integral part of this Chapter:

- (a) Annex X (Schedules of Specific Commitments);
- (b) Annex XI (List of MFN Exemptions);
- (c) Annex XII (Financial Services);
- (d) Annex XIII (Telecommunication Services); and
- (e) Annex XIV (Movement of Natural Persons).

2. Tiltak som er uforenlige med både artikkel 8.4 (Markedsadgang) og artikkel 8.5 (Nasjonal behandling), skal skrives inn i kolonnen knyttet til artikkel 8.4 (Markedsadgang). I dette tilfellet skal innskrivingen også anses å gi en ytterligere betingelse eller kvalifikasjon til artikkel 8.5 (Nasjonal behandling).
3. Statspartenes bindingslister over spesifikke forpliktelser er oppført i vedlegg X (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 8.19

Endring av bindingslister

1. Statspartene skal på skriftlig anmodning fra en statspart holde konsultasjoner for å vurdere om en spesifikk forpliktelse i den anmodende statspartens bindingsliste over spesifikke forpliktelser bør endres eller oppheves. Konsultasjonene skal finne sted innen tre måneder etter at anmodningen er mottatt.
2. Under konsultasjonene skal statspartene søke å sikre at det opprettholdes et generelt nivå på gjensidig fordelaktige forpliktelser som ikke er mindre gunstige enn det som var fastsatt i bindingslisten over spesifikke forpliktelser før konsultasjonene ble innledet.

Artikkel 8.20

Gjennomgang

Med mål om å ytterligere liberalisere samhandelen med tjenester seg imellom skal statspartene ved behov, men normalt annethvert år, gjennomgå sine bindingslister over spesifikke forpliktelser og lister over unntak fra bestevilkårsklausulen (MFN-unntak), idet de særlig tar hensyn til eventuelle uavhengige liberaliseringer og pågående arbeid i regi av WTO. Den første gjennomgangen skal finne sted senest tre år etter ikrafttreddelsen av denne avtalen.

Artikkel 8.21

Vedlegg

Følgende vedlegg utgjør en integrert del av dette kapittelet:

- a) vedlegg X (Bindingslister over spesifikke forpliktelser),
- b) vedlegg XI (Liste over MFN-unntak),
- c) vedlegg XII (Finansielle tjenester),
- d) vedlegg XIII (Telekommunikasjonstjenester), og
- e) vedlegg XIV (Bevegelsesfrihet for fysiske personer).

*Chapter 9***Investment***Article 9.1***Scope and Coverage**

1. This Chapter applies to commercial presence in all sectors, with the exception of services sectors as set out in Article 8.1 (Scope and Coverage).¹³
2. Notwithstanding paragraph 1, the provisions regarding investment facilitation and cooperation (Articles 9.16, Administration of this Chapter, 9.17; Focal Points; 9.18, Provision of Information; and 9.19, Cooperation Between Agencies Responsible for Investment Promotion) apply to commercial presence in all sectors.
3. This Chapter shall be without prejudice to the interpretation or application of other international agreements relating to investment or taxation to which one or several EFTA States and one or several MERCOSUR States are parties.
4. Nothing in this Chapter shall be construed to impose any obligation on the State Parties regarding government procurement, which shall be subject to Chapter 11 (Government Procurement).

*Article 9.2***Definitions**

For the purposes of this Chapter:

- (a) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (b) “juridical person of a State Party” means a juridical person constituted or otherwise organised under the domestic laws and regulations of a State Party and engaged in substantive business operations in the territory of that State Party;
- (c) “natural person” means a person who has the nationality, or is a permanent resident, of a

¹³ It is understood that services specifically exempted from the scope of Chapter 8 (Trade in Services) shall not fall within the scope of this Chapter.

*Kapittel 9***Investeringer***Artikkel 9.1***Virkeområde og dekning**

1. Dette kapittelet får anvendelse på kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer, med unntak av tjenestesektorer som fastsatt i artikkel 8.1 (Virkeområde og dekning).¹³
2. Uten hensyn til nr. 1 får bestemmelsene om tilrettelegging for og samarbeid om investeringer (artikkel 9.16, Administrasjon av dette kapittelet; artikkel 9.17, Kontaktpunkter; artikkel 9.18, Tilveiebringelse av opplysninger; og artikkel 9.19, Samarbeid mellom organer med ansvar for investeringsfremme) anvendelse på kommersiell tilstedeværelse i alle sektorer.
3. Dette kapittelet skal ikke berøre fortolkningen eller anvendelsen av andre internasjonale avtaler om investeringsvirksomhet eller beskatning som én eller flere av EFTA-statene og én eller flere av MERCOSUR-statene er part i.
4. Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal tolkes slik at den pålegger statspartene noen forpliktelse med hensyn til offentlige anskaffelser, som skal være underlagt kapittel 11 (Offentlige anskaffelser).

*Artikkel 9.2***Definisjoner**

I dette kapittelet menes med

- a) «juridisk person» ethvert rettssubjekt som er behørig stiftet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privateid eller statseid, herunder enhver form for selskap, forvaltings-selskap («trust»), partnerskap, fellesforetak («joint venture»), enkeltpersonforetak eller sammenslutning,
- b) «juridisk person fra en statspart» en juridisk person som er stiftet eller på annen måte organisert i henhold til en statsparts nasjonale lover og forskrifter, og som driver vesentlig forretningsvirksomhet i vedkommende statspart,
- c) «fysisk person» en person som er statsborger eller har permanent opphold i en statspart i

¹³ Statspartene er innforstått med at tjenester som er spesifikt unntatt fra virkeområdet for kapittel 8 (Handel med tjenester), ikke kommer inn under dette kapittelets virkeområde.

State Party in accordance with its applicable domestic laws and regulations;

- (d) “commercial presence” means any type of business establishment, including through:
- (i) the constitution, acquisition or maintenance of a juridical person; or
 - (ii) the creation or maintenance of a branch or a representative office, within the territory of another State Party for the purpose of performing an economic activity.¹⁴

Article 9.3

National Treatment

In the sectors covered by Annex XV (Schedules of Specific Commitments) and subject to any conditions and qualifications set out therein, each State Party shall accord to juridical and natural persons of another State Party and to the commercial presence of such persons, treatment no less favourable than that it accords, in like situations, to its own juridical and natural persons and to the commercial presence of such persons.

Article 9.4

Schedule of Specific Commitments

The sectors liberalised by each State Party pursuant to this Chapter and the conditions and qualifications referred to in Article 9.3 (National Treatment) are set out in the Schedules of Specific Commitments included in Annex XV (Schedules of Specific Commitments).

Article 9.5

Modification of Schedules

1. The State Parties shall, upon written request by a State Party, hold consultations to consider any modification or withdrawal of a specific commitment in the requesting State Party’s Schedule of Specific Commitments. The con-

samsvar med statspartens gjeldende nasjonale lover og forskrifter,

- d) «kommersiell tilstedeværelse» forretningsvirksomhet av enhver art, herunder ved
- i) stiftelse, erverv eller videreføring av en juridisk person, eller
 - ii) opprettelse eller videreføring av en filial eller et representasjonskontor, på en annen statsparts territorium med det formål å utføre en økonomisk aktivitet.¹⁴

Artikkel 9.3

Nasjonal behandling

I sektorene som er omfattet av vedlegg XV (Bindingslister over spesifikke forpliktelser), og med forbehold for vilkårene og kvalifikasjonene oppført deri, skal hver statspart gi juridiske og fysiske personer fra en annen statspart og slike personers kommersielle tilstedeværelse en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som vedkommende statspart i tilsvarende situasjoner gir sine egne juridiske og fysiske personer og slike personers kommersielle tilstedeværelse.

Artikkel 9.4

Bindingsliste over spesifikke forpliktelser

De sektorene som hver statspart har liberalisert i henhold til dette kapittelet, og vilkårene og kvalifikasjonene som er nevnt i artikkel 9.3 (Nasjonal behandling), er angitt i bindingslistene over spesifikke forpliktelser i vedlegg XV (Bindingslister over spesifikke forpliktelser).

Artikkel 9.5

Endring av bindingslister

1. Statspartene skal på skriftlig anmodning fra en statspart holde konsultasjoner for å vurdere om en spesifikk forpliktelse i den anmodende statspartens bindingsliste over spesifikke forpliktelser bør endres eller oppheves. Konsulta-

¹⁴ Where the economic activity is not performed directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the juridical person shall, nonetheless, through such commercial presence be accorded the treatment provided for under this Chapter. Such treatment shall be extended to the commercial presence through which the substantive business operations are carried out and need not be extended to any other parts of the commercial presence located outside the territory where the substantive business operations are carried out.

¹⁴ Når den økonomiske aktiviteten ikke utføres eller søkes utført direkte av en juridisk person, men gjennom andre former for kommersiell tilstedeværelse, for eksempel en filial eller et representasjonskontor, skal den juridiske personen gjennom denne kommersielle tilstedeværelsen like fullt gis den behandlingen som er fastsatt i dette kapittelet. Behandlingen skal gis til den kommersielle tilstedeværelsen som den vesentlige forretningsvirksomheten utføres eller søkes utført gjennom, men behøver ikke å gis til andre deler av den vesentlige forretningsvirksomheten som befinner seg utenfor territoriet der den vesentlige forretningsvirksomheten utføres eller søkes utført.

sultations shall be held within three months from the receipt of the request.

2. In the consultations, the State Parties shall aim to ensure that a general level of mutually advantageous commitments no less favourable than that provided for in the Schedule of Specific Commitments prior to such consultations is maintained. Modifications of Schedules of Specific Commitments are subject to the procedures set out in Articles 14 (Joint Committee) and 16.2 (Amendments).

Article 9.6

Key Personnel

1. Each State Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant natural persons of another State Party, and key personnel who are employed by natural or juridical persons of another State Party, entry and temporary stay in its territory in order to engage in activities connected with commercial presence, including the provision of advice or key technical services.
2. Each State Party shall, subject to its domestic laws and regulations, permit natural or juridical persons of another State Party, and their commercial presence, to employ, in connection with commercial presence, any key personnel of the natural or juridical person's choice regardless of nationality and citizenship provided that such key personnel has been permitted to enter, stay and work in its territory and that the employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key personnel.
3. Each State Party shall, subject to its domestic laws and regulations, grant entry and temporary stay and provide any necessary confirming documentation to the spouse and minor children of a natural person who has been granted entry, temporary stay and authorisation to work in accordance with paragraphs 1 and 2. The spouse and minor children shall be admitted for the period of the stay of that person.

sjonene skal finne sted innen tre måneder etter at anmodningen er mottatt.

2. Under konsultasjonene skal statspartene søke å sikre at det opprettholdes et generelt nivå på gjensidig fordelaktige forpliktelser som ikke er mindre gunstige enn det som var fastsatt i bindingslisten over spesifikke forpliktelser før konsultasjonene ble innledet. Endringer av bindingslister over spesifikke forpliktelser er underlagt framgangsmåtene i artikkel 14 (Den blandede komité) og 16.2 (Endringer).

Artikkel 9.6

Nøkkelpersonell

1. Hver statspart skal, med de eventuelle begrensninger som følger av dens nasjonale lover og forskrifter, gi fysiske personer fra en annen statspart og nøkkelpersoner som er ansatt hos fysiske eller juridiske personer fra en annen statspart, innreisetillatelse og midlertidig oppholdstillatelse på sitt territorium for at de kan delta i virksomhet forbundet med kommersiell tilstedeværelse, herunder rådgivning og ytelse av viktige tekniske tjenester.
2. Hver statspart skal, med de eventuelle begrensninger som følger av dens nasjonale lover og forskrifter, gi fysiske eller juridiske personer fra en annen statspart og deres kommersielle tilstedeværelse adgang til, i forbindelse med slik tilstedeværelse, å ansette nøkkelpersoner etter den fysiske eller juridiske personens eget valg uavhengig av nasjonalitet og statsborgerskap, forutsatt at disse nøkkelpersonene har fått tillatelse til å reise inn, oppholde seg og arbeide på statspartens territorium, og at den aktuelle ansettelsen er i samsvar med de vilkårene og tidsbegrensningene som gjelder for tillatelsen som er gitt nøkkelpersonene.
3. Hver statspart skal, med forbehold for dens nasjonale lover og forskrifter, gi innreisetillatelse og midlertidig oppholdstillatelse til og sørge for all nødvendig bekreftende dokumentasjon for ektefellen og mindreårige barn til en fysisk person som er innvilget innreise, midlertidig opphold og arbeidstillatelse i samsvar med nr. 1 og 2. Ektefellens og de mindreårige barnas tillatelse skal gis for samme oppholdsperiode som for vedkommende person.

*Article 9.7***Right to Regulate**

1. The State Parties reaffirm their inherent right to regulate within their territories to achieve legitimate policy objectives, such as the protection of public health, safety, the environment or public morals, social or consumer protection, the conservation of living or non-living exhaustible natural resources, or the promotion and protection of cultural diversity.
2. A State Party shall not waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, measures according to paragraph 1 as an encouragement for the establishment, acquisition, expansion or retention in its territory of a commercial presence of persons of another State Party or a non-Party.

*Article 9.8***Responsible Business Conduct**

The State Parties commit to promoting responsible business conduct, including by encouraging relevant practices such as responsible management of supply chains by businesses. In this regard, the State Parties acknowledge the importance of internationally recognised principles and guidelines, such as the OECD Guidelines for Multinational Enterprises, the ILO Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy, the UN Global Compact and the UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

*Article 9.9***Transparency**

The State Parties shall promptly publish, or otherwise make publicly available in a manner as to enable the State Parties and their juridical and natural persons to become acquainted with them, their laws, regulations, judicial decisions, administrative rulings of general application as well their respective international agreements, which affect matters covered by this Chapter.

*Article 9.10***Disclosure of Confidential Information**

Nothing in this Chapter shall require any State Party to provide confidential information, the disclosure of which would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, or

*Artikkel 9.7***Rett til regulering**

1. Statspartene bekrefter på nytt sin iboende rett til å regulere innenfor sine territorier for å oppnå legitime politiske mål, for eksempel vern av folkehelse, sikkerhet, miljø eller offentlig moral, sosial beskyttelse, forbrukervern, bevaring av levende eller ikke-levende uttømmelige naturressurser eller fremme og vern av kulturelt mangfold.
2. Ingen statspart skal gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, tiltak i henhold til nr. 1 for å stimulere til oppstart, erverv, utvidelse eller opprettholdelse på sitt territorium av en kommersiell tilstedeværelse av personer fra en annen statspart eller en ikke-part.

*Artikkel 9.8***Ansvarlig næringsliv**

Statspartene forplikter seg til å fremme ansvarlig næringsliv, herunder ved å oppmuntre til relevant praksis, for eksempel ansvarlig forvaltning av forsyningskjeder i foretak. I denne forbindelse anerkjenner statspartene betydningen av internasjonalt anerkjente prinsipper og retningslinjer, som OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper, ILOs trepartserklæring om prinsipper for multinasjonale selskaper og sosialpolitikk, FNs Global Compact og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

*Artikkel 9.9***Åpenhet**

Statspartene skal omgående kunngjøre eller på annen måte gjøre offentlig tilgjengelige på en slik måte at statspartene og deres juridiske og fysiske personer kan gjøre seg kjent med dem, sine lover, forskrifter, rettsavgjørelser, forvaltningsvedtak som er gitt generell anvendelse, samt sine respektive internasjonale avtaler, som omhandler forhold som hører under dette kapittelet.

*Artikkel 9.10***Utlevering av fortrolige opplysninger**

Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal medføre krav om at en statspart skal legge fram fortrolige opplysninger dersom utlevering ville hindre retts håndhevelse eller på annen måte være i strid med

would prejudice the legitimate commercial interests of any juridical or natural person.

Article 9.11

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 9.12 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments), a State Party shall not apply restrictions on current payments and capital movements relating to commercial presence activities in non-services sectors.
2. Nothing in this Chapter shall affect the rights and obligations of the State Parties under the Articles of Agreement of the IMF, including the use of exchange actions, which are in conformity with the Articles of Agreement of the IMF, provided that no State Party shall impose restrictions on capital transactions inconsistent with its specific commitments regarding such transactions, except under Article 9.12 (Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments) or at the request of the IMF.

Article 9.12

Restrictions to Safeguard the Balance-of-Payments

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a State Party may adopt or maintain restrictions in sectors on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognised that particular pressures on the balance of payments of a State Party in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, *inter alia*, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.
2. The restrictions referred to in paragraph 1 shall:
 - (a) not discriminate against a State Party in comparison to another State Party or to a non-Party;
 - (b) be consistent with the Articles of Agreement of the IMF;
 - (c) avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of another State Party;

allmennhetens interesse, eller dersom det ville skade en juridisk eller fysisk persons legitime kommersielle interesser.

Artikkel 9.11

Betalinger og overføringer

1. Med unntak for omstendigheter som er nevnt i artikkel 9.12 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen), skal en statspart ikke legge restriksjoner på løpende betalinger og kapitalbevegelser i forbindelse med virksomhet fra kommersiell tilstedeværelse i sektorer utenom tjenestesektorene.
2. Ingen bestemmelse i dette kapitlet skal berøre statspartenes rettigheter og forpliktelser i henhold til avtalen om IMF, herunder bruk av valutamessige tiltak som er i samsvar med nevnte avtale, forutsatt at ingen statspart innfører restriksjoner på kapitaltransaksjoner som er uforenlige med dens spesifikke forpliktelser med hensyn til slike transaksjoner, med unntak for artikkel 9.12 (Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen) eller med mindre IMF ber om det.

Artikkel 9.12

Restriksjoner for å beskytte betalingsbalansen

1. Dersom en statspart opplever alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen eller eksterne finansielle vanskeligheter, eller en fare for at slike vanskeligheter oppstår, kan den vedta eller opprettholde restriksjoner i sektorer der den har påtatt seg spesifikke forpliktelser, herunder betalinger eller overføringer knyttet til slike forpliktelser. Det erkjennes at visse press på betalingsbalansen til en statspart under økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging kan nødvendiggjøre bruken av restriksjoner for å sikre blant annet at det kan bevares finansielle reserver som er tilstrekkelig store til at statsparten kan iverksette sitt program for økonomisk utvikling eller økonomisk omlegging.
2. Restriksjonene nevnt i nr. 1 skal
 - a) ikke innebære forskjellsbehandling av en statspart i forhold til en annen statspart eller en ikke-part,
 - b) være i samsvar med avtalen om IMF,
 - c) unngå unødig skade på andre statsparters kommersielle, økonomiske og finansielle interesser,

- (d) not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1; and
 - (e) be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.
3. In determining the incidence of such restrictions, the State Parties may give priority to commercial presence which is more essential to their economic or development programmes. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular sector.
 4. A State Party adopting or maintaining such restrictions shall promptly notify the Joint Committee.

Article 9.13

General Exceptions

Article XIV of GATS applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 9.14

Security Exceptions

Article XIVbis of GATS applies to this Chapter and is hereby incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis*.

Article 9.15

Review

The Joint Committee shall review, whenever necessary, but normally every two years, the possibility to further improve the commitments of the State Parties contained in this Chapter, taking into account, *inter alia*, the commitments undertaken with non-Parties in agreements concluded after the entry into force of this Agreement.

Article 9.16

Administration of this Chapter

Upon request of a State Party, the Joint Committee shall:

- (a) exchange information and consider developments relevant for the establishment and expansion of commercial presence and investment facilitation;
- (b) endeavour to resolve and prevent disputes that may arise regarding the interpretation or application of this Chapter; and

- d) ikke gå ut over det som er nødvendig for å håndtere omstendighetene beskrevet i nr. 1, og
 - e) være midlertidige og gradvis fases ut etter hvert som situasjonen omhandlet i nr. 1 blir bedre.
3. Ved fastsettelsen av omfanget av slike restriksjoner kan statspartene prioritere kommersiell tilstedeværelse som er av større betydning for deres økonomiske programmer eller utviklingsprogrammer. Slike restriksjoner skal imidlertid ikke vedtas eller opprettholdes for å beskytte en bestemt sektor.
 4. En statspart som innfører eller opprettholder slike restriksjoner, skal omgående underrette Den blandede komité.

Artikkel 9.13

Generelle unntak

Artikkel XIV i GATS får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 9.14

Sikkerhetsunntak

Artikkel XIVbis i GATS får anvendelse på dette kapitlet og blir herved innlemmet i og gjort til en del av denne avtalen, med de nødvendige tilpasninger.

Artikkel 9.15

Gjennomgang

Den blandede komité skal ved behov, men normalt hvert annet år, gjennomgå muligheten for å ytterligere forbedre statspartenes forpliktelser etter dette kapitlet, idet det blant annet tas hensyn til de forpliktelsene de har påtatt seg overfor ikke-parter i avtaler som er inngått etter ikrafttredelsen av denne avtalen.

Artikkel 9.16

Administrasjon av dette kapitlet

På anmodning fra en statspart skal Den blandede komité

- a) utveksle informasjon og vurdere utviklingstrekk som er relevante for å etablere og utvide kommersiell tilstedeværelse og legge til rette for investeringer,
- b) bestrebe seg på å løse og hindre tvister som kan oppstå i forbindelse med fortolkningen eller anvendelsen av dette kapitlet, og

- (c) identify opportunities for cooperation and further investment facilitation, with a view to developing and coordinating, as appropriate, the implementation of cooperation and facilitation programmes which have been mutually agreed by the interested State Parties.

Article 9.17

Focal Points

1. The State Parties shall establish focal points in order to facilitate communication, information flow and respond to inquiries from another State Party regarding measures affecting matters covered by this Chapter.
2. The focal points shall have the following responsibilities:
 - (a) interaction and cooperation with the focal points of the other State Parties in accordance with this Chapter;
 - (b) interaction with the State Party's competent governmental authorities and natural and juridical persons of another State Party in accordance with this Chapter, including in the event of inquiries brought by such persons; and
 - (c) facilitate access for natural and juridical persons of another State Party to the information referred to in Article 9.18 (Provision of Information).
3. The focal points referred to in paragraph 1 are set out in Annex XVI (Focal Points for Investment and Agencies Responsible for Investment Promotion).

Article 9.18

Provision of Information

1. Upon request of another State Party and through the focal points referred to in Article 9.17 (Focal Points), each State Party shall, to the extent possible, provide information to the requesting State Party on:
 - (a) laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application made effective by a State Party, and agreements in force between the State Parties, which affect matters covered by this Chapter as referred to in Article 9.9 (Transparency); and
 - (b) measures to promote investments.
2. Upon request of another State Party, each State Party shall provide the requesting State Party with details of relevant publications or

- c) identifisere muligheter for samarbeid og ytterligere tilrettelegging for investeringer, med sikte på å utvikle og samordne, der det er hensiktsmessig, gjennomføringen av samarbeids- og tilretteleggingsprogrammer som de berørte statspartene er blitt enige om.

Artikkel 9.17

Kontaktpunkter

1. Statspartene skal opprette kontaktpunkter for å lette kommunikasjonen, informasjonsflyten og svare på henvendelser fra en annen statspart om tiltak som berører forhold som omfattes av dette kapittelet.
2. Kontaktpunktene skal ha følgende ansvarsområder:
 - a) samhandling og samarbeid med kontaktpunktene til de andre statspartene i samsvar med dette kapittelet,
 - b) samhandling med statspartens vedkommende myndigheter og fysiske og juridiske personer fra en annen statspart i samsvar med dette kapittelet, herunder i tilfelle av henvendelser fra slike personer, og
 - c) tilrettelegging av tilgang for fysiske og juridiske personer fra en annen statspart til opplysningene nevnt i artikkel 9.18 (Tilveiebringelse av opplysninger).
3. Kontaktpunktene nevnt i nr. 1 er angitt i vedlegg XVI (Kontaktpunkter for investering og organer med ansvar for investeringsfremme).

Artikkel 9.18

Tilveiebringelse av opplysninger

1. På anmodning fra en annen statspart og gjennom kontaktpunktene nevnt i artikkel 9.17 (Kontaktpunkter) skal hver statspart, så langt det er mulig, gi informasjon til den anmodende statsparten om
 - a) lover, forskrifter, rettsavgjørelser og forvaltningsvedtak med generell anvendelse som er i kraft hos vedkommende statspart, og gjeldende avtaler mellom statspartene, som berører forhold som omfattes av dette kapittelet, som nevnt i artikkel 9.9 (Åpenhet), og
 - b) tiltak for å fremme investeringer.
2. På anmodning fra en annen statspart skal hver statspart skal gi den anmodende statsparten nærmere opplysninger om relevante publika-

websites where information referred to in paragraph 1 is made available.

sjoner eller nettsteder der opplysningene nevnt i nr. 1 er gjort tilgjengelige.

Article 9.19

Cooperation between Agencies Responsible for Investment Promotion

1. The State Parties shall encourage their agencies or entities responsible for the promotion of investments to share experiences and relevant information and to identify areas for cooperation and joint events to the extent possible.
2. The agencies or entities referred to in paragraph 1 are set out in Annex XVI (Focal Points for Investment and Agencies Responsible for Investment Protection).

Artikkel 9.19

Samarbeid mellom organer med ansvar for investeringsfremme

1. Statspartene skal oppmuntre sine organer eller enheter med ansvar for investeringsfremme til å utveksle erfaringer og relevant informasjon og til å identifisere områder for samarbeid og felles arrangementer så langt det er mulig.
2. Organene eller enhetene nevnt i nr. 1 er angitt i vedlegg XVI (Kontaktpunkter for investering og organer med ansvar for investeringsfremme).

Chapter 10

Intellectual Property

Article 10

Protection of Intellectual Property Rights

1. The State Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, including counterfeiting and piracy, in accordance with this Chapter, Annex XVII (Protection of Intellectual Property Rights), the Appendix to Annex XVII (Geographical Indications) and the international agreements referred to in paragraph 1 of Article 2 of Annex XVII.
2. Each State Party shall be free to determine the appropriate method of implementing this Chapter, Annex XVII (Intellectual Property Rights) and the Appendix (Geographical Indications) within its own legal system and practice.
3. The State Parties shall accord to each other's nationals treatment no less favourable than that it accords:
 - (a) to its own nationals, subject to the exceptions provided for in Article 3 and 5 of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement); and
 - (b) to nationals of a non-Party. Exemptions from this obligation shall be in accordance with the substantive provisions of the TRIPS Agreement, in particular Articles 4 and 5.

Kapittel 10

Immateriellrett

Artikkel 10

Beskyttelse av immaterialrettigheter

1. Statspartene skal gi og sikre en tilstrekkelig, effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse av immaterialrettigheter og fastsette tiltak for å sikre disse rettighetene mot inngrep, herunder etterligning og piratkopiering, i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet, vedlegg XVII (Beskyttelse av immaterialrettigheter), tillegget til vedlegg XVII (Geografiske betegnelser) og de internasjonale avtalene nevnt i artikkel 2 nr. 1 i vedlegg XVII.
2. Hver statspart skal stå fritt til å bestemme den hensiktsmessige metoden for å gjennomføre dette kapitlet, vedlegg XVII (Immateriellrettigheter) og tillegget (Geografiske betegnelser) innenfor sitt eget rettssystem og sin egen praksis.
3. Statspartene skal gi hverandres borgere en behandling som ikke er mindre gunstig enn den de gir
 - a) sine egne statsborgere, med forbehold for unntakene som er fastsatt i artikkel 3 og 5 i WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS-avtalen), og
 - b) borgere fra en ikke-part. Unntak fra denne forpliktelsen skal være i samsvar med de materielle bestemmelsene i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 4 og 5.

4. This Chapter, Annex XVII (Intellectual Property Rights), and the Appendix (Geographical Indications) shall not affect the freedom of the State Parties to determine whether and under which conditions the exhaustion of intellectual property rights applies.
 5. As objectives of this Chapter and Annex, the State Parties recognise that intellectual property rights incentivise research, development and creative activity with a view to promoting economic and social development, fair competition, control of anti-competitive practices, public health, the public domain, as well as the transfer of technology and the dissemination of knowledge. The State Parties acknowledge that the protection and enforcement of intellectual property rights should strike a balance between the legitimate interest of the right holders, society and the public at large.
 6. Upon request of a State Party, the Joint Committee shall review this Chapter, Annex XVII (Intellectual Property Rights) and the Appendix (Geographical Indications), with a view to further improving the levels of protection and to avoiding or remedying trade distortions caused by actual levels of protection of intellectual property rights.
4. Dette kapittelet, vedlegg XVII (Immaterialrettigheter) og tillegget (Geografiske betegnelser) skal ikke berøre statspartenes frihet til å avgjøre hvorvidt og på hvilke vilkår konsumpsjon av immaterialrettigheter skal gjelde.
 5. Som mål for dette kapittelet og vedlegget anerkjenner statspartene at immaterialrettigheter stimulerer til forskning, utvikling og kreativ virksomhet med sikte på å fremme økonomisk og sosial utvikling, rettferdig konkurranse, kontroll med konkurransebegrensende praksis, folkehelse, det offentlige domene, samt teknologioverføring og kunnskapsformidling. Statspartene erkjenner at beskyttelsen og håndhevelsen av immaterialrettigheter bør finne en balanse mellom rettighetshavernes, samfunnets og allmennhetens legitime interesser.
 6. På anmodning fra en statspart skal Den blandede komité gjennomgå dette kapittelet, vedlegg XVII (Immaterialrettigheter) og tillegget (Geografiske betegnelser), med sikte på å øke vernenivået ytterligere og å unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes faktiske beskyttelsesnivåer for immaterialrettigheter.

Chapter 11

Government Procurement

Article 11.1

Definitions

For the purposes of this Chapter:

- (a) “commercial goods or services” means goods or services of a type generally sold or offered for sale in the commercial marketplace to, and customarily purchased by, non-governmental buyers for non-governmental purposes;
- (b) “construction service” means a service that has as its objective the realisation by whatever means of civil or building works, based on Division 51 of the United Nations Provisional Central Product Classification (CPC);
- (c) “days” means calendar days;
- (d) “electronic auction” means an iterative process that involves the use of electronic means for the presentation by suppliers of either new prices, or new values for quantifiable non-price elements of the tender related to the evaluation criteria, or both, resulting in a ranking or re-ranking of tenders;

Kapittel 11

Offentlige anskaffelser

Artikkel 11.1

Definisjoner

I dette kapittelet menes med

- a) «kommersielle varer eller tjenester» en type varer eller tjenester som vanligvis selges eller tilbys for salg i det kommersielle markedet til, og som regelmessig kjøpes inn av, ikke-offentlige kjøpere for ikke-offentlige formål,
- b) «bygge- og anleggsarbeid» et arbeid som har som formål å oppføre byggverk uansett hvilke midler som benyttes, basert på hovedgruppe 51 i De forente nasjoners sentrale produktgruppering (CPC),
- c) «dager» kalenderdager,
- d) «elektronisk auksjon» en gjentakende prosess som omfatter bruk av elektroniske midler, slik at leverandører kan legge fram enten nye priser eller nye verdier for kvantifiserbare, ikke-prissatte tilbudselementer knyttet til tildelingskriteriene, eller begge, og som resulterer i en rangering eller omrangering av tilbud,

- (e) “in writing or written” means any worded or numbered expression that can be read, reproduced, and later communicated, including electronically transmitted and stored information;
- (f) “limited tendering” means a procurement procedure whereby the procuring entity contacts a supplier or suppliers of its choice;
- (g) “measure” means any law, regulation, procedure, administrative guidance or practice, or any action of a procuring entity relating to a covered procurement;
- (h) “multi-use list” means a list of suppliers that a procuring entity has determined satisfy the conditions for participation in that list, and that the procuring entity intends to use more than once;
- (i) “notice of intended procurement” means a notice published by a procuring entity inviting interested suppliers to submit a request for participation, a tender, or both;
- (j) “notice of planned procurement” means a notice published by a procuring entity regarding its future procurement plans;
- (k) “offset” means any condition or undertaking that encourages local development or improves a State Party’s balance-of-payments accounts, such as the use of domestic content, the licensing of technology, investment, counter-trade, and similar actions or requirements;
- (l) “open tendering” means a procurement procedure where all interested suppliers may submit a tender;
- (m) “person” means a natural person or a juridical person;
 - (i) “natural person” means a person who has the nationality, or is a permanent resident, of a State Party in accordance with its applicable law;
 - (ii) “juridical person” means any legal entity duly constituted or otherwise organised under applicable law, whether for profit or otherwise, and whether privately-owned or governmentally-owned, including any corporation, trust, partnership, joint venture, sole proprietorship or association;
- (n) “procuring entity” means an entity covered under Appendices 1 to 3 to Annex XVIII (Government Procurement);
- e) «skriftlig eller i skriftlig form» ethvert uttrykk i form av ord eller tall som kan leses, gjengis og senere formidles, herunder elektronisk overført og lagret informasjon,
- f) «konkurranse uten forutgående kunngjøring» en anskaffelsesprosedyre der oppdragsgiveren kontakter en eller flere leverandører etter eget valg,
- g) «tiltak» enhver lov, forskrift, prosedyre, forvaltningsmessig veiledning eller praksis, eller enhver handling en oppdragsgiver foretar med hensyn til en dekket anskaffelse,
- h) «fast liste» en liste over leverandører som en oppdragsgiver har besluttet tilfredsstiller vilkårene for å stå på denne listen, og som oppdragsgiveren har til hensikt å bruke mer enn én gang,
- i) «kunngjøring av konkurranse» en kunngjøring offentliggjort av en oppdragsgiver med oppfordring til interesserte leverandører om å sende inn en forespørsel om å få delta, inngi tilbud eller begge deler,
- j) «veiledende kunngjøring» en kunngjøring som en oppdragsgiver offentliggjør om sine framtidige anskaffelsesplaner,
- k) «gjenkjøpsavtale» et vilkår eller en forpliktelse som stimulerer lokal utvikling eller bedrer en statsparts betalingsbalansekonti, som bruk av innenlandsk innhold, lisensiering av teknologi, investering, mothandel og tilsvarende tiltak eller krav,
- l) «åpen anbudskonkurranse» en anskaffelsesprosedyre der alle interesserte leverandører kan inngi tilbud,
- m) «person» en fysisk eller juridisk person,
 - i) «fysisk person» en person som er statsborger eller har permanent opphold i en statspart i samsvar med statspartens gjeldende lovgivning,
 - ii) «juridisk person» ethvert rettssubjekt som er behørig stiftet eller på annen måte organisert i henhold til gjeldende lovgivning, uansett om det har et økonomisk formål eller ikke, og uansett om det er privateid eller statseid, herunder enhver form for selskap, forvaltningsselskap («trust»), partnerskap, fellesforetak («joint venture»), enkeltpersonforetak eller sammenslutning,
- n) «oppdragsgiver» en enhet som dekkes av tillegg 1 til 3 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser),

- (o) “qualified supplier” means a supplier that a procuring entity recognises as having satisfied the conditions for participation;
 - (p) “selective tendering” means a procurement procedure whereby only qualified suppliers are invited by the procuring entity to submit a tender;
 - (q) “services” includes construction services as defined in subparagraph (b), unless otherwise specified;
 - (r) “standard” means a document approved by a recognised body, that provides for common and repeated use, rules, guidelines, or characteristics for goods or services, or related processes and production methods, with which compliance is not mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements as they apply to a good, service, process, or production method;
 - (s) “supplier” means a person or group of persons that provides or could provide goods or services; and
 - (t) “technical specification” means a tendering requirement that:
 - (i) lays down the characteristics of goods or services to be procured, including quality, performance, safety and dimensions, or the processes and methods for their production or provision; or
 - (ii) addresses terminology, symbols, packaging, marking, or labelling requirements, as they apply to goods or services.
- o) «kvalifisert leverandør» en leverandør som en oppdragsgiver anerkjenner har tilfredsstilt vilkårene for deltakelse,
 - p) «begrenset anbudskonkurranse» en anskaffelsesprosedyre der bare kvalifiserte leverandører blir innbudt av oppdragsgiveren til å inngi tilbud,
 - q) «tjenester» også bygge- og anleggsarbeider som definert i bokstav b), med mindre noe annet er angitt,
 - r) «standard» et dokument som er godkjent av et anerkjent organ, og som for felles og gjentatt bruk fastsetter ikke-ufravikelige regler, retningslinjer eller egenskaper for varer eller tjenester eller tilhørende prosesser og framstillingsmetoder. Det kan også omfatte eller utelukkende gjelde krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering for en vare, tjeneste, prosess eller framstillingsmetode,
 - s) «leverandør» en person eller gruppe av personer som leverer eller kan levere varer eller tjenester, og
 - t) «teknisk spesifisering» et tilbudskrav som
 - i) fastsetter egenskapene ved varer eller tjenester som skal anskaffes, herunder kvalitet, ytelse, sikkerhet og mål, eller prosesser og metoder brukt ved framstillingen eller framskaffelsen, eller
 - ii) gjelder krav til terminologi, symboler, emballasje, merking eller etikettering for en vare eller tjeneste.

Article 11.2

Scope and Coverage

1. This Chapter applies to covered procurement for governmental purposes:
 - (a) of goods, services, or any combination thereof:
 - (i) as specified in the Appendices to Annex XVIII (Government Procurement); and
 - (ii) not procured with a view to commercial sale or resale, or for use in the production or supply of goods or services for commercial sale or resale;
 - (b) by any contractual means, including purchase, lease, rental or hire purchase, with or without an option to buy;
 - (c) for which the value, as estimated in accordance with the rules specified in Article 11.3 (Valuation of Contracts) and Appendix 9 to Annex XVIII (Government Procurement)

Artikkel 11.2

Virkeområde og dekning

1. Dette kapittelet får anvendelse på anskaffelser for offentlige formål
 - a) av varer, tjenester eller en kombinasjon av varer og tjenester
 - i) som nærmere angitt i tilleggene til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), og
 - ii) som ikke anskaffes med sikte på kommersielt salg eller videresalg eller for bruk i produksjon av varer eller yting av tjenester med sikte på kommersielt salg eller videresalg,
 - b) ved ethvert kontraktsmiddel, herunder kjøp, leasing, leie eller kjøp på avbetaling, med eller uten kjøpsopsjon,
 - c) som har en verdi, beregnet i samsvar med reglene fastsatt i artikkel 11.3 (Verdsetting av kontrakter) og tillegg 9 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), som på tidspunktet

equals or exceeds the relevant threshold specified in Appendices 1 to 3 to Annex XVIII (Government Procurement) at the time of publication of a notice in accordance with Article 11.12 (Notices);

- (d) by a procuring entity as specified in the Appendices to Annex XVIII (Government Procurement); and
 - (e) that is not otherwise excluded from coverage pursuant to paragraph 2 or Annex XVIII (Government Procurement).
2. This Chapter does not apply to:
- (a) acquisition or rental of land, existing buildings, or other immovable property or the rights thereon;
 - (b) non-contractual agreements or any form of assistance that a State Party provides, including cooperative agreements, grants, loans, equity infusions, guarantees and fiscal incentives;
 - (c) procurement or acquisition of fiscal agency or depository services, liquidation and management services for regulated financial institutions or services related to sale, redemption and distribution of public debt, including loans and government bonds, notes and other securities;
 - (d) public employment contracts;
 - (e) procurement conducted:
 - (i) for the specific purpose of providing international assistance, including development aid;
 - (ii) under a particular procedure or condition of an international agreement relating to the stationing of troops or relating to the joint implementation by the signatory countries of a project; or
 - (iii) under a particular procedure or condition of an international organisation, or funded by international grants, loans or other assistance where the applicable procedure or condition would be inconsistent with this Chapter.

tet for publiseringen av en kunngjøring i samsvar med artikkel 11.12 (Kunngjøringer) tilsvarer eller overstiger den relevante terskelverdien fastsatt i tillegg 1 til 3 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser),

- d) av en oppdragsgiver som nærmere angitt i tilleggene til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), og
 - e) som ikke på annet vis er unntatt fra dekningsområdet i henhold til nr. 2 eller vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser).
2. Dette kapittelet får ikke anvendelse på
- a) erverv eller leie av jord, eksisterende bygninger eller annen fast eiendom eller rettigheter til slik eiendom,
 - b) avtaler utenfor kontraktsforhold eller enhver form for bistand som en statspart gir, herunder samarbeidsavtaler, tilskudd, lån, tilførsler av egenkapital, garantier og skattemessige insentiver,
 - c) anskaffelse eller erverv av fiskalagenturer eller depositartjenester, avviklings- og forvaltningstjenester for regulerte finansinstitusjoner, eller tjenester knyttet til salg, innløsning og distribusjon av offentlig gjeld, herunder lån og statsobligasjoner, sedler og andre verdipapirer,
 - d) offentlige ansettelseskontrakter,
 - e) anskaffelser som foretas
 - i) for det bestemte formål å gi internasjonal bistand, herunder utviklingshjelp,
 - ii) i henhold til særlige prosedyrer eller vilkår nedfelt i en internasjonal avtale om troppestasjonering eller knyttet til signatarstatenes felles gjennomføring av et prosjekt, eller
 - iii) i henhold til særlige prosedyrer eller vilkår som gjelder for en internasjonal organisasjon, eller som finansieres ved internasjonale tilskudd, lån eller annen bistand når prosedyren eller vilkårene som anvendes, vil være uforenlig med dette kapittelet.

Article 11.3

Valuation of Contracts

1. In estimating the value of a procurement for the purpose of ascertaining whether it is a covered procurement, a procuring entity shall:
 - (a) neither divide a procurement into separate procurements nor use a particular method for estimating the value of a procurement

Artikkel 11.3

Verdsettelse av kontrakter

1. Ved beregning av verdien av en anskaffelse med sikte på å fastslå om det er en dekket anskaffelse, skal en oppdragsgiver
 - a) verken dele anskaffelsen opp i separate anskaffelser eller bruke en særlig metode for å beregne verdien av anskaffelsen i den

- with the intention of totally or partially excluding it from the application of this Chapter; and
- (b) include the estimated maximum total value of the procurement over its entire duration, taking into account all forms of remuneration, including:
- (i) premiums, fees, commissions, interest; and
 - (ii) where the procurement provides for the possibility of option clauses, the total value of such options.
- 2 Where an individual requirement for a procurement results in the award of more than one contract, or in the award of contracts in separate parts (hereinafter referred to as “recurring contracts”), the calculation shall be based on the estimated maximum total value of the procurement. The estimation of the maximum total value may be based on:
- (a) the value of recurring contracts of the same type of good or service awarded during the preceding 12 months or the procuring entity’s preceding fiscal year, adjusted, where possible, to take into account anticipated changes in the quantity or value of the good or service being procured over the following 12 months; or
 - (b) the estimated value of recurring contracts of the same type of good or service to be awarded during the 12 months following the initial contract award or the procuring entity’s fiscal year.
3. Where a State Party’s domestic laws and regulations allow for contracts to be concluded for an indefinite period and a total price is not specified, the basis for valuation of such contracts shall be based on the estimated monthly instalment multiplied by 48.
- hensikt å helt eller delvis unngå at dette kapittelet kommer til anvendelse, og
- b) ta med den samlede estimerte maksimale verdien av anskaffelsen over hele dens varighet, idet det tas hensyn til alle former for vederlag, herunder
- i) premier, gebyrer, provisjoner og renteinntekter, og
 - ii) når anskaffelsen gir mulighet for opsjoner, den samlede verdien av slike opsjoner.
2. Når et enkelt behov for en anskaffelse resulterer i tildeling av mer enn én kontrakt, eller i tildeling av kontrakter i separate deler (heretter kalt «periodiske kontrakter»), skal beregningen baseres på den samlede estimerte maksimale verdien av anskaffelsen. Estimeringen av den samlede maksimale verdien kan baseres på
- a) verdien av periodiske kontrakter av samme type vare eller tjeneste som er tildelt i løpet av de foregående 12 månedene eller oppdragsgiverens foregående regnskapsår, justert, der det er mulig, for å ta hensyn til forventede endringer i mengden eller verdien av varen eller tjenesten som anskaffes over de påfølgende 12 månedene, eller
 - b) den estimerte verdien av periodiske kontrakter av samme type vare eller tjeneste som skal tildeles i løpet av de 12 månedene som følger etter den første kontraktstilDELingen eller oppdragsgiverens regnskapsår.
3. Når en statsparts nasjonale lover og forskrifter tillater at kontrakter inngås på ubestemt tid og en samlet pris ikke er spesifisert, skal grunnlaget for fastsettelsen av verdien for slike kontrakter være den estimerte månedlige raten multiplisert med 48.

Article 11.4

Security and General Exceptions

1. Nothing in this Chapter shall be construed to prevent a State Party from taking any action or not disclosing any information that it considers necessary for the protection of its essential security interests relating to the procurement of arms, ammunition, or war materials, or to procurement indispensable for national security or for national defence purposes.
2. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner that would constitute a means of arbitrary or unjustifiable

Artikkel 11.4

Sikkerhet og generelle unntak

1. Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal tolkes slik at den hindrer en statspart i å treffe tiltak eller unnlate å røpe opplysninger den betrakter som nødvendige for å verne sine sentrale sikkerhetsinteresser knyttet til anskaffelser av våpen, ammunisjon eller krigsmateriell eller anskaffelser som er uunnværlige av hensyn til nasjonal sikkerhet eller nasjonale forsvarsformål.
2. Med forbehold om at slike tiltak ikke anvendes på en måte som ville utgjøre et middel til vilkårlig eller urettmessig forskjellsbehandling

discrimination between the State Parties where the same conditions prevail or a disguised restriction on trade between the State Parties, nothing in this Chapter shall be construed to prevent a State Party from imposing or enforcing measures:

- (a) necessary to protect public morals, order or safety;
- (b) necessary to protect human, animal or plant life or health, including environmental measures;
- (c) necessary to protect intellectual property; or
- (d) relating to goods or services of persons with disabilities, philanthropic institutions, or prison labour.

Article 11.5

National Treatment and Non-Discrimination

1. With respect to any measure related to covered procurement:
 - (a) Each EFTA State, including its procuring entities, shall accord immediately and unconditionally to the goods and services of the MERCOSUR States and to the suppliers of the MERCOSUR States offering such goods or services, treatment no less favourable than the treatment accorded to its own goods, services and suppliers;
 - (b) Each MERCOSUR State, including its procuring entities, shall accord immediately and unconditionally to the goods and services of the EFTA States and to the suppliers of the EFTA State offering such goods or services, treatment no less favourable than the treatment accorded to its own goods, services and suppliers.
2. With respect to any measure regarding covered procurement each State Party, including its procuring entities, shall not:
 - (a) treat a locally established supplier less favourably than another locally established supplier on the basis of degree of foreign affiliation or ownership; or
 - (b) discriminate against a locally established supplier on the basis that the goods or services offered by that supplier for a particular procurement are goods or services of another State Party.
3. This Article shall not apply to:
 - (a) customs duties and charges of any kind imposed on, or in connection with, importation;

mellom statspartene der samme vilkår gjelder, eller en skjult begrensning av handelen mellom statspartene, skal ingen bestemmelse i dette kapittelet tolkes slik at den hindrer en statspart i å treffe eller håndheve tiltak som

- a) er nødvendige for å verne offentlig moral, orden eller sikkerhet,
- b) er nødvendige for å verne menneskers, dyrs eller planters liv og helse, herunder miljøtiltak,
- c) er nødvendige for å beskytte immaterialrettigheter, eller
- d) er tilknyttet varer eller tjenester fra personer med nedsatt funksjonsevne, humanitære institusjoner eller fengselsarbeid.

Artikkel 11.5

Nasjonal behandling og likebehandling

1. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, gjelder følgende:
 - a) Hver EFTA-stat, herunder dens oppdragsgivere, skal umiddelbart og uten vilkår gi MERCOSUR-statenes varer og tjenester, og MERCOSUR-statenes leverandører som tilbyr slike varer eller tjenester, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som innrømmes dens egne varer, tjenester og leverandører.
 - b) Hver MERCOSUR-stat, herunder dens oppdragsgivere, skal umiddelbart og uten vilkår gi EFTA-statenes varer og tjenester, og EFTA-statenes leverandører som tilbyr slike varer eller tjenester, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den som innrømmes dens egne varer, tjenester og leverandører.
2. Ved alle tiltak som gjelder en dekket anskaffelse, skal hver statspart, herunder dens oppdragsgivere, unnlate
 - a) å behandle en lokalt etablert leverandør mindre gunstig enn en annen lokalt etablert leverandør på grunnlag av graden av utenlandsk tilknytning eller eierskap, eller
 - b) å forskjellsbehandle en lokalt etablert leverandør på grunnlag av at varene eller tjenestene denne leverandøren tilbyr til en bestemt anskaffelse, er varer eller tjenester fra en annen statspart.
3. Denne artikkelen får ikke anvendelse på
 - a) tollavgifter og andre avgifter av enhver art som ilegges ved, eller i forbindelse med, import,

- (b) the method of levying such duties and charges; or
- (c) other import regulations or formalities and measures affecting trade in services different to the ones which specifically regulate public procurement covered under this Chapter.

Article 11.6

Use of Electronic Means

1. The State Parties shall, to the extent possible, endeavour to use electronic means of communication to permit efficient dissemination of information on government procurement, particularly as regards tender opportunities offered by entities, in accordance with the principles of transparency and non-discrimination.
2. When conducting covered procurement by electronic means, a procuring entity shall:
 - (a) ensure that the procurement is conducted using information technology systems and software, including those related to authentication and encryption of information, that are generally available and interoperable with other generally available information technology systems and software; and
 - (b) maintain mechanisms that ensure the integrity of requests for participation and tenders, including establishment of the time of receipt and the prevention of inappropriate access.

Article 11.7

Conduct of Procurement

1. A procuring entity shall conduct covered procurement in a transparent and impartial manner that:
 - (a) is consistent with this Chapter, using procedures such as open tendering, selective tendering, and limited tendering;
 - (b) avoids conflicts of interest; and
 - (c) prevents corrupt practices.
2. The State Parties may establish or maintain sanctions against corruptive practices according to their domestic laws and regulations.

- b) metoden for ileggelse av slike avgifter, eller
- c) andre importreguleringer eller -formaliteter og tiltak som har innvirkning på handel med tjenester, bortsett fra tiltak som spesielt regulerer offentlige anskaffelser som omfattes av dette kapittelet.

Artikkel 11.6

Bruk av elektroniske midler

1. Statspartene skal så vidt mulig bestrebe seg på å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler for å muliggjøre effektiv spredning av informasjon om offentlige anskaffelser, særlig om de mulighetene oppdragsgivere gir til å inngi tilbud, i samsvar med prinsippene om åpenhet og likebehandling.
2. Når en dekket anskaffelse foretas elektronisk, skal oppdragsgiveren
 - a) sørge for at anskaffelsen foretas ved bruk av IT-systemer og tilhørende programvare, herunder systemer og programvare forbundet med autentisering og kryptering av informasjon, som er allment tilgjengelige og virker sammen med andre allment tilgjengelige IT-systemer og tilhørende programvare, og
 - b) opprettholde ordninger som sørger for at forespørsler om deltakelse og tilbud er sikret integritet, blant annet ved å fastsette mottakstidspunkt og hindre uvedkommende tilgang.

Artikkel 11.7

Gjennomføring av anskaffelser

1. En oppdragsgiver skal foreta en dekket anskaffelse på en gjennomsiktig og upartisk måte som
 - a) er i samsvar med dette kapittelet, ved å bruke anskaffelsesprosedyrer som åpen anbudskonkurranse, begrenset anbudskonkurranse og konkurranse uten forutgående kunngjøring,
 - b) hindrer interessekonflikter og
 - c) forebygger korrupsjon.
2. Statspartene kan fastsette eller opprettholde sanksjoner mot korrumpert praksis i henhold til sine nasjonale lover og forskrifter.

*Article 11.8***Rules of Origin**

For the purposes of covered procurement, no State Party may apply rules of origin to goods imported from another State Party that are different from the rules of origin the State Party applies at the same time in the normal course of trade to imports of the same goods from the same State Party.

*Article 11.9***Denial of Benefits**

Upon prior notification to a service supplier of another State Party, a State Party may deny the benefits under this Chapter, if such supplier is a juridical person of another State Party not engaged in substantial business operation in the territory of that other State Party.

*Article 11.10***Offsets**

With regard to covered procurement, a State Party, including its procuring entities, shall not seek, take account of, impose or enforce any offset.

*Article 11.11***Information on the Procurement System**

1. Each State Party shall promptly publish any measure of general application regarding covered procurement and any modification to this information, in an officially designated electronic or paper medium that is widely disseminated and remains readily accessible to the public.
2. Each State Party shall, upon request, provide another State Party with an explanation relating to such information.

*Article 11.12***Notices**

1. For each covered procurement, a procuring entity shall publish a notice of intended procurement, except in the circumstances referred to in Article 11.22 (Limited Tendering). The notice shall be published in the electronic or paper medium listed in Appendix 7 to Annex XVIII (Government Procurement). Such medium shall be widely disseminated

*Artikkel 11.8***Opprinnelsesregler**

Når det gjelder dekkede anskaffelser, skal ingen statspart anvende opprinnelsesregler på varer som importeres fra en annen statspart, som skiller seg fra de opprinnelsesreglene som statsparten samtidig anvender i normal handel på import av de samme varene fra den samme statsparten.

*Artikkel 11.9***Nekting av fordeler**

Etter forutgående underretning til en tjenesteyter fra en annen statspart kan en statspart nekte å gi fordeler etter dette kapittelet dersom vedkommende tjenesteyter er en juridisk person fra en annen statspart som ikke driver vesentlig forretningsvirksomhet på denne andre statspartens territorium.

*Artikkel 11.10***Gjenkjøpsavtaler**

Når det gjelder dekkede anskaffelser, skal en statspart, herunder dens oppdragsgivere, ikke be om, ta hensyn til, pålegge eller framtvinge gjenkjøpsavtaler.

*Artikkel 11.11***Informasjon om anskaffelsesordningen**

1. Hver statspart skal omgående kunngjøre ethvert tiltak som får generell anvendelse for dekkede anskaffelser, og enhver endring av disse opplysningene, i et offisielt utpekt elektronisk eller papirbasert medium som har stor utbredelse og er lett tilgjengelig for allmennheten.
2. Hver statspart skal på anmodning gjøre rede for slik informasjon for en annen statspart.

*Artikkel 11.12***Kunngjøringer**

1. For hver dekket anskaffelse skal en oppdragsgiver offentliggjøre en kunngjøring av konkurransen, unntatt under forhold som nevnt i artikkel 11.22 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring). Kunngjøringen skal offentliggjøres i det elektroniske eller papirbaserte mediet som er oppført i tillegg 7 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser). Dette mediet

and the notice shall remain accessible, at least, until expiration of the time period indicated in the notice. The notice shall:

- (a) be accessible by electronic means free of charge through a single point of access, for procuring entities covered by Appendix 1 to Annex XVIII (Government Procurement); and
 - (b) where accessible by electronic means, be provided, to the extent possible, at least through links in a gateway electronic site that is accessible free of charge, for procuring entities covered by Appendix 2 or 3 to Annex XVIII (Government Procurement).
2. The State Parties, including such procuring entities covered by Appendix 2 or 3 to Annex XVIII (Government Procurement), are encouraged to publish their notices by electronic means free of charge through a single point of access.
 3. Except as otherwise provided in this Chapter, each notice of intended procurement shall include:
 - (a) the name and address of the procuring entity and other information necessary to contact the procuring entity and obtain all relevant documents relating to the procurement, and their cost and terms of payment, if any;
 - (b) a description of the procurement, including the nature and the quantity of the goods or services to be procured or, where the quantity is not known, the estimated quantity;
 - (c) for recurring contracts, whenever possible, an estimate of the timing of subsequent notices of intended procurement;
 - (d) a description of any options;
 - (e) the time-frame for delivery of goods or services or the duration of the contract;
 - (f) the procurement procedure that will be used and whether it will involve negotiation or electronic auction;
 - (g) where applicable, the address and any final date for the submission of requests for participation in the procurement;
 - (h) the address and the final date for the submission of tenders;
 - (i) the language or languages in which tenders or requests for participation may be submitted, if they may be submitted in a language other than an official language of the State Party of the procuring entity;
 - (j) a list and brief description of any conditions for participation of suppliers, including any

skal ha stor utbredelse, og kunngjøringen skal være lett tilgjengelig for allmennheten minst til fristen angitt i kunngjøringen er utløpt. Kunngjøringen skal

- a) være tilgjengelig elektronisk og kostnadsfritt via en enkelt kanal for oppdragsgivere dekket av tillegg 1 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), og
 - b) der den er tilgjengelig elektronisk, oppgis, så langt det er mulig, i det minste via koblinger på en elektronisk portal som er tilgjengelig kostnadsfritt, til oppdragsgivere dekket av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser).
2. Statspartene, herunder slike oppdragsgivere som er dekket av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), oppfordres til å offentliggjøre sine kunngjøringer elektronisk og kostnadsfritt via en enkelt kanal.
 3. Med mindre annet er fastsatt i dette kapitlet, skal hver kunngjøring av konkurranse inneholde
 - a) oppdragsgiverens navn og adresse samt andre opplysninger som er nødvendige for å kontakte oppdragsgiveren og innhente alle relevante dokumenter knyttet til anskaffelsen og eventuelle kostnader og betalingsbetingelser,
 - b) en beskrivelse av anskaffelsen, herunder arten og mengden av varene eller tjenestene som skal anskaffes, eller, når mengden ikke er kjent, forventet mengde,
 - c) for periodiske kontrakter, når det er mulig, antatt tidspunkt for publisering av de neste kunngjøringene av konkurranser,
 - d) en beskrivelse av eventuelle opsjoner,
 - e) tidsrammen for levering av varer eller tjenester eller kontraktens varighet,
 - f) anskaffelsesprosedyren som skal benyttes, og om den omfatter forhandlinger eller elektronisk auksjon,
 - g) der det er aktuelt, adresse og eventuelt siste frist for å sende inn forespørsel om deltakelse i anskaffelsen,
 - h) adresse og siste frist for å inngi tilbud,
 - i) språket eller språkene som tilbud eller forespørsler om deltakelse kan skrives på, dersom de kan skrives på et annet språk enn et av de offisielle språkene hos oppdragsgiverens statspart,
 - j) en liste over og kort beskrivelse av vilkår for å delta, herunder krav til bestemte

requirements for specific documents or certifications to be provided by suppliers in connection therewith, unless such requirements are included in tender documentation that is made available to all interested suppliers at the same time as the notice of intended procurement; and

(k) where, pursuant to Article 11.15 (Selective Tendering), a procuring entity intends to select a limited number of qualified suppliers to be invited to tender, the criteria that will be used to select them and, where applicable, any limitation on the number of suppliers that will be permitted to tender.

4. Each State Party shall encourage its procuring entities to publish in the appropriate paper or electronic medium listed in Appendix 7 to Annex XVIII (Government Procurement), as early as possible in each fiscal year, a notice regarding their future procurement plans. The notice of planned procurement should include the subject-matter of the procurement and the planned date of the publication of the notice of intended procurement.
5. A procuring entity covered under Appendix 2 or 3 to Annex XVIII (Government Procurement) may use a notice of planned procurement as a notice of intended procurement, provided that the notice of planned procurement includes as much of the information referred to in paragraph 3 as is available to the entity and a statement that interested suppliers should express their interest in the procurement to the procuring entity.

Article 11.13

Conditions for Participation

1. In establishing the conditions for participation and assessing whether a supplier satisfies such conditions, a State Party, including its procuring entities:
 - (a) shall limit any conditions for participation in a procurement to those that are essential to ensure that a supplier has the legal and financial capacities and the commercial and technical abilities to undertake the relevant procurement;
 - (b) shall evaluate the financial capacity and the commercial and technical abilities of a supplier on the basis of that supplier's business activities both inside and outside the territory of the State Party of the procuring entity;

dokumenter eller attester som skal framlegges av leverandørene i denne forbindelse, med mindre kravene inngår i konkurransegrunnlaget som gjøres tilgjengelig for alle interesserte leverandører samtidig med kunngjøringen av konkurransen, og

k) når en oppdragsgiver har til hensikt å invitere et begrenset antall kvalifiserte leverandører til å inngi tilbud i henhold til artikkel 11.15 (Begrenset anbudskonkurranse), kriteriene som skal benyttes ved utvelgelsen, og eventuelle begrensninger i antall leverandører som skal ha adgang til å inngi tilbud.

4. Hver statspart skal oppfordre sine oppdragsgivere til å offentliggjøre i det aktuelle papirbaserte eller elektroniske mediet oppført i tillegg 7 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), så tidlig som mulig i hvert regnskapsår, en kunngjøring av sine framtidige anskaffelsesplaner. Den veiledende kunngjøringen bør inneholde opplysninger om kontraktsgjenstanden og den planlagte datoen for kunngjøring av konkurransen.
5. En oppdragsgiver dekket av tillegg 2 eller 3 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser) kan benytte en veiledende kunngjøring som kunngjøring av konkurransen, forutsatt at den veiledende kunngjøringen inneholder alle opplysninger nevnt i nr. 3 som er tilgjengelige for oppdragsgiveren, og en erklæring om at interesserte leverandører bør uttrykke sin interesse for anskaffelsen overfor oppdragsgiveren.

Artikkel 11.13

Vilkår for deltakelse

1. Når en statspart, herunder dens oppdragsgivere, fastsetter vilkårene for deltakelse og vurderer om en leverandør tilfredsstiller disse vilkårene,
 - a) skal den begrense vilkårene for deltakelse i en anskaffelse til det som er strengt nødvendig for å sikre at leverandøren har rettslig, finansiell, kommersiell og teknisk kapasitet til å påta seg den aktuelle anskaffelsen,
 - b) skal den evaluere en leverandørs finansielle, kommersielle og tekniske kapasitet på grunnlag av leverandørens forretningsvirksomhet både innenfor og utenfor territoriet til oppdragsgiverens statspart,

- (c) shall base its evaluation solely on the conditions that the procuring entity has specified in advance in notices or tender documentation;
 - (d) shall not impose the condition that, in order for a supplier to participate in a procurement, the supplier has previously been awarded one or more contracts by a procuring entity of a given State Party or that the supplier has prior work experience in the territory of a given State Party; and
 - (e) may require relevant prior experience where essential to meet the requirements of the procurement.
2. Where there is supporting evidence, a State Party, including its procuring entities, may exclude a supplier on grounds such as:
- (a) bankruptcy;
 - (b) false declarations;
 - (c) significant or persistent deficiencies in performance of any substantive requirement or obligation under a prior contract or contracts;
 - (d) final judgments in respect of serious crimes or other serious offences;
 - (e) grave professional misconduct, which renders its integrity questionable if demonstrated by appropriate means by the contracting authority;
 - (f) failure to pay taxes; or
 - (g) other sanctions and grounds provided for in a State Party's domestic laws and regulations that disqualify the supplier to contract with entities of the State Parties.
- c) skal den foreta sin vurdering utelukkende på grunnlag av de vilkårene oppdragsgiveren på forhånd har angitt i kunngjøringer eller konkurransegrunnlaget,
 - d) skal den ikke sette som vilkår for at en leverandør skal få delta i en anskaffelse, at leverandøren tidligere er blitt tildelt en eller flere kontrakter av en oppdragsgiver hos en gitt statspart, eller at leverandøren har arbeidserfaring på territoriet til en gitt statspart, og
 - e) kan den kreve relevant erfaring når dette er strengt nødvendig for å oppfylle kravene forbundet med anskaffelsen.
2. Når det foreligger dokumentasjon, kan en statspart, herunder dens oppdragsgivere, utelukke en leverandør på grunnlag av for eksempel
- a) konkurs,
 - b) falske erklæringer,
 - c) betydelige eller vedvarende mangler ved oppfyllelsen av vesentlige krav eller forpliktelser i forbindelse med en eller flere tidligere kontrakter,
 - d) rettskraftig dom for alvorlig forbrytelse eller annet alvorlig lovbrudd,
 - e) alvorlig yrkesmessig forsømmelse som medfører tvil om vedkommendes integritet, dersom dette kan dokumenteres på hensiktsmessig måte av den offentlige oppdragsgiveren,
 - f) manglende innbetaling av skatt, eller
 - g) andre sanksjoner og grunnlag som er fastsatt i en statsparts nasjonale lover og forskrifter som diskvalifiserer leverandøren fra å inngå kontrakter med enheter i statspartene.

Article 11.14

Registration Systems and Qualification Procedures

1. A State Party, including its procuring entities provided that the State Party provides for it in its domestic laws and regulations, may maintain a supplier registration system under which interested suppliers are required to register and provide certain information.
2. A supplier registration system or a qualification procedure shall not be adopted or applied with the purpose or the effect of creating unnecessary obstacles to the participation of suppliers of another State Party in a State Party's procurement.

Artikkel 11.14

Registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer

1. En statspart, herunder dens oppdragsgivere forutsatt at statsparten har bestemmelser om dette i sine nasjonale lover og forskrifter, kan håndheve en ordning for registrering av leverandører der det kreves at interesserte leverandører registrerer seg og legger fram bestemte opplysninger.
2. En registreringsordning eller en kvalifikasjonsprosedyre som har som formål eller virkning unødig å hindre leverandører fra en annen statspart i å delta i statspartens anskaffelser, skal ikke vedtas eller anvendes.

3. State Parties that use registration systems or qualification procedures shall:
 - (a) ensure that suppliers are treated equally and without discrimination;
 - (b) ensure that all requirements for inclusion in such registries or for participation in such procedures are publicly available; and
 - (c) act in a transparent and reasonable manner.

Article 11.15

Selective Tendering

1. Where a procuring entity intends to use selective tendering, the entity shall:
 - (a) include in the notice of intended procurement at least the information specified in subparagraphs 3 (a), 3 (b), 3 (f), 3 (g), 3 (j), and 3 (k) of Article 11.12 (Notices) and invite suppliers to submit a request for participation; and
 - (b) provide, by the commencement of the time-period for tendering, at least the information in subparagraphs 3 (c), 3 (d), 3 (e), 3 (h) and 3 (i) of Article 11.12 (Notices) to the qualified suppliers that it notifies as specified in subparagraph 2 (b) of Appendix 8 to Annex XVIII (Government Procurement).
2. Where a procuring entity intends to use selective tendering, it shall allow all qualified suppliers to participate in a particular procurement, unless the procuring entity states in the notice of intended procurement any limitation on the number of suppliers that will be permitted to tender and the criteria for selecting the limited number of suppliers.
3. Where the tender documentation is not made publicly available from the date of publication of the notice referred to in paragraph 1, a procuring entity shall ensure that those documents are made available at the same time to all the qualified suppliers selected in accordance with paragraph 2.

Article 11.16

Multi-Use Lists

1. If a State Party, in its domestic laws and regulations, provides for the possibility for procuring entities to maintain a multi-use list of suppliers, such laws and regulations shall ensure that a notice inviting interested suppliers to apply for inclusion on the list is:
 - (a) published annually in the appropriate medium listed in Appendix 7 to Annex XVIII (Government Procurement); and

3. Statsparter som bruker registreringsordninger eller kvalifikasjonsprosedyrer, skal
 - a) sikre at leverandører behandles likt og uten diskriminering,
 - b) sørge for at alle krav for å bli inkludert i slike registre eller for å delta i slike prosedyrer er offentlig tilgjengelige, og
 - c) opptre på en åpen og rimelig måte.

Artikkel 11.15

Begrenset anbudskonkurranse

1. Når en oppdragsgiver planlegger å bruke begrenset anbudskonkurranse, skal den
 - a) i kunngjøringen av konkurransen ta med minst de opplysningene som er angitt i nr. 3 bokstav a), b), f), g), j) og k) i artikkel 11.12 (Kunngjøringer), og invitere leverandører til å sende inn forespørsel om å få delta, og
 - b) innen fristen for å inngi tilbud begynner å løpe, gi de kvalifiserte leverandørene som den underretter som fastsatt i nr. 2 bokstav b) i tillegg 8 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), minst de opplysningene som er angitt i nr. 3 bokstav c), d), e), h) og i) i artikkel 11.12 (Kunngjøringer).
2. Når en oppdragsgiver planlegger å bruke begrenset anbudskonkurranse, skal den la alle kvalifiserte leverandører delta i en bestemt anskaffelse, med mindre oppdragsgiveren i kunngjøringen av konkurransen fastsetter at kun et begrenset antall leverandører skal ha adgang til å inngi tilbud, samt kriteriene for utvelgelsen av disse leverandørene.
3. Når konkurransegrunnlaget ikke er gjort offentlig tilgjengelig fra datoen for publiseringen av kunngjøringen nevnt i nr. 1, skal oppdragsgiveren sørge for at dokumentene gjøres tilgjengelige samtidig for alle kvalifiserte leverandører utvalgt i samsvar med nr. 2.

Artikkel 11.16

Faste lister

1. Dersom en statspart i sine nasjonale lover og forskrifter gir oppdragsgivere mulighet til å føre en fast liste over leverandører, skal slike lover og forskrifter sikre at en kunngjøring som inviterer interesserte leverandører til å søke om å bli oppført på listen,
 - a) offentliggjøres årlig i det egnede mediet oppført i tillegg 7 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), og

- (b) where published by electronic means, made available continuously in the electronic medium listed in Appendix 7 of Annex XVIII (Government Procurement).
2. Where a multi-use list will be valid for three years or less, a procuring entity may publish the notice only once, at the beginning of the period of validity of the list, provided that the notice:
- (a) states the period of validity and that further notices will not be published; and
- (b) is published by electronic means and is made available continuously during the period of its validity.
3. The notice referred to in paragraph 1 shall include:
- (a) a description of the goods or services, or categories thereof, for which the list may be used;
- (b) the conditions for participation to be satisfied by suppliers for inclusion on the list and the methods that the procuring entity will use to verify that a supplier satisfies the conditions;
- (c) the name and address of the procuring entity and other information necessary to contact the entity and obtain all relevant documents relating to the list;
- (d) the period of validity of the list and the means for its renewal or termination, or where the period of validity is not provided, an indication of the method by which notice will be given of the termination of use of the list; and
- (e) to the extent possible, an indication that the list may be used for procurement covered by this Agreement unless that indication is publicly available through information published pursuant to Article 11.11 (Information on the Procurement System).
4. A procuring entity shall allow suppliers to apply at any time for inclusion on a multi-use list and shall include on that list all qualified suppliers within a reasonably short time.
5. Where a supplier that is not included on a multi-use list submits a request for participation in a procurement based on a multi-use list and all required documents relating thereto, within the time period provided for in Appendix 8 to Annex XVIII (Government Procurement), a procuring entity shall examine the request. The procuring entity shall not exclude the supplier from consideration in
- b) når den offentliggjøres elektronisk, gjøres permanent tilgjengelig i det elektroniske mediet oppført i tillegg 7 i vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser).
2. Når en fast liste skal gjelde i inntil tre år, kan en oppdragsgiver offentliggjøre kunngjøringen bare én gang, ved begynnelsen av listens gyldighetsperiode, forutsatt at kunngjøringen
- a) angir gyldighetsperioden og at ytterligere kunngjøringer ikke vil bli publisert, og
- b) publiseres elektronisk og gjøres tilgjengelig permanent under gyldighetsperioden.
3. Kunngjøringen nevnt i nr. 1 skal omfatte
- a) en beskrivelse av varer eller tjenester, eller kategorier av varer eller tjenester, som listen kan bli brukt for,
- b) vilkårene for deltakelse som leverandørene må oppfylle for å bli oppført på listen, og metodene som oppdragsgiveren vil benytte for å verifisere om en leverandør oppfyller vilkårene,
- c) oppdragsgiverens navn og adresse og andre opplysninger som er nødvendige for å kontakte oppdragsgiveren og innhente alle relevante dokumenter i tilknytning til listen,
- d) listens gyldighetsperiode og hvordan den fornyes eller bringes til opphør, eller, når gyldighetsperioden ikke er fastsatt, angivelse av hvilken metode som vil bli benyttet for å kunngjøre at listen ikke lenger skal brukes, og
- e) så langt det er mulig, opplysning om at listen kan brukes ved anskaffelser som er dekket av denne avtalen, med mindre denne angivelsen er offentlig tilgjengelig gjennom informasjon som er offentliggjort i henhold til artikkel 11.11 (Informasjon om anskaffelsesordningen).
4. En oppdragsgiver skal gi leverandører mulighet til når som helst å søke om å bli oppført på en fast liste og skal føre opp alle kvalifiserte leverandører på listen innen rimelig kort tid.
5. Når en leverandør som ikke står oppført på en fast liste, sender inn forespørsel om å få delta i en konkurranse basert på en fast liste og alle nødvendige dokumenter knyttet til denne innen fristen fastsatt i tillegg 8 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), skal oppdragsgiveren behandle forespørselen. Oppdragsgiveren skal ikke utelukke leverandøren fra å komme i betraktning i forbindelse med kon-

respect of the procurement on the grounds that the entity has insufficient time to examine the request, unless, in exceptional cases, due to the complexity of the procurement, the entity is not able to complete the examination of the request within the time period allowed for the submission of tenders.

Article 11.17

Information on Procuring Entity Decisions

1. A procuring entity shall promptly inform any supplier that submits a request for participation in a procurement or application for inclusion on a multi-use list of the procuring entity's decision with respect to the request or application.
2. Where a procuring entity rejects a supplier's request for participation in a procurement or application for inclusion on a multi-use list, ceases to recognise a supplier as qualified, or removes a supplier from a multi-use list, the entity shall promptly inform the supplier and, on request of the supplier, promptly provide it with a written explanation of the reasons for its decision.

Article 11.18

Tender Documentation

1. A procuring entity shall make available to suppliers tender documentation that includes all information necessary to permit suppliers to prepare and submit responsive tenders. Unless already provided for in the notice of intended procurement, such documentation shall include a complete description of:
 - (a) the procurement, including the nature and the quantity of the goods or services to be procured or, where the quantity is not known, the estimated quantity and any requirements to be fulfilled, including any technical specifications, conformity assessment certification, plans, drawings or instructional materials;
 - (b) any conditions for participation of suppliers, including a list of information and documents that suppliers are required to submit in connection with the conditions for participation;
 - (c) all evaluation criteria the entity will apply in the awarding of the contract, and, except where price is the sole criterion, the relative importance of such criteria;

kurransen med den begrunnelse at oppdragsgiveren ikke har tilstrekkelig tid til å behandle forespørselen, med mindre oppdragsgiveren i unntakstilfeller, på grunn av anskaffelsens kompleksitet, ikke er i stand til å fullføre behandlingen av forespørselen innenfor fristen som er satt for å inngi tilbud.

Artikkel 11.17

Informasjon om oppdragsgivers avgjørelser

1. En oppdragsgiver skal omgående underrette alle leverandører som har sendt inn en forespørsel om å få delta i en anskaffelse eller søkt om å bli oppført på en fast liste, om utfallet av forespørselen eller søknaden.
2. Når en oppdragsgiver avslår en leverandørs forespørsel om å delta i en anskaffelse eller søknad om å bli oppført på en fast liste, ikke lenger anser at en leverandør er kvalifisert, eller fjerner en leverandør fra en fast liste, skal oppdragsgiveren umiddelbart underrette leverandøren om dette og, på anmodning fra leverandøren, omgående gi vedkommende en skriftlig begrunnelse for avgjørelsen.

Artikkel 11.18

Konkurransesgrunnlag

1. En oppdragsgiver skal sørge for at leverandører får tilgang til konkurransegrunnlaget som inneholder alle opplysninger som er nødvendige for at leverandører skal kunne utarbeide og inngi tilbud. Med mindre dette allerede er tatt inn i kunngjøringen av konkurransen, skal dokumentasjonen inneholde en fullstendig beskrivelse av
 - a) anskaffelsen, herunder arten og mengden av varene eller tjenestene som skal anskaffes, eller, når mengden ikke er kjent, forventet mengde og alle krav som skal oppfylles, herunder tekniske spesifikasjoner, samsvarssertifisering, planer, tegninger eller instruksjonsmateriale,
 - b) alle vilkår for at leverandører skal kunne delta, herunder en liste over opplysninger og dokumenter som leverandører skal framlegge i forbindelse med vilkårene for deltakelse,
 - c) alle tildelingskriterier oppdragsgiveren vil anvende ved tildeling av kontrakten, og, med unntak av tilfeller der pris er eneste kriterium, vekten av disse kriteriene,

- (d) where the procuring entity will conduct the procurement by electronic means, any authentication and encryption requirements or other requirements related to the submission of information by electronic means;
 - (e) where the procuring entity will hold an electronic auction, the rules, including identification of the elements of the tender related to the evaluation criteria on which the auction will be conducted;
 - (f) where there will be a public opening of tenders, the date, time and place for the opening and, where appropriate, the persons authorised to be present;
 - (g) any other terms or conditions, including terms of payment and any limitation on the means by which tenders may be submitted, such as whether on paper or by electronic means; and
 - (h) any dates for the delivery of goods or the supply of services.
2. In establishing, in the tender documentation, any delivery date for the goods or services being procured, a procuring entity shall take into account such factors as the complexity of the procurement, the extent of subcontracting anticipated and the realistic time required for production, de-stocking and transport of goods from the point of supply or for supply of services.
 3. The evaluation criteria set out in the notice of intended procurement or tender documentation may include, among others, price and other cost factors, quality, technical merit, environmental characteristics and terms of delivery.
 4. Where contracting entities do not offer free direct access to the entire tender documents and any supporting documents by electronic means, entities shall make promptly available the tender documentation at the request of any interested supplier of the State Parties. The procuring entities shall also promptly make available any relevant information requested by any interested or participating supplier, provided that such information does not give that supplier an advantage over other suppliers, and that the request was presented within the corresponding time limits.
 5. Procuring entities may require bidders to provide guarantees for maintaining the offer, and the successful bidder to provide a guarantee for the execution of the contract.
- d) når oppdragsgiveren skal foreta anskaffelsen elektronisk, eventuelle krav til verifisering og kryptering eller andre krav knyttet til elektronisk innsending av opplysninger,
 - e) når oppdragsgiveren skal avholde elektronisk auksjon, reglene som gjelder for auksjonen, herunder angivelse av elementene i tilbudet knyttet til tildelingskriteriene,
 - f) når det skal avholdes offentlig tilbudsåpning, dato, tidspunkt og sted for åpningen og eventuelt hvem som har adgang til å være til stede,
 - g) alle øvrige vilkår eller betingelser, herunder betalingsbetingelser og eventuelle begrensninger med hensyn til hvordan tilbud kan inngis, for eksempel på papir eller elektronisk, og
 - h) alle datoer for levering av varer eller yting av tjenester.
2. Når oppdragsgiveren fastsetter, i konkurransegrunnlaget, dato for levering av varene eller yting av tjenestene som skal anskaffes, skal den ta i betraktning blant annet hvor kompleks anskaffelsen er, det forventede antall underleverandører og hvor lang tid det reelt sett kreves for å framstille varene, ta dem ut av lageret og transportere dem fra utkjøringsstedet eller for å yte tjenestene.
 3. Tildelingskriteriene i kunngjøringen av konkurransen eller konkurransegrunnlaget kan blant annet omfatte pris og andre kostnadsfaktorer, kvalitet, teknisk verdi, miljøegenskaper og leveringsbetingelser.
 4. Når oppdragsgivere ikke tilbyr kostnadsfri direkte tilgang til hele konkurransegrunnlaget og eventuelle underlag ved hjelp av elektroniske midler, skal oppdragsgiverne omgående gjøre konkurransegrunnlaget tilgjengelig på anmodning fra enhver interessert leverandør hjemmehørende i en av statspartene. Oppdragsgiverne skal dessuten omgående gjøre tilgjengelig relevante opplysninger som anmodes av enhver interessert eller deltakende leverandør, forutsatt at opplysningene ikke gir denne leverandøren en fordel framfor andre leverandører, og at anmodningen ble lagt fram innen de tilsvarende fristene.
 5. Oppdragsgivere kan kreve at anbydere stiller garantier for opprettholdelse av tilbudet, og at anbudsvinneren stiller en garanti for gjennomføring av kontrakten.

*Article 11.19***Technical Specifications**

1. A procuring entity shall not prepare, adopt or apply any technical specification nor prescribe any conformity assessment procedure with the purpose or the effect of limiting competition, creating unnecessary obstacles to trade between the State Parties or discriminating between suppliers.
2. In prescribing the technical specifications for the goods or services being procured, a procuring entity shall, where appropriate:
 - (a) set out the technical specification in terms of performance and functional requirements, rather than design or descriptive characteristics; and
 - (b) base the technical specification on international standards, where such exist or otherwise, on national technical regulations, recognised national standards or building codes.
3. Where design or descriptive characteristics are used in the technical specifications, a procuring entity should indicate, where appropriate, that it will consider tenders of equivalent goods or services that demonstrably fulfil the requirements of the procurement by including words such as “or equivalent” in the tender documentation.
4. A procuring entity shall not prescribe any technical specifications that require or refer to a particular trademark or trade name, patent, copyright, design or type, specific origin, producer or supplier, unless there is no other sufficiently precise or intelligible way of describing the procurement requirements and provided that, in such cases, the entity includes words such as “or equivalent” in the tender documentation.
5. A procuring entity shall not seek or accept, in a manner that would have the effect of precluding competition, advice that may be used in the preparation or adoption of any technical specification for a specific procurement from a person that may have a commercial interest in the procurement.
6. For greater certainty, a State Party, including its procuring entities, may, in accordance with this Article, prepare, adopt or apply technical specifications to promote the conservation of natural resources or protect the environment.

*Artikkel 11.19***Tekniske spesifikasjoner**

1. En oppdragsgiver skal ikke utarbeide, fastsette eller anvende en teknisk spesifikasjon eller fastsette en samsvarsvurderingsprosedyre som har som formål eller virkning å begrense konkurranse, skape unødige hindringer for handelen mellom statspartene eller forskjellsbehandle leverandører.
2. Ved fastsettelse av de tekniske spesifikasjonene for varene eller tjenestene som skal anskaffes, skal en oppdragsgiver, der det er aktuelt,
 - a) angi den tekniske spesifikasjonen i form av ytelses- og funksjonskrav i stedet for utforming eller beskrivende egenskaper, og
 - b) basere den tekniske spesifikasjonen på internasjonale standarder, når slike finnes, og ellers på nasjonale tekniske forskrifter, anerkjente nasjonale standarder eller byggeforskrifter.
3. Når utforming eller beskrivende egenskaper er brukt i tekniske spesifikasjoner, bør oppdragsgiveren angi, der det er aktuelt, at den vil godta tilbud på tilsvarende varer eller tjenester som åpenbart oppfyller kravene i konkurransen, ved å ta med uttrykk som «eller tilsvarende» i konkurransegrunnlaget.
4. Oppdragsgivere skal ikke fastsette tekniske spesifikasjoner som krever eller viser til et bestemt varemerke eller handelsnavn, patent, enerett, utforming eller type, særskilt opprinnelse, produsent eller leverandør, med mindre det ikke finnes noen annen tilstrekkelig presis eller forståelig måte å beskrive anskaffelseskravene på, og forutsatt at oppdragsgiverne i slike tilfeller tar med uttrykk som «eller tilsvarende» i konkurransegrunnlaget.
5. Oppdragsgiveren skal ikke på en slik måte at det ville hindre konkurransen, søke eller motta råd som kan bli brukt ved utarbeiding eller fastsettelse av en teknisk spesifikasjon for en bestemt anskaffelse, fra en person som kan ha forretningsmessig interesse i anskaffelsen.
6. Det presiseres at en statspart, herunder dens oppdragsgivere, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkelen kan utarbeide, fastsette eller anvende tekniske spesifikasjoner for å fremme bevaring av naturressurser eller verne miljøet.

*Article 11.20***Modifications of the Tender Documentation and Technical Specifications**

1. Where, prior to the opening of tenders, a procuring entity modifies the criteria or requirements set out in a notice or tender documentation provided to participating suppliers, or amends or reissues a notice or tender documentation, it shall transmit in writing all such modifications or amended or re-issued notice or tender documentation:
 - (a) to all suppliers that are participating at the time of the modification, amendment or re-issuance, if known, and in all other cases, in the same manner as the original information was made available; and
 - (b) in adequate time to allow such suppliers to modify and re-submit amended tenders, as appropriate.
2. A procuring entity may modify the criteria or requirements set out in a notice or tender documentation between the opening of tenders and the award of a contract, provided that such modification is in accordance with the State Party's domestic laws and regulations. In this case, a procuring entity shall not make substantial modifications to the criteria or requirements set out in the notice or tender documentation, and shall transmit in writing all such modifications in the same manner prescribed by paragraph 1.

*Article 11.21***Time Periods**

1. A procuring entity shall, consistent with its own reasonable needs, provide suppliers sufficient time to prepare and submit requests for participation and responsive tenders, taking into account such factors as the nature and complexity of the procurement, the extent of subcontracting anticipated, the time for transmitting tenders from foreign as well as domestic points, where electronic means are not used.
2. Each State Party shall apply time-periods in accordance with Appendix 8 to Annex XVIII (Government Procurement). Such time periods, including any extension, shall be the same for all interested or participating suppliers.

*Artikkel 11.20***Endringer i konkurransegrunnlag og tekniske spesifikasjoner**

1. Når en oppdragsgiver, før anbudsåpning, modifiserer kriteriene eller spesifikasjonene fastsatt i en kunngjøring eller et konkurransegrunnlag som deltakende leverandører har mottatt, eller endrer eller offentliggjør på nytt en kunngjøring eller konkurransegrunnlaget, skal oppdragsgiveren i skriftlig form sende alle slike modifiseringer eller kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget som er endret eller offentliggjort på nytt,
 - a) til alle leverandører som deltar på det tidspunktet opplysningene modifiseres, endres eller offentliggjøres på nytt, dersom leverandørene er kjent for oppdragsgiveren, og i alle øvrige tilfeller gjøre opplysningene tilgjengelige på samme måte som for de opprinnelige opplysningene, og
 - b) i tilstrekkelig god tid til at leverandørene kan foreta tilpasninger og inngi endrede tilbud etter behov.
2. En oppdragsgiver kan endre kriteriene eller kravene angitt i en kunngjøring eller et konkurransegrunnlag mellom anbudsåpning og kontraktstildeling, forutsatt at en slik endring er i samsvar med statspartens nasjonale lover og forskrifter. I dette tilfellet skal en oppdragsgiver ikke foreta vesentlige endringer i kriteriene eller kravene som er angitt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget, og skal sende alle slike endringer i skriftlig form på samme måte som foreskrevet i nr. 1.

*Artikkel 11.21***Frister**

1. En oppdragsgiver skal, i samsvar med sine egne rimelige behov, gi leverandørene tilstrekkelig tid til å utarbeide og sende inn søknad om deltakelse og inngi tilbud, idet det tas hensyn til blant annet hva slags anskaffelse det er snakk om, og hvor kompleks den er, forventet antall underleverandører, og hvor mye tid som trengs for å sende tilbud ikke-elektronisk fra utenlandske og innenlandske avsendersteder der elektroniske midler ikke benyttes.
2. Hver statspart skal anvende frister som i samsvar med tillegg 8 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser). Disse fristene, herunder eventuelle forlengelser, skal være like for alle interesserte eller deltakende leverandører.

*Article 11.22***Limited Tendering**

1. Provided that it does not use this provision for the purpose of avoiding competition among suppliers or in a manner that discriminates against suppliers of another State Party or protects domestic suppliers, a procuring entity of a State Party may use limited tendering, and, in accordance with the domestic laws and regulations of that State Party, may choose not to apply Articles 11.12 (Notices), 11.13 (Conditions for Participation), 11.14 (Registration Systems and Qualification Procedures), 11.15 (Selective Tendering), 11.16 (Multi-Use Lists), 11.17 (Information on Procuring Entity Decisions), 11.18 (Tender Documentation), 11.21 (Time Periods), 11.23 (Electronic Auctions), 11.24 (Negotiations), 11.25 (Treatment of Tenders) and 11.26 (Awarding of Contracts) only under the following circumstances:

- (a) provided that the requirements of the tender documentation are not substantially modified, where:
 - (i) no tenders were submitted, or no supplier requested participation;
 - (ii) no tenders that conform to the essential requirements of the tender documentation were submitted;
 - (iii) no suppliers satisfied the conditions for participation; or
 - (iv) the tenders submitted have been collusive;
- (b) where the goods or services can be supplied only by a particular supplier and no reasonable alternative or substitute goods or services exist for any of the following reasons:
 - (i) the requirement is for a work of art;
 - (ii) the protection of patents, copyrights or other exclusive rights; or
 - (iii) due to an absence of competition for technical reasons;
- (c) for additional deliveries by the original supplier of goods and services that were not included in the initial procurement, where a change of supplier for such additional goods and services:
 - (i) cannot be made for economic or technical reasons, such as requirements of interchangeability or interoperability

*Artikkel 11.22***Konkurranse uten forutgående kunngjøring**

1. Forutsatt at en oppdragsgiver ikke bruker denne bestemmelsen til å unngå konkurranse mellom leverandører eller på en måte som forskjellsbehandler leverandører fra en annen statspart eller beskytter innenlandske leverandører, kan en statsparts oppdragsgiver anvende konkurranse uten forutgående kunngjøring og, i samsvar med vedkommende statsparts nasjonale lover og forskrifter, velge å ikke anvende artikkel 11.12 (Kunngjøring), artikkel 11.13 (Vilkår for deltakelse), artikkel 11.14 (Registreringsordninger og kvalifikasjonsprosedyrer), artikkel 11.15 (Begrenset anbudskonkurranse), artikkel 11.16 (Faste lister), artikkel 11.17 (Informasjon om oppdragsgivers avgjørelser), artikkel 11.18 (Konkurransegrunnlag), artikkel 11.21 (Frister), artikkel 11.23 (Elektroniske auksjoner), artikkel 11.24 (Forhandlinger), artikkel 11.25 (Behandling av tilbud) og artikkel 11.26 (Tildeling av kontrakter) bare under følgende omstendigheter:

- a) forutsatt at kravene i konkurransegrunnlaget ikke endres vesentlig, når
 - i) ingen tilbud er innkommet eller ingen leverandør har søkt om å få delta,
 - ii) ingen innkomne tilbud oppfyller de vesentlige kravene i konkurransegrunnlaget,
 - iii) ingen leverandører oppfyller kravene for å delta, eller
 - iv) tilbudene som er innkommet, er avtalt ved ulovlig anbudssamarbeid,
- b) når varene eller tjenestene kan leveres bare av én bestemt leverandør og det ikke finnes noe rimelig alternativ eller noen rimelige erstatningsvarer eller -tjenester av en av følgende grunner:
 - i) behovet gjelder et kunstverk,
 - ii) vern av patenter, opphavsrett eller andre eneretter, eller
 - iii) mangel på konkurranse av tekniske grunner,
- c) for tilleggsleveranser fra den opprinnelige leverandøren av varer eller tjenester som ikke var omfattet av den opprinnelige anskaffelsen, når et skifte av leverandør av disse tilleggsvarerne eller -tjenestene
 - i) ikke lar seg gjennomføre av økonomiske eller tekniske årsaker, som krav til utskiftbarhet eller samvirkningsevne

with existing equipment, software, services or installations procured under the initial procurement; and

- (ii) would cause significant inconvenience or substantial duplication of costs to the procuring entity;
 - (d) insofar as is strictly necessary where, for reasons of extreme urgency brought about by events unforeseeable by the procuring entity, the goods or services could not be obtained in time using an open or selective tendering procedure;
 - (e) for goods purchased on a commodity market;
 - (f) where a procuring entity procures a prototype or a first good or service that is developed at its request in the course of, and for, a particular contract for research, experiment, study or original development. Original development of a first good or service may include limited production or supply in order to incorporate the results of field testing and to demonstrate that the good or service is suitable for production or supply in quantity to acceptable quality standards, but does not include quantity production or supply to establish commercial viability or to recover research and development costs. When such contracts have been completed subsequent procurements of the developed goods or services shall be subject to this Chapter.
 - (g) for purchases made under exceptionally advantageous conditions that only arise in the very short term in the case of unusual disposals such as those arising from liquidation, receivership or bankruptcy, but not for routine purchases from regular suppliers; or
 - (h) where a contract is awarded to a winner of a design contest provided that:
 - (i) the contest has been organised in a manner that is consistent with the principles of this Chapter, in particular relating to the publication of a notice of intended procurement; and
 - (ii) the participants are judged by an independent jury with a view to a design contract being awarded to a winner.
2. A procuring entity shall prepare a report in writing, or maintain records, on each contract awarded according to paragraph 1. The report or the records shall include the name of the

med eksisterende utstyr, programvare, tjenester eller installasjoner innkjøpt innenfor rammen av den opprinnelige anskaffelsen, og

- ii) ville forårsake betydelig ulempe eller betydelige merkostnader for oppdragsgiveren,
 - d) i den grad det er absolutt nødvendig, når varene eller tjenestene ikke kan skaffes i tide ved bruk av åpen eller begrenset anbudskonkurranse på grunn av stor tidsnød forårsaket av begivenheter oppdragsgiveren ikke har kunnet forutse,
 - e) for varer kjøpt på en varebørs,
 - f) når oppdragsgiveren anskaffer en prototype eller en første vare eller tjeneste som er utviklet på oppdragsgiverens anmodning i løpet av og for en bestemt kontrakt om forskning, forsøksvirksomhet, undersøkelser eller nyutvikling. Nyutvikling av en første vare eller tjeneste kan omfatte begrenset produksjon eller levering for å innarbeide resultatene fra testing på stedet og for å vise at varen eller tjenesten egner seg til produksjon eller leveranse i større mengder med en akseptabel kvalitetsstandard, men omfatter ikke produksjon eller leveranse i større mengder for å sikre lønnsomhet eller inntjening av kostnadene til forskning og utvikling. Når slike kontrakter er fullført, skal etterfølgende anskaffelser av de utviklede varene eller tjenestene være underlagt dette kapitlet.
 - g) for kjøp av varer gjort på særlig gunstige vilkår som bare opptrer på svært kort sikt ved uvanlige avhendelser, som avhendelser i forbindelse med opphør, i regi av bostyrer eller konkurs, men ikke for rutinekjøp fra ordinære leverandører, eller
 - h) når en kontrakt tildeles en vinner av en prosjektkonkurranse, forutsatt at
 - i) konkurransen har vært arrangert på en måte som er i samsvar med prinsippene i dette kapitlet, særlig om å offentliggjøre en kunngjøring av konkurransen, og
 - ii) deltakerne vurderes av en uavhengig jury med sikte på å tildele vinneren en prosjektkontrakt.
2. Oppdragsgiveren skal utarbeide en skriftlig rapport om, eller føre journal over, hver kontrakt som tildeles i henhold til nr. 1. Rapporten eller journalen skal inneholde oppdragsgivers

procuring entity, the value and kind of goods or services procured and a statement indicating the circumstances and conditions described in paragraph 1 that justified the use of limited tendering.

Article 11.23

Electronic Auctions

Where a procuring entity intends to conduct a covered procurement using an electronic auction, the entity shall provide each participant, before commencing the electronic auction, with:

- (a) the automatic evaluation method, including the mathematical formula, that is based on the evaluation criteria set out in the tender documentation and that will be used in the automatic ranking or re-ranking during the auction;
- (b) the results of any initial evaluation of the elements of its tender where the contract is to be awarded on the basis of the most advantageous tender; and
- (c) any other relevant information relating to the conduct of the auction.

Article 11.24

Negotiations

1. If a State Party provides for its procuring entities to conduct procurement through negotiations, procuring entities may do so in the following cases:
 - (a) where the entity has indicated such intent in the notice of intended procurement pursuant to Article 11.12 (Notices); or
 - (b) where it appears from the evaluation that no tender is obviously the most advantageous in terms of the specific evaluation criteria set out in the notice of intended procurement or tender documentation.
2. A procuring entity shall:
 - (a) ensure that any elimination of suppliers participating in negotiations is carried out in accordance with the evaluation criteria set out in the notice of intended procurement or tender documentation; and
 - (b) where negotiations are concluded, provide a common deadline for the remaining participating suppliers to submit any new or revised tenders.

navn, verdi og type av varer eller tjenester som anskaffes, samt en erklæring om omstendighetene og vilkårene nevnt i nr. 1 som har rettferdiggjort bruk av konkurranse uten forutgående kunngjøring.

Artikkel 11.23

Elektroniske auksjoner

Når en oppdragsgiver har til hensikt å foreta en dekket anskaffelse ved å avholde elektronisk auksjon, skal oppdragsgiveren, før den elektroniske auksjonen igangsettes, gi hver deltaker

- a) opplysninger om metoden for automatisk evaluering, herunder den matematiske formelen, som skal være basert på tildelingskriteriene fastsatt i konkurransegrunnlaget, og som skal anvendes til å bestemme automatisk rangering eller omrangering i løpet av auksjonen,
- b) opplysninger om utfallet av en eventuell innledende evaluering av elementene i deltakerens tilbud når kontrakten skal tildeles på grunnlag av det mest fordelaktige tilbudet, og
- c) eventuelle andre relevante opplysninger i forbindelse med avholdelsen av auksjonen.

Artikkel 11.24

Forhandlinger

1. Dersom en statspart fastsetter at dens oppdragsgivere kan gjennomføre anskaffelser gjennom forhandlinger, kan oppdragsgiverne gjøre dette i følgende tilfeller:
 - a) når oppdragsgiveren har angitt en slik intensjon i kunngjøringen av konkurransen som kreves i henhold til artikkel 11.12 (Kunngjøringer), eller
 - b) når det av evalueringen framgår at ingen tilbud åpenbart er det mest fordelaktige målt mot de konkrete tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen av konkurransen eller konkurransegrunnlaget.
2. En oppdragsgiver skal
 - a) sikre at enhver reduksjon av antall leverandører som deltar i forhandlingene, skjer i samsvar med tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringen av konkurransen eller konkurransegrunnlaget, og
 - b) når forhandlingene er sluttført, angi en felles frist for gjenværende deltakende leverandører til å inngi nytt eller revidert tilbud.

*Article 11.25***Treatment of Tenders**

1. A procuring entity shall receive, open and treat all tenders under procedures that guarantee the fairness and impartiality of the procurement process and the confidentiality of tenders.
2. A procuring entity of a State Party, in accordance with the domestic laws and regulations of that State Party, shall not penalise any supplier whose tender is received after the time specified for receiving tenders if the delay is due solely to mishandling on the part of the procuring entity.
3. Where a procuring entity provides suppliers with an opportunity to correct errors between the opening of tenders and the awarding of the contract, the entity shall provide all participating suppliers with the same opportunity, provided that the correction of the error does not substantially alter the submitted tender, nor affect the principles of transparency and fair competition between suppliers.

*Article 11.26***Awarding of Contracts**

1. To be considered for award, a tender shall be submitted in writing and shall, at the time of opening, comply with the essential requirements set out in the notices and tender documentation and be from a supplier that satisfies the conditions for participation.
2. Unless a procuring entity determines that it is not in the public interest to award a contract, the entity shall award the contract to the supplier that it has determined to be capable of fulfilling the terms of the contract and that, based solely on the evaluation criteria specified in the notices and tender documentation, has submitted:
 - (a) the most advantageous tender; or
 - (b) where price is the sole criterion, the lowest price.
3. Where a procuring entity receives a tender with a price that is abnormally lower than the prices in other tenders submitted, it may verify with the supplier that it satisfies the conditions for participation and is capable of fulfilling the terms of the contract.
4. A procuring entity shall not use option clauses, cancel a procurement or modify awarded contracts in a manner that circumvents the obligations under this Chapter.

*Artikkel 11.25***Behandling av tilbud**

1. En oppdragsgiver skal motta, åpne og behandle alle tilbud i henhold til prosedyrer som sikrer at anskaffelsesprosessen er rettfærdig og upartisk, og at tilbudene behandles fortløpende.
2. En oppdragsgiver i en statspart, i samsvar med vedkommende statsparts nasjonale lover og forskrifter, skal ikke straffe en leverandør dersom dens tilbud mottas etter den angitte fristen for å inngi tilbud, dersom forsinkelsen utelukkende skyldes feil fra oppdragsgivers side.
3. Når en oppdragsgiver gir leverandører mulighet til å rette feil mellom anbudsåpning og kontraktstildeling, skal oppdragsgiveren gi alle deltagende leverandører samme mulighet, forutsatt at rettingen av feilen ikke endrer det innleverte tilbudet vesentlig eller påvirker prinsippene om åpenhet og rettfærdig konkurranse mellom leverandørene.

*Artikkel 11.26***Tildeling av kontrakter**

1. For at et tilbud skal komme i betraktning ved tildelingen, skal det foreligge skriftlig og ved åpningen oppfylle de vesentlige krav som er fastsatt i kunngjøringene og konkurransegrunnlaget, og komme fra en leverandør som oppfyller alle vilkår for å delta.
2. Med mindre oppdragsgiveren beslutter at det ikke er i offentlighetens interesse å tildele en kontrakt, skal oppdragsgiveren tildele kontrakten til den leverandøren som den har funnet er i stand til å oppfylle vilkårene i kontrakten, og som, basert utelukkende på tildelingskriteriene fastsatt i kunngjøringene og konkurransegrunnlaget, har inngitt
 - a) det mest fordelaktige tilbudet, eller
 - b) når pris er det eneste kriteriet, laveste pris.
3. Når oppdragsgiveren mottar et tilbud med en pris som er påfallende lavere enn prisene i de øvrige tilbudene som er innkommet, kan oppdragsgiveren verifisere med leverandøren at han oppfyller vilkårene for å delta og er i stand til å oppfylle vilkårene i kontrakten.
4. En oppdragsgiver skal ikke bruke opsjoner, avlyse en anskaffelse eller endre tildelte kontrakter på en måte som omgår forpliktelsene etter dette kapittelet.

5. The State Parties may provide that if, for reasons imputable to the supplier to which the contract has been awarded, the contract is not concluded within a reasonable time, or the supplier does not fulfil the required guarantee for the execution of the contract or does not comply with the contract terms, the contract may be awarded to the next tenderer and so forth.

Article 11.27

Transparency of Procurement Information

1. A procuring entity shall promptly inform participating suppliers of its contract award decisions and, upon request, shall do so in writing.
2. Subject to Article 11.28 (Disclosure of Information), a procuring entity shall, upon request, provide an unsuccessful supplier with an explanation of the reasons why the entity did not select its tender and the relative advantages of the successful supplier's tender.
3. After the award of a contract covered by this Chapter, a procuring entity shall, as soon as possible, according to the time limits established in each State Party's domestic laws and regulations, and no later than 72 days from the award of the contract, publish in a paper or electronic medium listed in Appendix 7 of Annex XVIII (Government Procurement), a notice that includes at least the following information about the contract:
 - (a) a description of the goods or services procured;
 - (b) the name and address of the procuring entity;
 - (c) the name and, if applicable, the address of the successful supplier;
 - (d) the value of the successful tender or the highest and lowest offers taken into account in the award of the contract;
 - (e) the date of award; and
 - (f) the type of procurement procedure used, and in cases where limited tendering was used pursuant to Article 11.22 (Limited Tendering), a description of the circumstances justifying the use of limited tendering.
4. Where the entity publishes the notice referred to in paragraph 3 only in an electronic medium, the information shall remain readily accessible for a reasonable period of time.

5. Statspartene kan fastsette at dersom kontrakten ikke inngås innen rimelig tid av grunner som kan tilskrives leverandøren som har fått tildelt kontrakten, eller dersom leverandøren ikke oppfyller den nødvendige garantien for gjennomføringen av kontrakten eller ikke overholder kontraktsvilkårene, kan kontrakten tildeles neste anbyder og så videre.

Artikkel 11.27

Åpenhet om opplysninger om anskaffelser

1. En oppdragsgiver skal omgående underrette deltakende leverandører om avgjørelser om kontraktstildeling og skal på anmodning gjøre dette i skriftlig form.
2. Med forbehold for artikkel 11.28 (Utlevering av opplysninger) skal oppdragsgiveren på anmodning gi en ikke-foretrukket leverandør en redegjørelse for grunnene til at vedkommende leverandørs tilbud ikke er valgt, og for de relative fordelene ved det foretrukne tilbudet.
3. Etter tildelingen av en kontrakt som omfattes av dette kapittelet, skal en oppdragsgiver så snart som mulig, i samsvar med fristene som er fastsatt i hver statsparts nasjonale lover og forskrifter, og senest 72 dager etter tildelingen av kontrakten, offentliggjøre i et papirbasert eller elektronisk medium som er oppført i tillegg 7 til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), en kunngjøring som minst inneholder følgende opplysninger om kontrakten:
 - a) beskrivelse av vare- eller tjenesteanskaffelsen,
 - b) oppdragsgiverens navn og adresse,
 - c) navn og adresse til leverandøren som har fått kontrakten,
 - d) verdien av det foretrukne tilbudet eller det høyeste og laveste tilbudet som ble tatt i betraktning ved tildeling av kontrakten,
 - e) dato for tildeling av kontrakten, og
 - f) anskaffelsesprosedyren som er brukt, og, i tilfeller der det er brukt konkurranse uten forutgående kunngjøring i henhold til artikkel 11.22 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring), en beskrivelse av de omstendighetene som berettiger bruken av denne prosedyren.
4. Når oppdragsgiveren offentliggjør kunngjøringen nevnt i nr. 3 bare i et elektronisk medium, skal informasjonen være lett tilgjengelig i et rimelig tidsrom.

5. Each procuring entity shall, for a period of at least three years from the date it awards a contract, maintain the documentation and reports or records of tendering procedures and contract awards relating to covered procurement, including the reports or records provided for in Article 11.22 (Limited Tendering) and data that demonstrates how covered procurement by electronic means has been conducted.

Article 11.28

Disclosure of Information

1. Upon request of another State Party, a State Party shall promptly provide any information necessary to determine whether a procurement was conducted fairly, impartially and in accordance with this Chapter, including information on the characteristics and relative advantages of the successful tender.
2. In cases where the release of such information would prejudice competition in future tenders, the State Party that receives the information shall not disclose it to any supplier, except after consulting with, and obtaining the agreement of, the State Party that provided the information.
3. Notwithstanding any other provision of this Chapter, a State Party, including its procuring entities, shall not provide information to a supplier that might prejudice fair competition between suppliers.
4. Nothing in this Chapter shall be construed to require a State Party, including its procuring entities, authorities and review bodies, to disclose confidential information where disclosure:
 - (a) would impede law enforcement;
 - (b) might prejudice fair competition between suppliers;
 - (c) would prejudice the legitimate commercial interests of particular persons, including the protection of intellectual property; or
 - (d) would otherwise be contrary to the public interest.

Article 11.29

Domestic Review Procedures for Supplier Challenges

1. Each State Party shall provide a timely, effective, transparent and non-discriminatory administrative or judicial review procedure accord-

5. Hver oppdragsgiver skal oppbevare i minst tre år etter at en kontrakt er tildelt, dokumentasjonen og rapportene eller journalene om anskaffelsesprosedyrer og kontraktstildelinger for en dekket anskaffelse, herunder rapportene eller journalene omhandlet i artikkel 11.22 (Konkurranse uten forutgående kunngjøring), og data som viser hvordan en dekket anskaffelse som er foretatt elektronisk, er gjennomført.

Artikkel 11.28

Utlevering av opplysninger

1. En statspart skal på anmodning fra en annen statspart omgående formidle de opplysningene som er nødvendige for å avgjøre om en anskaffelse er foretatt på en rettferdig og upartisk måte og i samsvar med bestemmelsene i dette kapittelet, herunder informasjon om egenskaper og relative fordeler ved det foretrukne tilbudet.
2. I tilfeller der formidling av opplysningene vil være til skade for konkurransen ved framtidige konkurranser, skal statsparten som mottar opplysningene, ikke videreformidle dem til noen leverandør før den har rådført seg med og fått samtykke fra statsparten som formidlet opplysningene.
3. Uten hensyn til de øvrige bestemmelsene i dette kapittelet skal en statspart, herunder dens oppdragsgivere, ikke gi en leverandør opplysninger som kan være til skade for en rettferdig konkurranse mellom leverandørene.
4. Ingen bestemmelse i dette kapittelet skal tolkes slik at en statspart, herunder dens oppdragsgivere, myndigheter og klageinstanser, pålegges å utlevere fortrolige opplysninger når utlevering vil
 - a) hindre rettshåndhevingen,
 - b) kunne være til skade for en rettferdig konkurranse mellom leverandørene,
 - c) være til skade for bestemte personers legitime forretningsinteresser, herunder immaterialrettslig vern, eller
 - d) på annen måte stride mot offentlighetens interesser.

Artikkel 11.29

Nasjonale prosedyrer for prøving av klager

1. Hver statspart skal innføre en rask og effektiv administrativ eller rettslig prosedyre som sikrer ikke-diskriminering og gjennomsiktighet, i

ing to the due process principle through which a supplier may challenge:

- (a) breaches of this Chapter; or
 - (b) breaches of a State Party's measures implementing this Chapter, where the supplier does not have a right to challenge directly a breach of this Chapter under the domestic laws and regulations of a State Party, arising in the context of a covered procurement, in which the supplier has, or has had, an interest. The procedural rules for all challenges shall be in writing and made generally available.
2. In the event of a complaint by a supplier arising in the context of covered procurement in which the supplier has, or has had, an interest, that there has been a breach as referred to in paragraph 1, the State Party of the procuring entity may encourage that entity and the supplier to seek resolution of the complaint through consultations.
 3. Each supplier shall be allowed a sufficient period of time to prepare and submit a challenge, which in no case shall be less than ten days from the date the basis of the challenge became known or reasonably should have become known to the supplier.
 4. Each State Party shall establish or designate at least one impartial administrative or judicial authority that is independent of its procuring entities to receive and review a challenge by a supplier arising in the context of a covered procurement.
 5. Where a body other than an authority referred to in paragraph 4 initially reviews a challenge, the State Party shall ensure that the supplier may appeal the initial decision to an impartial administrative or judicial authority that is independent of the procuring entity whose procurement is the subject of the challenge.
 6. Each State Party shall ensure that a review body that is not a court shall either have its decisions subject to judicial review or have procedures that provide that:
 - (a) the procuring entity shall respond in writing to the challenge and disclose all relevant documents to the review body;
 - (b) the participants to the proceedings (hereinafter referred to as "participants") shall have the right to be heard prior to a decision of the review body being made on the challenge;
 - (c) the participants shall have the right to be represented and accompanied;

samsvar med prinsippet om en rettførdig rettergang, og som gjør det mulig for en leverandør å klage på

- (a) brudd på dette kapitlet, eller
 - (b) brudd på en statsparts tiltak som gjennomfører dette kapitlet, når leverandøren i henhold til en statsparts nasjonale lover og forskrifter ikke har rett til å klage direkte på brudd på dette kapitlet,
- i forbindelse med en dekket anskaffelse som leverandøren har eller har hatt interesse i. Saksbehandlingsreglene for alle klager skal foreligge i skriftlig form og gjøres allment tilgjengelige.
2. Dersom en leverandør klager på brudd som nevnt i nr. 1 i forbindelse med en dekket anskaffelse som leverandøren har eller har hatt interesse i, kan statsparten til oppdragsgiveren oppfordre oppdragsgiveren og leverandøren til å finne en løsning på klagen gjennom konsultasjoner.
 3. Hver leverandør skal gis tilstrekkelig tid til å forberede og innge klage, som ikke under noen omstendighet skal være kortere enn ti dager regnet fra datoen da grunnlaget for klagen ble kjent, eller rimeligvis burde vært kjent, for leverandøren.
 4. Hver statspart skal etablere eller utpeke minst én upartisk forvaltnings- eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av dens oppdragsgivere, og som skal motta og prøve klager fra leverandører i forbindelse med en dekket anskaffelse.
 5. Når en annen instans enn en myndighet nevnt i nr. 4 behandler en klage i første instans, skal statsparten sikre at avgjørelsen i første instans kan overprøves av en upartisk forvaltnings- eller rettsmyndighet som fungerer uavhengig av den oppdragsgiveren hvis anskaffelse er gjenstand for klagen.
 6. Hver statspart skal sørge for at avgjørelsene til en klageinstans som ikke er en domstol, skal være underkastet en rettslig overprøving, eller at klageinstansen har prosedyrer som fastsetter
 - a) at oppdragsgiveren skal besvare klagen skriftlig og gi klageinstansen innsyn i alle relevante dokumenter,
 - b) at deltakerne i forhandlingene (heretter kalt «deltakerne») skal ha rett til å fremme sine synspunkter før klageinstansen treffer avgjørelse om klagen,
 - c) at deltakerne skal ha rett til å være representert og ledsaget,

- (d) the participants shall have access to all proceedings;
 - (e) the participants shall have the right to request that the proceedings take place in public and that witnesses may be presented; and
 - (f) the review body shall make its decisions or recommendations in a timely fashion in writing, and shall include an explanation of the basis for each decision or recommendation.
7. Each State Party shall adopt or maintain procedures that provide for:
- (a) rapid interim measures to preserve the supplier's opportunity to participate in the procurement. Such interim measures may result in the suspension of the procurement process. The procedures may provide that overriding adverse consequences for the interests concerned, including the public interest, may be taken into account when deciding whether such measures should be applied. Just cause for not acting shall be provided in writing; and
 - (b) where a review body has determined that there has been a breach of this Chapter as referred to in paragraph 1, corrective action or compensation for the loss or damages suffered, which may be limited to either the costs for the preparation of the tender or the costs relating to the challenge, or both.
- d) at deltakerne skal ha adgang til alle forhandlinger,
 - e) at deltakerne skal ha rett til å be om at forhandlingene er offentlige, og at de kan føre vitner, og
 - f) at klageinstansen skal treffe sine avgjørelser eller gi sine anbefalinger skriftlig så snart som mulig, og skal redegjøre for grunnlaget for hver avgjørelse eller anbefaling.
7. Hver statspart skal vedta eller ha prosedyrer
- a) som sørger for raske midlertidige tiltak for å ivareta leverandørens mulighet til å delta i anskaffelsen. Midlertidige tiltak som nevnt kan føre til at anskaffelsesprosessen utsettes. Prosedyrene kan fastsette at det kan tas hensyn til overordnede negative konsekvenser for de berørte interessene, herunder offentlighetens interesser, når det besluttet om slike tiltak bør få anvendelse. Det skal skriftlig gis en vektig grunn for ikke å gripe inn, og
 - b) som, når en klageinstans har fastslått at det har forekommet brudd eller manglende overholdelse som omtalt i nr. 1, sørger for avhjelpende tiltak eller kompensasjon for tap eller skade, som kan begrenses til kostnadene ved å utarbeide tilbudet eller ved å klage, eller begge deler.

*Article 11.30***Modifications and Rectifications to Coverage**

1. A State Party may modify or rectify its Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) in accordance with paragraphs 2 to 10.

Modifications

2. A State Party intending to modify its Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) shall:
 - (a) notify the other State Parties in writing; and
 - (b) include in the notification a proposal for appropriate compensatory adjustments to the other State Parties to maintain a level of coverage comparable to that existing prior to the modification.
3. Notwithstanding subparagraph 2 (b), a State Party does not need to provide compensatory adjustments if the modification covers an

*Artikkel 11.30***Endringer av dekningsomfang**

1. En statspart kan endre eller korrigere sine tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser) i samsvar med nr. 2 til 10.

Endringer

2. En statspart som har til hensikt å endre sine tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), skal
 - a) underrette de andre statspartene skriftlig, og
 - b) i underretningen inkludere et forslag til passende kompensasjon til de andre statspartene for å opprettholde dekningsområdet på et nivå tilsvarende det som fantes forut for endringen.
3. Uten hensyn til nr. 2 bokstav b) trenger en statspart ikke å yte kompensasjon dersom endringen omfatter en enhet som statsparten i

entity over which the State Party has effectively eliminated its control or influence.

4. If a State Party disputes that:

- (a) an adjustment proposed under subparagraph 2 (b) is adequate to maintain a comparable level of mutually agreed coverage; or
- (b) the modification covers an entity over which the State Party has effectively eliminated its control or influence according to paragraph 3,

it shall object in writing within 45 days from the receipt of the notification referred to in subparagraph 2 (a). If no such objection is submitted within 45 days from the receipt of the notification, the State Party shall be deemed to have agreed to the proposed modification. Thereafter, the State Party modifying its Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) shall deposit the modification with the Depositary.

Rectifications

5. The following changes to a State Party's Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) shall be considered a rectification of a purely formal nature, provided that they do not affect the mutually agreed coverage under this Chapter:

- (a) a change in the name of an entity;
- (b) a merger of two or more entities listed in an Appendix; and
- (c) the separation of an entity listed in an Appendix into two or more entities that are all added to the entities listed in the same Appendix.

6. The State Party making such rectification of a purely formal nature shall not be obliged to provide for compensatory adjustments.

7. In the case of proposed rectifications to a State Party's Appendices to Annex XVIII (Government Procurement), the State Party shall notify the other State Parties every two years following the entry into force of this Agreement.

8. A State Party may notify the other State Parties of an objection to a proposed rectification within 45 days from the receipt of the notification. Where a State Party submits an objection, it shall set out the reasons why it believes the proposed rectification is not a change provided for in paragraph 5 and describe the effect of the proposed rectification on the mutually agreed coverage under this Chapter. If no

realiteten ikke lenger har kontroll eller innflytelse over.

4. Dersom en statspart bestrider

- a) at en kompensasjon foreslått i henhold til nr. 2 bokstav b) er tilstrekkelig til å opprettholde det omforente dekningsområdet på et tilsvarende nivå, eller
- b) at endringen omfatter en enhet som statsparten i henhold til nr. 3 i realiteten ikke lenger har kontroll eller innflytelse over,

skal den fremme en skriftlig innsigelse innen 45 dager etter mottak av underretningen nevnt i nr. 2 bokstav a). Dersom ingen slik innsigelse er fremmet innen 45 dager etter mottaket av underretningen, skal statsparten anses å ha samtykket til den foreslåtte endringen. Deretter skal statsparten som endrer sine tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), depone endringen hos depositaren.

Rettelser

5. Følgende endringer i en statsparts tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser) skal anses som en rettelse av rent formell art, forutsatt at de ikke påvirker det omforente dekningsområdet i henhold til dette kapitlet:

- a) endring av en enhets navn,
- b) sammenslåing av to eller flere enheter oppført i et vedlegg, og
- c) oppdeling av en enhet oppført i et vedlegg i to eller flere enheter som alle legges til enhetene som er oppført i samme vedlegg.

6. Statsparten som foretar en slik retting av rent formell art, skal ikke være forpliktet til å yte kompensasjon.

7. Ved foreslåtte rettelser i en statsparts tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser) skal statsparten underrette de andre statspartene hvert annet år etter ikrafttreddelsen av denne avtalen.

8. En statspart kan underrette de andre statspartene om en innsigelse mot en foreslått rettelse innen 45 dager etter mottak av underretningen. Når en statspart fremmer en innsigelse, skal den begrunne hvorfor den mener at den foreslåtte rettelsen ikke er en endring som nevnt i nr. 5, og beskrive virkningen av den foreslåtte rettelsen på det omforente dekningsområdet i henhold til dette kapitlet. Dersom

such objection is submitted in writing within 45 days from the receipt of the notification, the other State Parties shall be deemed to have agreed to the proposed rectification. Thereafter, the State Party rectifying its Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) shall deposit the rectification with the Depositary.

Consultations and Dispute Resolution

9. If another State Party objects to the proposed modification or rectification, or to the proposed compensatory adjustments, the State Parties shall seek to resolve the issue through consultations. If no agreement is found within 60 days from the receipt of the objection, the State Party seeking to modify or rectify its Appendices to Annex XVIII (Government Procurement) may have recourse to Chapter 15 (Dispute Settlement) unless the State Parties concerned agree to extend the deadline.
10. Consultations under paragraph 9 shall be without prejudice to Chapter 15 (Dispute Settlement).

Article 11.31

Further Negotiations

If a State Party offers in the future to a non-Party, in an international agreement, additional benefits with regard to its respective government procurement market access coverage agreed under this Chapter, it shall, upon request of another State Party, enter into negotiations with a view to extending coverage, taking into consideration the needs of the State Parties.

Article 11.32

Work Assignments on Government Procurement

The Joint Committee or, if established in accordance with Chapter 14 (Institutional Provisions), a Sub Committee or a working group, may:

- (a) review the implementation and application of this Chapter and the mutual opening of procurement markets;
- (b) exchange information relating to the government procurement opportunities in each State Party, including exchanges on procurement statistical data;
- (c) discuss the extent and the means of cooperation in government procurement between the

ingen slik innsigelse er fremmet skriftlig innen 45 dager etter mottaket av underretningen, skal de andre statspartene anses å ha samtykket til den foreslåtte rettelsen. Deretter skal statsparten som retter sine tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), deponere rettelsen hos depositaren.

Konsultasjoner og tvisteløsning

9. Dersom en annen statspart har innvendinger mot den foreslåtte endringen eller rettelsen, eller mot den foreslåtte kompensasjonen, skal statspartene søke å løse problemet gjennom konsultasjoner. Dersom det ikke oppnås enighet innen 60 dager etter at innsigelsen er mottatt, kan den statsparten som ønsker å endre eller rette sine tillegg til vedlegg XVIII (Offentlige anskaffelser), benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 15 (Tvisteløsning), med mindre de berørte statspartene blir enige om å forlenge fristen.
10. Konsultasjoner i henhold til nr. 9 skal ikke berøre kapittel 15 (Tvisteløsning).

Artikkel 11.31

Videre forhandlinger

Dersom en statspart i framtiden tilbyr en ikke-part, i en internasjonal avtale, ytterligere fordeler med hensyn til omfanget av adgangen til sitt respektive marked for offentlige anskaffelser som avtalt etter dette kapittelet, skal den på anmodning fra en annen statspart innlede forhandlinger med sikte på å utvide dekningsomfanget, idet det tas hensyn til statspartenes behov.

Artikkel 11.32

Arbeidsoppdrag for offentlige anskaffelser

Den blandede komité eller en underkomité eller en arbeidsgruppe, dersom en slik er opprettet i samsvar med kapittel 14 (Bestemmelser om institusjonene), kan

- a) gjennomgå gjennomføringen og anvendelsen av dette kapittelet og den gjensidige åpningen av markeder for anskaffelser,
- b) utveksle informasjon om mulighetene for offentlige anskaffelser i hver statspart, herunder utveksling av statistikk om anskaffelser,
- c) drøfte omfanget av og virkemidlene for samarbeid om offentlige anskaffelser mellom

State Parties as referred to in Article 11.33 (Cooperation) and;

- (d) consider any other matters that may affect the operation of this Chapter.

Article 11.33

Cooperation

1. The State Parties recognise the importance of cooperation with a view to achieving a better understanding of their respective government procurement systems, as well as a better access to their respective markets, in particular for MSMEs.
2. The State Parties shall endeavour to cooperate to ensure an effective implementation of this Chapter.
3. In particular, cooperation activities may be carried out *inter alia* through:
 - (a) exchange of experience and information in areas of mutual interest, such as best practices, statistical data, expertise and policies;
 - (b) exchange of best practices regarding the use of sustainable procurement practices;
 - (c) promoting networks, seminars and workshops in topics of mutual interest; and
 - (d) sharing of information between the State Parties, with a view to facilitating access to the government procurement markets of the State Parties, in particular for MSMEs, as well as to achieving a better understanding of their respective government procurement systems and statistics.

Article 11.34

Facilitation of Participation of MSMEs

1. The State Parties recognise the important contribution of MSMEs to economic growth and employment and the importance of facilitating their participation in government procurement.
2. If available, a State Party shall, upon request of another State Party, provide information regarding its measures aimed at promoting, encouraging and facilitating the participation of MSMEs in government procurement.
3. With a view to facilitating participation by MSMEs in government procurement, each State Party shall, to the extent possible, and if appropriate:
 - (a) share information related to MSMEs;

statspartene som nevnt i artikkel 11.33 (Samarbeid), og

- d) behandle eventuelle andre spørsmål som kan ha betydning for hvordan dette kapittelet virker.

Artikkel 11.33

Samarbeid

1. Statspartene anerkjenner viktigheten av samarbeid med sikte på å oppnå en bedre forståelse av deres respektive systemer for offentlige anskaffelser, samt bedre adgang til deres respektive markeder, særlig for MSMB-er.
2. Statspartene skal bestrebe seg på å samarbeide for å sikre en effektiv gjennomføring av dette kapittelet.
3. Samarbeid kan særlig skje gjennom blant annet
 - a) utveksling av erfaringer og informasjon på områder av felles interesse, som beste praksis, statistikk, ekspertise og retningslinjer,
 - b) utveksling av beste praksis for bruk av bærekraftige anskaffelsesmetoder,
 - c) fremme av nettverk, seminarer og workshoper om temaer av felles interesse, og
 - d) utveksling av informasjon mellom statspartene, med sikte på å lette tilgangen til statspartenes markeder for offentlige anskaffelser, særlig for MSMB-er, samt å oppnå en bedre forståelse av deres respektive systemer for offentlige anskaffelser og statistikk.

Artikkel 11.34

Tilrettelegging av deltakelse fra MSMB-er

1. Statspartene anerkjenner det viktige bidraget fra MSMB-er til økonomisk vekst og sysselsetting og betydningen av å legge til rette for deres deltakelse i offentlige anskaffelser.
2. En statspart skal på anmodning fra en annen statspart gi informasjon om eventuelle tiltak den har truffet for å fremme, oppmuntre og legge til rette for MSMB-ers deltakelse i offentlige anskaffelser.
3. Med sikte på å legge til rette for MSMB-ers deltakelse i offentlige anskaffelser skal hver statspart, i den grad det er mulig, og dersom det er relevant,
 - a) dele informasjon om MSMB-er,

- (b) endeavour to make all tender documentation available free of charge; and
- (c) undertake activities aimed at facilitating the participation of MSMEs in government procurement.

Chapter 12

Competition

Article 12.1

Rules of Competition

1. The following practices of enterprises are incompatible with the proper functioning of this Agreement in so far as they may affect trade between the Parties:
 - (a) agreements between enterprises, decisions by associations of enterprises and concerted practices between enterprises which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition; and
 - (b) abuse by one or more enterprises of a dominant position in the territory of a State Party as a whole or in a substantial part thereof.
2. Paragraph 1 also applies to the activities of public enterprises and enterprises to which the State Parties grant special or exclusive rights in so far as the application of these provisions does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.
3. Paragraphs 1 and 2 shall not be construed as creating any direct obligations for enterprises.
4. This Chapter shall be without prejudice to the autonomy of each State Party to develop, maintain and enforce its competition laws and regulations.

Article 12.2

Cooperation

1. The State Parties shall cooperate and consult in their dealings with anti-competitive practices as outlined in paragraph 1 of Article 12.1 (Rules of Competition), with the aim of putting an end to such practices or their adverse effects on trade.
2. Cooperation may include the exchange of pertinent information that is available to the State Parties. No State Party shall be required to disclose information that is confidential in accordance with its domestic laws and regulations.

- b) tilstrebe å gjøre alt konkurransegrunnlag gratis tilgjengelig og
- c) utføre aktiviteter med mål om å legge til rette for MSMB-ers deltakelse i offentlige anskaffelser.

Kapittel 12

Konkurranse

Artikkel 12.1

Konkurranseregler

1. Følgende atferd hos foretak er uforenlig med denne avtalens virkemåte i den grad den kan ha betydning for samhandelen mellom partene:
 - a) avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden mellom foretak, som har som formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, og
 - b) ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på en statspart territorium eller på en vesentlig del av det.
2. Nr. 1 får anvendelse også på virksomheten til offentlige foretak og foretak som statspartene har gitt sær- eller eneretter, i den grad anvendelsen av disse bestemmelsene verken faktisk eller juridisk hindrer foretakene i å utføre de særlige offentlige oppgavene som er tillagt dem.
3. Nr. 1 og 2 skal ikke tolkes slik at de skaper noen direkte forpliktelser for foretak.
4. Dette kapittelet skal ikke berøre hver statspart handlefrihet til å utvikle, opprettholde og håndheve sine konkurranselover og -forskrifter.

Artikkel 12.2

Samarbeid

1. Statspartene skal samarbeide og konsultere hverandre i forbindelse med konkurransebegrensende atferd som beskrevet i nr. 1 i artikkel 12.1 (Konkurranseregler), med mål om å bringe slik atferd eller den negative virkningen den har på handelen, til opphør.
2. Samarbeidet kan omfatte utveksling av relevant informasjon som statspartene har tilgang til. Ingen statspart plikter å utlevere informasjon som i samsvar med statspartens egne nasjonale lover og forskrifter er fortrolig.

*Article 12.3***Consultations**

1. If a State Party considers that a given practice continues to affect trade in the sense of paragraph 1 of Article 12.1 (Rules of Competition), after cooperation or consultations pursuant to Article 12.2 (Cooperation), it may request consultations in the Joint Committee. This request shall indicate the reasons for such consultations.
2. The State Parties concerned shall provide the Joint Committee with all the support and available information required, to the extent permitted by those State Parties' domestic laws and regulations, in order to examine the case in accordance with the objectives set forth in this Chapter.
3. The Joint Committee shall, within 60 days from the receipt of the request, examine the information provided in order to facilitate a mutually acceptable solution of the matter.

*Article 12.4***Technical Cooperation**

The State Parties may engage in technical cooperation activities, including through capacity building in the area of competition policy with the aim of strengthening and effectively enforcing competition laws and regulations, subject to the availability of funding for such activities under the State Parties' cooperation instruments and programmes.

*Article 12.5***Dispute Settlement**

The Parties shall not have recourse to Chapter 15 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

*Chapter 13***Trade and Sustainable Development***Article 13.1***Scope**

Except as otherwise provided in this Chapter, this Chapter applies to measures adopted or maintained by the State Parties affecting trade-related and investment-related aspects of labour and environmental issues.

*Artikkel 12.3***Konsultasjoner**

1. Dersom en statspart, etter samarbeid eller konsultasjoner i samsvar med artikkel 12.2 (Samarbeid), anser at en bestemt atferd fortsetter å påvirke handelen i betydningen etter nr. 1 i artikkel 12.1 (Konkurranseregler), kan statsparten anmode om konsultasjoner i Den blandede komité. Anmodningen skal angi grunnene for slike konsultasjoner.
2. De berørte statspartene skal gi Den blandede komité all bistand og tilgjengelig informasjon som den trenger, i den grad det er tillatt i henhold til disse statspartenes nasjonale lover og forskrifter, for å kunne undersøke saken i samsvar med målene fastsatt i dette kapitlet.
3. Den blandede komité skal innen 60 dager etter at anmodningen er mottatt, undersøke den informasjonen som er gitt, med sikte på å legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning av forholdet.

*Artikkel 12.4***Teknisk samarbeid**

Statspartene kan delta i teknisk samarbeid, herunder gjennom kapasitetsbygging på det konkurransepolitiske området med sikte på å styrke og effektivt håndheve konkurranselover og -forskrifter, forutsatt at det er midler til rådighet for slike aktiviteter under statspartenes samarbeidsinstrumenter og -programmer.

*Artikkel 12.5***Twisteløsning**

Partene kan ikke benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 15 (Twisteløsning) for noe forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet.

*Kapittel 13***Handel og bærekraftig utvikling***Artikkel 13.1***Virkeområde**

Med mindre annet er fastsatt i dette kapitlet, får dette kapitlet anvendelse på tiltak som vedtas eller opprettholdes av statspartene, og som påvirker handelsrelaterte og investeringsrelaterte aspekter ved arbeids- og miljøspørsmål.

*Article 13.2***Context and Objectives**

1. The State Parties recall the Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment of 1972, the Rio Declaration on Environment and Development of 1992, Agenda 21 on Environment and Development of 1992, the Johannesburg Declaration on Sustainable Development of 2002 and the Plan of Implementation on Sustainable Development of 2002, the outcome document of the United Nations Conference on Sustainable Development, “The Future We Want” of 2012, the outcome document of the UN Summit on Sustainable Development “Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development” of 2015, the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up of 1998, the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Creating an environment at the national and international levels conducive to generating full and productive employment and decent work for all, and its impact on sustainable development of 2006 and the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008.
2. The State Parties shall promote sustainable development, which encompasses the economic, social and environmental dimensions, all three being interdependent and mutually reinforcing components of sustainable development. They underline the benefit of cooperation on trade-related labour and environmental issues as part of a global approach to trade and sustainable development.
3. The State Parties reaffirm their commitment to promote the development of international trade and investment in such a way as to contribute to the objective of sustainable development and to ensure that this objective is integrated and reflected in the Parties’ trade relations.
4. The State Parties agree that this Chapter embodies a cooperative approach based on common values and interests, taking into account their national circumstances and priorities.

*Article 13.3***Right to Regulate and Levels of Protection**

1. Recognising the right of each State Party, subject to this Agreement, to establish its own lev-

*Artikkel 13.2***Kontekst og mål**

1. Statspartene minner om erklæringen fra FN-konferansen om det menneskelige miljø fra 1972, Rio-erklæringen om miljø og utvikling fra 1992, Agenda 21 om miljø og utvikling fra 1992, Johannesburg-erklæringen om bærekraftig utvikling fra 2002 og handlingsplanen for en bærekraftig utvikling fra 2002, sluttdokumentet fra FN-konferansen om bærekraftig utvikling med tittelen «The Future We Want» fra 2012, sluttdokumentet fra FN-toppmøtet om bærekraftig utvikling med tittelen «Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development» fra 2015, ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet og oppfølgingen av denne fra 1998, ministererklæringen vedtatt av De forente nasjoners økonomiske og sosiale råd i 2006 om utvikling av et miljø på nasjonalt og internasjonalt plan som bidrar til å skape full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle, og dens innvirkning på bærekraftig utvikling, samt ILOs erklæring fra 2008 om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering.
2. Statspartene skal fremme bærekraftig utvikling, som omfatter de økonomiske, sosiale og miljørelaterte dimensjonene, som alle tre er gjensidig avhengige og gjensidig forsterkende komponenter av bærekraftig utvikling. De understreker nytten av å samarbeide om handelsrelaterte arbeids- og miljøspørsmål som ledd i en global tilnærming til handel og bærekraftig utvikling.
3. Statspartene bekrefter på nytt at de forplikter seg til å fremme utviklingen av internasjonal handel og investering på en slik måte at den bidrar til målet om en bærekraftig utvikling, og at dette målet innarbeides og kommer til uttrykk i partenes handelsforbindelser.
4. Statspartene er enige om at dette kapitlet innebærer en samarbeidsmetode basert på felles verdier og interesser, idet det tas hensyn til deres nasjonale forhold og prioriteringer.

*Artikkel 13.3***Rett til å regulere og vernenivåer**

1. Idet de anerkjenner hver statsparts rett, med forbehold for bestemmelsene i denne avtalen,

els of environmental and labour protection, and to adopt or modify accordingly its relevant domestic laws, policies and practices, each State Party shall seek to ensure that its domestic laws, policies and practices provide for and encourage high levels of environmental and labour protection, consistent with standards, principles and agreements referred to in Articles 13.5 (International Labour Standards and Agreements) and 13.6 (Multilateral Environmental Agreements), and shall strive to further improve the level of protection provided for in those laws policies and practices.

2. The State Parties recognise the importance of scientific and technical information, as well as relevant international standards, guidelines and recommendations when preparing and implementing measures related to the environment and labour conditions that affect trade and investment between the Parties.

Article 13.4

Upholding Levels of Protection

1. A State Party shall not fail to effectively enforce its domestic environmental and labour laws, regulations or standards in a manner affecting trade or investment between the Parties.
2. Subject to Article 13.3 (Right to Regulate and Levels of Protection), no State Party shall:
 - (a) weaken or reduce the level of environmental or labour protection provided by its domestic laws, regulations or standards with the sole intention to encourage investment from another State Party or to seek or to enhance a competitive trade advantage of producers or service providers operating in its territory; or
 - (b) waive or otherwise derogate from, or offer to waive or otherwise derogate from, its domestic laws, regulations or standards in order to encourage investment from another State Party or to seek or to enhance a competitive trade advantage of producers or service providers operating in its territory.

Article 13.5

International Labour Standards and Agreements

1. The State Parties reaffirm their commitment to promote the development of international

til å fastsette nivåer for sitt miljø- og arbeidervern og i tråd med dette å vedta eller endre sine relevante nasjonale lover og sin relevante nasjonale politikk og praksis, skal statspartene arbeide for å sikre at deres respektive lover, politikk og praksis tilrettelegger for og fremmer et høyt miljø- og arbeidervernnivå i samsvar med de standardene, prinsippene og avtalene som er nevnt i artikkel 13.5 (Internasjonale arbeidslivsstandarter og -avtaler) og artikkel 13.6 (Multilaterale miljøavtaler), og bestrebe seg på å ytterligere styrke vernet som følger av slik lovgivning, politikk og praksis.

2. Statspartene erkjenner viktigheten av vitenskapelig og teknisk informasjon, samt relevante internasjonale standarder, retningslinjer og anbefalinger når de utformer og gjennomfører tiltak som gjelder miljø eller arbeidsforhold, og som påvirker handelen og investeringsvirksomheten mellom partene.

Artikkel 13.4

Opprettholdelse av vernenivå

1. Ingen statspart skal unnlate å effektivt håndheve sine nasjonale miljø- og arbeidslivslover, -forskrifter eller -standarder på en måte som har innvirkning på handelen eller investeringsvirksomheten mellom partene.
2. Med forbehold for artikkel 13.3 (Rett til å regulere og vernenivåer), skal ingen statspart
 - a) svekke eller senke miljø- eller arbeidervernnivået fastsatt i sine nasjonale lover, forskrifter eller standarder utelukkende i den hensikt å stimulere til investeringer fra en annen statspart eller å søke eller styrke et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet på dens territorium, eller
 - b) gi avkall på eller på annen måte avvike fra, eller tilby å gi avkall på eller på annen måte avvike fra, sine nasjonale lover, forskrifter eller standarder i den hensikt å stimulere til investeringer fra en annen statspart eller å søke eller styrke et handelsmessig konkurransefortrinn for produsenter eller tjenesteytere som driver virksomhet på dens territorium.

Artikkel 13.5

Internasjonale arbeidslivsstandarter og -avtaler

1. Statspartene bekrefter på nytt at de forplikter seg til å fremme utviklingen av internasjonal

trade in a way that is conducive to full and productive employment and decent work for all.

2. The State Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO and the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work and its Follow-up adopted by the International Labour Conference at its 86th Session in 1998, to respect, promote and realise the principles concerning the fundamental rights, namely:
 - (a) freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
 - (b) elimination of all forms of forced or compulsory labour;
 - (c) effective abolition of child labour; and
 - (d) elimination of discrimination in respect of employment and occupation.
3. The State Parties shall ensure that their labour laws, regulations and practices embody and provide protection for the fundamental principles and rights at work which are listed in paragraph 2.
4. The State Parties recall the obligations deriving from membership of the ILO to effectively implement the ILO Conventions which they have ratified and their commitment to make continued efforts towards ratifying the fundamental ILO Conventions as well as the other conventions that are classified as “up-to-date” by the ILO.
5. The State Parties reaffirm their commitment, under the Ministerial Declaration of the UN Economic and Social Council on Full Employment and Decent Work of 2006, to recognise the importance of full and productive employment and decent work for all as a key element of sustainable development for all countries and as a priority objective of international cooperation.
6. The State Parties commit to promote the strategic objectives of the ILO under the Decent Work Agenda and reaffirm in this regard the Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008 adopted by the International Labour Conference at its 97th Session.
7. The State Parties shall pay particular attention to developing and enhancing measures for:
 - (a) occupational safety and health, including compensation in case of occupational injury or illness;

handel på en slik måte at det bidrar til full og produktiv sysselsetting og anstendige arbeidsvilkår for alle.

2. Statspartene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO og ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet og oppfølgingen av denne vedtatt av Den internasjonale arbeidskonferanse på sin 86. sesjon i 1998, om å anerkjenne, fremme og realisere prinsippene om de grunnleggende rettighetene, det vil si
 - a) foreningsfrihet og reell anerkjennelse av retten til å føre kollektive forhandlinger,
 - b) avskaffing av alle former for tvangsarbeid,
 - c) effektiv avskaffing av barnarbeid, og
 - d) avskaffing av forskjellsbehandling ved ansettelse og i yrke.
3. Statspartene skal sikre at deres arbeidslivslover, -forskrifter og -praksis omfatter og verner de grunnleggende prinsippene og rettighetene i arbeidslivet som er oppført i nr. 2.
4. Statspartene minner om forpliktelsene som følger av medlemskap i ILO, om å effektivt gjennomføre ILO-konvensjonene som de har ratifisert, og sin forpliktelse til å gjøre en kontinuerlig innsats for å ratifisere de grunnleggende ILO-konvensjonene samt de andre konvensjonene som er klassifisert som «oppdatert» av ILO.
5. Statspartene bekrefter på nytt sin forpliktelse i henhold til ministererklæringen fra FNs økonomiske og sosiale råd om full sysselsetting og anstendig arbeid fra 2006 til å anerkjenne betydningen av full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle som et sentralt element i en bærekraftig utvikling for alle land og som et prioritert mål for internasjonalt samarbeid.
6. Statspartene forplikter seg til å fremme ILOs strategiske mål under agendaen for anstendig arbeid og bekrefter i denne forbindelse på nytt erklæringen om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering fra 2008, som ble vedtatt av Den internasjonale arbeidskonferansen på dens 97. sesjon.
7. Statspartene skal rette særlig oppmerksomhet mot å utvikle og styrke tiltak for
 - a) sikkerhet og helse på arbeidsplassen, herunder erstatning i tilfelle yrkesskade eller yrkessykdom,

- (b) decent working conditions for all, with regard to, *inter alia*, wages and earnings, working hours and other conditions of work;
 - (c) labour inspection; and
 - (d) non-discrimination with respect to working conditions, including for migrant workers.
8. Each State Party shall ensure that administrative and judicial proceedings are accessible and available in order to permit effective action to be taken against infringements of labour rights referred to in this Chapter.
 9. The State Parties reaffirm that the violation of fundamental principles and rights at work cannot be invoked or otherwise used as a legitimate comparative advantage and that labour standards shall not be used for protectionist trade purposes, as stated in the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work 1998, and the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalisation, 2008.
- b) anstendige arbeidsforhold for alle, blant annet med hensyn til lønn og inntekt, arbeidstid og andre arbeidsvilkår,
 - c) arbeidstilsyn, og
 - d) ikke-diskriminering med hensyn til arbeidsvilkår, også for arbeidsinnvandrere.
8. Hver statspart skal sikre at det finnes tilgjengelige forvaltningsprosesser og rettslige skritt for å muliggjøre effektive tiltak mot overtreddelser av arbeidslivsrettigheter som omtalt i dette kapittelet.
 9. Statspartene bekrefter på nytt at brudd på grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen ikke kan påberopes eller på annen måte brukes som et legitimt komparativt fortrinn, og at arbeidslivsstandarter ikke skal brukes til proteksjonistiske handelsformål, som fastsatt i ILO-erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet fra 1998 og ILO-erklæringen om sosial rettferdighet for en rettferdig globalisering fra 2008.

Article 13.6

Multilateral Environmental Agreements

1. The State Parties recognise the importance of multilateral environmental agreements and other environmental instruments as a response of the international community to global or regional environmental challenges and stress the need to enhance the mutual supportiveness between trade and environment policies.
2. Each State Party reaffirms its commitment to the effective implementation in its laws, regulations and practices of the multilateral environmental agreements to which it is a party, as well as its adherence to environmental principles reflected in the international instruments referred to in Article 13.2 (Context and Objectives).

Article 13.7

Promotion of Trade and Investment Favouring Sustainable Development

1. The State Parties shall strive to facilitate and promote investment, trade in and dissemination of goods and services that contribute to sustainable development and support the objectives of the Decent Work Agenda, including environmentally sound technologies, renewable energy and goods and services that

Artikkel 13.6

Multilaterale miljøavtaler

1. Statspartene anerkjenner betydningen av multilaterale miljøavtaler og andre miljøinstrumenter som det internasjonale samfunnets svar på globale eller regionale miljøutfordringer og understreker behovet for å styrke den gjensidige støtten mellom handels- og miljøpolitikk.
2. Hver statspart bekrefter på nytt sin forpliktelse til effektiv gjennomføring i sine lover, forskrifter og praksiser av de multilaterale miljøavtalene som den er part i, samt sin tilslutning til miljøprinsipper som er reflektert i de internasjonale instrumentene nevnt i artikkel 13.2 (Kontekst og mål).

Artikkel 13.7

Fremme av handel og investeringer som er gunstige for en bærekraftig utvikling

1. Statspartene skal bestrebe seg på å legge til rette for og fremme investeringer i, handel med og spredning av varer og tjenester som bidrar til bærekraftig utvikling og støtter opp om målene i agendaen for anstendig arbeid, herunder miljøvennlig teknologi, fornybar energi og varer og tjenester som er energi-

are energy efficient or subject to voluntary sustainability certification schemes.

2. For the purposes of paragraph 1, the State Parties agree to exchange views and may consider, jointly or bilaterally, cooperation in this area.
3. The State Parties shall encourage cooperation between enterprises in relation to goods, services and technologies that contribute to sustainable development and are beneficial to the environment.

Article 13.8

Trade and Climate Change

1. The State Parties recognise the importance of pursuing the objectives of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and the Paris Agreement in order to address the urgent threat of climate change and the role of trade in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the State Parties commit to:
 - (a) effectively implement the commitments established by the UNFCCC and the Paris Agreement;
 - (b) promote the contribution of trade to the transition to a low-carbon-economy and to climate-resilient development, in a manner that does not threaten food production; and
 - (c) cooperate bilaterally, regionally and in international fora, as appropriate, on trade-related climate change issues, including exchange of information on adaptation practices and processes.

Article 13.9

Trade and Biological Diversity

1. The State Parties recognise the importance of the conservation and sustainable use of biological diversity, and the role of trade in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the State Parties commit to:
 - (a) promote the inclusion of animal and plant species in the Appendices to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) where a species is threatened or may be threatened with extinction in relation to international trade;

effektive eller underlagt frivillige ordninger for bærekraftsertifisering.

2. Med henblikk på nr. 1 er statspartene enige om å utveksle synspunkter og kan vurdere, i fellesskap eller bilateralt, samarbeid på dette området.
3. Statspartene skal oppmuntre til samarbeid mellom foretak i forbindelse med varer, tjenester og teknologi som bidrar til en bærekraftig utvikling og er gunstig for miljøet.

Artikkel 13.8

Handel og klimaendringer

1. Statspartene anerkjenner at det er viktig å søke å oppnå målene i De forente nasjoners rammekonvensjon om klimaendring («klimakonvensjonen») og Paris-avtalen for å håndtere den presserende trusselen fra klimaendringer, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter statspartene seg til å
 - a) effektivt gjennomføre forpliktelsene fastsatt i klimakonvensjonen og Paris-avtalen,
 - b) fremme bidraget fra handel til omstillingen til en lavutslippsøkonomi og til en utvikling som er motstandsdyktig mot klimaendringer, på en måte som ikke truer matproduksjonen, og
 - c) samarbeide bilateralt, regionalt og i internasjonale forum, alt etter hva som er relevant, om handelsrelaterte klimaendringsspørsmål, herunder utveksling av informasjon om tilpasningspraksis og -prosesser.

Artikkel 13.9

Handel og biologisk mangfold

1. Statspartene anerkjenner at det er viktig med bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter statspartene seg til å
 - a) fremme inkludering av dyre- og plantearter i vedleggene til konvensjonen om internasjonal handel med truede arter av vill fauna og flora (CITES-konvensjonen) når en art er truet eller kan bli truet av utryddelse som følge av internasjonal handel,

- (b) implement effective measures to combat transnational organised wildlife crime and address both demand for and the supply chains of illegal wildlife products;
 - (c) enhance efforts to prevent, eradicate or control the introduction and spread of alien species which threaten ecosystems, habitats or species, in connection with trade activities;
 - (d) cooperate, where applicable, on issues concerning trade and the conservation and sustainable use of biological diversity, including initiatives to reduce demand for illegal wildlife products; and
 - (e) promote, in accordance with the rights and obligations under the international agreements to which they are a party, including the Convention on Biological Diversity (CDB), the fair and equitable sharing of benefits arising from the commercial use of genetic resources, and, where appropriate, measures for access to genetic resources and obtention of prior informed consent.
- b) treffe effektive tiltak for å bekjempe grense-overskridende organisert flora- og faunakriminalitet og håndtere både etterspørselen etter og forsyningskjedene for ulovlige produkter av ville dyr og planter,
 - c) styrke innsatsen for å forebygge, utrydde eller kontrollere innføring og spredning av fremmede arter som truer økosystemer, habitater eller arter, i forbindelse med handelsvirksomhet,
 - d) samarbeide, der det er relevant, om saker som omhandler handel og bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, herunder initiativer for å redusere etterspørselen etter ulovlige produkter av ville dyr og planter, og
 - e) fremme, i samsvar med rettighetene og forpliktelsene etter de internasjonale avtalene de er part i, herunder konvensjonen om biologisk mangfold (CDB), en rimelig og rettferdig fordeling av fordelene som oppstår ved kommersiell bruk av genetiske ressurser, og, der det er hensiktsmessig, tiltak for tilgang til genetiske ressurser og innhenting av informert forhåndssamtykke.

Article 13.10

Sustainable Forest Management and Associated Trade

1. The State Parties recognise the importance of ensuring conservation and sustainable management of forests and related ecosystems with the objective to, inter alia, preserve biological diversity and reduce greenhouse gas emissions resulting from deforestation and degradation of forests and related ecosystems, including from land use and land-use change, in line with their international commitments.
2. With the aim of contributing to the conservation and sustainable management of forests and related ecosystems, the State Parties, undertake to, *inter alia*:
 - (a) promote trade in products that derive from sustainably managed forests;
 - (b) promote the effective use of CITES with regard to endangered timber species;
 - (c) combat illegal logging by improving forest law enforcement and governance and by promoting the effective implementation and use of instruments to ensure that only legally sourced timber is traded among the State Parties;

Artikkel 13.10

Bærekraftig skogforvaltning og tilknyttet handel

1. Statspartene anerkjenner at det er viktig å sikre bevaring og bærekraftig forvaltning av skoger og tilknyttede økosystemer med mål om blant annet å bevare biologisk mangfold og redusere klimagassutslipp som følger av avskoging og forringelse av skoger og tilknyttede økosystemer, herunder fra arealbruk og arealbruksendring, i tråd med deres internasjonale forpliktelser.
2. Med sikte på å bidra til bevaring og bærekraftig forvaltning av skoger og tilknyttede økosystemer forplikter statspartene seg blant annet til å
 - a) fremme handel med produkter som stammer fra bærekraftig forvaltede skoger,
 - b) fremme effektiv bruk av CITES-konvensjonen med hensyn til truede tømmerarter,
 - c) bekjempe ulovlig hogst ved å forbedre håndhevelsen av skoglovgivningen og skogforvaltningen og ved å fremme effektiv gjennomføring og bruk av instrumenter for å sikre at bare tømmer som kommer fra en lovlig kilde, handles mellom statspartene,

- (d) promote the development and use of certification schemes for products from sustainably managed forests;
 - (e) cooperate on issues relating to sustainable forest management through existing bilateral arrangements, if applicable, and in the relevant multilateral fora in which they participate, such as through the United Nations initiative to Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+) as encouraged by the Paris Agreement;
 - (f) promote, as appropriate and with their free, prior and informed consent, the inclusion of indigenous peoples and other forest dependent communities in sustainable supply chains for responsible business of timber and non-timber forest products, as a means of enhancing their livelihoods and of promoting the conservation and sustainable use of forests; and
 - (g) implement measures to promote forest restoration for its conservation or sustainable use.
- d) fremme utvikling og bruk av sertifiseringsordninger for produkter fra bærekraftig forvaltede skoger,
 - e) samarbeide i saker som gjelder bærekraftig forvaltning av skoger, gjennom eksisterende bilaterale avtaler, der det er aktuelt, og i de relevante multilaterale forumene som de deltar i, for eksempel gjennom FNs initiativ for å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse (REDD+), som Parisavtalen oppmuntrer til,
 - f) fremme, der det er hensiktsmessig, og med deres frie, forutgående og informerte samtykke, inkludering av urfolk og andre skogavhengige samfunn i bærekraftige forsyningskjeder for ansvarlig handel med tømmer og andre skogprodukter, som et middel til å forbedre deres levebrød og fremme bevaring og bærekraftig bruk av skogene, og
 - g) iverksette tiltak for å fremme restaurering av skog for bevaring eller bærekraftig bruk.

Article 13.11

Trade and Sustainable Management of Fisheries and Aquaculture

1. The State Parties recognise the importance of ensuring the conservation and sustainable management of living marine resources and marine ecosystems and the role of trade in pursuing these objectives.
2. Pursuant to paragraph 1, the State Parties commit to:
 - (a) implement, consistent with their international obligations, comprehensive, effective and transparent policies and measures to combat illegal, unreported and unregulated (IUU) fishing and to exclude from international trade products that do not comply with such policies and measures;
 - (b) promote the use of FAO's voluntary guidelines for Catch Documentation Schemes;
 - (c) cooperate bilaterally and in relevant international fora in the fight against IUU fishing with the aim of achieving sustainable fisheries management by, *inter alia*, facilitating the exchange of information on IUU fishing activities;
 - (d) promote the development of sustainable and responsible aquaculture; and

Artikkel 13.11

Handel og bærekraftig forvaltning av fiskeri og akvakultur

1. Statspartene anerkjenner at det er viktig å sikre bevaring og bærekraftig forvaltning av levende ressurser og økosystemer i havet, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå disse målene.
2. I henhold til nr. 1 forplikter statspartene seg til å
 - a) gjennomføre, i samsvar med sine internasjonale forpliktelser, omfattende, effektive og åpne retningslinjer og tiltak for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og utelukke produkter som ikke er i samsvar med slike retningslinjer og tiltak, fra internasjonal handel,
 - b) fremme bruken av FAOs frivillige retningslinjer for ordninger for fangstdokumentasjon,
 - c) samarbeide bilateralt og i relevante internasjonale forum i kampen mot UUU-fiske med mål om å oppnå bærekraftig fiskeriforvaltning, ved blant annet å legge til rette for utveksling av informasjon om UUU-fisking,
 - d) fremme utviklingen av bærekraftig og ansvarlig akvakultur, og

- (e) contribute to the fulfilment of the objectives set out in the 2030 Agenda for Sustainable Development regarding fisheries subsidies.

Article 13.12

Trade and Sustainable Agriculture and Food Systems

1. The State Parties recognise the importance of sustainable agriculture and food systems and the role of trade in achieving these objectives. The State Parties reiterate their shared commitment to achieve the 2030 Agenda for Sustainable Development and its Sustainable Development Goals.
2. Pursuant to paragraph 1, the State Parties shall:
 - (a) promote sustainable agriculture and associated trade;
 - (b) promote sustainable food systems so as to contribute to, *inter alia*, food security;
 - (c) exchange information, experience and good practices concerning sustainable agriculture and food systems and relevant trade-related initiatives;
 - (d) conduct a dialogue on issues addressed in this Article; and
 - (e) report on progress made in attaining sustainable agriculture and food systems through the use and development of agricultural practices and technologies.

Article 13.13

Cooperation

The State Parties recognise the importance of working together, in order to achieve the objectives of this Chapter. To this end, they may work together on, *inter alia*:

- (a) trade and investment related labour and environmental issues of mutual interest in relevant bilateral, regional and multilateral fora;
- (b) voluntary sustainability certification schemes such as fair and ethical trade schemes and eco-labels; or
- (c) trade-related aspects of the implementation of multilateral environmental agreements and the fundamental and other up-to-date ILO Conventions.

- e) bidra til å oppfylle målene i 2030-agendaen for bærekraftig utvikling med hensyn til fiskerisubsidier.

Artikkel 13.12

Handel og bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer

1. Statspartene anerkjenner at det er viktig med bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer, og at handel spiller en viktig rolle når det gjelder å nå dette målet. Statspartene gjentar at de har en felles forpliktelse til å rette seg etter FNs Agenda 2030 for bærekraftig utvikling og til å nå dens mål for bærekraftig utvikling.
2. I henhold til nr. 1 skal statspartene
 - a) fremme bærekraftig landbruk og tilknyttet handel,
 - b) fremme bærekraftige næringsmiddelsystemer for å bidra til blant annet matsikkerhet,
 - c) utveksle informasjon, erfaringer og god praksis om bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer og relevante handelsrelaterte initiativer,
 - d) føre en dialog om spørsmål som tas opp i denne artikkelen, og
 - e) rapportere om framskritt som er gjort for å oppnå bærekraftige landbruks- og næringsmiddelsystemer gjennom bruk og utvikling av landbrukspraksis og -teknologi.

Artikkel 13.13

Samarbeid

Statspartene anerkjenner at det er viktig å samarbeide for å nå målene i dette kapittelet. For dette formålet kan de blant annet samarbeide om

- a) handels- og investeringsrelaterte arbeidslivs- og miljøspørsmål av felles interesse i relevante bilaterale, regionale og multilaterale forum,
- b) frivillige sertifiseringsordninger for bærekraft, for eksempel ordninger for rettferdig og etisk handel og miljømerker, eller
- c) handelsrelaterte aspekter ved gjennomføringen av multilaterale miljøavtaler, ILOs kjernekonvensjoner og andre oppdaterte ILO-konvensjoner.

*Article 13.14***Implementation, Consultations and Panel of Experts**

1. The State Parties shall designate contact points for the purpose of implementing this Chapter.
2. The State Parties shall make every effort through dialogue, consultations, exchange of information and cooperation to address any matter arising under this Chapter and shall try to reach a mutually satisfactory solution of such matter.
3. Any time period mentioned in Articles 13.15 (Consultation Procedures) and 13.16 (Panel of Experts) may be extended by mutual agreement of the State Parties concerned. All time periods established under this Chapter shall be counted from the day following the act or fact to which they refer.
4. The State Parties shall not have recourse to Chapter 15 (Dispute Settlement) for any matter arising under this Chapter.

*Article 13.15***Consultations Procedures**

1. A State Party may request consultations with another State Party regarding the interpretation or application of this Chapter by delivering a written request to that State Party. The State Party requesting consultations shall at the same time notify the other State Parties in writing of the request. The request shall provide a brief summary of the matter at issue, including an indication of the relevant provisions of this Chapter and an explanation on how it affects the commitments thereunder, as well as any other information the requesting State Party deems relevant. Consultations shall start promptly after the request for consultations has been delivered, and in any event no later than 30 days from the date of receipt of the request.
2. Consultations shall be held in person or, if agreed by the State Parties concerned, by videoconference or other virtual means. If the consultations are held in person, they shall be held in the State Party to whom the request is directed, unless the State Parties concerned agree otherwise.

*Artikkel 13.14***Gjennomføring, konsultasjoner og ekspertpanel**

1. Statspartene skal utpeke kontaktpunkter med sikte på å gjennomføre dette kapittelet.
2. Statspartene skal gjennom dialog, konsultasjoner, informasjonsutveksling og samarbeid gjøre sitt ytterste for å behandle ethvert forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapittelet, og skal forsøke å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på slike forhold.
3. Enhver frist nevnt i artikkel 13.15 (Konsultasjonsprosedyrer) og 13.16 (Ekspertpanel) kan forlenges etter gjensidig avtale mellom de berørte statspartene. Alle frister som fastsettes i henhold til dette kapittelet, skal regnes fra dagen etter den handlingen eller det forholdet de refererer til.
4. Ingen statspart kan benytte tvisteløsning i henhold til kapittel 15 (Tvisteløsning) i noe forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapittelet.

*Artikkel 13.15***Konsultasjonsprosedyrer**

1. En statspart kan anmode om konsultasjoner med en annen statspart om tolkningen eller anvendelsen av dette kapittelet ved å sende en skriftlig anmodning til vedkommende statspart. Statsparten som anmoder om konsultasjoner, skal samtidig underrette de øvrige statspartene skriftlig om anmodningen. Anmodningen skal inneholde et kort sammendrag av det aktuelle forholdet, herunder en angivelse av de relevante bestemmelsene i dette kapittelet og en forklaring på hvordan forholdet påvirker forpliktelsene som følger av disse, samt all annen informasjon som den anmodende statsparten anser relevant. Konsultasjonene skal starte omgående etter at anmodningen om konsultasjoner er levert, og under enhver omstendighet senest 30 dager etter at anmodningen er mottatt.
2. Konsultasjonene skal gjennomføres fysisk eller, dersom de berørte statspartene blir enige om det, ved hjelp av videokonferanse eller andre virtuelle midler. Dersom konsultasjonene gjennomføres fysisk, skal de holdes i den statsparten som anmodningen er rettet til, med mindre de berørte statspartene blir enige om noe annet.

3. The State Parties concerned shall enter into consultations with the aim of reaching a mutually satisfactory solution of the matter. With regard to matters related to the multilateral agreements referred to in this Chapter, the State Parties concerned shall take into account information from relevant organisations or bodies responsible for the multilateral agreements to which they are parties, in order to promote coherence between the work of the State Parties and these organisations. Where relevant, the State Parties concerned may agree to seek advice from such organisations or bodies, or any other relevant expert, international organisation or body they deem appropriate.
 4. If a State Party concerned considers that the matter needs further discussion, that State Party may request in writing the other State Party concerned that a Joint Committee meeting shall take place. The State Party requesting consultations in the Joint Committee shall at the same time notify the other State Parties in writing of the request. Such a request shall be made no earlier than 60 days from the date of the receipt of the request under paragraph 1. The Joint Committee shall meet promptly and endeavour to reach a mutually satisfactory solution of the matter.
 5. Consultations under this Article, and the positions taken by the State Parties during such consultations, shall be confidential. Notwithstanding the preceding sentence, the outcome of these consultations shall be made public unless the consulting parties agree otherwise. Where the outcome of consultations is made public, this shall be through a jointly agreed report.
 6. Each State Party shall treat as confidential any information exchanged in the consultations which another State Party has designated as confidential.
3. De berørte statspartene skal innlede konsultasjoner med sikte på å finne en gjensidig tilfredsstillende løsning på forholdet. Når det gjelder spørsmål knyttet til de multilaterale avtalene nevnt i dette kapittelet, skal de berørte statspartene ta hensyn til informasjon fra relevante organisasjoner eller organer med ansvar for de multilaterale avtalene de er part i, for å fremme sammenhengen mellom statspartenes og disse organisasjonenes arbeid. Når det er relevant, kan de berørte statspartene bli enige om å søke råd fra slike organisasjoner eller organer, eller fra enhver annen relevant ekspert eller internasjonal organisasjon eller ethvert annet organ som de anser som hensiktsmessig.
 4. Dersom en berørt statspart mener at forholdet krever videre drøfting, kan vedkommende statspart skriftlig anmode den andre berørte statsparten om at det skal avholdes et møte i Den blandede komité. Statsparten som anmoder om konsultasjoner i Den blandede komité, skal samtidig underrette de øvrige statspartene skriftlig om anmodningen. En slik anmodning skal framsettes tidligst 60 dager etter datoen for mottak av anmodningen i henhold til nr. 1. Den blandede komité skal møtes omgående og forsøke å komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på forholdet.
 5. Konsultasjoner etter denne artikkelen og standpunktene som statspartene inntar under slike konsultasjoner, skal være fortrolige. Uten hensyn til forrige punktum skal resultatet av konsultasjonene offentliggjøres, med mindre konsultasjonspartene blir enige om noe annet. Når resultatet av konsultasjonene offentliggjøres, skal dette gjøres gjennom en omforent rapport.
 6. Hver statspart skal behandle som fortrolige alle opplysninger utvekslet i konsultasjonene som en annen statspart har betegnet som fortrolige.

Article 13.16

Panel of Experts

1. If within 120 days from the date of receipt of a request for consultation under paragraph 1 of Article 13.15 (Consultation Procedures) the State Parties concerned fail to reach a mutually satisfactory solution of a matter arising under this Chapter, a State Party may request the establishment of a panel of experts to examine the matter. Such request shall be made in writing to the other State Party con-

Artikkel 13.16

Ekspertpanel

1. Dersom de berørte statspartene innen 120 dager etter mottak av en anmodning om konsultasjoner i henhold til nr. 1 i artikkel 13.15 (Konsultasjonsprosedyrer) ikke kommer fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på et forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapittelet, kan en statspart anmode om at det opprettes et ekspertpanel for å undersøke forholdet. En slik anmodning skal framsettes

cerned and shall identify the reasons for requesting the establishment of a panel of experts, including a description of the matter at issue and indicating the relevant provisions of this Chapter that it considers applicable.

2. A State Party requesting the establishment of a panel of experts shall at the same time notify the other State Parties in writing of the request.
3. The Joint Committee shall agree on the establishment, composition, terms of reference and rules of procedure of the panel of experts at its first meeting.

Should a matter arise before the Joint Committee has reached an agreement, Articles 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel), 15.7 (Composition of the Arbitration Panel), 15.8 (Rules of Procedure), 15.10 (Hearings), 15.16 (Costs) and 15.17 (Confidentiality) as well as Annex XIX (Rules of Procedure) shall apply, *mutatis mutandis*. In such a case, the terms of reference shall be: "To examine, in the light of the relevant provisions of Chapter 13 (Trade and Sustainable Development) and the Record of Understanding Relating to Chapter 13 (Trade and Sustainable Development) of the Free Trade Agreement Between the EFTA States the MERCOSUR State Parties (Record of Understanding), the matter referred to in the request for the establishment of the panel of experts, and to issue a report, in accordance with Article 13.16 (Panel of Experts), making recommendations for the resolution of the matter."

4. The panellists should have specialised knowledge of, or expertise in, issues addressed in this Chapter or the Record of Understanding including in international trade law and international labour law or environmental law. They shall be independent, serve in their individual capacities and shall not take instructions from any organisation or government with regard to issues related to the matter arising under this Chapter or the Record of Understanding, or be affiliated with the government of a State Party.
5. The panel of experts may seek information or advice from relevant international organisations or bodies. Any information obtained shall be submitted to the State Parties concerned for their comments.
6. Where the matter arising under this Chapter or the Record of Understanding regards compliance with obligations under a multilateral

skriftlig til den andre berørte statsparten og skal angi årsakene til at det anmodes om opprettelse av et ekspertpanel, herunder en beskrivelse av det aktuelle forholdet og en angivelse av de relevante bestemmelsene i dette kapitlet som statsparten anser at kommer til anvendelse.

2. En statspart som anmoder om opprettelse av et ekspertpanel, skal samtidig underrette de øvrige statspartene skriftlig om anmodningen.
3. Den blandede komité skal enes om opprettelsen av ekspertpanelet og dets sammensetning, mandat og forretningsorden på sitt første møte.

Dersom det oppstår et forhold før Den blandede komité har oppnådd enighet, får artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgiftspanelet), artikkel 15.7 (Voldgiftspanelets sammensetning), artikkel 15.8 (Forretningsorden), artikkel 15.10 (Voldgiftspanelets møter), artikkel 15.16 (Kostnader) og artikkel 15.17 (Fortrolighet) samt vedlegg XIX (Forretningsorden) anvendelse med de nødvendige tilpasninger. I et slikt tilfelle skal mandatet være «å undersøke, i lys av relevante bestemmelser i kapittel 13 (Handel og bærekraftig utvikling) og tilleggsprotokollen om kapittel 13 (Handel og bærekraftig utvikling) til frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og MERCOSUR-statspartene (Tilleggsprotokoll), forholdet det vises til i anmodningen om opprettelse av ekspertpanelet, og å legge fram en rapport, i samsvar med artikkel 13.16 (Ekspertpanel), der det gis anbefalinger med hensyn til løsning av forholdet».

4. Paneldeltakerne bør ha spesialisert kunnskap om, eller ekspertise i, spørsmål som omhandles i dette kapitlet eller i tilleggsprotokollen, herunder internasjonal handelsrett og internasjonal arbeidsrett eller miljørett. De skal være uavhengige, tjenestegjøre som privatpersoner og ikke motta instruksjoner fra noen organisasjon eller regjering i spørsmål som gjelder forhold som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet eller tilleggsprotokollen, eller være tilsluttet en statsparts regjering.
5. Ekspertpanelet kan innhente opplysninger eller råd fra relevante internasjonale organisasjoner eller organer. Alle innhentede opplysninger skal framlegges for de berørte statspartene, slik at de kan uttale seg.
6. Når forholdet som oppstår innenfor rammen av dette kapitlet eller tilleggsprotokollen, gjelder oppfyllelsen av forpliktelser etter en

environmental agreement to which the consulting State Parties are parties, the requesting State Party should, where appropriate, address the matter through the consultative procedure or other procedures under that multilateral environmental agreement.

7. The panel of experts shall interpret this Chapter and the Record of Understanding in accordance with the customary rules of interpretation of public international law.
8. The panel of experts shall submit an interim report containing its findings and recommendations to the State Parties concerned within 90 days from the date of establishment of the panel of experts. A State Party concerned may submit written comments to the panel of experts on its initial report within 45 days from the date of receipt of the report. After considering such written comments, the panel of experts may modify the interim report and make any further examination it considers appropriate. The panel of experts shall issue a final report to the State Parties concerned no later than 60 days from the date of receipt of the interim report. The final report shall be made publicly available within 15 days from its issuance by the panel of experts.
9. If the panel of experts considers that it cannot comply with a timeframe provided for under this Article, it shall inform the State Parties concerned in writing and provide an estimate of the additional time required. Any additional time should not exceed 30 days.
10. The State Parties concerned shall discuss appropriate measures to be implemented taking into account the final report and recommendations of the panel of experts. Such measures shall be communicated to the other State Parties no later than 90 days from the date of issuance of the final report and shall be monitored by the Joint Committee.

Article 13.17

Review

The Joint Committee shall periodically review progress achieved in pursuing the objectives set out in this Chapter and consider relevant international developments in order to identify areas where further action could promote these objectives.

multilateral miljøavtale som de konsulterende statspartene er part i, bør den anmodende statsparten, der det er hensiktsmessig, ta opp forholdet gjennom konsultasjonsprosedyrene eller andre prosedyrer i henhold til den multilaterale miljøavtalen.

7. Ekspertpanelet skal tolke dette kapittelet og tilleggsprotokollen i samsvar med sedvanlige folkerettslige tolkningsregler.
8. Ekspertpanelet skal legge fram en foreløpig rapport med sine funn og anbefalinger for de berørte statspartene innen 90 dager etter at ekspertpanelet ble opprettet. En berørt statspart kan legge fram skriftlige kommentarer for ekspertpanelet om den foreløpige rapporten innen 45 dager etter mottak av rapporten. Etter å ha vurdert slike skriftlige kommentarer kan ekspertpanelet endre den foreløpige rapporten og foreta ytterligere undersøkelser det anser som hensiktsmessig. Ekspertpanelet skal legge fram en sluttrapport for de berørte statspartene senest 60 dager etter mottak av den foreløpige rapporten. Sluttrapporten skal gjøres offentlig tilgjengelig innen 15 dager etter at ekspertpanelet har lagt den fram.
9. Når ekspertpanelet anser at det ikke er i stand til å overholde en frist fastsatt i denne artikkelen, skal det skriftlig underrette de berørte statspartene og angi hvor mye ytterligere tid det trenger. Den ytterligere tiden bør ikke overstige 30 dager.
10. De berørte statspartene skal drøfte hensiktsmessige tiltak som skal iverksettes, idet de tar hensyn til ekspertpanelets sluttrapport og anbefalinger. Slike tiltak skal meddeles de andre statspartene senest 90 dager etter at sluttrapporten ble framlagt, og skal overvåkes av Den blandede komité.

Artikkel 13.17

Gjennomgang

Den blandede komité skal jevnlig gjennomgå framgangen som er gjort for å nå målene fastsatt i dette kapittelet, og skal vurdere relevante internasjonale utviklinger for å identifisere områder der ytterligere innsats kan bidra til å nå disse målene.

*Chapter 14***Institutional Provisions***Article 14***Joint Committee**

1. The Parties hereby establish the EFTA-MERCOSUR Joint Committee. The Joint Committee shall be composed of representatives of each State Party at senior official level or as otherwise designated by the State Parties in accordance with their internal arrangements.
2. The Joint Committee shall:
 - (a) supervise and review the implementation of this Agreement;
 - (b) review the possibility of further removal of barriers to trade and other restrictive measures concerning trade between the Parties;
 - (c) oversee any further elaboration of this Agreement;
 - (d) supervise the work of all sub-committees and working groups established under this Agreement;
 - (e) endeavour to resolve disagreements that may arise regarding the interpretation or application of this Agreement; and
 - (f) consider any other matter that may affect the operation of this Agreement.
3. The Joint Committee may decide to set up sub-committees and working groups to assist it in accomplishing its tasks. Except where otherwise provided for in this Agreement, the sub-committees and working groups shall work under a mandate established by the Joint Committee.
4. The Joint Committee may take decisions as provided for in this Agreement.¹⁵ On other matters the Joint Committee may make recommendations.
5. The Joint Committee may:
 - (a) consider and recommend to the Parties amendments to this Agreement; and
 - (b) decide to amend any Annexes or Appendices to this Agreement.
6. The Joint Committee shall take decisions and make recommendations by consensus among all State Parties. The Joint Committee may adopt decisions and make recommendations

¹⁵ In case the Joint Committee takes binding decisions that are not amendments to this Agreement, the Joint Committee shall specify whether such decision shall be subject to Chapter 15 (Dispute Settlement).

*Kapittel 14***Bestemmelser om institusjonene***Artikkel 14***Den blandede komité**

1. Partene oppretter med dette Den blandede komité for EFTA-MERCOSUR-avtalen. Den blandede komité skal bestå av representanter for hver statspart på embetsnivå eller som på annen måte er utpekt av statspartene i samsvarende med deres interne ordninger.
2. Den blandede komité skal
 - a) overvåke og gjennomgå gjennomføringen av denne avtalen,
 - b) vurdere muligheten for en ytterligere avvikling av handelshindringer og andre restriktive tiltak som berører handelen mellom partene,
 - c) ha oppsyn med en eventuell videre utvikling av denne avtalen,
 - d) føre tilsyn med arbeidet til alle underkomiteer og arbeidsgrupper som er opprettet i henhold til denne avtalen,
 - e) bestrebe seg på å løse uenigheter som kan oppstå i forbindelse med fortolkningen eller anvendelsen av denne avtalen, og
 - f) behandle eventuelle andre spørsmål som kan ha betydning for hvordan denne avtalen virker.
3. Den blandede komité kan beslutte å nedsette underkomiteer eller arbeidsgrupper for å bistå komiteen i utførelsen av dens oppgaver. Med mindre annet er fastsatt i denne avtalen, skal underkomiteene og arbeidsgruppene arbeide på grunnlag av et mandat fastsatt av Den blandede komité.
4. Den blandede komité kan treffe beslutninger som fastsatt i denne avtalen.¹⁵ Om andre forhold kan Den blandede komité gi anbefalinger.
5. Den blandede komité kan
 - a) vurdere og anbefale endringer av denne avtalen for partene, og
 - b) beslutte å endre ethvert vedlegg eller tillegg til denne avtalen.
6. Den blandede komité skal treffe beslutninger og gi anbefalinger ved enighet mellom alle statspartene. Den blandede komité kan vedta beslutninger og gi anbefalinger om saker som

¹⁵ Dersom Den blandede komité treffer bindende beslutninger som ikke er endringer av denne avtalen, skal Den blandede komité angi om slike beslutninger skal omfattes av kapittel 15 (Tvisteløsning).

regarding issues related to only one or several EFTA States on the one side and one or several MERCOSUR States on the other side. In this case, consensus shall only involve and the decision or recommendation shall only apply to those State Parties.

7. The Joint Committee shall meet within one year of the entry into force of this Agreement. Thereafter, it shall meet whenever necessary but normally every two years. Its meetings shall be chaired jointly by one of the EFTA States and one of the MERCOSUR States. If the State Parties agree, a meeting of the Joint Committee may be held by electronic means.
8. Each State Party may request at any time, through a notice in writing to the other State Parties, that a special meeting of the Joint Committee be held. Such a meeting shall take place within 30 days from the receipt of the request, unless the State Parties agree otherwise.
9. If a State Party in the Joint Committee has accepted a decision subject to the fulfilment of domestic legal requirements, the decision shall enter into force on the date that the last State Party notifies that its internal requirements have been fulfilled, unless otherwise agreed. The Joint Committee may decide that the decision enters into force for those Parties that have fulfilled their internal requirements, provided that at least one EFTA State and one MERCOSUR State are one of those Parties.
10. The Joint Committee shall establish its rules of procedure.

Chapter 15

Dispute Settlement

Article 15.1

Scope and Coverage

Unless otherwise specified in this Agreement, this Chapter applies to any disputes concerning the interpretation or application of this Agreement.

Article 15.2

Choice of Forum

1. Disputes regarding the same matter arising under this Agreement and under the WTO Agreement may be settled under this Chapter or under the WTO Dispute Settlement Understanding at the discretion of the complaining

gjelder bare én eller flere av EFTA-statene på den ene siden og én eller flere av MERCOSUR-statene på den andre siden. I dette tilfellet skal enigheten omfatte bare disse statspartene, og beslutningen eller anbefalingen skal gjelde bare for dem.

7. Den blandede komité skal komme sammen innen ett år etter at denne avtalen er trådt i kraft. Deretter skal den komme sammen ved behov, men vanligvis hvert annet år. Komiteens møter skal ledes i fellesskap av én av EFTA-statene og én av MERCOSUR-statene. Dersom statspartene er enige om det, kan et møte i Den blandede komité avholdes elektronisk.
8. Hver av statspartene kan på et hvilket som helst tidspunkt, ved skriftlig underretning til de øvrige statspartene, be om at det holdes et ekstraordinært møte i Den blandede komité. Et slikt møte skal finne sted innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, med mindre statspartene blir enige om noe annet.
9. Dersom en statspart i Den blandede komité har godtatt en beslutning med forbehold om oppfyllelse av internrettslige krav, skal beslutningen tre i kraft den dagen den siste statsparten underretter om at dens interne krav er oppfylt, med mindre annet er avtalt. Den blandede komité kan bestemme at beslutningen skal tre i kraft for de statspartene som har oppfylt sine internrettslige krav, forutsatt at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat er en av disse partene.
10. Den blandede komité skal fastsette sin egen forretningsorden.

Kapittel 15

Tvisteløsning

Artikkel 15.1

Virkeområde og dekning

Med mindre annet er angitt i denne avtalen, får dette kapitlet anvendelse på alle tvister om fortolkningen eller anvendelsen av denne avtalen.

Artikkel 15.2

Valg av forum

1. Tvister om samme forhold som oppstår innenfor rammen av både denne avtalen og WTO-avtalen, kan avgjøres i henhold til dette kapitlet eller i henhold til WTOs tvisteløsningsavtale etter hva som foretrekkes av parten som

Party.¹⁶ The forum thus selected shall be used to the exclusion of the other.

2. For the purposes of paragraph 1, dispute settlement procedures are deemed to be initiated, and thus the forum selected:
 - (a) under the WTO Agreement, upon a Party's request for the establishment of a panel under Article 6 of the WTO Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes of the WTO; and
 - (b) under this Agreement, upon a Party's request for arbitration pursuant to paragraph 1 of Article 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel).

Article 15.3

Parties to a Dispute

1. For the purposes of this Chapter, one or more EFTA States, MERCOSUR or one or more MERCOSUR States, may be parties to a dispute.
2. One or more EFTA States may initiate a dispute settlement proceeding against one or more MERCOSUR States. In case of a measure of MERCOSUR, one or more EFTA States may in addition initiate a dispute settlement proceeding against MERCOSUR. The fact that a measure of a MERCOSUR State is derived from or related to a measure of MERCOSUR shall not preclude a dispute settlement proceeding against the MERCOSUR State concerning its measure. A MERCOSUR State complained against may not invoke as a defence that the measure is an implementation of a MERCOSUR measure.
3. MERCOSUR may initiate a dispute settlement proceeding against one or more EFTA States whenever the measure at issue is a measure of one or more EFTA States that affects all MERCOSUR States.
4. One or more MERCOSUR States may initiate a dispute settlement proceeding against one or more EFTA States.

Article 15.4

Good Offices, Conciliation or Mediation

1. Good offices, conciliation and mediation are procedures that are undertaken voluntarily if the parties to the dispute so agree. They may

har inngitt klage.¹⁶ Når et forum er valgt på denne måten, utelukkes bruk av det andre.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 anses tvisteløsningsprosedyrer å være innledet og forum dermed valgt
 - a) i henhold til WTO-avtalen, ved en parts anmodning om opprettelse av et panel i henhold til artikkel 6 i WTO-avtalen om regler og prosedyrer ved tvisteløsning i WTO, og
 - b) i henhold til denne avtalen, ved en parts anmodning om voldgift i henhold til nr. 1 i artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgifts-panelet).

Artikkel 15.3

Parter i en tvist

1. Ved anvendelsen av dette kapittelet kan én eller flere EFTA-stater, MERCOSUR eller én eller flere MERCOSUR-stater være parter i en tvist.
2. Én eller flere EFTA-stater kan innlede en tvisteløsningsbehandling mot én eller flere MERCOSUR-stater. Dersom det gjelder et tiltak truffet av MERCOSUR, kan én eller flere EFTA-stater i tillegg innlede en tvisteløsningsbehandling mot MERCOSUR. Det faktum at et tiltak truffet av en MERCOSUR-stat er avledet av eller tilknyttet til et tiltak truffet av MERCOSUR, skal ikke være til hinder for en tvisteløsningsbehandling mot MERCOSUR-staten vedrørende dens tiltak. En innklaget MERCOSUR-stat kan ikke påberope seg som forsvar at tiltaket er en gjennomføring av et MERCOSUR-tiltak.
3. MERCOSUR kan innlede en tvisteløsningsbehandling mot én eller flere EFTA-stater når det aktuelle tiltaket er et tiltak truffet av én eller flere EFTA-stater som berører alle MERCOSUR-statene.
4. Én eller flere MERCOSUR-stater kan innlede en tvisteløsningsbehandling mot én eller flere EFTA-stater.

Artikkel 15.4

Velvillig mellomkomst, forlik eller megling

1. Velvillig mellomkomst, forlik og megling er frivillige prosedyrer som anvendes dersom partene i tvisten er enige om det. De kan innledes

¹⁶ For the purposes of this Chapter, the terms «Party», «party to the dispute», «complaining Party» and «Party complained against» can denote one or more Parties.

¹⁶ I dette kapittelet kan begrepene «part», «part i tvisten», «part som har inngitt klage» og «innklaget part» vise til en eller flere parter.

begin and, upon request of a party to the dispute be terminated at any time. They may continue while proceedings of an arbitration panel established in accordance with this Chapter are in progress.

2. Proceedings involving good offices, conciliation and mediation, and in particular positions taken by the parties to the dispute during these proceedings, shall be confidential. These proceedings shall be without prejudice to the rights of the parties to the dispute in any other proceedings.

Article 15.5

Consultations

1. The Parties shall at all times endeavour to settle any disputes referred to in Article 15.1 (Scope and Coverage) and shall make every attempt through cooperation and consultations to agree on the interpretation and application of this Agreement and to reach a mutually satisfactory solution of any matter raised in accordance with this Article.
2. A Party may request in writing bilateral consultations with another Party if it considers that a measure is inconsistent with this Agreement. The Party requesting bilateral consultations shall at the same time notify the other Parties in writing of the request. The Party to which the request is made shall reply within ten days from the receipt of the request.
3. Bilateral consultations shall commence within 30 days from the receipt of the request for consultations. Bilateral consultations on urgent matters, including those on perishable goods, shall commence within 15 days from the receipt of the request for consultations. If the Party to which the request is made does not reply within ten days or does not enter into consultations within 30 days from the receipt of the request for bilateral consultations, or within 15 days for urgent matters, the Party making the request is entitled to request the establishment of an arbitration panel in accordance with Article 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel).
4. If the parties to the dispute do not reach a mutually agreed solution through bilateral consultations in accordance with paragraph 3, within 45 days, or within 30 days for urgent matters, from the receipt of the request for such consultations, each party to the dispute

og, på anmodning fra en part i tvisten, avsluttes på et hvilket som helst tidspunkt. De kan fortsette mens forhandlingene i et voldgiftspanel opprettet i samsvar med dette kapittelet pågår.

2. Forhandlinger som omfatter velvillig mellomkomst, forlik og megling, og særlig standpunktene som partene i tvisten inntar under slike forhandlinger, skal være fortrolige. Disse forhandlingene skal ikke berøre rettighetene til partene i tvisten i eventuelle andre forhandlinger.

Artikkel 15.5

Konsultasjoner

1. Partene skal til enhver tid bestrebe seg på å løse eventuelle tvister nevnt i artikkel 15.1 (Virkeområde og dekning) og skal gjennom samarbeid og konsultasjoner gjøre alt de kan for å komme til enighet om fortolkningen og anvendelsen av denne avtalen og komme fram til en gjensidig tilfredsstillende løsning på ethvert spørsmål som tas opp i samsvar med denne artikkelen.
2. En part kan skriftlig anmode om bilaterale konsultasjoner med en annen part dersom den anser at et tiltak er uforenlig med denne avtalen. Parten som anmoder om bilaterale konsultasjoner, skal samtidig underrette de øvrige partene skriftlig om anmodningen. Parten som anmodningen er rettet til, skal besvare anmodningen innen ti dager etter at den er mottatt.
3. De bilaterale konsultasjonene skal begynne innen 30 dager etter at anmodningen om konsultasjoner er mottatt. Bilaterale konsultasjoner i hastesaker, herunder saker som gjelder bedervelige varer, skal begynne innen 15 dager etter at anmodningen om konsultasjoner er mottatt. Dersom parten som anmodningen er rettet til, ikke svarer innen 10 dager eller ikke innleder konsultasjoner innen 30 dager etter at anmodningen om bilaterale konsultasjoner er mottatt, eller innen 15 dager i hastesaker, har parten som fremmer anmodningen, rett til å be om at det opprettes et voldgiftspanel i samsvar med artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgiftspanelet).
4. Dersom partene i tvisten ikke kommer fram til en omforent løsning gjennom bilaterale konsultasjoner i samsvar med nr. 3 innen 45 dager, eller innen 30 dager i hastesaker, etter at anmodningen om slike konsultasjoner er mottatt, kan hver part i tvisten anmode om skrift-

may request in writing consultations in the Joint Committee established under Article 14 (Joint Committee).

5. Consultations in the Joint Committee shall commence within 75 days, or within 50 days for urgent matters, from the receipt of the request for bilateral consultations. If the Party to which the request is made does not enter into consultations in the Joint Committee within these deadlines, the Party making the request is entitled to request the establishment of an arbitration panel in accordance with Article 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel). Should it not be possible to hold the meeting of the Joint Committee within this period of time, the parties to the dispute may extend this term by consensus.
6. The parties to the dispute shall provide information to enable a complete examination of whether the measure is inconsistent with this Agreement and treat any confidential information exchanged in the course of consultations in the same manner as the Party providing the information.
7. Upon agreement of the parties to the dispute, the bilateral consultations and the consultations in the Joint Committee may be held in person or by any technological means available. If consultations are held in person, these should take place in the territory of the Party complained against, unless the parties to the dispute agree otherwise.
8. Consultations shall be confidential and without prejudice to the rights of the parties to the dispute in any other proceedings.
9. The parties to the dispute shall inform the other Parties of any mutually agreed resolution of the matter.

Article 15.6

Establishment of the Arbitration Panel

1. If the consultations referred to in Article 15.5 (Consultations) fail to settle a dispute within 105 days, or 60 days in relation to urgent matters, including those on perishable goods, from the receipt of the request for bilateral consultations by the Party complained against, the complaining Party may request the establishment of an arbitration panel by means of a written request to the Party complained against. A copy of this request shall be communicated to the other Parties so that they may determine whether to participate in the arbitration proceeding.

lige konsultasjoner i Den blandede komité opprettet etter artikkel 14 (Den blandede komité).

5. Konsultasjoner i Den blandede komité skal begynne innen 75 dager, eller innen 50 dager i hastesaker, etter at anmodningen om bilaterale konsultasjoner er mottatt. Dersom parten som anmodningen er rettet til, ikke innleder konsultasjoner i Den blandede komité innen disse fristene, har parten som fremmer anmodningen, rett til å be om at det opprettes et voldgiftspanel i samsvar med artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgiftspanelet). Dersom det ikke er mulig å avholde møtet i Den blandede komité innen denne fristen, kan partene i tvisten forlenge denne fristen ved enighet.
6. Partene i tvisten skal legge fram informasjon slik at det kan foretas en fullstendig undersøkelse av hvorvidt tiltaket er uforenlig med denne avtalen, og skal behandle fortrolige opplysninger som utveksles i løpet av konsultasjonene, på samme måte som parten som legger fram opplysningene.
7. Dersom partene i tvisten er enige om det, kan de bilaterale konsultasjonene og konsultasjonene i Den blandede komité avholdes fysisk eller ved hjelp av tilgjengelige teknologiske midler. Dersom konsultasjonene avholdes fysisk, skal disse finne sted på territoriet til den innklagede part, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
8. Konsultasjoner skal være fortrolige og skal ikke berøre rettighetene til partene i tvisten i eventuelle andre forhandlinger.
9. Partene i tvisten skal underrette de øvrige partene om en eventuell omforent løsning av forholdet.

Artikkel 15.6

Opprettelse av voldgiftspanelet

1. Dersom en tvist ikke løses gjennom konsultasjonene omtalt i artikkel 15.5 (Konsultasjoner) innen 105 dager, eller 60 dager i hastesaker, herunder saker som gjelder bedervelige varer, etter at anmodningen om bilaterale konsultasjoner ble mottatt av den innklagede parten, kan parten som har inngitt klage, be om at det opprettes et voldgiftspanel ved skriftlig anmodning til den innklagede parten. En kopi av anmodningen skal sendes de øvrige partene, slik at de kan avgjøre om de vil delta i voldgiftsforhandlingene.

2. The request for the establishment of an arbitration panel shall identify the specific measure at issue and provide a brief summary of the legal and factual basis of the complaint.
3. The arbitration panel shall be appointed pursuant to Article 15.7 (Composition of the Arbitration Panel). The date of establishment of the arbitration panel shall be the date on which the Chair has accepted appointment.
4. Unless the parties to the dispute agree otherwise within 20 days from the receipt of the request for the establishment of the arbitration panel, the terms of reference for the arbitration panel shall be:

“To examine, in light of the relevant provisions of this Agreement, the matter referred to in the request for the establishment of an arbitration panel pursuant to Article 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel) and to make findings of law and fact together with the reasons, as well as recommendations, if any, for the resolution of the dispute and the implementation of the ruling.”

5. Where more than one Party requests the establishment of an arbitration panel relating to the same matter or where the request involves more than one Party complained against, and whenever feasible, a single arbitration panel should be established.
6. A Party which is not a party to the dispute shall be entitled, on delivery of a written notice to the parties to the dispute, to make written submissions to the arbitration panel, receive written submissions, including annexes, from the parties to the dispute, attend hearings and make oral statements.

Article 15.7

Composition of the Arbitration Panel

1. The arbitration panel shall comprise three arbitrators appointed in accordance with paragraphs 2 to 4.
2. In the written request pursuant to paragraph 2 of Article 15.6 (Establishment of the Arbitration Panel), the complaining Party shall appoint one arbitrator. In addition, the complaining Party shall present a list of four individuals who are willing to serve as the third arbitrator.
3. Within 30 days from the receipt of the request, the Party complained against shall appoint a second arbitrator and present a second list of four individuals who are willing to serve as the third arbitrator. If the Party complained

2. Anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel skal angi det konkrete tiltak som ønskes vurdert, og inneholde et kort sammendrag av det rettslige og faktiske grunnlaget for klagen.
3. Voldgiftspanelet skal oppnevnes i henhold til artikkel 15.7 (Voldgiftspanelets sammensetning). Datoen for opprettelse av voldgiftspanelet skal være datoen da lederen har akseptert oppnevnelse.
4. Med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet innen 20 dager etter at anmodningen om opprettelse av voldgiftspanelet er mottatt, skal voldgiftspanelet's mandat være

«å undersøke, i lys av relevante bestemmelser i denne avtalen, forholdet det vises til i anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel i henhold til artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgiftspanelet), og trekke en konklusjon om juridiske og faktiske forhold samt grunnleggende og eventuelt gi anbefalinger med hensyn til løsning av tvisten og gjennomføring av avgjørelsen».

5. Når flere enn én part ber om at det opprettes et voldgiftspanel i tilknytning til samme forhold, eller når anmodningen omfatter flere enn én innklaget part, bør det, såfremt det lar seg gjøre, opprettes ett enkelt voldgiftspanel.
6. En part som ikke er part i tvisten, skal ved skriftlig underretning til partene i tvisten ha rett til å legge fram skriftlige innlegg for voldgiftspanelet, motta skriftlige innlegg, herunder vedlegg, fra partene i tvisten, møte i forhandlinger og avgi muntlige innlegg.

Artikkel 15.7

Voldgiftspanelet's sammensetning

1. Voldgiftspanelet skal bestå av tre voldgiftsmedlemmer oppnevnt i samsvar med nr. 2 til 4.
2. I den skriftlige anmodningen i henhold til nr. 2 i artikkel 15.6 (Opprettelse av voldgiftspanelet) skal parten som har inngitt klagen, oppnevne ett voldgiftsmedlem. I tillegg skal parten som har inngitt klagen, legge fram en liste over fire personer som er villige til å fungere som det tredje voldgiftsmedlemmet.
3. Innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt, skal den innklagede parten oppnevne et andre voldgiftsmedlem og legge fram en andre liste over fire personer som er villige til å fungere som det tredje voldgiftsmedlemmet. Der-

against fails to appoint the second arbitrator within these 30 days, the first arbitrator shall appoint the second arbitrator from the list established in paragraph 2 within 10 days.

4. Within 30 days from the appointment of the second arbitrator, the parties to the dispute shall jointly appoint a third arbitrator taking into account the individuals proposed in the lists presented pursuant to paragraphs 2 and 3. If the third arbitrator has not been appointed within 60 days from the appointment of the second arbitrator, the two appointed arbitrators shall appoint the third arbitrator jointly within 30 days. The third arbitrator shall not be a national or permanent resident of a State Party. The third arbitrator thus appointed shall be the Chair of the arbitration panel.
5. Arbitrators must have specialised knowledge and experience in law and international trade.
6. The arbitrators appointed to serve in an arbitration panel shall be independent, serve in their individual capacities, shall not take instructions from any organisation or government and shall not act as representatives nor be affiliated with the government or any governmental organisation of a Party. A person who has acted in any capacity in previous phases of the dispute settlement procedure or who does not have the necessary independence with regard to the positions of the parties to the dispute shall not act as an arbitrator in an arbitration panel.
7. Any arbitrator may be challenged by any party to the dispute if circumstances give rise to justifiable doubts as to the arbitrator's objectivity, reliability, sound judgment or independence. If the other party to the dispute does not agree with the challenge or the challenged arbitrator does not withdraw within 15 days from the date when the evidence in support of the challenge was notified in writing to the other party to the dispute, the party to the dispute making the challenge may request that such matter be referred to the Chair of the arbitration panel whose decision shall be final. In case the challenged arbitrator is the Chair, the challenge shall be referred to the other two arbitrators.
8. Whenever possible, the arbitration panel referred to in Articles 15.13 (Implementation

som den innklagede parten ikke oppnevner det andre voldgiftsmedlemmet innen disse 30 dagene, skal det første voldgiftsmedlemmet oppnevne det andre voldgiftsmedlemmet fra listen fastsatt i nr. 2 innen 10 dager.

4. Innen 30 dager etter at det andre voldgiftsmedlemmet er oppnevnt, skal partene i tvisten i fellesskap oppnevne et tredje voldgiftsmedlem der de tar hensyn til personene som er foreslått på listene som er lagt fram i henhold til nr. 2 og 3. Dersom det tredje voldgiftsmedlemmet ikke er oppnevnt innen 60 dager etter at det andre voldgiftsmedlemmet er oppnevnt, skal de to oppnevnte voldgiftsmedlemmene i fellesskap oppnevne det tredje voldgiftsmedlemmet innen 30 dager. Det tredje voldgiftsmedlemmet skal ikke være statsborger eller ha permanent opphold i en statspart. Det tredje voldgiftsmedlemmet som oppnevnes på denne måten, skal være voldgiftspanelet's leder.
5. Voldgiftsmedlemmene må ha spesialisert kunnskap og erfaring innen jus og internasjonal handel.
6. Personene som oppnevnes til å sitte i et voldgiftspanel, skal være uavhengige, tjenestegjøre som privatpersoner, ikke motta instruksjoner fra noen organisasjon eller regjering og skal ikke opptre som representanter for eller være tilknyttet regjeringen eller en eller statlig organisasjon i en part. En person som har opptrådt i en hvilken som helst egenskap i tidligere faser av tvisteløsningsprosedyren, eller som ikke har den nødvendige uavhengigheten i forhold til partene i tvisten, skal ikke opptre som voldgiftsmedlem i et voldgiftspanel.
7. Enhver part i tvisten kan gjøre innsigelse mot ethvert voldgiftsmedlem dersom omstendighetene gir grunn til berettiget tvil om voldgiftsmedlemmets objektivitet, pålitelighet, sunne dømmekraft eller uavhengighet. Dersom den andre parten i tvisten ikke er enig i innsigelsen, eller dersom voldgiftsmedlemmet som innsigelsen gjelder, ikke trekker seg innen 15 dager etter at dokumentasjonen som underbygger innsigelsen, ble meddelt skriftlig til den andre parten i tvisten, kan parten i tvisten som har inngitt innsigelsen, be om at forholdet forelegges for voldgiftspanelet's leder, hvis avgjørelse skal være endelig. Dersom voldgiftsmedlemmet som innsigelsen gjelder, er lederen, skal innsigelsen forelegges de to andre voldgiftsmedlemmene.
8. Når det er mulig, skal voldgiftspanelet nevnt i artikkel 15.13 (Gjennomføring av voldgifts-

of the Arbitral Award) and 15.14 (Compensation and Suspension of Benefits) shall comprise the same arbitrators who issued the arbitral award.

9. If an arbitrator resigns, is removed or becomes unable to act, a successor shall be appointed in the same manner as prescribed for the appointment of the original arbitrator. The work of the arbitration panel shall be suspended pending appointment of the successor.

Article 15.8

Rules of Procedure

1. Annex XIX (Rules of Procedure) shall apply with respect to the proceedings of the arbitration panel, unless the parties to the dispute agree otherwise.
2. The Joint Committee shall review and complete Annex XIX (Rules of Procedure) at its first meeting.
3. Where a procedural question arises that is not covered by this Agreement, an arbitration panel may, after consultation with the parties to the dispute, adopt an appropriate procedure that is consistent with this Agreement.

Article 15.9

Applicable Law

The arbitration panel shall examine the matter referred to it in the request for the establishment of an arbitration panel in the light of the relevant provisions of this Agreement, in accordance with the rules of interpretation of public international law.

Article 15.10

Hearings

1. The hearings of the arbitration panel shall be open to the public, unless the parties to the dispute agree otherwise. The hearings of the arbitration panel shall be partially or completely closed to the public for the discussion of information, which a party to the dispute has designated as confidential.
2. The location of any hearing of the arbitration panel, if it is held in person, shall be decided by mutual agreement of the parties to the dispute, failing which, it shall be decided by the arbitration panel.

kjennelsen) og artikkel 15.14 (Kompensasjon og oppheving av fordeler) bestå av de samme voldgiftsmedlemmene som fattet voldgiftskjennelsen.

9. Dersom et voldgiftsmedlem fratrer, avsettes eller blir ute av stand til å utøve sine oppgaver, skal en etterfølger oppnevnes på samme måte som fastsatt for oppnevningen av det opprinnelige voldgiftsmedlemmet. Arbeidet til voldgiftspanelet skal stilles i bero i påvente av at etterfølgeren oppnevnes.

Artikkel 15.8

Forretningsorden

1. Vedlegg XIX (Forretningsorden) skal gjelde for voldgiftspanelets forhandlinger, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
2. Den blandede komité skal gjennomgå og fullføre vedlegg XIX (Forretningsorden) på sitt første møte.
3. Når det oppstår et prosedyrespørsmål som ikke er omfattet av denne avtalen, kan et voldgiftspanel, etter konsultasjon med partene i tvisten, vedta en hensiktsmessig prosedyre som er forenlig med denne avtalen.

Artikkel 15.9

Gjeldende lovgivning

Voldgiftspanelet skal undersøke forholdet det har fått seg forelagt i forbindelse med anmodningen om opprettelse av et voldgiftspanel, i lys av relevante bestemmelser i denne avtalen og i samsvar med folkerettslige tolkningsregler.

Artikkel 15.10

Voldgiftspanelets møter

1. Voldgiftspanelets møter skal være åpne for allmennheten med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet. Voldgiftspanelets møter skal være helt eller delvis lukket for allmennheten for drøfting av opplysninger som en av partene i tvisten har betegnet som fortrolige.
2. Stedet for ethvert møte i voldgiftspanelet skal, dersom det avholdes fysisk, avgjøres ved enighet mellom partene i tvisten; dersom dette ikke er mulig, skal det avgjøres av voldgiftspanelet.

*Article 15.11***Interim Reports and Arbitral Award**

1. The arbitration panel should submit an interim report containing its findings and rulings to the parties to the dispute no later than 90 days from the date of establishment of the arbitration panel. A party to the dispute may submit written comments to the arbitration panel within 14 days from the receipt of the interim report. The arbitration panel should present to the parties to the dispute an arbitral award within 30 days from the receipt of the interim report.
2. The arbitral award, as well as any ruling under Articles 15.13 (Implementation of the Arbitral Award) and 15.14 (Compensation and Suspension of Benefits), shall be communicated to the Parties. The award, as well as the rulings, shall be made public, unless the parties to the dispute decide otherwise.
3. The arbitral award, as well as any ruling of the arbitration panel under this Chapter shall be final and binding upon the parties to the dispute.
4. Decisions of the arbitration panel shall be taken by a majority of the arbitrators if consensus cannot be reached. The arbitration panel shall not disclose any minority opinions.

*Article 15.12***Suspension or Termination of Arbitration Panel Proceedings**

1. Where the parties to the dispute agree, an arbitration panel may suspend its work at any time for a period not exceeding 12 months. If the work of an arbitration panel has been suspended for more than 12 months, the arbitration panel's authority for considering the dispute shall lapse, unless the parties to the dispute agree otherwise.
2. The complaining Party may withdraw its complaint at any time before the interim report has been issued. Such withdrawal shall be without prejudice to its right to introduce a new complaint regarding the same issue at a later point in time, unless the parties to the dispute agree otherwise.
3. The parties to the dispute may agree at any time to terminate the proceedings of an arbitration panel established under this Agreement by jointly notifying in writing the Chair of that arbitration panel.

*Artikkel 15.11***Foreløpige rapporter og voldgiftskjennelse**

1. Voldgiftspanelet bør legge fram for partene i tvisten en foreløpig rapport som inneholder panelets konklusjoner og avgjørelser, senest 90 dager etter at voldgiftspanelet er opprettet. En part i tvisten kan inngi skriftlige merknader til voldgiftspanelet innen 14 dager etter at den foreløpige rapporten er mottatt. Voldgiftspanelet bør framlegge en voldgiftskjennelse for partene i tvisten innen 30 dager etter at den foreløpige rapporten er mottatt.
2. Voldgiftskjennelsen, samt enhver avgjørelse etter artikkel 15.13 (Gjennomføring av voldgiftskjennelsen) og artikkel 15.14 (Kompensasjon og oppheving av fordeler), skal meddeles partene. Kjennelsen og avgjørelsene skal offentliggjøres, med mindre partene i tvisten beslutter noe annet.
3. Voldgiftskjennelsen, samt enhver avgjørelse som voldgiftspanelet treffer etter dette kapitlet, skal være endelig og bindende for partene i tvisten.
4. Voldgiftspanelets beslutninger skal treffes av et flertall av voldgiftsmedlemmer dersom det ikke kan oppnås enighet. Voldgiftspanelet skal ikke offentliggjøre eventuelle mindretallsuttalelser.

*Artikkel 15.12***Utsettelse eller avslutning av voldgiftspanelets forhandlinger**

1. Når partene i tvisten er enige om det, kan voldgiftspanelet når som helst utsette sitt arbeid for et tidsrom som ikke overstiger tolv måneder. Dersom et voldgiftspanels arbeid blir utsatt i mer enn tolv måneder, bortfaller voldgiftspanelets myndighet til å behandle tvisten, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
2. Parten som har inngitt klage, kan trekke klagen på et hvilket som helst tidspunkt før den foreløpige rapporten legges fram. En slik tilbaketrekking berører ikke partens rett til å inngi ny klage om samme saksforhold på et senere tidspunkt, med mindre partene i tvisten blir enige om noe annet.
3. Partene i tvisten kan når som helst bli enige om å avslutte forhandlingene i voldgiftspanelet opprettet i henhold til denne avtalen ved skriftlig å underrette voldgiftspanelets leder i fellesskap.

*Article 15.13***Implementation of the Arbitral Award**

1. The Party complained against shall promptly comply with the ruling in the arbitral award. If it is impracticable to comply immediately, the parties to the dispute shall endeavour to agree on a reasonable period of time to do so. In the absence of such agreement within 45 days from the issuance of the arbitral award, either party to the dispute may request the original arbitration panel to determine the length of the reasonable period of time, in light of the particular circumstances of the case. The ruling of the arbitration panel should be given within 60 days from the receipt of that request.
2. The Party complained against shall, within the time period established in accordance with paragraph 1, notify the other party to the dispute of the measure adopted in order to comply with the ruling in the arbitral award, as well as provide a description of how the measure ensures compliance in a manner that allows the other party to the dispute to assess the measure.
3. In case of disagreement as to the existence of a measure complying with the ruling in the arbitral award or to the consistency of that measure with the ruling in the arbitral award, such disagreement shall be decided by the same arbitration panel upon request of either party to the dispute before compensation can be sought or suspension of benefits can be applied in accordance with Article 15.14 (Compensation and Suspension of Benefits). Such request shall identify the specific measure at issue and explain how such measure does not comply with the arbitral award in a manner to present the legal basis for the complaint. The ruling of the arbitration panel should be rendered within 90 days from the receipt of that request.

*Article 15.14***Compensation and Suspension of Benefits**

1. If the Party complained against does not comply with an arbitral award of the arbitration panel referred to in Article 15.13 (Implementation of the Arbitral Award), or notifies the complaining Party that it does not intend to comply with the ruling in the arbitral award, that Party shall, if so requested by the complaining Party, enter into consultations with a view to agreeing on mutually acceptable compensation. If

*Artikkel 15.13***Gjennomføring av voldgiftskjennelsen**

1. Den innklagede parten skal omgående etterkomme avgjørelsen i voldgiftskjennelsen. Dersom det ikke er praktisk mulig å etterkomme den umiddelbart, skal partene i tvisten bestrebe seg på å bli enige om en rimelig frist for å gjøre dette. Dersom det ikke er oppnådd enighet innen 45 dager etter at voldgiftskjennelsen er lagt fram, kan en part i tvisten be det opprinnelige voldgiftspanelet om å fastsette en rimelig frist i lys av de spesielle omstendighetene i saken. Voldgiftspanelet bør treffe sin avgjørelse innen 60 dager etter at anmodningen er mottatt.
2. Den innklagede parten skal, innen fristen fastsatt i samsvar med nr. 1, underrette den andre parten i tvisten om de tiltakene som er truffet for å etterkomme avgjørelsen i voldgiftskjennelsen, samt gi en beskrivelse av hvordan tiltaket sikrer at avgjørelsen etterleves, på en slik måte at den andre parten i tvisten kan vurdere tiltaket.
3. Dersom det foreligger uenighet med hensyn til om det er gjennomført tiltak for å etterkomme avgjørelsen i voldgiftskjennelsen, eller om det gjennomførte tiltaket er i samsvar med avgjørelsen i voldgiftskjennelsen, skal uenigheten på anmodning fra en av partene i tvisten avgjøres av det samme voldgiftspanelet før det kan søkes om kompensasjon eller fordeler kan oppheves i samsvar med artikkel 15.14 (Kompensasjon og oppheving av fordeler). En slik anmodning skal angi det konkrete tiltaket det gjelder, og forklare hvordan tiltaket ikke er i samsvar med voldgiftskjennelsen, på en måte som gir det rettslige grunnlaget for klagen. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse innen 90 dager etter at anmodningen er mottatt.

*Artikkel 15.14***Kompensasjon og oppheving av fordeler**

1. Dersom den innklagede parten unnlater å etterkomme en voldgiftskjennelse fra voldgiftspanelet nevnt i artikkel 15.13 (Gjennomføring av voldgiftskjennelsen) eller underretter parten som har inngitt klage, om at den ikke har til hensikt å etterkomme avgjørelsen i voldgiftskjennelsen, skal denne parten, dersom parten som har inngitt klage, ber om det, innlede konsultasjoner med sikte på å oppnå

no such agreement has been reached within 20 days from the receipt of the request, the complaining Party shall be entitled to suspend the application of benefits granted under this Agreement but only equivalent to the benefits affected by the measure that the arbitration panel has found to be inconsistent with this Agreement.

2. In considering what benefits to suspend, the complaining Party should first seek to suspend benefits in the same sector or sectors as that affected by the measure that the arbitration panel has found to be inconsistent with this Agreement. The complaining Party that considers it is not practicable or effective to suspend benefits in the same sector or sectors may suspend benefits in other sectors indicating the reasons that justify its decision.
 3. The complaining Party shall notify the Party complained against of the benefits which it intends to suspend, the grounds for such suspension and when suspension will commence, no later than 30 days before the date on which the suspension is due to take effect. Within 15 days from the receipt of that notification, the Party complained against may request the original arbitration panel to rule on whether the benefits which the complaining Party intends to suspend are equivalent to the benefits affected by the measure found to be inconsistent with this Agreement, and whether the proposed suspension is in accordance with paragraphs 1 and 2. Within 10 days from the date of the request for the arbitration panel referred to in this paragraph, the complaining Party shall present a document indicating the methodology it has used to calculate the level of the suspension of benefits. The ruling of the arbitration panel should be given within 45 days from the receipt of that request. Benefits shall not be suspended until the arbitration panel has issued its ruling.
 4. Compensation and suspension of benefits shall be temporary measures and shall only be applied by the complaining Party until the measure found to be inconsistent with this Agreement has been withdrawn or amended so as to bring it into conformity with this Agreement, or until the parties to the dispute have resolved the dispute otherwise.
 5. At the request of a party to the dispute, the original arbitration panel shall rule on the con-
- enighet om en kompensasjon begge parter kan godta. Dersom det ikke er oppnådd enighet innen 20 dager etter at anmodningen er mottatt, skal parten som har inngitt klage, ha rett til å oppheve anvendelsen av fordeler som er gitt etter denne avtalen, men bare i samme omfang som fordelene som berøres av tiltaket som voldgiftspanelet mener er uforenlig med denne avtalen.
2. Ved vurderingen av hvilke fordeler som skal oppheves, bør parten som har inngitt klage, først søke å oppheve anvendelsen av fordeler i samme sektor eller sektorer som berøres av tiltaket som voldgiftspanelet mener er uforenlig med denne avtalen. Dersom parten som har inngitt klage, mener det ikke er praktisk mulig eller ikke har den tiltenkte virkning å oppheve fordeler i samme sektor eller sektorer, kan vedkommende part oppheve fordeler i andre sektorer, idet den angir begrunnelsen for avgjørelsen.
 3. Parten som har inngitt klage, skal senest 30 dager før opphevingen får virkning, underrette den innklagede parten om hvilke fordeler den har til hensikt å oppheve, om grunnene til opphevingen og om når opphevingen blir iverksatt. Den innklagede parten kan innen 15 dager etter at nevnte underretning er mottatt, anmode det opprinnelige voldgiftspanelet om å avgjøre om de fordelene som parten som har inngitt klage, har til hensikt å oppheve, har samme omfang som fordelene som berøres av tiltaket som anses å være uforenlig med denne avtalen, og om den foreslåtte opphevingen er i samsvar med nr. 1 og 2. Innen 10 dager etter datoen for anmodningen til voldgiftspanelet nevnt i dette nummeret skal parten som har inngitt klage, legge fram et dokument som angir metoden den har brukt for å beregne nivået på opphevingen av fordeler. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse innen 45 dager etter at anmodningen er mottatt. Ingen fordeler skal oppheves før voldgiftspanelet avgjør foreligger.
 4. Kompensasjon og oppheving av fordeler skal være midlertidige tiltak og skal anvendes av parten som har inngitt klage, bare inntil tiltaket som anses å være uforenlig med denne avtalen, er trukket tilbake eller er endret slik at det er brakt i samsvar med denne avtalen, eller inntil partene i tvisten har løst tvisten på annet vis.
 5. Det opprinnelige voldgiftspanelet skal, på anmodning fra en av partene i tvisten, avgjøre

formity with the arbitral award of any implementing measures adopted after the suspension of benefits and, in light of such ruling, whether the suspension of benefits should be terminated or modified. The ruling of the arbitration panel should be given within 30 days from the receipt of that request.

Article 15.15

Time Periods

1. Any time period mentioned in this Chapter may be extended by mutual agreement of the parties to the dispute or by the arbitration panel upon request of a Party to the dispute.
2. When an arbitration panel considers that it cannot comply with a timeframe imposed on it under this Chapter, it shall inform the parties to the dispute in writing and provide an estimate of the additional time required. Any additional time required should not exceed 30 days.

Article 15.16

Costs

The costs of arbitration shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. Each party to the dispute shall bear its own legal and other costs incurred in relation to the arbitration. The arbitration panel may decide that the costs be distributed differently taking into account the particular circumstances of the case.

Article 15.17

Confidentiality

1. The Parties shall treat as confidential the information which has been designated as confidential by a Party submitting the information to the arbitration panel.
2. Written submissions of a party to the dispute shall not be published by the other party to the dispute or by the arbitration panel without explicit consent of the party to the dispute that presented the submission.
3. A party to the dispute shall, upon request of another party to the dispute, provide a non-confidential summary of the information contained in its written submission that may be disclosed to the public.

om eventuelle gjennomføringstiltak vedtatt etter at fordelene ble opphevet, er i samsvar med voldgiftskjennelsen, og, på bakgrunn av denne avgjørelsen, om opphevingen av fordelene bør avsluttes eller endres. Voldgiftspanelet bør treffe avgjørelse innen 30 dager etter at anmodningen er mottatt.

Artikkel 15.15

Frister

1. Alle frister nevnt i dette kapittelet kan forlenges ved gjensidig avtale mellom partene i tvisten eller, på anmodning fra en part i tvisten, av voldgiftspanelet.
2. Når et voldgiftspanel anser at det ikke er i stand til å overholde en frist det er pålagt etter dette kapittelet, skal det skriftlig underrette partene i tvisten og angi hvor mye ytterligere tid det trenger. Den nødvendige ytterligere tiden bør ikke overstige 30 dager.

Artikkel 15.16

Kostnader

Kostnadene ved voldgiften skal dekkes av partene i tvisten med like store andeler. Hver part i tvisten skal bære sine egne sakskostnader og andre kostnader som den pådrar seg i forbindelse med voldgiften. Voldgiftspanelet kan beslutte at kostnadene skal fordeles ulikt idet det tar hensyn til de særlige omstendighetene ved saken.

Artikkel 15.17

Fortrolighet

1. Partene skal behandle fortrolig opplysninger som er merket fortrolig av parten som har lagt opplysningene fram for voldgiftspanelet.
2. Skriftlige innlegg fra en part i tvisten skal ikke offentliggjøres av den andre parten i tvisten eller av voldgiftspanelet uten uttrykkelig samtykke fra parten i tvisten som har inngitt innlegget.
3. En part i tvisten skal, på anmodning fra en annen part i tvisten, gi et ikke-fortrolig sammendrag av informasjonen i sitt skriftlige innlegg som kan offentliggjøres.

*Chapter 16***Final Provisions***Article 16.1***Annexes and Appendices**

The Annexes and Appendices, Records of Understandings, and footnotes to this Agreement constitute an integral part of this Agreement.

*Article 16.2***Amendments**

1. Any Party may submit proposals for amendments to this Agreement to the Joint Committee for consideration and recommendation.
2. Amendments to this Agreement other than those referred to in Article 14 (Joint Committee) shall be subject to ratification, acceptance or approval.
3. Unless otherwise agreed, amendments shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and one MERCOSUR State have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary. In relation to an EFTA State or a MERCOSUR State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and one MERCOSUR State have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary, the amendment shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
4. Amendments regarding issues related only to one or several EFTA States and one or several MERCOSUR States shall be agreed upon by the State Parties concerned.
5. The text of the amendments and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
6. A State Party may apply an amendment provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of amendments shall be notified to the Depositary. The provisional application of an amendment shall begin:
 - (a) for an EFTA State, on the first day of the third month following the date of its notification to the Depositary, provided that at least one MERCOSUR State has notified its intention to apply the amendment provisionally or deposited its instruments of ratification, acceptance or approval; and

*Kapittel 16***Sluttbestemmelser***Artikkel 16.1***Vedlegg og tillegg**

Vedleggene og tilleggene, tilleggsprotokollene og fotnotene til denne avtalen utgjør en integrert del av denne avtalen.

*Artikkel 16.2***Endringer**

1. Enhver part kan legge fram forslag til endring av denne avtalen for Den blandede komité, som så skal vurdere forslagene og gi sine anbefalinger.
2. Andre endringer av denne avtalen enn dem som er nevnt i artikkel 14 (Den blandede komité), skal være underlagt ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning.
3. Med mindre annet er avtalt, skal endringer tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren. For en EFTA-stat eller en MERCOSUR-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrument etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren, skal endringen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt instrument.
4. Endringer vedrørende spørsmål som angår bare én eller flere EFTA-stater og én eller flere MERCOSUR-stater, skal avgjøres av de berørte statspartene.
5. Endringstekstene samt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumentene skal deponeres hos depositaren.
6. En statspart kan anvende en endring midlertidig, med forbehold for dens internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av endringer. Den midlertidige anvendelsen av en endring skal starte
 - a) for en EFTA-stat, den første dagen i den tredje måneden etter dens underretning til depositaren, forutsatt at minst én MERCOSUR-stat har underrettet om at den har til hensikt å anvende endringen midlertidig eller har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter, og

(b) for a MERCOSUR State, on the first day of the third month following the date of its notification to the Depositary, provided that at least one EFTA State has notified its intention to apply the amendment provisionally or deposited its instrument of ratification, acceptance or approval.

b) for en MERCOSUR-stat, den første dagen i den tredje måneden etter dens underretning til depositaren, forutsatt at minst én EFTA-stat har underrettet om at den har til hensikt å anvende endringen midlertidig eller har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssinstrument.

Article 16.3

Accession

1. Any State becoming a Member of EFTA or MERCOSUR, may accede to this Agreement on terms and conditions agreed by the State Parties and the acceding State.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which the acceding State and the last State Party have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval of the terms of accession.

Artikkel 16.3

Tiltredelse

1. Enhver stat som blir medlem av EFTA eller MERCOSUR, kan tiltre denne avtalen på de vilkårene som statspartene og den tiltredende staten blir enige om.
2. For en tiltredende stat skal denne avtalen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at den tiltredende staten og den siste statsparten har deponert sine instrumenter for ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning av tiltredelsesvilkårene.

Article 16.4

Withdrawal and Expiration

1. The MERCOSUR States may collectively withdraw from this Agreement by means of a written notification to the Depositary. Any EFTA State may withdraw from this Agreement by means of a written notification to the Depositary.
2. The withdrawal shall take effect six months from the date on which the notification is received by the Depositary.
3. Any EFTA State which withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association shall, ipso facto on the same day as the withdrawal takes effect, cease to be a Party to this Agreement.
4. Any MERCOSUR State which withdraws from the Treaty establishing the Common Market of the South shall, ipso facto, on the same day as the withdrawal takes effect, cease to be a Party to this Agreement.
5. Without prejudice to paragraphs 3 and 4, any State Party withdrawing from the Convention establishing the European Free Trade Association or from the Treaty establishing the Common Market of the South shall promptly notify the Depositary of the initiation of the withdrawal process. The Depositary shall promptly notify the other Parties.

Artikkel 16.4

Oppsigelse og opphør

1. MERCOSUR-statene kan i fellesskap si opp denne avtalen ved skriftlig underretning til depositaren. Hver av EFTA-statene kan si opp denne avtalen ved skriftlig underretning til depositaren.
2. Oppsigelsen får virkning seks måneder etter at depositaren har mottatt underretningen.
3. Enhver EFTA-stat som trer ut av konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, skal ipso facto opphøre å være part i denne avtalen samme dag som uttredelsen trer i kraft.
4. Enhver MERCOSUR-stat som trer ut av traktaten om opprettelse av det sør-amerikanske økonomiske fellesskapet MERCOSUR, skal ipso facto opphøre å være part i denne avtalen samme dag som uttredelsen trer i kraft.
5. Uten at det berører nr. 3 og 4, skal enhver statspart som trer ut av konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund eller av traktaten om opprettelse av sør-amerikanske økonomiske fellesskapet MERCOSUR, straks underrette depositaren om at uttredelsesprosessen er innledet. Depositaren skal straks underrette de andre partene.

6. If all the EFTA States withdraw or if all the MERCOSUR States collectively withdraw, this Agreement shall, ipso facto, be terminated.

Article 16.5

Entry into Force

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
2. This Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the date on which at least one EFTA State and one MERCOSUR State have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary.
3. In relation to an EFTA State or a MERCOSUR State depositing its instrument of ratification, acceptance or approval after the date on which at least one EFTA State and a MERCOSUR State have deposited their instrument of ratification, acceptance or approval with the Depositary, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument.
4. A State Party may apply this Agreement provisionally, subject to its domestic legal requirements. Provisional application of this Agreement shall be notified to the Depositary. The provisional application shall begin:
 - a) for an EFTA State, on the first day of the third month following the date of its notification to the Depositary, provided that at least one MERCOSUR State has notified its intention to apply this Agreement provisionally or deposited its instrument of ratification, acceptance or approval; and
 - b) for a MERCOSUR State, on the first day of the third month following the date of its notification to the Depositary, provided that at least one EFTA State has notified its intention to apply this Agreement provisionally or deposited its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 16.6

Depositary

1. The Government of Norway shall act as Depositary.

6. Dersom alle EFTA-statene sier opp avtalen, eller dersom alle MERCOSUR-statene i fellesskap sier opp avtalen, skal denne avtalen ipso facto opphøre.

Artikkel 16.5

Ikrafttredelse

1. Denne avtalen er underlagt ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumentene skal deponeres hos depositaren.
2. Denne avtalen trer i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at minst én EFTA-stat og én MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren.
3. For en EFTA-stat eller en MERCOSUR-stat som deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrument etter at minst én EFTA-stat og en MERCOSUR-stat har deponert sine ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrumenter hos depositaren, skal denne avtalen tre i kraft den første dagen i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt instrument.
4. En statspart kan anvende denne avtalen midlertidig, med forbehold for dens internrettslige krav. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av denne avtalen. Den midlertidige anvendelsen skal starte
 - a) for en EFTA-stat, den første dagen i den tredje måneden etter dens underretning til depositaren, forutsatt at minst én MERCOSUR-stat har underrettet om at den har til hensikt å anvende denne avtalen midlertidig eller har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrument, og
 - b) for en MERCOSUR-stat, den første dagen i den tredje måneden etter dens underretning til depositaren, forutsatt at minst én EFTA-stat har underrettet om at den har til hensikt å anvende denne avtalen midlertidig eller har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsinstrument.

Artikkel 16.6

Depositar

1. Norges regjering skal fungere som depositar.

2. An original of this Agreement and of any amendment shall be lodged with Paraguay.
3. Paraguay shall coordinate the actions of the MERCOSUR States.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Rio de Janeiro, this 16th day of September 2025, in two originals in English, one of which shall be deposited with the Depositary and the other shall be lodged with Paraguay. The Depositary shall transmit certified copies to all the Parties. For internal approval purposes, official translations of the authentic text shall be prepared by the Parties and exchanged through diplomatic channels.

For Iceland

.....
Logi Már Einarsson
Minister of Culture,
Innovation and Higher
Education

*For the Argentine
Republic*

.....
Gerardo Wertheim
Minister of Foreign
Affairs, International
Trade and Worship

*For the Principality of
Liechtenstein*

.....
Frank Buechel
Ambassador

*For the Federative
Republic of Brazil*

.....
Mauro Vieira
Minister of Foreign
Affairs

*For the Kingdom
of Norway*

.....
Cecilie Myrseth
Minister of Trade
and Industry

*For the Republic
of Paraguay*

.....
Patricia Frutos
Vice Minister of
Economic Relations
and Integration

*For the Swiss
Confederation*

.....
Guy Parmelin
Vice President

*For the Oriental
Republic of Uruguay*

.....
Mario Lubetkin
Minister of Foreign
Affairs

2. Et originaleksemplar av denne avtalen og av eventuelle endringer skal deponeres hos Paraguay.
3. Paraguay skal samordne MERCOSUR-sta-
nes tiltak.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de under-
tegnede, som er gitt behørig fullmakt til det,
undertegnet denne avtalen.

Utferdiget i Rio de Janeiro den 16. september 2025 i
to originaleksemplarer på engelsk, hvorav det ene
skal deponeres hos depositaren og det andre skal
deponeres hos Paraguay. Depositaren skal over-
sende bekreftede kopier til alle partene. For interne
godkjenningsformål skal offisielle oversettelser av
den autentiske teksten utarbeides av partene og
utveksles gjennom diplomatiske kanaler.

For Island

.....
Logi Már Einarsson
Kultur-, Innovasjons-
og Høyere utdannings-
minister

*For Republiken
Argentina*

.....
Gerardo Wertheim
Utenriksminister

*For Fyrstedømmet
Liechtenstein*

.....
Frank Buechel
Ambasador

*For Forbunds-
republikken Brasil*

.....
Mauro Vieira
Utenriksminister

*For Kongeriket
Norge*

.....
Cecilie Myrseth
Næringsminister

*For Republiken
Paraguay*

.....
Patricia Frutos
Viseøkonomiminister

*For Det sveitsiske
edsforbund*

.....
Guy Parmelin
Visepresident

*For Republiken
Uruguay*

.....
Mario Lubetkin
Utenriksminister

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 03/2026

